

Hallituksen esitys kalastuslaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa kalastuslain kokonaisuudistus. Vuoden 1982 kalastuslaki korvattaisiin kokonaan uudella samannimisellä lailla.

Uudistuksella pyritään järjestämään kalavarojen ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävä käyttö nykyistä paremmin. Lain tavoitteena on turvata kalojen luontainen elinkierto ja lisääntyminen mahdollistamalla välttämättömien kalastusrajoitusten ja muiden toimenpiteiden toteuttaminen. Lailla pyritään luomaan hyvät edellytykset kaupalliselle ja vapaa-ajan kalastukselle.

Kalavarojen käyttö ja hoito perustuisi nykyistä laadukkaampiin valtakunnallisiin ja alueellisiin hoitosuunnitelmiin, joiden perustana olisivat riittävän suuret vesialueet, tutkitun tiedon hyödyntäminen ja osallistava prosessi. Alueelliset suunnitelmat yhteensovitettaisiin naapurialueiden suunnitelmien ja

valtakunnallisten suunnitelmien kanssa. Suunnitelmilla olisi nykyistä suurempi sitovuus suhteessa kalastusoikeuden haltijoihin. Lisäksi niiden toteutumista ja vaikutuksia seurattaisiin järjestelmällisesti.

Kalastusoikeudet säilyisivät pääpiirteissään nykyisennaisina. Yleiskalastusoikeuksia ja valtion kalastusmaksuja yksinkertaistettaisiin ja laajennettaisiin yhdistämällä kalastushoitomaksu ja viehekalastuslupa yhdeksi kalastonhoitomaksuksi, joka oikeuttaisi viehekalastukseen koko maassa erityiskohteita lukuun ottamatta. Laki yleisestä kalastusoikeudesta esitetään kumottavaksi.

Kaupallisten kalastajien toimintaedellytyksiä parannettaisiin säätämällä mahdollisuus hakea alueellista kalastuslupaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Kalastuslaki.....	4
2.1.2 Kalastuksen ja kalakantojen nykytila.....	7
2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö.....	9
2.3 Lainsäädäntö eri maissa.....	10
2.3.1 Ruotsi.....	10
2.3.2 Norja.....	11
2.4 Kansainväliset sopimukset.....	12
2.4.1 Rio de Janeiron biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus.....	12
2.4.2 YK:n merioikeusyleissopimus ja kalakantasopimus.....	12
2.4.3 Kahdenväliset rajajokisopimukset.....	13
2.4.4 Euroopan ihmisoikeussopimus.....	13
2.4.5 Århusin yleissopimus.....	14
2.5 Nykytilan arviointi.....	14
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	16
3.1 Tavoitteet.....	16
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	19
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	19
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	20
4.3 Ympäristövaikutukset.....	21
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	22
5 ASIAN VALMISTELU.....	23
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	23
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	24
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	25
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	26
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	26
1 luku Yleiset säännökset.....	26
2 luku Kalastusoikeus ja erityiset kalastukseen oikeuttavat luvat.....	30
3 luku Kalatalouden organisaatiot ja niiden tehtävät.....	39
4 luku Kalavarojen käytön- ja hoidon suunnittelu.....	46
5 luku Pyynnin järjestäminen.....	50
6 luku Kalastuksen ohjaus ja rajoittaminen.....	54
7 luku Vaelluskalat ja kalan kulun turvaaminen.....	64
8 luku Kalojen istuttaminen ja muu kalavesien hoito.....	67
9 luku Kalatalouden edistäminen ja rahoitus.....	69
10 luku Kaupallinen kalastus.....	73
11 luku Kalataloushallinnon rekisterit.....	75
12 luku Valvonta ja seuraamukset.....	77

13 luku	Erinäiset säännökset.....	88
14 luku	Muutoksenhaku.....	89
15 luku	Voimaantulo.....	90
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	93
3	VOIMAANTULO.....	94
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	94
4.1	Omaisuuksensuoja	94
4.2	Elinkeinoille myönnettävät luvat omaisuudensuojan rajoituksina.....	95
4.3	Kalastusrajoitusten suhde vastuuseen ympäristöstä, omaisuudensuojaan, elinkeinova- pauksen ja saamelaisten asemaan alkuperäiskansana	96
4.4	Elinkeinovapaus.....	97
4.5	Yhdenvertaisuus.....	98
4.6	Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle.....	99
4.7	Yhdistymisvapaus	101
4.8	Yksityiselämän suoja	102
4.9	Kalastonhoitomaksun valtiosääntöoikeudellinen luonne	102
LAKIEHDOTUS		104
	Kalastuslaki	104

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Nykyinen kalastuslaki (286/1982) tuli voimaan vuoden 1983 alussa. Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa vuoden 1951 kalastuslaki jäi voimaan vuoden 1997 loppuun saakka, jonka jälkeen myös siellä tuli voimaan vuoden 1983 kalastuslaki. Lakiin on tehty lukuisia muutoksia, mutta osa siitä on edelleen alkuperäisessä muodossaan. Viimeisin suuri osauudistus kalastuslakiin tehtiin vuonna 2011, kun kalastuksen valvontaa koskevat kalastuslain säännökset uudistettiin vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Useista osittaisuudistuksista johtuen kalastuslaki on hajanainen ja epäjohdonmukainen, eri toimijoiden valtuudet ja roolit ovat osin päällekkäisiä. Myös kalavaroihin ja kalastukseen kohdistuvat odotukset, yhteiskunnalliset arvostukset sekä muu lainsäädäntö ovat kalastuslain voimassaolon aikana muuttuneet olennaisesti. Suomen liittyminen Euroopan unioniin on tuonut jäsenvaltiolle kuuluvia velvoitteita liittyen kalavarojen käyttöön ja hoitoon.

Kalastuslaki kokonaisuudessaan ei siis enää nykyisellään vastaa yhteiskunnan ja perustuslain muutoksista aiheutuneita tarpeita. Lain ajantasaistamiseksi tarpeelliset uudistukset ovat niin merkittäviä, että niiden toteuttaminen osittaisuudistuksella ei ole mahdollista. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi laki, joka korvaisi nykyisen kalastuslain. Uudistuksen taustalla on sisällöllisten uudistusten lisäksi pyrkimys parempaan sääntelyyn.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Kalastuslaki

Kalastuslain keskeisenä tehtävänä on säännellä kalastusoikeutta ja -menetelmiä, kalakantojen hoitoa sekä kalatalouden hallintoa kalavarojen käytön ja hoidon osalta. Lain ta-

voitteena on pyrkimys vesialueen mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen kestävästä käytön periaatteen mukaisesti. Tavoitesäännöksen mukaan on pidettävä erityisesti huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon. Tavoitesäännöstä kirjoitettaessa haluttiin luopua vanhassa kalastuslaissa olleesta kalakannan säilyttämivelvollisuudesta. Kalastuslain esitöissä ei sinänsä ole nimenomaisesti viitattu ekologisesti kestävästä käyttöön, mutta nykyoloissa sen voidaan katsoa sisältyvän kalastuslain 1 §:ään.

Yhtenä tärkeänä tavoitteena katsottiin olevan ammattikalastuksen turvaaminen kalakantojen mahdollisimman suuren pysyvän tuottavuuden avulla. Kalastuslain tavoitetta kalakannan hoitoa ja lisäämistä koskevan velvoitteen osalta on käytännössä toteutettu ennen kaikkea kaloja istuttamalla varsinaisten säätelytoimenpiteiden ja rajoitusten jäädessä pienemmälle huomiolle. Kalastuslain tavoitteena voidaan pitää myös kalastusharastuksen edistämistä. Nykyistä kalastuslakia säädettäessä parannettiin kalavesiä omistamattoman väestön mahdollisuuksia harjoittaa virkistys- ja kotitarvekalastusta. Koska yleiskalastusoikeuden laajentamisen osaltaan katsottiin loukkaavan kalavesien omistajien perustuslaillista omistusoikeudellista asemaa, säädettiin yleisestä kalastusoikeudesta erillisellä lailla (laki yleisestä kalastusoikeudesta) perustuslain muuttamisesta säädetyssä järjestyksessä.

Kalastusoikeuksien kategoriat ovat monimuotoisia. Kalastusoikeudet ovat eriperustaisia ja eri laajuisia. Kalastusoikeus voi perustua muun muassa kiinteistön omistukseen, erityiseen oikeuteen tai yleiskalastusoikeuteen. Riippumatta kalastamisen oikeusperustasta on kalastettaessa aina otettava huomioon kalastuslaki sekä sen nojalla annetut rajoitukset ja velvoitteet.

Kalastuslain pääsäännön mukaan kalastus-oikeus kuuluu *vesialueen omistajalle*, jolla on oikeus harjoittaa kalastusta ja määrätä siitä, jollei hän ole luovuttanut kalastusoikeuttaan ja jollei kalastuslaissa ole säädetty toisin. Kalastusoikeus jakamattomalla vesialueella kuuluu yhteisen vesialueen osakaskunnalle, jonka osakkaat saavat käyttää koko yhteistä aluetta hyväkseen osuuslukunsa mukaisessa suhteessa. Käytännössä osakkuuteen perustuvan kalastusoikeuden laajuus ja sisältö määräytyy osakaskunnan päätöksenteon mukaan, yleensä pyydysyksiköiden perusteella. Pyydysyksiköt määräytyvät osakkaiden vesialueosuuksien mukaisesti, ellei muuta päätetä. Joskus niin sanottujen pienosakkaiden osuudet kalavedestä saattavat olla niin pieniä, etteivät ne riitä yhteenkään pyydysyksikköön.

Vesialueen omistajan kalastusoikeutta rajoittavat kalastuslain määräysten lisäksi erityisten kalastusoikeuksien haltijoiden oikeudet ja yleiskalastusoikeudet. Yhteisen vesialueen osakkaan kalastusoikeutta rajoittavat lisäksi muiden yhteisalueen osakkaiden vastaavat oikeudet. Yhteisen kalaveden osakkaalla on yhteisaluelain mukaan oikeus käyttää yhteistä aluetta sen käyttötarkoituksen huomioon ottaen siten, että se ei estä muiden osakkaiden vastaavaa käyttöä. Omistajan oikeus ei siten ole yleensä yksinomainen.

Vesialueen omistusoikeuteen sisältyvä kalastusoikeus nauttii peruslain turvaamaa omaisuudensuojaa. Kalastusoikeudella ymmärretään suojattua valtaa harjoittaa kalastusta määrättyllä vesialueella. Omaisuudenlajina vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus on erikoislaatuinen. Vesialueella vapaasti liikkuvat kalat eivät kuulu kiinteistöön sen ainesosana, kuten luonnonvarat esineoikeudellisesti perinteisesti kuuluvat kiinteistön omistajalle. Kalat eivät ole siis kenenkään omistuksessa, vaan ne ovat isännätömiä esineitä, joihin voidaan hankkia omistusoikeus valtauksella eli pyynnillä. Vesialueen omistukseen perustuvaan kalastusoikeuteen sisältyy kalastuksen harjoittamisen lisäksi oikeus määrätä vesialueella harjoitettavasta kalastuksesta sekä velvollisuus huolehtia kalakannan hoidosta.

Onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus ovat sallittuja jokaiselle koko maassa ja pää-

sääntöisesti kaikissa vesissä. Niitä varten ei tarvita vesialueen omistajan lupaa. Onkiminen ja pilkkiminen ovat maksuttomia, kun taas viehekalastus on maksullinen *yleiskalastusoikeus*. Näiden oikeuksien käyttöön liittyy niin sanottu haitattomuusvaatimus, joka konkretisoituu kalastuslaissa muun muassa kiellolla häiritä tai estää veden omistajan, kalastusoikeuden vuokraajan tai ammattikalastajan kalastusoikeuden käyttöä. Yleiskalastusoikeudet eivät ole sellaisia yksityisoikeudellisia, varallisuusarvoisia etuja, jotka nauttivat omaisuudensuojaa.

Edellä mainittujen yleiskalastusoikeuksien lisäksi kalastuslaissa on säädetty joukko niin sanottuja *rajoitettuja yleiskalastusoikeuksia*, joiden perusteella tietyllä henkilöryhmällä on oikeus kalastaa tietyllä vesialueella tietyllä tavalla. Esimerkiksi yleisellä vesialueella meressä ja Suomen talousvyöhykkeellä on jokaisella Suomessa vakinaisesti asuvalla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisella oikeus harjoittaa kalastusta. Yleisellä vesialueella järvenässä on jokaisella kunnan asukkaalla oikeus harjoittaa koukkukalastusta. Kuntalaisilla on lisäksi tiettyjä muita rajoitettuja kalastusoikeuksia myös yksityisvesillä. Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa kuntalaisilla on oikeus saada maksutta lupa kalastaa valtion vesillä.

Kalastusoikeus voi perustua myös kiinteistölle kuuluvaan erityiseen etuuteen tai erityiseen oikeuteen. Erityiset oikeudet ovat voimassa sen sisältöisinä ja laajuisina kuin ne on aikoinaan saatu, minkä vuoksi jokaisen oikeuden sisältö tulee tutkia tapauskohtaisesti. *Erityisperusteiset kalastusoikeudet* eivät ole yksinomaisia, vaan rinnakkaisia vesialueen omistajan kalastusoikeuden kanssa ja ne nauttivat perustuslain omaisuudensuojaa.

Vesialueen omistaja voi *vuokrata* alueen kalastusta varten. Omistaja voi vuokrata myös pelkän oikeuden tiettyyn kalastuspaikkaan, tietyn pyydyksen käyttämiseen tai määrätyn kalalajin kalastamiseen. Yhteisen vesialueen osakas ei kuitenkaan voi vuokrata kalastusoikeuttaan tai osuuttaan vesialueeseen, jos osakaskunta on jo vuokrannut alueen jollekin muulle. Vesialueen omistaja voi omistusoikeuteensa kuuluvan määräysvallan perusteella ja puitteissa myydä *kalastuslupia*,

jotka oikeuttavat kalastamaan tietyllä alueella tietyllä välineellä.

Voimassa olevan kalastuslain mukaan pääasiallinen vastuu kalastuksen ja kalakannan hoidon järjestämisestä on kalastusoikeuden haltijalla. Kyseinen tehtävä kuuluu yhteisen kalaveden osakkaiden muodostamalle yhteisälvelain (758/1989) mukaiselle osakaskunnalle siltä osin kuin toimivaltuuksia ei ole laissa säädetty kalastusalueelle tai viranomaiselle.

Nykyisen kalastuslain nojalla perustettujen, kalataloudellisesti yhtenäisten kalastusalueiden keskeisimpänä tehtävänä on puolestaan laatia käyttö- ja hoitosuunnitelma, joka sisältää kalavesien hoitoa ja kalastuksen järjestämistä koskevat yleiset suuntaviivat, jotka tulisi ottaa huomioon osakaskuntien järjestäessä kalastusta alueellaan. Osakaskunnilla on myös oikeus siirtää kalakannan hoitoa ja kalastuksen järjestämistä koskevat tehtävänsä kalastusalueelle, jolloin kalastusalue hoitaa kyseiset tehtävät osakaskunnan valtuuttamana. Tehtävän ulkoistaminen kalastusalueelle ei kuitenkaan vapauta kalastusoikeuden haltijoita vastuusta kalastuslain tavoitteiden toteutumisen osalta.

Yhteisen vesialueen osakkaille kuuluvien kalastusoikeuksien käytöstä päättää osakaskunta. Osakaskunta myös päättää muille kuin osakkaille myytävien lupien hinnoista ja määräistä. Monin paikoin osakaskunnat ovat kuitenkin siirtäneet lupienmyyntinsä kalastusalueille, jotka ovat kehittäneet niin sanottuja yhtenäislupa-alueita isommille vesistöalueille.

Kuten edellä on todettu, vastuu kalavarojen hoidosta on lähtökohtaisesti osakaskunnilla. Käytännössä vastuu on usein toteutunut tekemällä kalaistutuksia, toteuttamalla hoitokalastusta tai muita vesien kunnostustoimenpiteitä. Osakaskunnilla saattaa olla myös omia kalastuksen säätelyyn liittyviä määräyksiä, kuten verkon silmäkokomääräyksiä.

Kalastusalueita voidaan oikeudellisessa mielessä luonnehtia julkisoikeudellisiksi yhdistyksiksi, jotka on lailla perustettu hoitamaan tiettyä tehtävää. Kalastusalueen toimielinten jäsenet toimivat virkavastuulla käyttäessään laissa määrättyä toimivaltaa. Kalastusalueet on perustettu yhtenäistämään ja edistämään vesialueiden kalastukseen liitty-

vää käyttöä ja hoitoa. Kalastusalueen jäseniä ovat osakaskunnat, muut vesialueen omistajat, alueella toimivat ammattikalastajien järjestöt sekä virkistyskalastajien eduista huolehtivat järjestöt. Kalastusalueet ovat siis vesien käyttäjien yhteistoimintaelimiä, joskin käytännössä ne ovat pitkälti omistajien organisaatioita, sillä kalastusalueiden jäsenten enemmistö edustaa vesialueiden omistajia.

Kalastusalueella on laajahkot toimivaltuudet koskien kalastuksen säätelyä, joka on yksi kalavarojen tärkeimmistä hoitokeinoista. Kalastusalue voi toteuttaa alueensa käyttö- ja hoitosuunnitelmaa esimerkiksi kieltämällä määrääjäksi tietynlaisen pyydyksen tai kalastustavan käyttämisen, antamalla kalastusasetuksesta poikkeavia määräyksiä pyydysten sallitusta silmäkoosta, rajoittamalla tai kieltämällä määrääjäksi onkimisen ja pilkkimisen, määräämällä kalalajille pyyntimittoja ja perustamalla rauhoituspiirin (eli kalastuksen rauhoitetun alueen). Kieltojen tai määräysten taustalla tulee aina olla niin kalastuslain kuin käyttö- ja hoitosuunnitelmankin tavoitteiden toteuttaminen.

Valtion kalatalousaluehallinto luotiin voimassa olevalla kalastuslailla. Tällöin perustettiin kalastuspiirit, jotka sittemmin ovat toimineet maaseutuelinkeinopiireinä, työvoima- ja elinkeinokeskuksina ja nykyisin niiden tehtäviä hoidetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (jäljempänä *ELY-keskus*), joista säädetään laissa 897/2009. Kalatalouden osalta ELY-keskuksen toimivaltuuksista säädetään pääasiassa kalastuslaissa. ELY-keskukset ohjaavat, valvovat ja auttavat kalastusalueita. ELY-keskuksella on toimivalta määrätä onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskieltoja. Lisäksi ELY-keskus voi antaa kalastusta koskevia järjestysmääräyksiä meressä sijaitseville sellaisille yleisille vesialueille, jotka eivät kuulu kalastusalueisiin. ELY-keskus myös myöntää kalastusluvat valtion puolesta yleisille vesialueille meressä. ELY-keskuksella on toimivalta kieltää tai rajoittaa kalastusoikeuden haltijaa käyttämästä kalastusoikeuttaan

Kalatalouden keskushallintoviranomaisena toimii maa- ja metsätalousministeriö, joka ohjaa ja valvoo ELY-keskuksia. Ministeriö valmistelee valtioneuvoston asetukset, joilla

toteutetaan lähtökohtaisesti koko maassa noudatettavaa kalastuksen säätelyä. Kalastuslain nojalla annetussa kalastusasetuksessa on säännöksiä muun muassa kalojen rauhoitusajoista, sallituista pyyntimitoista, pyydysten rakennevaatimuksista, käyttöajoista ja merkinnästä sekä valtion yksityisten kalastusten ja valtiolle kuuluvan kalastusoikeuksien käytöstä.

Kalatalouden eräänlaisina perusyksikköinä toimivien kalastusalueiden rahoitus perustuu niin sanottuun käyttäjä maksaa -periaatteeseen, joka on toteutettu kalastuslaissa säädetyllä pakollisella kalastushoitomaksulla. Kalastushoitomaksu on valtion veroluonteinen maksu, joka jokaisen muuta kalastusta kuin pilkkimistä tai onkimista harrastavan 18–64 vuotiaan on maksettava. Kalastushoitomaksuvaroista osa palautetaan kalastusoikeuksien omistajille korvauksena kalavesien onginta- ja pilkintärasitteesta. Osa varoista käytetään kalastusalueiden ja valtakunnallisten kalastusalan järjestöjen toimintaan sekä erilaisiin kalatalouden edistämishankkeisiin.

Kalastuksenvalvonta on osa kalavesien suunnitelmallisen käytön ohjausta ja keino varmistaa, että kalastajat noudattavat säännöksiä. Kalastuksenvalvonnalla ja sen yhteydessä annettavalla neuvonnalla pyritään myös siihen, että kalastajat huolehtisivat kalastusta koskevat lupa-asiansa asianmukaisesti.

Kalastuksenvalvonta perustuu lähtökohtaisesti osakaskuntien ja muiden kalastusoikeuden haltijoiden sekä kalastusalueiden asettamien kalastuksenvalvojien suorittamaan valvontatyöhön. Viranomaisista kalastuksenvalvontaa suorittavat poliisi, rajavartiolaitos, kalastusviranomainen ja tulliviranomainen. Valtion vesialueilla kalastuksenvalvojina toimivat lisäksi Metsähallituksen erätarkastajat sekä sellaiset Metsähallituksen virkamiehet, joiden tehtävänä on huolehtia valtiolle kuuluvista kalavesistä ja niissä kalastamista koskevista asioista. Käytännössä viranomaisten suorittama valvonta kohdistuu Euroopan Unionin yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen ammattikalastustoiminnan valvomiseen, kun taas vapaa-ajan kalastuksen valvonnasta huolehtivat yksityiset kalastuksenvalvojat.

Kalastuksenvalvojina toimivien yksityishenkilöiden tulee olla kalastuksenvalvojan koulutuksen suorittaneita, laissa säädetyt kelpoisuusehdot täyttäviä henkilöitä, jotka ovat saaneet ELY-keskukselta hyväksynnän kalastuksenvalvojaksi sekä kalastusalueelta tai vesialueen omistajalta valtuutuksen toimia alueella kalastuksenvalvojana. Kalastuksenvalvojen toimintaa valvovat ELY-keskukset ja yleisesti myös maa- ja metsätalousministeriö.

2.1.2 Kalastuksen ja kalakantojen nykytila

Suomalainen vapaa-ajankalastus on muuttanut yhä selvemmin kotitarvekalastuksesta vapaa-ajankalastuksen suuntaan. Nykyisin useimpien vapaa-ajankalastajien tärkeimpinä motiiveina kalastaa ovat harrastuksesta saadut luontokokemukset, pyyntielämykset ja rentoutuminen. Saalis on kuitenkin monelle yhä tärkeä osa kalastusta.

Suomalaisten vapaa-ajankalastajien määrä on pysytellyt korkealla tasolla, vaikkakin 2000-luvulla kalastajien lukumäärä on laskenut noin kahdesta miljoonasta noin 1,5 miljoonaan. Kuudesosalle vapaa-ajankalastajista kalastus on tärkeä tai tärkein harrastus. Onki ja heittovapa ovat yleisimmin käytetyt kalastusvälineet. Myös yleinen verkkopyydysten käyttö kuuluu suomalaisen vapaa-ajankalastuksen erityispiirteisiin.

Suosittua vapaa-ajankalastusharrastusta on tuoteistettu ja synnytetty myös uutta elinkeinotoimintaa. Kalastusmatkailu on kasvanut Suomessa voimakkaasti koko 2000-luvun ajan. Perinteisten kalatalous- ja matkailuyrittäjien rinnalle on kehittynyt myös kokonaan uusi ammattikunta, kalastusoppaat, jotka tekevät yhteistyötä maaseudun majoitus- ja matkailuyrittäjien kanssa. Kalastusmatkailuyrittäjät tarjoavat asiakkailleen mahdollisuuden kokeilla monenlaisia kalastustapoja ja -muotoja, mutta opastettujen vapakalastusmatkojen kysyntä on ollut suurinta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Kalastusmatkailu numeroina -selvityksen mukaan Suomessa on noin 1 100 kalastusmatkailuyritystä, ja alan työllisyysvaikutus on yli 500 henkilötyövuotta. Selvityksen mukaan yrityksillä oli noin 210 000 asiakasta, joista neljäsosa

oli ulkomaalaisia. Kalastusmatkailuyrityksistä suurin osa oli pieniä.

Vapaa-ajankalastuksella on monen tasoisia vaikutuksia ja sen taloudellista merkitystä on tutkittu vähän. Vapaa-ajankalastuksen hyöty harrastajalle muodostuu saaliin arvon lisäksi myös hyvinvoinnin lisääntymisen kautta. Useimmat kalastavat eniten kesämökkinsä tai kotipaikkansa läheisillä vesillä. Kalastus kuuluu kesämökkeilyyn useamman kuin joka toisen suomalaisen mielestä ja lähes puolet kaupunkilaisista kalastaa mökillä ollessaan. Vapaa-ajankalastajien saalis koostuu pääasiassa luontaisesti lisääntyvistä kalakannoista, tärkeimpinä lajeina ahven ja hauki, joiden yhteenlaskettu osuus vapaa-ajankalastajien saaliista on 54 prosenttia.

Ammattikalastajien määrä merialueella on ollut jo pidempään laskussa ja vuonna 2013 ammattikalastajarekistereissä oli yhteensä 2 158 ammattikalastajaa. Sisävesillä oli samana vuonna yhteensä 281 rekisteröitynyttä ammattikalastajaa. Rekisterissä olevista kalastajista merialueella 562 kalastajaa ja sisävesillä 122 saivat vähintään 30 prosenttia tuloistaan kalastuksesta. Merialueilla kalastusrekisteriin oli vuoden 2013 alussa rekisteröity runsas 3 000 alusta. Ammattikalastajien lukumäärän väheneminen johtuu sekä ikääntymisestä ja alhaisesta nuorten rekrytointimisesta kalastuselinkeinoon että alan toimintaedellytysten heikentymisestä. Ammattikalastuksen kokonaissaaliit ovat merialueella kalastajien lukumäärän vähenemisestä huolimatta säilyneet vakiintuneella runsaan 100 miljoonan kilon tasolla, saalismäärät ovat suurista silakkamääristä johtuen viime vuosina suurentuneet yli 130 miljoonaan kiloon. Rannikon ammattikalastuksen saaliit ovat vaihdelleet kahdeksan miljoonan kilon tasolla ja sisävesien ammattikalastussaaliit neljän miljoonan kilon tasolla. Taloudellisesti tärkeimmät saalislajit ovat merellä silakka ja sisävesillä muikku.

Kalan kulutus Suomessa on noussut kymmenessä vuodessa noin 30 prosenttia, mutta samalla kotimaisen kalan osuus on vähentynyt. Kulutuksen kasvu perustuu ulkomailta tuotuun kalaan. Suuri osa Suomessa kulutetusta kotimaisesta kalasta saadaan vapaa-ajan kalastuksen kautta. Ammattikalastuksen saa-

liin osuus kulutetusta kalasta on laskenut noin kuuteen prosenttiin.

Pääosa kalastuksen kohteena olevista kalalajeista esiintyy varsin runsaina Suomen vesissä, mutta osa pyynnin kohteena olevista kannoista on heikentynyt. Merialueella silakka- ja kilohailikannat ovat runsaat ja turskakannat ovat elpymässä. Ahven-, kuha-, muikku-, hauki-, made- ja siikakantojen tila vaihtelee eri vesistöalueilla suotuisten ja epäsuotuisten ympäristöolosuhteiden sekä kalastuspaineen seurauksena. Kuha- ja ahvenkannat vaihtelevat lämpiminä vuosina syntyneiden vahvojen vuosiluokkien ja niiden suotuisan kasvun mukaan. Sisävesialueilla muikkukannat ovat keskimääräiset, mutta monissa merkittävässä muikkuvesissä kannat ovat jopa ylitteet, jolloin muikkujen keskikoko on jäänyt pieneksi. Suomenlahden rannikolla, Saaristomerellä ja joissakin sisävesissä ovat keväällä kutevat särkikalakannat runsastuneet voimakkaasti. Särkikaloihin kohdistuu harvoin voimakasta pyyntiä, minkä vuoksi niiden suurta määrää vesistöissä pyritään monin paikoin vähentämään intensiivisillä hoitokalastuksilla.

Vuonna 2010 julkaistussa Suomen kalalajien uhanalaisuusarviossa äärimmäisen uhanalaiseksi kalalajeiksi on luokiteltu järvilohi, meritaimen, merialueen harjus ja Saimaan nieriä. Saimaan järvilohi on tällä hetkellä kokonaan istutusten varassa. Luontaiset meritaimenkannat ovat heikot ja saalis lähes kokonaan istutusten varassa. Merikutuisen harjuksen kannat ovat taantuneet ja jokikutuiset meriharjuskannat ovat kokonaan hävinneet. Erittäin uhanalaisia kalalajeja ovat napapiirin eteläpuoliset järvitaimenet ja luonnossa lisääntyvät vaellussiiat. Ankeriaskannat ovat koko Euroopassa erittäin uhanalaisia. Itämereen ja Jäämereen laskevien jokien lohikannat ovat vahvistuneet 2000-luvulla ja ovat siten uhanalaisuusarviossa lievennetty vaarantuneiksi.

Useiden vaelluskalakantojen heikko tila johtuu pääasiassa haitallisista elinympäristömuutoksista etenkin vesistöjen patoamisesta ja muusta vesirakentamisesta sekä toisaalta liiallisesta kalastuksesta luonnonkantojen heikentyneeseen tilaan nähden. Suomen suuret vaelluskalajoet Teno-, Näätämö-, Tornio-

on-, ja Simojokea lukuun ottamatta on rakennettu vesivoiman tuotantoon.

Kalakantoja hoidetaan elinympäristöä suojelemalla ja parantamalla, kalateitä rakentamalla, kalastusta ohjaamalla sekä kaloja istuttamalla. Kalastuslain nojalla tehtävä kalastuksen säätely on keskeisessä asemassa kalalajien ja -kantojen säilyttämisessä ja kestävässä käytössä. Kalastusjärjestelyillä on myös ratkaiseva merkitys kalaistutusten tuoksellisuudessa.

Vuonna 2012 eri-ikäisiä kaloja ja rapuja istutettiin yhteensä noin 29,5 miljoonaa yksilöä (poislukien mäti- ja vastakuoriutuneet), yhteisarvoltaan 16 miljoonaa euroa (istukkaat ja kuljetus). Tärkeimmät istutettavat lajit ovat lohi, siika, taimen ja kuha. Istutukset ovat monin paikoin lisänneet kalastusmahdollisuuksia ja vahvistaneet heikentyneitä kalakantoja. Toisaalta ne ovat myös sekoittaneet alkuperäisiä kalakantoja. Pahimmassa tapauksessa istukkaat ovat syrjäyttäneet alkuperäisiä kalakantoja ja istutuksilla on heikennetty luonnon monimuotoisuutta.

2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) XX osasto sisältää ympäristöä koskevat artikkelit. Unionin ympäristöpolitiikalla myötävaikutetaan muun muassa luonnonvarojen harkittuun ja järkevään käyttöön. Unionin ympäristöpolitiikka perustuu ennalta varautumisen periaatteelle.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) III osasto sisältää unionin yhteisen kalastuspolitiikan, joka on Euroopan unionin kalastuksen ja vesiviljelyn hallintoväline. Koska kalat ovat luonnollinen ja liikkuva luonnonvara, niitä pidetään yhteisenä omaisuutena, joiden käyttöä koskevat yhteiset säännöt. Sääntöjen tavoitteena on varmistaa kalakantojen kestävä ja vastuullinen hyödyntäminen. Yhteisön yhteinen kalastuspolitiikka syntyi 1970-luvulla, ja sen periaatteet vapaasta kalavesille pääsystä ja kiintiöjaon suhteellisesta vakaudesta ovat säilyneet kalastuspolitiikan kulmakivinä.

Yhteinen kalastuspolitiikka on Euroopan unionin yksinomaisessa toimivallassa siltä osin kuin kysymys on meren elollisten luonnonvarojen säilyttämisestä (SEUT 3 artikla).

Yksinomainen toimivalta tarkoittaa, että ainoastaan unioni voi toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä, kun taas jäsenvaltiot voivat tehdä näin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten toimeenpanemiseksi (SEUT 2 artikla). SEUT 4 artiklan mukaan kalastus meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä lukuun ottamatta kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan.

Yhteisen kalastuspolitiikan perussäädös uudistettiin vuonna 2013. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus yhteisestä kalastuspolitiikasta XXXX/2013 tulee voimaan vuoden 2014 alusta. Uudessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa yhteisestä kalastuspolitiikasta (1 artikla) säädetään, että yhteisen kalastuspolitiikan alaan kuuluvat meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen, näitä luonnonvaroja hyödyntävien kalastusten ja laivastojen hallinnointi sekä yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanoa tukevien markkina- ja rahoitustoimenpiteiden osalta makean veden elolliset luonnonvarat, vesiviljely sekä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen. Perussäädöksen lisäksi yhteistä kalastuspolitiikkaa säädellään unionin tasolla kalastuksen valvontaa, kalastuslaivastoa, tiedonkeruuta, markkinajärjestelyä sekä meri- ja kalatalousrahaa koskevilla asetuksilla. Yhteiseen kalastuspolitiikkaan kuuluvat myös kalastuksen ulkosuhdepolitiikka ja Euroopan unionin kalastusta koskevat sopimukset kolmansien maiden kanssa. Osana yhteistä kalastuspolitiikkaa Euroopan unionissa vahvistetaan vuosittain tietyille kalakannoille jäsenvaltiokohtaiset saaliskiintiöt, joiden käytöstä jäsenvaltiot päättävät kansallisesti. Kiintiöillä rajoitetaan kaupallista kalastusta merellä harjoittavien kalastajien saaliita.

Perussäädöksessä jäsenvaltioille annetaan valtuudet toteuttaa lähinnä omaa kalastustaan koskien tietyt vaatimukset täyttäviä toimenpiteitä. Jäsenvaltioilla on oikeus toteuttaa syrjimättömiä toimenpiteitä kalakantojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi sekä meriekosysteemin suojelutason ylläpitämiseksi tai parantamiseksi 12 meripenikulman sisällä jäsenvaltion perusviivoista edellyttäen, ettei unioni ole toteuttanut erityisesti kyseistä aluetta koskevia tai erityisesti asianomaisen jä-

senvaltion havaitsemaan ongelmaan puuttuvia säilyttämis- ja hoitotoimenpiteitä. Jäsenvaltion toimenpiteiden on sovittava yhteen unionin tavoitteiden kanssa ja oltava vähintään yhtä tiukkoja kuin unionin oikeuden mukaiset toimenpiteet. Jos jäsenvaltion suunnittelemat toimenpiteet todennäköisesti vaikuttavat muiden jäsenmaiden kalastusalueisiin, toimenpiteet saadaan toteuttaa vasta sen jälkeen, kun asianomaisia jäsenvaltioita, komissiota ja asianomaisia neuvonantajia on kuultu toimenpideluonnoksesta. Komissiolla on aina mahdollisuus pyytää jäsenvaltiota muuttamaan tai kumoamaan jäsenvaltion toteuttaman toimenpiteen, jos komissio katsoo, että toimenpide ei vastaa asetuksessa säädettyjä edellytyksiä. Jäsenvaltioilla on myös valtuutus kalakantojen säilyttämiseksi toteuttaa kansallisia toimenpiteitä, jotka koskevat ainoastaan jäsenvaltion omia kalastusalueita unionin vesillä. Toimenpiteiden tulee olla yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisia ja vähintään yhtä tiukkoja kuin unionin oikeuden mukaiset toimenpiteet.

Yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteena on kalastuksen ja vesiviljelyn ekologinen kestävyys pitkällä aikavälillä sekä taloudellisten, sosiaalisten ja työllisyshyötyjen aikaansaaminen ja elintarvikkeiden saatavuuden edistäminen. Tavoitteena on lisäksi elvyttää ja ylläpitää kalakantoja kestävästi enimmäistuottoa (MSY, Maximum Sustainable Yield) ylittävälle tasolle. Tämä tehtäisiin saavuttamalla kestävä enimmäistuotto mukainen kalastuskuolevuus vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista, ja kaikkien kalakantojen osalta viimeistään vuoteen 2020 mennessä. Lisäksi yhteisessä kalastuspolitiikassa sovelletaan ennalta varautuvaa lähestymistapaa ja ekosysteemilähestymistapaa.

Saaliiden poisheittäminen kieltäminen on vuonna 2013 säädetyn yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetuksen merkittävin uudistus. Kaupallisen kalastuksen harjoittajat eivät enää saa heittää saalista takaisin mereen, vaan saalis tulee purkaa maihin. Kielto koskee myös alamittaisia kaloja, jotka aikaisempien säännösten mukaan on täytynyt heittää takaisin mereen. Itämerellä purkamisvelvoite koskee silakkaa, kilohailia, turskaa, lohta ja punakampelaa. Toinen merkittävä

muutos koskee kalastuspolitiikan alueellistamista, jonka perusteella jäsenvaltiot voivat yhteistyössä tehdä komissiolle suosituksia. Komissio voi käyttää suosituksia ehdotustensa valmistelun lähtökohtana. Lisäksi jäsenvaltiot voivat keskenään sopia esimerkiksi kalakantojen hoitosuunnitelmien täytäntöönpanosta ja antaa niitä koskevia kansallisia määräyksiä. Komissio varmistaa, että määräykset ovat sopusoinnussa asetettujen tavoitteiden ja unionin lainsäädännön kanssa. Järjestelyn on tarkoitus edistää alueellisten erityisolosuhteiden huomioon ottamista.

2.3 Lainsäädäntö eri maissa

2.3.1 Ruotsi

Ruotsin kalastuslainsäädäntö säätelee kalastusoikeutta, kalakantojen hoitoa ja kalastuksen harjoittamista. Ruotsin kalastuslainsäädäntöä voidaan kutsua julkisoikeudellisesti painottuneeksi. Ruotsissa on Suomen tavoin sekä kansalliseen lainsäädäntöön että yhteisöpolitiikan perustuvaa sääntelyä. Keskeisin kalastusta säätelevä laki on kalastuslaki, jota täydentäviä ja tarkentavia säännöksiä on monin paikoin annettu asetuksilla ja valtakunnallisen kalastushallintoviranomaisen määräyksillä. Näiden lisäksi kalastuslainsäädäntöön kuuluvat lait kalastuksen hoitoalueista, kalastusoikeuden vuokraamisesta ja luovutuskelpoisista kalastusoikeuksista. Edellä mainittujen lisäksi kalastusoikeuksia koskevaa sääntelyä on poroelinkeinoissa. Kalastuslainsäädäntöön liittyviä lakeja sisältyy lisäksi muun muassa ympäristö-, meri-, merenkulku-, vesi- ja rikoslainsäädäntöön.

Ruotsissa kalastusasiat kuuluvat maaseutuministeriön hallinnonalaan, jonka alaisuudessa toimii valtakunnallinen meri- ja vesiviranomainen. Kalastuksen alueellisia hallinnollisia toimijoita ovat lääninhallitukset. Yksityisen sektorin toimijoita ovat muun muassa yksityisten kalavesien omistajien muodostamat kalastushoitoalueyhdistykset sekä ammatti- ja vapaa-ajankalastajien järjestöt.

Vastuu kalastuksen hoidosta ja järjestämisestä on jaettu. Meren, rannikon ja suurten järvien osalta vastuu kuuluu valtiolle. Muilla vesialueilla vastuu kuuluu kalavesien omista-

jille ja sitä toteutetaan käytännössä kalastuksenhoitoalueiden kautta. Lääninhallituksella ja meri- ja vesiviranomaisella on kuitenkin toimivalta puuttua yksityistenkin vesien osalta puutteelliseen tai virheelliseen kalastuksen järjestämiseen.

Sääntelytasolla kalakantojen säilymistä turvataan lajirauhoituksilla, rauhoitusajoilla ja -alueilla, alamitoilla, kalastusvälinerajoituksilla, kalastuskielloilla ja -rajoituksilla sekä kalankulun turvaamisella. Lisäksi kalojen istuttaminen ja siirtäminen on luvanvaraista. Vaelluskaloille ei ole omia säädöksiä vaan niitä koskevat samat sääntelymekanismit kuin muitakin kaloja.

Ruotsissa vesialueet on jaettu yleisiin ja yksityisiin vesiin. Merialueen lisäksi yleisiä vesiä on Ruotsin neljässä suurimmassa järvessä. Lähtökohta on, että vesialue, joka kuuluu kiinteistöön, on yksityistä ja vastaavasti kiinteistöön kuulumattomat vesialueet ovat yleisiä.

Yleisillä vesialueilla kalastus on lähtökohdaisesti vapaata, tosin kyseistä kalastusoikeutta koskevat monet rajoitukset. Yksityisillä vesillä kalastusoikeus kuuluu kiinteistön omistajalle. Rannikon ja suurten järvien yksityisvesillä saavat kuitenkin muutkin kalastaa tietyin edellytyksin.

2.3.2 Norja

Norjan kalastuslainsäädäntö on julkisoikeudellisesti painottunutta ja siinä on havaittavissa sekä ympäristölliset että elinkeinon liittyvät painotukset. Norjalainen kalastuslainsäädäntö on kaksijakoinen, jonka osaset muodostuvat lohi- ja sisävesikalastuksesta sekä merikalastuksesta.

Lohikalalaki säätelee lohi- ja sisävesikalastusta. Lain tavoitteeksi on kirjattu lohi- ja sisävesikalajien luonnollisten kantojen ja niiden elinympäristöjen turvaaminen. Laki rakentuu siten, että sitä täydennetään asetuksilla. Lohi- ja sisävesikalajien kalastuksella on liittymäkohta myös luonnon monimuotoisuutta koskevaan lakiin, koska kyseisen lain mukaan lohi- ja sisävesikalaja saa kalastaa vain, kun ne tuottavat niin sanottua pyyntikelpoista ylijäämää. Muutenkin norjalaisessa lainsäädännössä näkyy vahvasti pyrkimys luonnon ka-

lakantojen sekä niiden elinympäristöjen turvaamiseen.

Merikalastusta säännellään useammalla lailla. Tärkein niistä on meriresurssilaki, jonka soveltamisalaan kuuluu merellisten resurssien pyynti ja muu hyödyntäminen. Meriresurssilaki ei kuitenkaan koske lohenkalastusta merellä, jota säädellään lohikalalalla. Merellä tapahtuvan ammattikalastuksen keskeiset säännökset kuuluvat osallistumislakiin, jolla sovitetaan kalastuslaivaston saaliskapasiteetti kalavarojen kestävä käytön turvaamiseksi. Merikalastukseen liittyvää lainsäädäntöä löytyy myös muun muassa merilaista, laista kalastusalueiden rekisteröinnistä ja ulkomaalaisia koskevasta kalastuskieltolaista.

Norjassa kalastusasiat kuuluvat kahden eri ministeriön vastuualueelle. Lohi- ja sisävesikalastusta koskevat asiat kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan. Merikalastusasiat sen sijaan kuuluvat kalastus- ja rannikkoministeriön vastuulle. Molemmilla ministeriöillä on apunaan keskushallintoviranomaiset.

Norjan sisämaan kalavedet ovat yleensä yksityisiä. Tosin isommissa järvissä saattaa olla niin sanottu vapaa keskiosa, joka kuuluu valtiolle. Myös merialueella on rannanomistukseen perustavaa vesialueen omistusta. Sisämaan yksityisvesillä ei ole samanlaista yleiskalastusoikeutta kuin Suomessa, mutta valtion omistamilla vesillä on Norjan kansallista koskeva yleiskalastusoikeus (vapaka- lastus). Merialueen kalastus on varsin tiukasti säädeltyä, mutta sielläkin on sallittu vapaka- lastus tietyin rajoituksin ja ehdoin.

Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron, Kanadan ja Skotlannin kalastuslainsäädäntöä on vertailtu maa- ja metsätalousministeriön teettämässä erilliselvityksessä ”Kalastuslainsäädännön vertaileva selvitys” (tekijöinä Inkinen, Mättö, Utter ja Hollo), joka löytyy ministeriön internetsivuilta osoitteesta http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajap_0rot/kalastuslainkokonaisuudistus/5nPWWhNwRA/Kalastusoikeusvertailu.pdf.

2.4 Kansainväliset sopimukset

2.4.1 Rio de Janeiron biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus

Rio de Janeiron biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (SopS 78/1994, jäljempänä *biodiversiteettisopimus*) tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojeleminen samoin kuin biologisen monimuotoisuuden osien kestävä käyttö (1 artikla). Biologisella monimuotoisuudella tarkoitetaan kaikkiin ekosysteemeihin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta, johon lasketaan kuuluvaksi lajin sisäinen geneettinen monimuotoisuus, lajien välinen monimuotoisuus sekä ekosysteemien monimuotoisuus. Kestävä käyttö tarkoittaa biologisen monimuotoisuuden osien käyttöä siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen. Sopimuksen 7 artiklan sisältämän läpäisyperiaatteen mukaan luontoarvot tulee turvata kaikkien ympäristöön vaikuttavien toimintojen yhteydessä, ei siis pelkästään varsinaisten luonnonsuojelutoimien avulla. Näin ollen biodiversiteettisopimus on otettava huomioon myös kalastuksen sääntelyssä. Sopimuksen 8 artiklan mukaan valtiot ovat velvollisia muun muassa säätelemään biologisen monimuotoisuuden suojelun kannalta tärkeitä luonnonvaroja.

2.4.2 YK:n merioikeusyleissopimus ja kalakantasopimus

YK:n merioikeusyleissopimus (SopS 50/1996) valmistui vuonna 1982. Suomi ratifioi merioikeusyleissopimuksen vuonna 1996 ja Euroopan yhteisöt vuonna 1998. Merioikeusyleissopimuksessa vahvistetaan keskeisiä periaatteita ja säännöksiä merten ja merenpohjan käytöstä. Sopimuksen artikla 61 edellyttää, että rantavaltio määrittelee talousvyöhykkeellään elollisten luonnonvarojen sallittavien saaliiden suuruuden. Lisäksi rantavaltion tulee tieteellisen näytön perusteella säilyttämisen- ja hoitotoimilla varmistaa, että elollisten luonnonvarojen säilyminen talousvyöhykkeellä ei vaaranna liiallisen hyödyntämisen vuoksi. Rantavaltioiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen tulee toi-

mia yhteistyössä tähän päämäärään pääsemiseksi.

Rantavaltion tulee pitää tai palauttaa hyödynnettävät kannat kestävänsä enimmäistuoton tasolle (Maximum Sustainable Yield, MSY), joka perustuu ympäristöllisiin ja taloudellisiin seikkoihin kuten muun muassa rannikolla sijaitsevien kalastusyhdykskuntien taloudellisiin tarpeisiin ja kehitysmaiden erityisvaatimuksiin. Rantavaltion tulee pyrkiä siihen, että elollisia luonnonvaroja hyödynnetään talousvyöhykkeellä mahdollisimman täysimääräisesti kestävänsä enimmäistuoton puitteissa.

Sopimuksen 66 artiklassa käsitellään anadromisia, eli joissa tai järvissä lisääntyviä kalakantoja, jotka vaeltavat syönnökselle merelle. Artiklan sisältämän kutuvaltioperiaatteen mukaan valtioilla, joiden joissa anadromiset kannat lisääntyvät, on katsottava olevan niihin suurin intressi ja niillä on kannoista myös päävastuu. Tällaisten valtioiden tulee huolehtia kantojen säilymisestä asianmukaisilla sääntelytoimilla, jotka koskevat kalastusta kaikilla sen talousvyöhykkeen ulkorajan sisäpuolella sijaitsevilla vesillä ja muiden maiden vesillä. Valtio voi neuvoteltuaan muiden näitä kantoja pyytävien valtioiden kanssa määrätä sen joissa lisääntyviä kantoja koskevan suurimman sallitun kokonaissaaliiin.

Kun on kysymys näiden anadromisten lajien pyytämisestä talousvyöhykkeen ulkorajan ulkopuolella, asianomaisten valtioiden tulee käydä neuvotteluja, joissa sovitaan pyynnin ehdoista ottaen asianmukaisesti huomioon kantojen säilyttämistä koskevat vaatimukset ja alkuperävaltion tarpeet näiden kantojen osalta.

YK:n sopimus hajallaan olevien kalakantojen ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä ja hoitoa koskevien 10.12.1982 tehdyn YK:n merioikeusyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanosta (SopS 81/2003), eli niin kutsuttu YK:n kalakantasopimus valmistui vuonna 1995. Suomi ja Euroopan yhteisöt ratifioivat sopimuksen samanaikaisesti vuonna 2003.

YK:n kalakantasopimus asettaa periaatteita hajallaan olevien ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämiseksi ja hoidolle ja vahvistaa, että näiden toimien tulee perustua varovaiseen lähestymistapaan ja parhaaseen tie-

teelliseen tietoon. Sopimuksessa on kehitetty merioikeusyleissopimuksen säännöksiä valtioiden yhteistyöstä kalakantojen säilyttämisessä talousvyöhykkeillä ja aavalla merellä. Sopimus sisältää tätä työtä koskevat yhteistyöpuitteet.

2.4.3 Kahdenväliset rajajokisopimukset

Suomen ja Ruotsin rajavesistöjen käytöstä on sovittu joidenkin vesioikeudellisten ja kalastusoikeudellisten kysymysten osalta rajajokisopimuksessa (SopS 91/2010). Sopimuksen tarkoituksena on ensisijassa turvata sopimuksen soveltamisalueen muodostamalla vesienhoitoalueella kummankin sopimuspuolen mahdollisuudet rajajokien tasapuoliseen käyttöön rajaseudun etuja edistävällä tavalla sekä edistää yhteistyötä vesi- ja kalastusasioissa. Sopimuksen mukaan erityistä huomiota on kiinnitettävä muun muassa luonnonsuojeluun, ympäristönsuojeluun, kalakantojen suojeluun ja kestävään käyttöön.

Rajajokisopimuksen olennaisena osana on kalastussääntö, joka sisältää määräyksiä muun muassa rauhoituspiireistä, rauhoitusajoista, vähimmäismitoista sekä pyyntivälineistä ja niiden käytöstä. Niiltä osin kuin kalastussäännössä ei ole jostakin asiasta erityismääräyksiä, sovelletaan sopimusalueella kansallista kalastuslainsäädäntöä. Näin ollen muun muassa rikosoikeudellinen vastuu määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaan.

Suomen ja Norjan välinen sopimus Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä (SopS 94/1989) säätelee kalastusta kyseisten valtioiden rajajoissa. Lisäksi sopimus velvoittaa osapuolia saattamaan voimaan erillisiä säännöksiä ja ryhtymään toimenpiteisiin kalakantojen edistämiseksi Tenojoen sivuvesistöissä. Sopimuksen voimaansaattamista koskeva laki (1197/1989) on säädetty perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, eli kyse on poikkeuslaista. Sopimuksen uudistamista koskevat neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä.

Lisäksi Suomi ja Norja ovat tehneet sopimuksen kalastuksesta Näätämöjoen kalastusalueella (17–18/1978, muutettu 33/1984). Sopimukseen sisältyvässä kalastussäännössä on säännöksiä erityisesti lohenkalastuksen kalastusajoista ja sallituista pyyntivälineistä.

Sopimuksen tavoitteena on kalakantojen suojeleminen, säilyttäminen ja kehittäminen. Sopimuksessa on myös määräyksiä tutkimus- ja valvontayhteistyötä.

2.4.4 Euroopan ihmisoikeussopimus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) 6 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (jäljempänä *EIT*) on käsitellyt 2000-luvun aikana muutamia kalastusoikeuksien rajoituksiin liittyneitä tapauksia, joissa kyse on ollut valitusoikeudesta rajatulle alueelle säädettyihin kalastusrajoituksiin.

Tapauksessa *Posti ja Rahko* (24.9.2002) Suomi sai langettavan tuomion, koska ammattikalastajina toimineilla valittajilla ei ollut mahdollista saattaa valtiolta vuokraamiinsa lohenkalastuspaikkoihin kohdistuneita, valtioneuvoston asetuksilla säädettyjä rajoituksia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Lisäksi tapauksessa *Stark ja muut* (asialistalta poistamista koskeva tuomio 9.10.2007) Suomi myönsi ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaisen oikeussuojakeinon puutteen ja tämän johdosta maksoi korvauksia valittajille. Tapauksessa *Alatulkila ja muut* (28.7.2005) EIT katsoi, että Suomi ei ollut rikkonut sopimuksen 6 artiklaa tuomioistuimeen pääsyä koskevan vaatimuksen osalta. Tapauksessa suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission tekemä päätös, joka sisälsi pitkälti samankaltaisia kalastusrajoituksia kuin sittemmin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettu asetus 319/1998, oli saatettu purkuhakemuksena korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Perusteluna EIT totesi, että korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehty purku-hakemukset poikkeuksellisesti riittivät takaamaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin, koska päätöksessä oli käsitelty ja perusteltu kaikki esitetyt purkuperusteet.

EIS 6(1) artikla ei takaa pääsyä sellaiseen tuomioistuimeen, joka voisi kumota lain taikka jättää sen soveltamatta. EIS 6(1) artik-

la saattaa kuitenkin edellyttää, että yleisen asetuksen, päätöksen tai muun toimenpiteen asiasisältö tulee voida riitauttaa tuomioistuimissa, jos kyseinen normipäätös, vaikka sitä ei ollut muodollisesti osoitettu kenellekään määrätulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, pääosin vaikuttaa henkilön tai samanlaisessa asemassa olevan henkilöryhmän yksityisluonteisiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, joko tiettyjen heille ominaisten piirteiden tai heidät kaikista muista henkilöistä erottavan tosiasiallisen tilanteensa johdosta. EIT:n kanta muistuttaa EY-oikeuden järjestelyä, jossa yleisluonteinen toimenpide (esim. asetus) saattaa tietyissä oloissa koskea yksilöä sillä tavoin, että sen mitättömäksi julistamista voidaan vaatia kanteella EY-tuomioistuimissa (RS 230 artikla). EIT:n oikeuskäytäntö on näin ollen otettava huomioon kalastuslaissa säädettyjä kalastuksen rajoituksia koskeissa säännöksissä siten, että suppeaa aluetta tai tosiasiallisesti rajattua joukkoa oikeudenhaltijoita koskevat säänteilyt tulee toteuttaa viranomaisen valituskelteisillä hallintopäätöksillä.

2.4.5 Århusin yleissopimus

Suomessa tuli voimaan vuonna 2004 yleissopimus tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa. Myös Euroopan yhteisö on sopimuksen osapuoli. Sopimuksella pyritään edistämään yleisön osallistumista ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sen kaikissa eri vaiheissa. Sopimuksessa käytetty yleisö -termi on laaja ja se kattaa muun muassa ympäristönsuojelua edistävät järjestöt.

2.5 Nykytilan arviointi

Kalavarojen hallinnointiin liittyvä haaste on nykypäivänä edelleen sama kuin voimassa olevaa kalastuslakia valmisteltaessa. Eriytyisen haasteen kalavarojen käytön ja hoidon järjestämiseen aiheuttaa pirstoutunut vesialueiden omistus. Kalat liikkuvat laajoilla alueilla ja usein lisääntymisalueet ovat toisaalla kuin syönnösalueet. Rajalliseen kalakantaan kohdistuu pyyntiä usean eri omistusyksikön alueella ja säännöt kalastukseen eri alueilla

voivat vaihdella runsaasti. Kokonaisvaltaisen, kalojen kaikki elinkierron vaiheet ja kunkin kalakannan tilan huomioon ottava suunnittelu on etenkin vaelluskalojen osalta vesialueen omistusyksiköiden pienen koon vuoksi haasteellista.

Suomessa on noin 1 400 000 osakaskiinteistöä ja 20 500 osakaskuntaa. Osakaskunnista 70 prosenttia on sisävesillä, ja niiden hallinnassa on 80–90 prosenttia sisävesien pinta-alasta. Lisäksi koko maassa on noin 14 400 yksityistä vesialuetta. Näiden osuus sisävesien pinta-alasta on noin 5–10 prosenttia. Valtion yleisvesialueita on sisävesien pinta-alasta noin kolme prosenttia. Osakaskuntien omistamat vesialueet ovat usein pieniä: merialueella noin 70 prosenttia osakaskunnista on pinta-alaltaan alle 200 ha, ja sisävesillä noin 80 prosenttia osakaskuntien vesialueista on alle 1 000 ha. Koko maan osakaskunnista neljänneksen vesialue on alle 50 ha. Osakaskunnilla on vesien pinta-alallisesti merkittävin kalaveden hoidon ja käytön toteuttamisvastuu, mutta osakaskuntien toiminta-aktiivisuus on varsin vaihtelevaa. Osa osakaskunnista toimii esimerkillisesti ja toiminta on aktiivista, kun taas joidenkin osakaskuntien toiminta on täysin hiipunutta. Kalastajien ja kalakantojen näkökulmasta tämä on haasteellista, sillä yleensä samalla vesialueella on sekä hyvin toimivia että passiivisesti toimivia osakaskuntia.

Kalastusalueiden perustamisella pyrittiin vähentämään pienten omistusyksikköjen kalataloudelle aiheuttamia ongelmia. Kalastusalueet muodostettiin vesialueiden omistussuhteista sekä kunnallisesta ja muusta hallinnollisesta jaotuksesta riippumattomiksi toimielimiksi. Tavoitteena oli muodostaa kalataloudellisesti yhtenäisiä alueita, joiden kalastusoloja järjestettäessä oli asianmukaista soveltaa yhtenäisiä toimenpiteitä. Käytännössä alueiden määrittäminen oli joillain alueilla hankalaa ja niitä ei kaikilta osin pystytty muodostamaan kalataloudellisesti järkeviksi kokonaisuusiksi. Taustalla vaikuttivat muun muassa kieliasiat ja kuntien rajat. Alueita muodostettiin lopulta yli 200 kappaletta.

Kalastusalue toiminta on sujunut hyvin osassa maata, kun taas tietyillä alueilla toiminnassa on ollut ongelmia. Ongelmina on ollut muun muassa riittämätön rahoitus ja

vähäinen aktiivisuus. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan ei ole aina ollut käytettävissä tarpeellisia taloudellisia ja tiedollisia resursseja tai alueen jäsenten yhteistä tahtotilaa. Tutkimus- ja seurantatietoa suunnitelman laadinnan pohjaksi ei ole joko ollut olemassa tai sitä ei ole osattu hyödyntää tarvittavissa määrin. Käyttö- ja hoitosuunnitelmalla ei ole ollut laissa säädettyä riittävää sitovuutta suhteessa osakaskuntien toimintaan. Käytön ja hoidon suunnittelua ei ole myöskään ohjattu hallinnon tasolta riittävän yhtenäisesti ja tavoite yhtenäisistä kalastuksen säätelytoimenpiteistä ja kalavarojen johdonmukaisista hoitotoimenpiteistä ei ole toteutunut koko maassa. Kalakantojen hoidon kannalta pahimmassa tapauksessa vesialueen eri kalastusalueet ovat tehneet täysin vastakkaisia säätelypäättöksiä, joilla on suora vaikutus samoihin kalakantoihin. Kalastusalueilla olevat valtuudet rajoittaa kalastusta rinnastuvat monilta osin sitovien oikeussääntöjen antamiseen, minkä vuoksi järjestelyyn liittyy myös valtiosääntöoikeudellisia ongelmia.

Käyttö- ja hoitosuunnitelmissa kalavarojen hoito on painottunut osin liiaksi kalojen istutukseen. Kaikilta osin istutustoiminnan tulokset eivät ole olleet tavoitteiden mukaisia. Etenkin taloudellisen tuottavuuden vaatimus on saaliiden kasvusta huolimatta täytynyt vain harvoin. Tulokset ovat olleet heikkoja monissa elvytystutuksissa, joita ei ole tuettu riittävällä kalastuksen ohjauksella. Pahimmillaan istutustoiminta on myös saattanut tuottaa kalakannoille ja kalastukselle suoranaista vahinkoa vähentämällä biologista monimuotoisuutta.

Luonnontuotannoltaan heikentyneet kalalajit eivät monin paikoin kestä nykyisenlaista samanaikaisesti useaan eri lajiin ja ikäryhmään kohdistuvaa kalastusta, joka ei huomioi eri kalalajien ja -kantojen erilaista pyyntikestävyyttä. Erityisesti vaelluskalakannat, jotka vaeltavat laajoilla alueilla, edellyttävät kokonaisvaltaista kalastuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää, jossa huomioidaan kalalajin elinkierron kaikki vaiheet ja niihin kohdistuvan kalastuspaineen vaikutukset. Vaelluskalojen keskeinen ominaisuus pyynnin kannalta on niiden vuotuinen elinkiertoon liittyvä liikkuminen tiettyjen rajattujen alueiden, kuten jokisuiden, salmien ja muiden kapeikkojen,

kautta. Tällaisilla alueilla niiden pyynti voi muodostua liian tehokkaaksi. Pyyntipaineen rajoittaminen näillä herkillä alueilla ja tiettyinä ajankohtina tulisi toteuttaa siten, että kantojen lisääntymismahdollisuus turvataan. Sekalaji- ja sekakantakalastuksen ydinongelmat voivat koskea niin ammattikalastusta kuin vapaa-ajankalastustakin, sillä tehokkaat pyyntimuodot, kuten verkot ja muut lähes ammattimaiset pyydykset, ovat käytössä myös vapaa-ajankalastuksessa.

Toisaalta osa maamme kalavaroista on alihyödynnettyjä. Ammattikalastajien määrä on vähentynyt jyrkästi jo pitkään. Alan yhtenä suurena haasteena on kalastusoikeuksien ja vesialueiden saaminen ammattikalastajien käyttöön nykyistä enemmän. Ongelmia kalastusoikeuksien saannissa on ollut sekä sisävesillä että rannikolla. Yksityisvesialueilla pienten omistajayksiköiden kanssa tehdyt erilliset vuokrasopimukset eivät usein mahdollista laajojen ja kalastuksen kannalta mielekkäiden alueiden saamista elinkeinon käyttöön, mikä asettaa haasteita toiminnan pitkäaikaiselle suunnittelulle ja investointien tekemiselle. Myös kalastuksen siirtäminen sinne, missä kalat vuoden eri aikoina esiintyvät, ei aina ole mahdollista.

Kalatalouden edistämiseksi kerättävä kalastuksenhoitomaksu on koettu ongelmalliseksi, koska se ei itsessään anna oikeutta kalastaa, vaan maksun lisäksi on vielä hankittava varsinainen kalastuslupa. Kalastuksenhoitomaksukertymään on vaikuttanut se, että vain alle puolet maksuvelvollisista RKTL:n vuonna 2012 tekemän selvityksen mukaan suorittaa maksun. Maksuhaluttomuuden taustalla on epäilty olevan osin tietämättömyyttä ja välinpitämättömyyttä. Erityisesti satunnaisten kalastajien kokemana järjestelmän sekavuus, alueiden rajojen epäselvyys ja lupien suuri määrä viestivät tarpeesta kehittää kalastuksen lupa- ja rahoitusjärjestelmää sekä tiedotusta. Kiinnijäämisen riski ja siitä seuraava pieni 50 euron rikesakko ovat todennäköisesti myös osaltaan vaikuttaneet maksuhalukkuuteen. Väestön ikärakenteesta johtuen maksun kertymä jatkaa vähenemistään, mikäli yli 65-vuotiaiden maksuvapautusta jatkettaisiin.

Myös vapaa-ajankalastajien on voimassa olevan lain mukaisessa järjestelmässä usein vaikea saada haluamiaan kalastuspalveluita

ja -mahdollisuuksia. Kaikille alueille ei ole vielä kehitetty usean eri vieheen vetouistelun mahdollistavia yhtenäislupa-alueita ja toisaalta vaelluskalakantojen tilan vuoksi Suomen virtavesien kalastusmahdollisuudet ovat melko rajalliset. Lisäksi kalastusrajoituksia koskeva tieto on hajallaan ja valveutuneenkin vapaa-ajankalastajan on melko vaikea selvittää, miten kullakin vesialueella saa kalastaa. Erityisesti alueellisten rajoitusten perusteista ja kalavarojen käytön ja hoidon tavoitteista on suhteellisen vähän tietoa saatavilla.

Voimassa olevan lain mukainen järjestelmä on hajanainen ja sen avulla ei synny selkeää kuvaa kalastuksen järjestämisen tavoitteista ja puitteista. Suomen runsaat ja monipuoliset kalavarat mahdollistaisivat paremmalla kalastuksen järjestämisellä suuremman yhteiskunnallisen hyödyn aikaansaamisen, josta edunsaajia olisivat niin vesialueen omistajat kuin kalastajatkin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Uudistuksen tavoitteena on ajanmukaistaa kalastuslainsäädäntö vastaamaan niitä muutoksia, joita kalastuslain säätämisen jälkeen on tapahtunut kalastuksessa, kansallisessa ja unionin lainsäädännössä sekä yhteiskunnassa yleisesti. Uudistuksella pyritään turvaamaan kalavarojen kestävä käyttö nykyistä paremmin.

Lain ajantasaistamiseksi tarpeelliset muutokset ovat niin mittavia, että niiden toteuttaminen osauudistusten avulla ei ole mahdollista. Säännösten aineellisten muutosten lisäksi sääntelyn ymmärrettävyyttä ja selkeyttä on parannettava. Kalastuslain sisäistä viitetaustekniikkaa tulee yksinkertaistaa ja lain systematiikkaa selkeyttää. Lakiin tehdään muun muassa perustuslain edellyttämiä muutoksia säätämällä oikeuksien ja velvoitteiden perusteista lain tasolla. Myös asetuksenantovaltuuksia täsmennetään.

Ehdotetun lain tarkoituksena on järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto

sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus. Lain tavoitteena on tehostaa erityisesti vaelluskalojen elinvoimaisuuden turvaamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Vaelluskalojen elinvoimaisuuden turvaamista koskeva näkökulma on pyritty toteuttamaan läpäisyperiaatteena esitetyn kalastuslain pykälien muodostamassa kokonaisuudessa, ei pelkästään vaelluskaloja koskevassa luvussa. Lisäksi tavoitteena on kalastuksen järjestäminen siten, että kalastus kohdentuu pyyntivahvoihin kantoihin ja siihen ikä- ja kokoluokkaan, joka kalojen elinkierron ja saaliin tuoton kannalta on optimaalista.

Laissa pyritään luomaan raamit, joiden puitteissa yhteisiä kalavaroja voidaan hyödyntää kestävästi. Lain yhtenä johtoajatukseksi on, että kalastuksen säätelyn tulee olla kokonaisvaltaista ja perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tutkimus- ja seurantatietoon. Kalavarojen kestävää käyttöä koskevan tavoitteen toteuttamiseksi ehdotetussa laissa olisi selkeät toimivaltuudet toimeenpanna viranomaispäätöksin ja alemmanasteisin säädöksin tarvittavaa kalastuksensäätelyä. Laissa olisi lisäksi aineelliset säädökset muun muassa kalan kulun ja lisääntymisen turvaamiseksi tarvittavista kalastusrajoituksista ja -kielloista.

Ehdotuksen perustana on alhaalta ylöspäin lähtevä suunnittelujärjestelmä. Kalastuksen järjestämisestä vastaisi nykykäytännön mukaisesti kalastusoikeuden haltija eli useimmissa tapauksissa vesialueen omistaja. Kalavarojen käytön- ja hoidon suunnittelujärjestelmä perustuisi kalataloudellisesti riittävän suurista yhtenäisistä vesistöalueista koostuvien kalatalousalueiden suunnitelmiin, joiden laadinta tapahtuisi yhteistyössä alueen kalastusoikeuden haltijoiden, kaupallisten kalastajien ja vapaa-ajankalastajien sekä ympäristöjärjestöjen kanssa. Valtakunnallisilla hoitosuunnitelmilla luotaisiin perusta alueellisille toimenpiteille. Erityisesti vaelluskalojen osalta säätelytoimenpiteiden yhteensovittaminen kalojen eri elinalueilla on tärkeää, minkä vuoksi kalatalousalueiden laatimille ja toimeenpanemille käyttö- ja hoitosuunnitelmille annettaisiin jatkossa nykyistä suurempi painoarvo. Käyttö- ja hoitosuunnitelmat käsiteltäisiin ennen niiden hyväksymistä uusissa alueellisissa kalatalouden yhteistyöryhmissä,

jolloin voitaisiin varmistaa eri alueiden suunnitelmien yhteensopivuus ja samalla sovittaa yhteen eri alueiden ja tahojen intressit.

Kalakantojen hoidon osalta tavoitteena on siirtyä istutuskeskeisestä kalavesien hoidosta kalastuksensääntelyyn perustuvaan kalavarojen hoitoon. Vähintään yhden kutukerran periaatetta toteuttaen pyrkimyksenä on, että jatkossa kalakantojen kestävä tuotto perustuisi kalojen luontaiseen lisääntymiseen. Pääsääntöisesti vain käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvät istutukset olisivat sallittuja ja muihin istutuksiin tulisi aina hakea viranomaiselta lupa.

Lain yhtenä tavoitteena on ammattikalastajien toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteeseen pyritään muun muassa määrittelemällä kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa kaupalliseen kalastukseen erityisen hyvin soveltuvat alueet, joita koskevia kalastuslupia ja kalastusoikeuksien vuokraopimuksia kalavesien omistajat sitoutuisivat tekemään alueen kaupallisten kalastajien kanssa. Viime kädessä kaupallisilla kalastajilla olisi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä mahdollisuus saada omistajan sijaan ELY-keskukselta lupa. Näillä keinoin kalastusta voitaisiin kohdentaa pyyntivahvoihin ja mahdollisesti alihyödynnettyihin kalakantoihin ja samalla lisätä kotimaisen kalan tarjontaa kuluttajille.

Tärkeänä tavoitteena on laajentaa yleiskalastusoikeuksia kestäväällä tavalla ja kehittää vapaa-ajan kalastusta laajojen kansalaispiirien luontoharrastuksena. Lakiesityksessä esitetään laajennettavaksi ja yksinkertaistettavaksi maksullista yleiskalastusoikeutta siten, että yhdistettäisiin voimassaolevan lain mukainen kalastushoitomaksu ja viehekalastusmaksu yhdeksi maksuksi. Lähtökohtaisesti jokaisen täysi-ikäisen kalastajan kalastustapaan katsomatta tulisi maksaa *kalastonhoitomaksu*, joka oikeuttaisi viehekalastukseen yhdellä vieheellä koko maassa. Onkiminen ja pilkkiminen sekä niin sanottu silakan litkaus olisivat kokonaan maksuttomia yleiskalastusoikeuksia. Myös kelaonginta olisi jatkossa maksuton yleiskalastusoikeus. Oikeudenmukaisella ja yksinkertaisella maksujärjestelmällä sekä kohtuullisen suuruisella maksulla pyrittäisiin kasvattamaan kalastajien maksu-

halukkuutta ja siten varmistamaan kalavarojen kestävä käytön ja hoidon järjestämisen rahoittaminen.

Vapaa-ajan kalastuksen edellytyksiä parannettaisiin myös siten, että kalatalousalueen tehtäväksi annettaisiin laissa kalastuksen yhtenäislupa-alueiden muodostamisen edistäminen vapaa-ajan kalastuksen tarpeisiin. Lisäksi vapaa-ajankalastajien mahdollisuuksia saada tietoa muun muassa kalastusrajoituksista parannettaisiin lain mukaisten tietojärjestelmien avulla.

Lailla pyritään selkeyttämään kalatalousalan (lakisääteisten) toimijoiden tehtäviä ja rooleja siten, että kalastusoikeuden haltijoiden tärkein tehtävä olisi kalastuksen järjestäminen ja omalta osaltaan kalavarojen hoito- toimenpiteiden toteuttaminen käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti. Kalatalousalueet toimisivat kalataloudellisesti yhtenäisen alueen yhteistoiminta-alueena, joka vastaisi pääasiassa alueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisesta, toimeenpanosta, kalastusvalvonnasta sekä yhtenäislupa-alueiden kehittämisestä. Kalatalousviranomaisen tärkeimpänä tehtävänä olisi kalastuksen säätelyä koskevien välttämättömien hallintopäätösten tekeminen. ELY-keskuksen avuksi perustettaisiin alueellisia kalatalouden yhteistyöryhmiä, joiden ensisijaisena tarkoituksena olisi eri kalatalousalueiden ja intressien yhteensovittaminen ja konfliktien ennaltaehkäisy.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Nykyinen kalastuslaki ja laki yleisestä kalastusoikeudesta esitetään kumottavaksi ja niiden tilalle säädettäväksi uusi kalastuslaki. Kalastuksen keskeisimpänä hallinnointiyksikkönä säilyisivät yhteisalueilla tarkoitettu jakamattoman vesialueen omistajien muodostamat osakaskunnat sekä muut kalastusoikeuden haltijat. Uuden kalastuslain 1 luvussa olisivat yleiset säännökset muun muassa lain tarkoituksesta, soveltamisalasta ja määritelmästä. Säännökset koskisivat siten kalojen, rapujen ja nahkiaisten kalastusta ja pyyntiä vesilaissa tarkoitettulla vesialueella sekä Suomen talousvyöhykkeellä. Lain tarkoitusta koskeva säännös olisi nykyisen lain tavoitesäännöstä laajempi ja tavoitelluilta

vaikutuksiltaan merkittävämpi kattaen niin ekologisen, sosiaalisen kuin taloudellisenkin kestävyuden sekä pyrkimyksen turvata kalojen luontainen elinkierto.

Lain 2 luku sisältäisi kalastusoikeuksia ja erityisiä kalastukseen oikeuttavia lupia koskevan sääntelyn. Esityksen mukaan kalastusoikeudet säilyisivät pääpiirteissään nykyisensä. Kuitenkin nyt kumottavaksi esitetyn kalastuslain 12 §:n mukaisia kolmen pohjoisimman kunnan asukkaita koskevia oikeuksia esitetään rajattavaksi koskemaan oman kotikunnan aluetta. Esitykseen sisältyy myös ehdotus yleisestä kalastusoikeudesta annetun lain kumoamiseksi. Kyseisen poikkeuslain valtuuksien nojalla säädettyjä yleiskalastusoikeuksia ei enää esitetä sisällytettäväksi uuteen kalastuslakiin. Onginta ja pilkintä säilyisivät kokonaan maksuttomina yleiskalastusoikeuksina, joiden joukkoon esitetään lisättäväksi niin sanottu silakan litkaus ja kela apuna käyttäen tapahtuva onginta. Kalastonhoitomaksuvelvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös 65 vuotta täyttäneitä. Maksuun ehdotetaan yhdistettäväksi viehekalastusoikeus koko maassa.

Valtion yleisten vesialueiden kalastuksia koskeva hallinnointi esitetään siirrettäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta Metsähallitukselle. Ammattikalastaja-termi esitetään muutettavaksi unionin lainsäädännössä käytettyyn kaupallinen kalastaja -termiin. Kaupallisille kalastajille annettaisiin mahdollisuus hakea kalastusoikeuden haltijan luvan lisäksi määräaikainen kaupallisen kalastuksen lupa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta. Laissa säädettäisiin tarkasti luvanmyöntämisen edellytyksistä ja lupaehtoista. Tarkoituksena olisi, että ELY-keskusten myöntämä lupa olisi viime sijainen ja poikkeustapauksissa käytettävä keino päästä kalastamaan alihyödynnettyjä kalakantoja kaupalliseen kalastukseen erityisen hyvin soveltuvilla vesialueilla.

Lain 3 luvussa olisi säännökset kalatalouden organisaatioista ja niiden tehtävistä. Kalatalouden alueviranomaisena toimisivat jatkossakin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden yhteyteen esitetään perustettaviksi alueellisia kalatalouden yhteistyöryhmiä, joilla olisi keskeinen rooli muun muassa näkemysten yhteensovittamisessa ja ka-

lavarojen käyttö- ja hoitosuunnitelmien arvioinnissa. Keskeisiä toimijoita olisivat kalatalousalueet, joihin kuuluisivat kalastusoikeuden haltijat, eri kalastajaryhmien järjestöt sekä uusina toimijoina ympäristöjärjestöt. Jäseninä olevien vesialueen osakaskuntien äänimäärää esitetään porrastettavaksi osakunnan omistaman vesi-pinta-alan mukaan. Äänimäärän porrastuksella pyritään kannustamaan pieniä osakaskuntia yhdistymään ja suurempaan oikeudenmukaisuuteen päätösvallan osalta. Kalatalousalueiden keskeisimpänä tehtävänä olisi alueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen ja toimeenpano sekä kalastuksen valvonnan järjestäminen.

Lain 4 luku sisältäisi säännökset kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelujärjestelmästä. Järjestelmällä pyrittäisiin toteuttamaan lain tarkoituksena olevaa kalavarojen kestävä käyttöä ja monimuotoisuuden turvaamista. Suunnittelussa olisi kaksi tasoa, valtakunnallinen ja alueellinen. Esityksessä säädettäisiin jokaiselle kalatalousalueelle velvollisuus käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimiseksi ja käyttöönottamiseksi. Suunnitteluprosessi olisi osallistava, alhaalta ylöspäin suuntautuva, ja suunnitelmien tulisi perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon. Suunnitelmien sisältövaatimuksista ja hyväksymisedellytyksistä säädettäisiin laissa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tulisi hyväksyä suunnitelmat ja se myös valvoisi suunnitelmien toimeenpanoa.

Lain 5 luvussa olisi pyynnin järjestämistä koskevat säännökset. Esityksen mukaan kalastuksen järjestämisestä vastaisivat kalastusoikeuden haltijat. Käyttö- ja hoitosuunnitelma velvoittaisi järjestämään alueen kalastuksen ja kalakantojen hoidon suunnitelman mukaisesti.

Lain 6 luvussa säädettäisiin kalastuksen ohjauksesta ja rajoittamisesta. Se sisältäisi säännökset muun muassa kielletyistä kalastustavoista ja -välineistä, pyydysten asettamisesta, kalojen rauhoittamisesta, pyyntimitoista ja vapauttamisesta. Luvussa säädettäisiin myös kaupalliseen kalastukseen tarkoitetuista pyydyksistä, joita olisi oikeus käyttää ainoastaan kaupalliseksi kalastajaksi rekisteröityneillä toimijoilla. Luku sisältäisi myös tärkeät valtuudet rajoittaa kalastusta valtioneuvoston asetuksilla ja elinkeino-, liikenne- ja ym-

päristökeskusten hallintopäätöksillä. Alueellinen kalastuksensääntely hallintopäätöksillä siirtyisi kalastusalueilta kalatalousviranomaiselle. Osakaskunnilla ja muilla kalastus-oikeudenhaltijoilla säilyisi oikeus kalastuksen ohjaamiseen myöntämiinsä lupiin liittyvien määräysten osalta. Poikkeuslupia koskeva yleissäännös sekä uhanalaisen lajin suojelua koskevat säännökset sisältyisivät myös 6 lukuun.

Luvussa 7 säädettäisiin vaelluskaloista ja kalan kulun turvaamisesta yleisesti. Erityisesti vaelluskalojen elinkierron turvaamiseksi kalastuksen sääntelyä ja rajoituksia pyrittäisiin kohdistamaan niin sanotuille herkille alueille, kuten jokisuihin ja koski- ja virtapaikkoihin. Vaelluskalojen elinvoimaisuutta turvaavia säännöksiä on lain muissakin luvuissa ja koko sääntelyjärjestelmä on pyritty rakentamaan siten, että kalojen luontainen lisääntyminen voitaisiin turvata.

Kalojen istuttamista koskevat säännökset sisältyisivät lain 8 lukuun. Istutustoimintaa pyrittäisiin järjestyttämään siten, että lähtökohtaisesti vain käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvät istutukset olisivat sallittuja. Luonnon monimuotoisuutta heikentävät istutukset olisivat aina kiellettyjä. Luku sisältäisi säännöksen, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää istutettavien kalojen merkintävelvollisuudesta.

Lain 9 luvussa olisi säännökset kalatalouden edistämisestä ja rahoituksesta. Täysikäisiltä kalastajilta perittävällä kalastonhoitomaksulla rahoitettaisiin kalavarojen suunnittelujärjestelmää, kalastuksen valvontaa, kalatalousalueiden toimintaa, neuvontaa ja yleiskalastusoikeuksien johdosta kalastusoikeuden omistajille maksettavia korvauksia. Maksujen keräämisestä vastaisi Metsähallitus.

Kaupallista kalastusta koskevat säännökset sisältyvät esitetyn lain 9 lukuun. Säännöksissä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden nojalla henkilö voi rekisteröityä kaupalliseksi kalastajaksi. Lisäksi säädetään niistä perusteista, joiden nojalla kalastaja voidaan sijoittaa kaupallisen kalastajan ryhmään I tai II sekä rekisteröinnin voimassaolosta ja rekisteristä poistamisesta. Uusina säännöksinä sisävesillä olisi kaupallisten kalastajien velvollisuus saaliskirjanpitoon sekä vapaa-

ajankalastajien saaliin myyntikielto. Merellä vastaavat velvollisuudet ovat jo voimassa unionin lainsäädännön perusteella.

Luvussa 11 säädettäisiin kalataloushallinnon rekistereistä. Luku 12 sisältäisi kalastuksen valvontaa ja seuraamuksia koskevat säännökset, jotka vastaavat sisällöltään muutamia yksityiskohtia lukuun ottamatta voimassa olevan lain säännöksiä. Luvut 13, 14 ja 15 sisältäisivät muun muassa muutoksenhakua, lain voimaantuloa ja siirtymäsäännöksiä koskevat säännökset.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä on vaikutuksia kaupallisen kalastuksen sekä kalastusmatkailun toimialoille. Voimassaolevan lain mukaisia päätoimisia ammattikalastajia (kalastustulojen osuus vähintään 30 prosenttia) on Suomessa merialueilla 562 ja sisävesillä 122. Muita rekisteröityneitä kalastajia on merialueella ja sisävesillä yhteensä 1 755. Kalastusoppaina työskentelee arviolta noin sata henkeä. Voimassaolevan kalastuslain 8 a §:n mukaisia ELY-keskusten lupia kalastusmatkailuyrittäjille on myönnetty säännöksen voimaantulon jälkeen 66 kappaletta. Kaupallisten kalastajien määrä on merialueella ollut pitkään laskussa, kun taas kalastusopastoiminta on kasvanut viime vuosina. Molemmilla toimialuilla yhtenä toiminnan kehittämisen suurimpana haasteena ovat vaikeudet saada kalastuslupia tai vuokrattuja kalastusoikeuksia niiden haltijoilta.

Esityksen mukaan kalavarojen alueellisissa käyttö- ja hoitosuunnitelmissa tulisi määrittää kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailuun erityisen hyvin soveltuvat alueet. Yrityksillä olisi mahdollisuus hakea ELY-keskuksilta lupa kaupalliseen kalastukseen tai kalastusopastoimintaan kalastusoikeuden haltijan luvan sijasta. Kalastusoppaille kyseinen lupamahdollisuus säädettiin 2012, ja se on helpottanut toimialan toimintaa. Kaupallisille kalastajille myönnettävä viranomaisen lupa sen sijaan olisi uusi keino parantaa alan toimintaedellytyksiä.

Kaupallisten kalastajien kalaan pääsy helpottuu ehdotetun lain avulla. Elinkeino-, lii-

kenne- ja ympäristökeskusten myöntämien lupien avulla voidaan uusia alueita saada kalastuksen piiriin silloin kun lain asettamat tiukat ehdot toteutuvat. Lähinnä tämä koskee vesialueita, joiden kalantuotanto on vajaasti hyödynnetty. Kaupallisten kalastajien toimintaedellytyksiä parannetaan myös saaliin ensikäden myyntioikeuden antamisessa heille sekä antamalla tietyin edellytyksin kalastuksen säätelyyn erivapauksia. Ammattimaiset pyydykset määritellään nykyistä lakia tiukemmin ja ne varataan kaupallisten kalastajien käyttöön. Kaupalliset kalastajat rekisteröidään ja jaetaan arvonlisäverovelvollisuusrajan perusteella kalastuksen säätelyn ja muita tarpeita varten kahteen ryhmään. Tämä selkeyttää nykyisiä rekisteröintimenettelyjä. Laki parantaa kaupallisen kalastuksen edellytyksiä ja lisää mahdollisuuksia kotimaisen kalan saamiseen elintarvikkeeksi entistä paremmin. Kaupallisten kalastajien toimintamahdollisuuksien parantuminen heijastuu koko arvoketjuun sisältäen jalostuksen ja kaupan.

Lain nojalla säädettävän rahoitusjärjestelmän tavoitteena on aikaansaada kustannustehokas ja yksinkertainen järjestelmä uuden kalastuslain mukaisen toiminnan rahoittamiseksi. Laissa säädettäisiin kohtuullisesta kalastajilta perittävästä kalastonhoitomaksusta, jota käytettäisiin laissa määriteltyihin käyttökohteisiin.

Kalastonhoitomaksuun perustuvan määrärahan mitoitus ja käyttö määriteltäisiin vuosittain valtion talousarviossa ja sen vaikuttavuustavoitteissa. Mitoituksessa otettaisiin huomioon edellisten vuosien kertymä. Määrärahalla edistettäisiin laissa määriteltyjen käyttökohteiden puitteissa valtion talousarviossa esitettyjen vaikuttavuus- ja tulostavoitteiden sekä kalavesien käytön ja hoidon järjestämiseen laadittujen strategioiden tai ohjelmien toteuttamista.

Kalastonhoitomaksuina arvioidaan kertyvän vuosittain noin 11–12 miljoonaa euroa, kun vuosimaksun maksajia arvioidaan olevan 336 000 henkilöä, viikkomaksun 63 000 henkilöä ja vuorokausimaksun maksajia 21 000 henkilöä. Maksajien määrä on arvioitu voimassa olevan kalastuslain kalastushoitomaksun maksajien ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen eri kalastustapojen käyttöä kuvaavien tilastojen perusteella. Uu-

den maksun ja siihen sisältyvän viehekalastusoikeuden, valvonnan lisääntymisen sekä eläkeläisten maksuvelvollisuuden arvioidaan kasvattavan maksun maksajien lukumäärää suhteessa aikaisempaan järjestelmään. Kalastuslain mukainen määrärahakertymä kasvavaksi ehdotetun lain avulla noin 2–3 miljoonaa euroa vuodessa suhteessa voimassa olevaan lakiin, jonka nojalla vuonna 2012 kertyi kalastushoitomaksuja 5,94 miljoonaa euroa ja viehemaksuja 3,03 miljoonaa euroa eli yhteensä 8,97 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 maksukertymä on vuotta 2012 ja 2013 suurempi, koska vuosimaksuja korotettiin elinkustannusten kohoamisen vuoksi.

Ehdotetun lain mukainen rahoitusjärjestelmä on kokonaistaloudellisesti edullinen, vaikka siitä koituukin viranomaisille jonkin verran tehtäviä. Järjestelmän avulla kalastajat rahoittavat merkittävän osan kalastuslain toimeenpanoa ja samalla kalastuslain mukaiset toimijat sitoutetaan lain toimeenpanoon. Rahoituksen avulla luodaan työpaikkoja ja aikaan saadaan merkittävästi talkootyötä. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos selvitti vuonna 1983 säädetyin kalastuslain mukaisen rahoituksen toimivuutta julkaisussaan Muje, K.; Salmi, P. & Eskelinen, P. 2010. Kalastusmaksun vaikuttavuus. Riista- ja kalatalous -Selvityksiä 3/2010. Selvityksen mukaan järjestelmällä saatiin aikaiseksi 118 työpaikkaa ja talkootyötä 40 henkilötyövuoden verran. Uuden lain mukaisessa järjestelmässä näiden vaikutusten arvioidaan kasvavan. Määrärahan avulla voidaan siten helpottaa viranomaisen työtä. Kalatalousalueen rooli on tässä asiassa keskeinen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetulla lailla on tarkoitus selvittää kalastuslain tehtävien jakautumista kalastuslain toimeenpanijoiden kesken. Laissa säädettäisiin kullekin toimijalle kuuluvista tehtävistä ja toimivallasta. Voimassa olevan kalastuslain mukaiset kalastusalueet muuttuisivat ehdotetussa laissa kalatalousalueiksi ja niiden lukumäärä supistuisi runsaasta 200:sta noin sataan eli niiden toimialueiden koko suurensi merkittävästi. Alueiden tehtävistä säädettäisiin laissa ja niistä keskeisin olisi alueelli-

sen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen ja sen toimeenpano. Alueiden koon kasvatamisella voidaan hallintokuluja vähentää ja tehtävien selkeyttämisellä saada niiden toiminta eri osissa Suomea tasalaatuisemmaksi.

Merkittävää julkista valtaa sisältävien alueellisten kalastusrajoituspäätösten teko siirtyisi kalastusalueelta ELY-keskukselle. Tehävä lisäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä jonkin verran etenkin lain toimeenpanon alkuvaiheessa. Kalatalousalueella olisi rajoitusten suunnittelussa kuitenkin jatkossakin keskeinen rooli käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisen välityksellä ja ELY-keskus voisi käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä hyväksyä myös käyttö- ja hoitosuunnitelman sisältämät alueelliset kalastuksen rajoitukset.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja Metsähallituksen välistä tehtävän jakoa on laissa tarkistettu ja valtion vesien kalastusasioiden hoito kalastuksen järjestäjän roolissa on siirretty kokonaisuudessaan Metsähallitukselle, koska alueet ovat Metsähallituksen hallinnassa myös muiden kuin kalastusasioiden osalta. Tämä tehtäväjako vähentää osaltaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä. Myös kalastusmaksujen kerääminen siirretään laissa Metsähallituksen tehtäväksi. Aikaisemmin tehtävää hoiti maa- ja metsätalousministeriö. Tehtävä soveltuu Metsähallitukselle, sillä se järjestää hallitsemiansa vesialueiden luvan myynnin ja sen osaamista ja tietojärjestelmiä voidaan hyödyntää myös valtion kalastuslakiin perustuvien maksujen keräämisessä ja saavuttaa valtiolle kokonaistaloudellisesti kustannussäästöjä.

Ehdotetussa laissa on päätöksentekoon liittyvät viranomaisen toiminnan prosessit pyritty säätämään mahdollisimman kustannustehokkaiksi. Laissa säädetään myös rekistereistä. Rekistereiden ja niihin ja niihin kytkeytyvien sähköisten palveluiden avulla voidaan vähentää viranomaistehtäviin tarvittavaa työmäärää. Esimerkkinä tästä voidaan mainita kalaistutusten merkitseminen rekisteriin. Uuden lain mukaisessa järjestelmässä istuttajan on laissa määrätysti ilmoitettava istutuksesta suoraan rekisteriin. Nykykäytännön mukaisesti asia on hoidettu paperilla ja istutustietojen rekisteröiminen on jäänyt puut-

teelliseksi normien puuttumisen ja viranomaisen henkilöresurssien niukkuuden vuoksi.

4.3 Ympäristövaikutukset

Ehdotettu laki luo säädöspuitteet kalavarojen käytön ja hoidon kestävyydelle. Lain avulla turvataan kalakantojen elinvoimaisuus ja luonnon monimuotoisuus. Lisäksi sen avulla tehostetaan uhanalaisten ja heikentyneiden kalakantojen suojelua.

Ehdotuksen mukaisen kalatalousalueen muodostamisessa erityisesti aluerajausten osalta otettaisiin huomioon laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Tavoitteena on edistää vesienhoidon tavoitteiden toteutumista kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmien ja niiden toteuttamisen avulla sekä lisätä yhteistyötä. Parhaimmillaan yhteistyön lisääntyminen nopeuttaa vesistön kunnostushankkeiden ja niihin tukitoimenpiteinä liittyvien kalastusrajoitusten ja istutus-toimenpiteiden tekoa.

Lain nojalla perustettava yhteistyöryhmä lisäisi myös eri toimijoiden yhteistyötä ja edistäisi tietojen vaihtoa niin viranomaisten, kalatalousalueiden kuin kansalaisjärjestöjen osalta. Laki antaisi myös ympäristöjärjestöille mahdollisuuden osallistua sekä yhteistyöryhmän että kalatalousalueiden työhön.

Ehdotetun lain avulla toimeenpannaan luontodirektiivin (luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY) kalakantoihin kohdistuvat velvoitteet, joita ovat lähinnä joidenkin lajien tilan seuranta sekä mahdollisuus tehdä tarvittaessa kannan tilan parantamiseksi toimia. Ehdotettu laki selkeyttää tilannetta ja parantaa valmiuksia raportoida luontodirektiivin toimeenpanosta Suomessa.

Ehdotetun lain avulla tietämys kalavaroista kasvaa ja niiden käytön ja hoidon suunnitelmallisuus lisääntyy. Suunnittelun apuna käytetään entistä enemmän tutkimustietoa sekä kalastajilta kerättyä tietoa. Myös lain avulla perustettava kalatalousalue ja yhteistyöryhmä tuovat arvokkaan paikallistason foorumin tiedonvaihtoon ja suunnitteluun. Lain järjestelmässä voidaan alueellisia kalastuksen säätelykeinoja pohdittaessa yhdistää valtakun-

nallinen tutkimustieto ja paikallinen tieto. Kun kalastajien ja muiden keskeisten toimijoiden ja sidosryhmien osallistumismahdollisuuksia lisätään, parannetaan kalavarojen käytön ja hoidon kestävyttä etenkin sosiaalisen kestävyuden osalta. Samalla lisätään sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja saadaan toimijat ottamaan vastuuta. Lisääntynyt tieto lisää kalastuksen säätelyn vaikutuksia, täsmällisyyttä ja sen hyväksyttävyyttä.

Kalastuksen hyväksyttävyyteen kohdistuu paineita erityisesti ekologisen kestävyuden osalta, koska osa Suomen kalakannoista on heikentyneessä tilassa. Esitetyn lain mahdollistamien monipuolisten säätelykeinojen avulla pyynti voidaan kohdistaa ja mitoittaa alueellisesti ja valtakunnallisesti kalakantojen tilan mukaisesti. Kalastuksen alueellisella, ajallisilla ja määrällisillä rajoituksilla voidaan elvyttää heikentyneitä kalakantoja ja luoda samalla edellytykset tuottavalle kalastukselle muiden lajien osalta. Esitetyn lain toimeenpanon käynnistyessä voidaan aluksi kalastusta joutua rajoittamaan etenkin vaeluskalojen esiintymisalueilla jonkin verran nykyistä enemmän. Heikentyneiden kalakantojen tilan parannuttua voidaan rajoituksia vähentää. Ehdotettu kalastuksen säätelyjärjestelmä ottaa nykyistä järjestelmää paremmin huomioon kalakantojen luontaisen elinkierron ja suuntaa kalavarojen käytön ja hoidon painottamaan enemmän luontaisen lisääntymisen suosimisen istutusperusteisen käytön ja hoidon sijaan. Tämä voi muuttaa istutuskäytäntöjä ja vähentää kalojen istuttamisen volyyymiä, kun asiaa tarkastellaan pidemmällä aikajänteellä.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vapaa-ajankalastukseen ehdotettu laki vaikuttaa erityisesti lupajärjestelmän muutoksilla. Kelaonginnan muuttuminen maksuttomaksi yleiskalastusoikeudeksi lisää jonkin verran sen harrastamista. Lain mukainen kalastonhoitomaksu yksinkertaistaa kalastuksen lupajärjestelmää ja vähentää kalastajien tarvitsemien lupien kokonaismäärää 65 vuotta täyttäneitä kalastajia lukuun ottamatta. Vapakalastajien liikkuminen eri alueilla helpottuu, kun oikeus yhden vieheen vapakalastukseen ei ole läänikohtaiseen maksuun sidottu.

Toisaalta kalastuksen kestävyuden takaamiseksi myös vapaa-ajan kalastukseen on kohdistettava säätelyä ja siihen ehdotettu laki antaa mahdollisuuden. Tieto rajoituksista kalastajille pyritään antamaan uuden lain mukaisia tietojärjestelmiä hyödyntäen.

Ehdotetun lain mukainen kalastonhoitomaksu voi jonkin verran vähentää vesialueen omistajien halukkuutta maksaa kalastuksessa vaadittavat maksut etenkin silloin, jos kalastaja ei harrasta lainkaan vapakalastusta. Myös 65 vuotta täyttäneiden kalastajien maksut nousisivat kalastonhoitomaksun verran. Ehdotetussa laissa on kalastonhoitomaksu pyritty pitämään kohtuullisena maksuhaluisuuden säilymiseksi, mutta maksun suuruus voi vaikuttaa jonkin verran ikääntyneiden kalastajien kalastusharrastuksen määrän vähenemiseen.

Toisaalta nykyisen väestön ikärakenteen vuoksi 65 vuotta täyttäneiden vapautus maksuista johtaisi kalastajat eriarvoiseen asemaan keskenään ja vain osa kalastajista joutuisi maksamaan koko lain mukaisen rahoitusjärjestelmän kulut, vaikka lain mukaisella rahoituksella saadut tulokset koituvat kaikkien kalastajien hyödyksi.

Vesialueen omistajan asema kalastuksen järjestämisessä säilyisi ehdotetussa laissa peruspiirteiltään ennallaan verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Omistaja hoitaisi ehdotetun lain järjestelmässäkin pääosan luvan myynnistä ja hoitaisi kalastuksen säätelyä lupaehtojen puitteissa. Omistajille maksettaisiin jatkossakin korvauksia yleiskalastusoikeuden mukaisesta viehekalastuksesta. Korvaustason määrittämisessä otettaisiin huomioon nykyisin maksettavat korvaukset viehekalastuksesta, onginnasta ja pilkinnästä, mutta korvausperuste olisi pelkästään viehekalastus. Aivan pienimpien osakaskuntien ja vesialueen omistajien mahdollisuudet osallistua kalatalousalueen toimintaan heikentyisivät jonkin verran, koska kalatalousalueen päätöksentekoon osallistumisen kokorajaksi asetettaisiin 100 hehtaaria. Toisaalta erityisperusteiset kalastusoikeudet otettaisiin lain piiriin ja laissa säädettäisiin kalastuksen järjestämisestä myös niiden osalta. Näiden oikeuksien haltijoiden tilanne paranisi ehdotetun lain nojalla.

Lain avulla kalastajien tiedonsaantimahdollisuuksia parannetaan tietojärjestelmillä ja siten annetaan paremmat edellytykset kestävään ja luvalliseen kalastukseen. Lisäksi kalastuksen tarvittavat lupatiedot ja säätelypäätökset saadaan tasa-arvoisesti kaikkien kalastajien tiedoksi. Sähköiset järjestelmät ja palvelut edistävät yleistä tietoyhteiskuntakehitystä.

Perustuslain 17 §:n 3 momentti sisältää saamelaisten aseman valtiosääntöoikeudellisen perustan. Säännöksen mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain säännös suojaa saamelaisten kulttuurimuotoa, johon kuuluvat heidän perinteiset elinkeinonsa kuten poronhoito, kalastus ja metsästy.

Saamelaisten perustuslaillinen oikeus kulttuuri-itsehallintoon ei tarkoita rajoittamatonta oikeutta perinteisistä elinkeinoista päättämiseen. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Myös paikalliset asukkaat ovat perinteisesti voineet harjoittaa poronhoitoa, metsästyä ja kalastaa samoin perustein kuin saamelaiset. Kalastuslain ja sen nojalla säädettyjä kalastusoikeuden rajoituksia sovelletaan kaikkiin kalastusta harjoittaviin yhdenmukaisesti eikä kyseisten rajoitusten voida katsoa loukkaavan saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa.

Lapin alueen väestöllä voi olla myös erityisperusteisia oikeuksia esimerkiksi kalastukseen. Näiden erityisperusteisten oikeuksien sisältöön ei esitettyssä laissa puututa. Kiinteistölle kuuluvat erityisperusteiset kalastusoikeudet tulisi kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 101 §:n mukaan selvittää ja ratkaista kiinteistönmäärittämisstoimituksessa. Kiinteistönmäärittämisstoimitus tehdään lähtökohtaisesti kiinteistön omistajan tai muun asianosaisen hakemuksesta, mutta toimituskustannukset voidaan lain edellytysten täytyessä maksaa myös valtion varoista.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 25.11.2008 työryhmän valmistelemaan Matti Vanhasen II-hallituksen hallitusohjelmassa mainittua kalastuslain kokonaisuudistusta. Työryhmän avuksi asetettiin neljä jaostoa valmistelemaan kalastusoikeuksiin, elinkeinokalatalouteen, rahoitukseen ja kalastuksenvalvontaan liittyviä aihekokonaisuuksia. Työryhmän ja jaostojen tehtävänä oli laatia ehdotus uudeksi kalastuslaiksi, jossa otettaisiin huomioon erityisesti vaelluskaloihin liittyvä kokonaisuus sekä ammattikalastuksen toimintaedellytykset. Tavoitteena oli lisäksi uudistaa kalastuslaki vastaamaan muun lainsäädännön muutoksista, oikeuskäytännöstä sekä vuonna 2000 voimaan tulleesta perustuslaista johtuvia vaatimuksia. Sittenmin Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan kalastuslain kokonaisuudistuksessa tuli lisäksi turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen sekä laajentaa kestäväällä tavalla vapaa-ajan kalastusta kansalaisten luontoharrastuksena muun muassa yleiskalastusoikeuksia kehittämällä ja kalastuslupajärjestelmää yksinkertaistamalla.

Työryhmässä ja jaostoissa olivat edustettuina maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Suomen Vapaa-ajan kalastajien Keskusjärjestö ry, Kalatalouden Keskusliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry, Suomen Ammattikalastajaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Inkon kalastusalue, Tammelan kalastusalue, Pro Kala ry, Saamelaiskäräjät, Vesialueiden omistajien neuvottelukunta, Metsähallitus, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund r.f., Suomen Kalastusopaskilta ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Suomen Sisävesiammattikalastajat ry ja Suomen Kalakauppiasliitto ry. Lisäksi työryhmässä ja jaostoissa kuultiin pysyvinä asiantuntijoina edustajia oikeusministeriöstä, Helsingin yliopiston oikeustieteellisestä tiedekunnasta, Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitokselta,

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta sekä Maanmittauslaitoksesta.

Työryhmän toimesta teetettiin lakiuudistusta pohjustavia erillisselvityksiä seuraavasti: Kalastuslainsäädännön uudistamisen peruskartoitus (OTM Minna Mättö), Perustuslain perusoikeussäännösten suhde vesialueen omistajan määräämisoikeuteen (valtiosääntöoikeuden dosentti OTT Pekka Lämsineva), Oikeusvertaileva selvitys eri maiden kalatalouden järjestämiseen liittyvästä lainsäädännöstä (professori Erkki J. Hollo), Pohjois-Lapin erityiset kalastusoikeuskysymykset (OTL Juha Joonas), Selvitys kiintiöhallintaan liittyvistä juridisista kysymyksistä (Helsingin yliopiston Kansainvälisen talousoikeuden instituutti eli KATTI). Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) teki yhteistyössä Jyväskylän yliopiston taloustieteellisen tiedekunnan kanssa selvityksen lohen ammattikalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen taloudellisista vaikutuksista. Lisäksi RKTL laati selvityksen kalastuksenhoitomaksujen käytön vaikuttavuudesta sekä selvityksen kalastuksen roolista nyky-yhteiskunnassa ja tulevaisuudessa. Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry teki selvityksen käytössä olevista ja uusista vapaa-ajankalastusmenetelmistä ja -laitteista, joita kalastuslaki ei tunnista tai joiden käyttö aiheuttaa laintulkintaongelmia. Kalatalouden Keskusliitto ry laati kartoituksen kalastusta ohjaavista päätöksistä, jotka on tehty yhtä kalastusalueetta, järveä tai muuten kalastuksellisesti yhtenäistä vesialuetta koskien.

Lainvalmistelu pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman avoimella tavalla sidosryhmiä ja kansalaisia kuuntelemalla. Työryhmien valmistelumateriaalia julkaistiin ministeriön internetsivuilla. Sivuille oli myös palautelaitteikko, jonka kautta kerättiin kansalaisten näkemyksiä kalastuslain uudistustarpeista. Työryhmyön osana järjestettiin useita seminaareja eri puolilla Suomea.

Kalastuslain työryhmä antoi työstään väli-mietinnön 10.1.2010. Kalastuksen valvontaa koskevat säännökset uudistettiin erillisenä osauudistuksena työryhmän ja valvontajaoston toimesta lailla 270/2011 (HE 271/2010 vp.). Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa edellytetty kalastusoppaiden lupa-asian erillis-

muutos toteutettiin lailla 293/2012 (HE 135/2011 vp).

Kalastuslain työryhmän loppuraportti valmistui 27 päivänä tammikuuta 2012. Loppuraportti ei sisältänyt varsinaisia säädösehdotuksia, vaan joukon linjauksia, joiden pohjalta maa- ja metsätalousministeriössä laadittiin (virkamiesvalmistelussa) hallituksen esitys uudeksi kalastuslaiksi.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmän loppuraportista järjestettiin lausuntokierros. Lausuntoja saatiin 83 kappaletta. Lausunnoissa kannatettiin muun muassa kaavailtua lain tavoitesäädännöstä, niin sanottua yhden kortin mallia sekä riittäviä valtuuksia kalastuksen rajoittamiseksi erityisesti vaelluskalojen suojelun varmistamiseksi. Työryhmän loppuraportin ja niistä saatujen lausuntojen pohjalta maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin virkatyönä esitys uudeksi kalastuslaiksi.

Esitysluonnoksen pohjalta maa- ja metsätalousministeriö on käynyt neuvotteluja eri intressiryhmien kanssa. Ennen varsinaista lausuntokierrosta pykälien luonnosversioita ovat saaneet kommentoida alan keskeiset järjestöt sekä viranomaistoimijat. Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausunnot työ- ja elinkeinoministeriöltä, oikeusministeriöltä, ympäristöministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, korkeimmalta hallinto-oikeudelta Vaasan hallinto-oikeudelta, aluehallintovirastoilta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, maakuntien liitoilta, Kalatalouden Keskusliitto ry:ltä ja sen jäsenjärjestöiltä, Suomen Ammattikalastajaliitto ry:ltä, Suomen Kalakauppiasliitto ry:ltä, Suomen Kalankasvattajaliitto ry:ltä, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry:ltä ja sen vapaa-ajankalastajapiireiltä, Suomen rannikon kalastusvalvojat ry:ltä, Suomen sisävesien ammattikalastajat ry:ltä, Energiateollisuus ry:ltä, Kalastusopaskilta ry:ltä, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Saamelaiskäräjiltä, Metsähallitukselta, Pro Kala ry:ltä, Natur och Miljö rf:ltä,

WWF:ltä, Eläkkeensaajien Keskusliitolta, Elintarviketurvallisuusvirastolta, Maaseutu-
virastolta, Helsingin ja Jyväskylän yliopis-
toilta ja Maanmittauslaitokselta.

Esitysluonnoksesta annettiin X lausuntoa. Annetuista lausunnoista on koostettu lausun-
totiivistelmät (YYYYY). Nämä ovat saata-
vissa sähköisessä muodossa maa- ja metsäta-
lousministeriön internet-sivustolta.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys Luonnonvarakeskusta koskevaksi lain-
sädännöksi (HE XX/2014 vp). Kyseisessä esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Luon-
nonvarakeskus. Ehdotuksessa uudeksi kalas-
tuslaiksi esitetään muualta kuin merialueelta
saatujen saaliiden ilmoittamisesta Luonnon-
varakeskukselle tarvittaessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Säännökseen on kirjattu kalastuslain säännösten taustalla oleva tavoitetilä. Säännöstä ei sovelleta itsenäisesti, mutta se toimii ohjeena ja yleisenä tavoitteena kalastuslain aineellisten säännösten soveltamisessa.

Lain tarkoituksena on ajatus siitä, että kalastuslakia sovellettaessa on pyrittävä varmistamaan kalavarojen käytössä ja hoidossa toiminnan kestävyys toteutuminen sekä ekologisesti, taloudellisesta että sosiaalisesta näkökulmasta. Lain lähtökohtana on kalavarojen kestävä hyödyntäminen mahdollistaminen vapaa-ajankalastuksessa sekä kaupallisessa kalastuksessa, mutta se sisältää myös suojelunäkökulman. Kalavarojen käytössä ja hoidossa keskeisenä periaatteena on sen varmistaminen, että kalavarojen käyttö on ekologisesti kestävä ja kalakantojen luonnonlisääntymisen edellytykset turvataan.

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain alueellisesta soveltamisalasta. Säännös rajaisi soveltamisalan asiallisesti nykyisen kalastuslain soveltamiskäytännön mukaiseksi. Lain soveltamisala määräytyisi siten lähtökohtaisesti vesilain 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua vesialueen määritelmän perusteella. Soveltamisalaan kuuluisivat myös Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettu talousvyöhyke sekä sellaiset varsinaisten vesialueiden ulkopuolella olevat alueet, jotka ovat tilapäisesti veden tulviessa jääneet veden peittoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan kalastuslain 4 §:n mukaisesti siitä, että kalastuslain kaloja sekä kalastusta koskeva sääntely koskee myös nahkiaista ja rapuja sekä niiden pyyntiä. Nahkiais- ja rapukantojen hoitoon ja hyödyntämiseen liittyvät sääntelytarpeet sekä sääntelyn keinot ovat pääosin yhteneväiset kalakantojen kanssa, joten nykyisin ja sen soveltamiskäytännön pääsääntöä sääntelyn yhdenmukaisuudesta ei ole

syitä muuttaa. Luonnonsuojelulain (1096/1996) 6 luvun eliölajien suojelua koskevia säännöksiä ei mainitun lain 37 §:n mukaan sovelleta kaupallisesti hyödynnettäviin kalalajeihin. Kalastuslain 2 §:n 2 momenttiin sisältyisi selventävä säännös siitä, että kalastuslain säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin myös sellaisten kalojen kalastamiseen, jotka eivät kuulu taloudellisesti hyödynnettäviin, ja joihin sovelletaan luonnonsuojelulain eliölajien suojelua koskevan luvun säännöksiä. Pyyntikeinojen valikoimattomuudesta johtuen erillisten säännösten laatiminen näitä kalalajeja varten olisi käytännössä merkityksentöntä.

3 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Kalastuslain suhteesta Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskeviin säännöksiin sekä vieraan valtion kanssa tehdyssä sopimuksessa tai tällaisen sopimuksen nojalla annettuihin säännöksiin säädettäisiin 3 §:n 1 momentissa.

Lain soveltamisalaa ei ole tarkoitus muuttaa sen lähtökohdan osalta, jonka mukaan kalastuslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä sovelletaan, jollei Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevissa säännöksissä muuta määrätä. Lakia sovelletaan entiseen tapaan myös valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin, jos vieraan valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella ei ole toisin säädetty. Kalastuslain säännösten toissijaisuus suhteessa vieraan valtion kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvaan sääntelyyn koskisi kaikkia niitä alueita, joissa kalastuksesta on säännelty kalastuslaista poikkeavasti. Voimassa olevan kalastuslain sanamuoto näyttäisi rajaavan kalastuslain soveltamisen toissijaisuuden koskemaan ainoastaan valtakunnan rajalla olevia vesistöjä. Kalastuslain soveltamisessa näillä alueilla ilmenneiden epäselvyyksien poistamiseksi kalastuslain soveltaminen rajataan pois yleisesti kaikilla niillä alueilla ja sellaisissa asioissa, joita koskien kalastuksesta on säädetty kalastuslaista poikkeavasti vieraan valtion kanssa tehdyssä sopimuksessa tai sen nojalla.

Kalastuslain ja luonnonsuojelulain (1096/1996) välisestä suhteesta säädettäisiin 3 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan kalastuslain mukaisesti toimittaessa olisi kalastuslain ohella noudatettava luonnonsuojelulakia. Informatiivinen säännös olisi tarpeen erityisesti luonnonsuojelulakia koskien, sillä luonnonsuojelulain 6 luvun eliölajien suojelua koskevia säännöksiä ei oman soveltamisalansa mukaisesti sovelleta taloudellisesti hyödynnettäviin kalalajeihin. Kalastuksella on kuitenkin mahdollisesti vaikutuksia myös muuhun luontoympäristöön ja näiden vaikutusten osalta luonnonsuojelulakia on noudatettava normaalisti.

Lain 3 §:n 3 momenttiin sisältyisi informatiivinen säännös, jossa todetaan, että kolttien erityisistä kalastusoikeuksista koltta-alueella säädetään kolttalaissa (253/1996).

Pykälän 4 momentti sisältäisi informatiivisen säännöksen, jossa muun kuin Suomessa luonnonvaraisesti esiintyvän kalalajin tai kalakannan taikka rapulajin tai rapukannan tai niiden sukusolujen maahantuontiin sovelletaan kalastuslain lisäksi eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia ja eläintautilakia.

4 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin kalastuslain soveltamisen kannalta keskeiset käsitteet. Voimassa olevaan kalastuslakiin ei sisälly erillistä määritelmäsäännöstä ja lain soveltamiskäytännössä tiettyjen keskeisten termien tarkoitussisältö on ollut epäselvä. Pykälässä määriteltäisiin pääosa sellaisista käsitteistä, joihin perustuvaa sääntelyä lakiin sisältyy runsaasti, tai jotka ovat keskeisiä lakia tulkittaessa ja sovellettaessa.

1) *Kalavarojen hoidolla* tarkoitettaisiin kalakantojen biologisen monimuotoisuuden ja tuottokyvyn turvaamista kalastuksen ohjauksella sekä muilla kalakantojen tilaa ja kalastusmahdollisuuksia parantavilla toimenpiteillä. Vastaavaa säännöstä ei sisälly nykyiseen kalastuslakiin ja sen voimassaoloaikana kalavarojen pääasiallisena hoitotoimenpiteenä on liian yksiselitteisesti pidetty istutustoimintaa. Määritelmän yhtenä tarkoituksena onkin pyrkiä tekemään ero kalavarojen hoidon ja istutustoiminnan termien välillä siten, että kalavarojen hoito sisältäisi kokonaisvaltaisesti kaiken sellaisen toiminnan, jolla pyri-

tään kalavarojen biologisen monimuotoisuuden ja tuottokyvyn turvaamiseen.

2) *Kalakannalla* tarkoitettaisiin samanlaisesti samalla alueella elävien samaan lajiin kuuluvien kalayksilöiden joukkoa. Määritelmä on keskeinen muun muassa harkittavissa sellaisten kalastuksensääntelytoimenpiteiden soveltamiskynnystä, joiden perustana on tietyn kalalajin tai sen kannan tila. Määritelmä on oleellinen lisäksi pyrittäessä vaikuttamaan niin sanottuun sekakantakalastukseen, jossa pyynti kohdistuu saman lajin useaan kantaan, kun ne tietyssä elinkierron vaiheessa esiintyvät samalla alueella.

3) *Vaelluskalan* määritelmä olisi lainsäädännössä täysin uusi ja sillä tarkoitettaisiin lohta, järvi-lohta, ankeriasta, nahkiaista, tautainta sekä taimenen, nieriän, harjuksen ja siian vaeltavia kantoja. Määritelmän kautta olisi mahdollista sisällyttää kalastuslakiin erillistä sääntelyä, joka koskee tiettyjä kalalajeja ja -kantoja, joiden kalastuksen sääntelyyn liittyy yhteisiä, mahdollisesti muista kalalajeista ja -kannoista poikkeavia tavoitteita ja tarpeita. Erityisesti vaelluskalojen kantojen säilymisen ja kulun turvaamiseksi lakiin sisällytettävien kalastuksenrajoitusten asettamiseen valtuuttavien säännösten soveltamiskynnys olisi mainittujen kalojen erityisen arvon ja niiden elinkierron erityispiirteiden vuoksi matalampi kuin yleisissä kalastuksen rajoittamisen mahdollistavissa valtuussäännöksissä.

4) *Vaelluskalavesistö* on vesialue, jota vaelluskalat käyttävät keskeisenä vaellustienään tai lisääntymisalueenaan. Määritelmän avulla on tarkoitus erottaa sellaiset vesialueet, jotka ovat erityisen olennaisia vaelluskalojen normaalin elinkierron ja siihen liittyvän vaeltamisen kannalta. Määritelmän avulla vaelluskalavesistöiksi valikoituisivat vain sellaiset vesialueet, joilla on tärkeä merkitys vaelluskalakantojen turvaamisen kannalta. Vaelluskalavesistöiksi ei olisi luettava alueita, joita muut kuin vaelluskalat käyttävät siirtymiseensä, eikä syönnösalueita, joilla vaelluskalat liikkuvat tai oleilevat muutoin kuin vaellukseensa tai kutemiseensa liittyen.

5) *Vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueen* nykyistä poikkeavan määritelmän tarkoituksena on helpottaa sen tulkittamista, missä kalastus vaelluskalojen turvaamiseksi

on rajoitettua. Suhteessa nykyisin termiin "lohi- ja siikapitoisen vesistön koski- ja virtapaikka", "vaelluskalavesistön koski- ja virta-alue" rajaa entistä selkeämmin kalastukselta myös sellaiset alueet, jotka eivät itsessään ole koskia tai voimakkaan virran paikkoja, mutta jotka ovat niin lähellä tällaista paikkaa, että ne kalastettavuudeltaan vaelluskalojen pyytämisen kannalta ovat verrattavissa koski- ja virtapaikkoihin. Mahdollisten kalastuksen rajoitusten tarkoituksen toteutumisen varmistamiseksi niitä on siten käsiteltävä kuten koski- ja virtapaikkoja. Suhteessa voimassa olevan lain aikaiseen oikeustilaan on termillä "koski- ja virta-alue" siten tarkoitusta laajentaa kalastuksen ulkopuolelle rajattuja alueita, muttei lisätä niiden määrää määrittelykriteerien muutoksella.

Jotta nykyisen lain aikana ilmenneiden tulkintatapauksen ratkaiseminen valvonnassa helpottuisi ja alueiden maastoon merkitsemisestä luovuttaisiin, lakiin lisättäisiin kolmekohtainen lista sellaisista seikoista, joiden perusteella alueen luonnetta voidaan paremmin arvioida jo kalastukseen ryhtyessä ja välttää kalastus vaelluskalojen elinvoimaisuuden turvaamisen kannalta kyseenalaisissa paikoissa. Koski- ja virta-alueita olisivat alueet, joissa vesi virtaa silmin havaittavasti alavirtaan päin, virtapaikan ylävesi on alavettä ylempänä, eli vedenpinta on kalteva ja vesialue pysyy talvisin sulana tai heikkojäisenä.

6) *Onkimisen* määritelmä muuttuisi voimassa olevan lain vastaavasta siten, että jatkossa onkiminen olisi mahdollista myös kella varustettua vapaa käyttäen. Tämä mahdollistaisi onginnan harjoittamisen myös loivilla ja matalilla ranta-alueilla sekä helpottaisi veneettömien kalastajien ongintaharrastusta. Onkimisessa saisi kuitenkin käyttää kerrallaan vain yhtä vapaa ja koukua kalastajaa kohden. Lisäksi onkimisessa olisi sallittua vain syötin, kuten madon, toukan, kalan, kalan osan tai taikinan, käyttö. Vieheen käyttö houkuttimena ei siten olisi sallittua. Onkimiseksi katsottaisiin myös niin sanottu silakan ja kilohailin litkakalastus. Onkimista ei saisi harjoittaa vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueilla eikä vesialueilla, joissa kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Ongintakilpailuja varten olisi saatava kalastusoikeuden haltijan lupa.

7) *Pilkkimisen* määritelmä muuttuisi nykyisestä siten, että jatkossa pilkkimisessä käytetylle vavalle ei asetettaisi rajoituksia. Pilkkimisessä ei siten olisi oleellista se, millaisella vavalla sitä harjoitetaan, vaan määrittely tapahtuisi kalastustavan perusteella. Kalastus katsottaisiin pilkkimiseksi, kun käytössä on pystysuunnassa liikuteltava pilkki. Pilkkimisessä saisi käyttää kerrallaan yhtä vapaa kalastajaa kohden. Pilkkimistä ei saisi harjoittaa vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueilla eikä vesialueilla, joissa kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Pilkintakilpailuja varten olisi saatava kalastusoikeuden haltijan lupa.

8) *Viehetä* ei varsinaisesti ole määritelty nykyisessä laissa. Lain 88 §:ssä tarkoitettua onkosin luettua pilkkiä, uistin, perho tai muu keinotekoinen laite. Jatkossakin vieheellä tarkoitettaisiin keinotekoisesti valmistettua uistinta, vaappua, pilkkiä, perhoa, jiggiä tai niihin rinnastettavaa koukuilla varustettua houkuttinta, joka liikkeellään, värillään tai muodollaan houkuttaa kalaa iskemään.

9) *Viehekalastuksen* käsite ei muuttuisi nykyisestä. Viehekalastuksessa saisi edelleen käyttää kerrallaan yhtä vapaa ja viehetä kalastajaa kohden. Vetouistelussa saisi lisäksi käyttää yhtä painoviehetä. Viehekalastusta ei saisi harjoittaa vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueilla eikä vesialueilla, joissa kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Viehekalastuskilpailuja varten olisi saatava kalastusoikeuden haltijan lupa.

10) *Kalastonhoitomaksu*. Nykyisen kalastuslain mukaiset kalastuksenhoitomaksu ja viehekalastusmaksu yhdistettäisiin yhdeksi kalastonhoitomaksuksi. Maksu siis sisältäisi veronluonteisen kalastuksenhoitomaksun sekä yleisestä viehekalastusoikeudesta vesialueen omistajille suoritettaviin korvauksiin kerättävän maksun. Maksun nimenä olisi kalastonhoitomaksu, sillä sen ensisijaisena tarkoituksena on kalakantojen hoitoon ja kalastuksen yleiseen järjestämiseen tarvittavien varojen kerääminen. Maksun suorittamalla saisi lisäksi oikeuden harjoittaa 4 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettua viehekalastusta koko maan alueella. Erillinen sääntely tästä sisältyisi lain 85 §:ään.

11) *Kalastusoikeuden haltija* -termi on nykyisessä kalastuslaissa vailla yksityiskohtaista määritelmää. Termiä kuitenkin käytetään voimassa olevassa laissa, mutta sen merkityssisältö vaihtelee eri lainkohdissa. Termillä säännönmukaisesti viitataan kuitenkin tahoihin, jotka asemansa puolesta tietyssä tilanteessa ovat suhteessa kalastusoikeuteen lähes tai täysin rinnastettavissa vesialueen omistajaan. Ehdotettavassa laissa termille olisi tarkoitus luoda yksi kattava määritelmä, jotta sitä voitaisiin hyödyntää esitetyn lain useissa säädöksissä tarkoittaen sillä aina samoja tahoja. Mahdolliset poikkeukset, joissa jokin määritelmän piiriin kuuluva taho ei kuitenkaan kuuluisi sääntelyn kohderyhmään, tulisivat laissa siten mainittaviksi erikseen. Termillä tarkoitettaisiin:

- a) yhteisen vesialueen osakaskuntaa;
- b) yksityisen vesialueen omistajaa;
- c) kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 2 §:ssä tarkoitettua sellaisen kiinteistön omistajaa, jolle kuuluu erityisenä yksityisenä etuutena kalastusoikeus toisen omistamalla vesialueella, tai osuus sellaiseen useammalle kiinteistölle kuuluvaan erityiseen etuuteen, johon sisältyy kalastusoikeus toisen omistamalla vesialueella;
- d) kalastusrasitteeseen tai muuhun oikeusperusteeseen perustuen kalastusoikeutta hallinnoivaa luonnollista tai oikeushenkilöä tai;
- e) kalastusoikeutta omistajaa kuulematta siirrettävissä olevaan vuokrasopimukseen perustuen hallinnoivaa luonnollista tai oikeushenkilöä.

Kalastusoikeuden haltijoina ei siten pidettäisi kalastukseen oikeuttavan erillisen luvan haltijoita.

12) *Osakaskuntaa* koskeva 4 §:n 12 kohta olisi merkityssisällöltään yhteneväinen nykyisen kalastuslain 3 §:n kanssa. Osakaskunnalla tarkoitettaisiin yhteisen kalaveden osakkaiden muodostamaa yhteisäluelain (758/1989) 3 §:ssä tarkoitettua osakaskuntaa.

13) *Käyttö- ja hoitosuunnitelmalla* tarkoitettaisiin kalavarojen käytön ja hoidon alueelliseksi järjestämiseksi laadittavaa suunnitelmaa. Suunnitelman nykyistä paremmin säännelty laadintaprosessi, sen sisältövaatimusten entistä tarkempi määrittely sekä sen noudattamisen aktiivisempi valvonta kuitenkin

parantaisivat suunnitelmien sisältöä ja lisäisivät niiden tosiasiallista vaikuttavuutta.

14) *Pyydysyksikköarvo*. Pyydykset ja kalastustavat ovat saaliin määrän ja laadun kannalta tehokkuudeltaan erilaisia. Tämän vuoksi on tarpeen määritellä erilaisille pyydyksille ja kalastustavoille pyydysyksikköarvot, joiden perusteella voidaan laskea kunkin kalastusoikeuden haltijan kalastusoikeuteen sisältyvä pyydysyksikkömäärä.

15) *Kiinteistön pyydysyksikkömäärällä* osoitettaisiin kiinteistölle kuuluvan kalastusoikeuden laajuus eli se, montako pyydysyksikköä kalastusoikeuden haltijalla voi oikeutensa perusteella enintään olla käytössään samanaikaisesti.

16) *Seisovan pyydyksen* käsite olisi yhdenmukainen nykyisen kalastusasetuksen 6 §:ään sisältyvän vastaavan käsitteen kanssa. Sillä tarkoitettaisiin paikalleen pyyntiin laskettua kalanpyydystä, kuten verkkoa, pitkäsiimaa ja muuta koukkupydydystä, rysää, katiskaa ja muuta sulkupydydystä. Määritelmän lopusta poistettaisiin maininta siitä, ettei seisova pyydys ole kiinteä. Kiinteän pyydyksen itsenäinen määritelmä sisältyy lakiin ja määritelmän mukaiset pyydykset ovat aina ensisijaisesti kiinteitä pyydyksiä.

17) *Kiinteällä pyydyksellä* tarkoitettaisiin patoa tai muuta kalastukseen tarkoitettua pysyväisluonteista rakennelmaa ja käsite olisi yhdenmukainen nykyisen lain kanssa.

18) *Kaupallisena kalastuksena* pidettäisiin toimintaa, jossa kalaa pyydetään myyntitarkoituksessa tai jossa pyydetty kalat tai osa niistä myydään. Termi otettaisiin käyttöön nykyisessä laissa käytetyn ammattikalastus -termin sijasta. Uusi käsite on yhteneväinen Euroopan unionin lainsäädännössä käytetyn terminologian kanssa ja yksinkertaistaa unionin sääntelyn toimeenpanemista kansalliseen lainsäädäntöön. Kalastusopastointia ei pidettäisi kaupallisena kalastuksena, vaikka se onkin kalastukseen liittyvää elinkeinotoimintaa.

19) *Kaupallisen kalastajan* käsite olisi yhdenmukainen kaupallisen kalastuksen käsitteen kanssa ja Euroopan unionin lainsäädännön käsitteistön kanssa. Kaupallisella kalastajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka on merkitty kaupallisen kalastustoiminnan harjoittajista pidettä-

vään rekisteriin. Rekisteriin merkitsemisestä ja merkitsemisen edellytyksistä säädettäisiin kalastuslaissa erikseen.

20) *Vapaa-ajankalastuksena* pidettäisiin laissa kaikkea muuta kalastusta kuin kaupallista kalastusta. Sääntely siis näiltä osin poikkeaa oleellisesti nykyisestä kalastuslaista, jossa ammattikalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen lisäksi on määritelty kotitarvekalastus. Vaikka saaliilla on olennaista merkitystä myös muille kuin kaupallisille kalastajille, ei kalastajia nyky-yhteiskunnassa ole tarpeen jakaa enää ryhmiin sen mukaan, kuinka suuri merkitys itse pyydetyllä saaliilla on kalastajan toimeentulolle. Kalastuksen sääntelytarpeiden kannalta niin ikään oleellista on ainoastaan jako kaupallisiin ja vapaa-ajankalastajiin.

21) *Kotiutusistutuksella* tarkoitettaisiin sellaisen kala- tai rapulajin tai niiden kannan istuttamista vesialueelle, jota siellä ei ennestään ole. Mainintuontyyppisiä istutuksia koskien on sääntelyä nykyisen kalastuslain 121 §:ssä. Istutustoiminnan ja sen sääntelyn yksinkertaistamiseksi erityyppiset istutukset olisivat tarpeellista erottaa toisistaan myös käsitteiden avulla.

22) *Erityisperusteisilla kalastusetuksilla* tarkoitettaisiin sellaisia kiinteistönmuodostamislain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja kiinteistöön kuuluvia yhteisiä tai yksityisiä erityisiä etuuksia, jotka oikeuttavat kiinteistön omistajan kalastamaan muutoin kuin vesialueen omistuksen tai osakkuuden perusteella toisen omistamalla vesialueella (erityinen kalastusalue) taikka käyttämään erillistä kalastuspaikkaa, kuten lohi- tai siikapataa taikka näihin verrattavaa kalapatopaikkaa, kulkutuspaikkaa, verkkopaikkaa tai muuta näihin verrattavaa kalastukseen käytettävää vesistön kohtaa (erityinen kalastuspaikka). Erityisperusteisten kalastusoikeuksien voimassaoloa koskeva perussäännös on nykyisen kalastuslain 13 §:ssä. Laissa ei kuitenkaan ole aiemmin otettu kantaa erityisperusteisten kalastusoikeuksien sisältöön, vesialueen omistajan kalastusoikeuksien väliseen suhteeseen eikä erityisperusteisten oikeuksien haltijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin osallistua kalaveden hoitoon. Mainittujen seikkojen sääntelyn mahdollistamiseksi kalastuslaissa otettaisiin käyttöön kiinteistöjen

erityisperusteisten kalastusoikeuksien, erityisen kalastusalueen sekä erityisen kalastuspaikan käsitteet.

2 luku. **Kalastusoikeus ja erityiset kalastukseen oikeuttavat luvat**

5 §. Vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus. Kalastusoikeusjärjestelmän perustana, kuten nykyisessäkin kalastuslaissa, on vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus. Asialliselta sisällöltään säännös vastaisi siten nykyisen kalastuslain 5 §:ää, jonka mukaan oikeus harjoittaa kalastusta ja määrätä siitä kuuluu vesialueen omistajalle, jollei tätä oikeutta ole luovutettu toiselle tai jollei kalastuslaissa muuta säädetä.

Lain sanamuoto muutettaisiin kuitenkin muotoon "oikeus kalastaa kuuluu vesialueen omistajalle siten kuin tässä laissa säädetään." Muotoilulla on tarkoitus kuvata nykyistä paremmin sitä, että vesialueen omistajalle kuuluva kalastusoikeus on jo lähtökohtaisesti sisällöltään ja laajuudeltaan ainoastaan se, mikä kalastuslain järjestelmän kautta omistajalle muotoutuu. Omistajan oikeutta kalastaa ja määrätä kalastuksesta on jo nykyisessä kalastuslaissa eri tavoin rajoitettu (muun muassa yleiskalastusoikeuksien kautta) ja lakiin sisältyy useita säännöksiä, joiden nojalla kalastusoikeuden tosiasiallista sisältöä voidaan edelleen muokata käytännössä tilanteissa, joissa omaisuudensuojaa nauttivan kalastusoikeuden rajoittaminen on välttämätöntä ja perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten näkökulmasta mahdollista.

Vesialueen omistus perustuu pääsääntöisesti yhteisalueen 3 §:ssä tarkoitettun useammalle kiinteistölle kuuluvaa aluetta hallinnoivan osakaskunnan osakkuuteen. Osakaskunta vastaa yhteisalueen mukaisesti yhteisen alueen tai yhteisen erityisen etuuden hallinnosta ja aluetta tai etuutta koskevien muiden asioiden hoidosta. Pykälän 3 momentissa vahvistettaisiin osakaskunnan toimivalta myös kalastusasioiden osalta säätämällä yhteisen vesialueen osakkaalle oikeus kalastaa vesialueella siten kuin yhteisen vesialueen osakaskunta päättää.

Pykälän kolmanteen momenttiin siirrettäisiin sellaisenaan nykyisen kalastuslain 5 §:n maininta siitä, että vesialueen rajan ulkopuo-

lella olevalla tulva-alueella, kun se on veden peittämä, kalastusoikeus kuuluu vesialueen omistajalle. Tulva-alueella tarkoitettaiisiin vesilain 2 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua vesialueen rajan ulkopuolella olevaa aluetta silloin, kun se on veden peittämä.

6 §. Erityisperusteiset kalastusoikeudet. Pääsääntöisesti kalastusoikeus kuuluu kalastuslain 5 §:n mukaisesti sen kiinteistön omistajalle, jonka alueella vesialue on, tai jos kysymys on yhteisestä vesialueesta sen osakkiinteistöjen omistajille. Tästä pääsäännöstä ovat kuitenkin poikkeuksena kiinteistöjen erityisperusteiset kalastusetuudet. Erityisperusteisilla kalastusoikeuksilla tarkoitetaan muulle kuin vesialueen omistajalle kuuluvaa kalastusoikeutta, joka useimmiten liittyy tietyn toisen kiinteistön omistukseen.

Kiinteistöllä voi olla ylimuistaisen nautinnan perusteella tai muulla perusteella laillisesti saatu erityinen etuus kalastuspaikkaan tai kalastukseen toiselle kuuluvalla vesialueella. Tavallisesti tällainen kalastusetuus kohdistuu toisen kylän yhteiseen vesialueeseen tai valtion omistamaan vesialueeseen. Poikkeustapauksissa tällainen kalastusetuus voi kohdistua myös oman vesioikeudellisen kylän tai lohkokunnan vesialueeseen. Tällaisia poikkeustilanteita esiintyy lähinnä Ylä-Lapin alueella. Tällöin kysymys on yleensä talolle sen perustamisen yhteydessä annetusta oikeudesta kalastuspaikkaan tai oikeudesta kalastaa tietyllä vesialueella.

Edellä tarkoitettu erityinen etuus kalastuspaikkaan tai kalastukseen toiselle kuuluvalla vesialueella voi kuulua yhdelle olemassa olevalle kiinteistölle tai se voi olla usealle kiinteistölle yhteinen. Tällaiset kalastusoikeudet ovat kiinteistönmuodostamislain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja kiinteistön ulottuvuuteen kuuluvia yhteisiä tai yksityisiä erityisiä etuuksia, jotka oikeuttavat asianomaisen kiinteistön omistajan kalastamaan muutoin kuin vesialueen omistuksen tai osakkuuden perusteella toisen omistamalla vesialueella (erityinen kalastusetuusalue) taikka käyttämään erillistä kalastuspaikkaa, kuten lohi-, siika- tai muuta sellaisessa kalastuksessa käytettävää patopaikkaa, kulutuspaikkaa, verkkopaikkaa tahi muuta näihin verrattavaa kalastuksessa käytettävää vesistön kohtaa (erityinen kalastuspaikka).

Kalastusoikeus erityisellä kalastusetuusalueella tai kalastuspaikalla voi olla rajoitettu esimerkiksi pyydysten suhteen, kalalajin suhteen, tiettyyn vuodenaikaan taikka muulla tavoin. Erityisperusteiset oikeudet eivät sisällä oikeutta vesialueen muunlaiseen käyttöön, vaan ainoastaan oikeuden käyttää aluetta määrätyn tyyppiseen kalastukseen.

Voimassa olevassa laissa erityisperusteisia kalastusoikeuksia ei ole pyritty määrittelemään, eikä niiden suhteesta vesialueen omistukseen perustuvaan kalastusoikeuteen ole erillistä sääntelyä. Oikeuksien määrittelemättömyys ja erityisesti niiden oikeusvaikutusten sääntelemättömyys suhteessa vesialueen omistukseen perustuvaan kalastusoikeuteen ovat kalastuslain tulkintakäytännössä osoittautuneet ongelmallisiksi. Mainituista syistä kalastuslain 4 §:ään lisättäisiin säännös, jossa erityisperusteiset kalastusoikeudet määritellään ja lain 6 §:ään sisältyisi perussääntö siitä, että erityisperusteiset kalastusoikeudet ovat voimassa suhteessa kaikkiin sivullistahoihin sellaisina, kuin ne on oikeutta perustettaessa tai oikeuksien laajuutta myöhemmin selvitetäessä määritelty.

7 §. Yleiskalastusoikeudet. Nykyisen kalastuslain mukainen yleinen oikeus onkimiseen ja pilkkimiseen säilytettäisiin ehdotettavassa laissa pääosin ennallaan. Tätä koskeva säännös sisältyisi lain 7 §:n 1 momenttiin. Säännöksessä maksuttomien (jokamiehen oikeus) luonteeltaan lähellä olevien) yleiskalastusoikeuksien joukkoon lisättäisiin kuitenkin oikeus kalastaa kelaongella sekä silakkaa yhdellä vavalla siimaan kiinnitetyllä pystysuunnassa liikuteltavilla koukuilla eli niin sanotulla silakkalitikalla kalastaminen. Mainitut kalastustavat ovat luonteeltaan ja pyydystystehokkuudeltaan niin lähellä tavanomaista ongintaa, että niiden lisääminen maksuttomien yleiskalastusoikeuksien joukkoon ei tosiasiallisesti lisää kalakantoihin kohdistuvaa kalastusrasitusta, eikä maksuttomien yleiskalastusoikeuksien vesialueen omistajalle tai kalastusoikeuden haltijalle aiheuttamaa haittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta harjoittaa lain 4 §:n 9 kohdassa tarkoitettua viehekalastusta yleiskalastusoikeuksiin perustuen ilman kalastukseen pääsääntöisesti tarvittavaa kalastusoikeuden haltijan lupaa.

Viehekalastusoikeus liittyisi lain 78 §:ssä tarkoitetun kalastonhoitomaksun maksamiseen. Jokainen maksun maksanut 18 vuotta täyttänyt olisi oikeutettu harjoittamaan viehekalastusta. Maksuvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi sellaisia henkilöitä, jotka kalastusta harjoittaessaan eivät ole täyttäneet 18:aa vuotta. Nykyisen kalastuslain järjestelmässä kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksuista vapautettuja ovat myös 65 vuotta täyttäneet. Esitetty kalastonhoitomaksuvelvollisuus koskisi lain mukaan myös tätä ikäryhmää.

Pykälän 3 momentissa rajattaisiin 1 ja 2 momentissa säädettyjä yleiskalastusoikeuksia. Sen mukaan kyseiset oikeudet eivät ole voimassa vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueilla eivätkä muillakaan sellaisilla alueilla, joilla kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Muulla säännöksellä viitataan erityisesti esityksen 54 §:ään, jonka mukaan ELY-keskuksella on toimivalta rajoittaa tai kieltää kokonaan yleiskalastusoikeuksien nojalla kalastaminen määrättyllä vesialueella tiettyjen kyseissä pykälässä säädettyjen tarkoitusten turvaamiseksi. Lisäksi on huomattava, että yleiskalastusoikeudet eivät ole voimassa rajajoissa (Tornionjoki ja Tenojoki), koska niissä sovelletaan 3 §:n mukaan ensisijaisesti kahdenvälisiä valtiosopimuksia ja kalastuslakia vain, jos valtiosopimuksissa ei ole toisin säädetty. Valtiosopimukset ovat erityislakeja suhteessa kalastuslakiin. Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen kalastussäännön 22 §:n mukaan kansallista kalastuslainsäädäntöä sovelletaan niiltä osin, kuin sopimuksessa ei ole asiasta erityismääräyksiä. Kyseisessä rajajokisopimuksessa on nimenomainen määräys muun muassa yhteisestä kalastuslupajärjestelmästä, joka oikeuttaa kalastukseen valtakunnanrajasta riippumatta. Lisäksi sopimuksessa on määräyksiä sallitusta lohen ja taimenen vapakalastusajasta ja määräistä. Myös Suomen ja Norjan välisessä sopimuksessa Tenojoen kalastussäännössä on artiklassa 5 säädetty sopimusalueella vaadittavasta kalastuskortista

8 §. *Kalastus yleisellä vesialueella ja talousvyöhykkeellä.* Pykälään olisi yhdistetty nykyisen kalastuslain 6 ja 7 §:n asiallinen sisältö. Pykälässä säädetäisiin oikeudesta kalastaa Suomen talousvyöhykkeellä sekä yleisel-

lä vesialueella meressä ja sisävesillä. Yleisiä vesialueita koskeva perussääntely sisältyy välirajasta vedessä annettuun lakiin (31/1902) sekä oikeudesta yleisiin vesialueisiin annettuun lakiin (204/1966). Mainittujen säännösten mukaisesti yleisiä vesialueita ovat kylänrajojen ulkopuoliset vesialueet Suomen aluevesillä sekä sellaisilla järvien selkävesillä joiden pituus ja leveys ovat vähintään kahdeksan kilometriä. Sisävesillä tällaisia vesialueita sijaitsee Höytiäisessä, Inarijärvessä, Koitereessa, Lappajärvessä, Orivedessä, Oulujärvessä, Puruvedessä, Pyhäselässä sekä Päijänteessä. Yleiset vesialueet pohjineen ovat valtion omaisuutta.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin jokaiselle Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle oikeus harjoittaa vapaa-ajankalastusta yleisillä vesialueilla meressä sekä Suomen talousvyöhykkeellä. Nykyisen lain 6 §:ään verrattuna säännöksestä poistettaisiin vakinaisen Suomessa asumisen edellytys. Meren yleisvesialuetta ja talousvyöhykettä koskeva kalastusoikeus säilyisi siten pääosin ennallaan, mutta muilta kuin kaupallisilta kalastajilta rajattaisiin säännöksessä pois mahdollisuus harjoittaa alueilla kaupallista kalastusta. Säännökseen lisäksi kirjoitettaisiin selvyuden vuoksi auki vaatimus siitä, että myös yleisvesialueita koskee velvollisuus lain 78 §:ssä tarkoitetun kalastonhoitomaksun suorittamiseen. Samassa momentissa säädetäisiin lisäksi Suomeen rekisteröityneiden kaupallisten kalastajien oikeudesta harjoittaa kaupallista kalastusta yleisvesialueilla meressä sekä Suomen talousvyöhykkeellä.

Pohjoismaiden kansalaisille nykyisen kalastuslain 6 §:n 1 momentin mukaan kuuluvan yleisvesialueita koskevan kalastusoikeuden todetaan jo mainitun lain perusteluissa olevan lähinnä periaatteellista merkitystä omaava. Oikeus esitetäänkin selvyuden vuoksi poistettavaksi kalastuslain järjestelmästä.

Säännöksen 2 momentissa todettaisiin Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan säännöksissä jäsenvaltioihin rekisteröidyille kalastusaluksille määriteltyjen kalastusoikeuksien olevan voimassa Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Mainituilla säännöksillä tarkoitetaan yhteisestä kalastuspolitiikasta annetun asetuksen XXXX/2013 artik-

lassa 5 olevia säännöksiä unionin kalastusalueiden yhtäläisestä pääsystä unionin vesille. Yhtäläistä pääsyä on kuitenkin rajoitettu siten, että pääsy kalastamaan kiintiöityjä kalakantoja edellyttää, että aluksen lippuvaltiolla on kyseistä kalakantaa koskeva kiintiö. Pääsy rannikon läheisille vesille 12 merimailin sisäpuolelle laskettuna perusviivasta on lisäksi vuoteen 2022 saakka rajoitettu asetuksen liitteessä 1 pääasiassa niihin jäsenvaltioihin, jotka ovat toistensa naapurimaita. Näin ollen esim. Ruotsin kalastusalueilla on oikeus kalastaa Ruotsin kiintiöstä silakkaa myös Suomen talousvyöhykkeellä ja aluevesillä aina neljän merimailin päähän perusviivasta. Suomen kalastusalueilla on vastaava oikeus Ruotsin talousvyöhykkeellä ja aluevesillä sekä muiden Itämeren jäsenvaltioiden talousvyöhykkeillä.

Pykälän 3 momentin mukaan Metsähallitus voisi kaupallisen kalastuksen harjoittamista varten vuokrata kaupalliselle kalastajalle yleisellä vesialueella meressä tai Suomen talousvyöhykkeellä olevan lohen tai taimenen pyyntipaikan. Momentissa rajattaisiin lisäksi sen nojalla vuokratut alueet kokonaisuudessaan 1 momentissa tarkoitettujen yleiskalastusoikeuksien sekä kaupallisille kalastajille annettavien yleisten oikeuksien ulkopuolelle. Vuokraoikeuteen perustuva kalastus olisi siten vuokra-alueella 1 momentissa tarkoitettujen yleiskalastusoikeudet poissulkevaa.

Nykyisen kalastuslain 7 §:n mukaan järvisä olevilla yleisvesialueilla on jokaisella kunnassa muutoin kuin tilapäisesti asuvalla oikeus harjoittaa koukkukalastusta. Muusta kalastuksesta päättäminen on kuulunut kalastusalueelle, joka on lisäksi saanut periaatteen maksun (valtion) yleisvesialueille myöntämistään kalastusluvista. Edellä mainittu koukkukalastusoikeus on vanha, Suomen lainsäädäntöön vuoden 1865 kalastussäännössä tullut oikeus, joka käytännössä on jäänne vesien aiemmasta yhteiskäytöstä. Sen eräänä perustana on ollut kuntalaisten mahdollisuus hyödyntää yleisvesien kalakantoja toimeentulonsa ja elantonsa turvaamiseksi. Kyseinen oikeus esitetäänkin poistettavaksi perusteeltaan vanhentuneena. Lisäksi esitetään, että kalastusoikeudesta ja kalastusluvista yleisillä vesialueilla päättäisi valtion edustajana Metsähallitus, jonka hallinnassa yleis-

set vesialueet olisivat jatkossa myös kalastuksen osalta. Kuitenkin 7 §:ssä tarkoitettujen yleiskalastusoikeuksien mahdollisista rajoituksista yleisillä vesialueilla päättäisi ELY-keskus 54 §:n mukaisesti.

Kalastuksesta päättäessään ja kalastuslupia yleisvesialueille myöntäessään Metsähallituksen olisi varmistettava, että kalastus- ja lupakäytännöt alueella ovat luonteeltaan sellaisia, että alueen kalavarojen käyttöä ja hoitoa koskevien valtakunnallisten ja alueellisten suunnitelmien toteuttaminen niiden tavoitteiden mukaisesti ei vaarannu. Valtion huolehtimisvelvollisuus yleisvesialueiden kalakantojen hoidosta olisi siten yhteneväinen muiden vesialueiden kanssa.

9 §. Valtion yksityiset kalastukset. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lain 12 §:ää asiallisesti vastaavasti siitä, että valtion yksityiset kalastukset pysytetään valtiolla siellä, missä ne vanhastaan ovat olleet ja ovat edelleen hallinnassa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että valtion yksityisten kalastusten käyttämisestä päättää Metsähallitus. Järjestely olisi yhdenmukainen sen kanssa, että Metsähallitus toimisi kalastuslain järjestelmässä yleisesti valtion yksityisten vesien sekä yleisten vesialueiden osalta kalastusoikeuden haltijan tavoin ja käyttäisi sitä koskevaa määräysvaltaa.

Pykälän 2 momentissa valtioneuvostolle annettaisiin valtuus säätää asetuksella tarkemmin valtion yksityisten kalastusten käytöstä. Kalastuksista tarkemmin säädettäessä tulisi erityisesti ottaa huomioon kaupallisten kalastajien ryhmään I kuuluvien kalastajien edut. Tämä on tarpeen, sillä valtion yksityisiin kalastuksiin kohdistuvat kalastusluvut ovat esimerkiksi eräs kaupallisten kalastajien tärkeimmistä luvansaantimahdollisuuksista ja tärkeä perusta päätoimisen elinkeinotoiminnan harjoittamiselle.

10 §. Oikeus Ylä-Lapin kalastuslupa. Lain 10 §:n 1 momentissa säädettäisiin henkilöille, joilla on kotipaikka Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kunnassa oikeus saada korvauksetta lupa harjoittaa kalastusta kotikunnassaan sijaitsevilla valtiolle kuuluvilla vesialueilla. Oikeutta Ylä-Lapin kalastuslupa koskeva säännös vastaisi sisällöltään osin voimassa olevan lain 12 §:n mukaista kolmen pohjoisimman kunnan asukkaiden oikeutta

saada lupa kalastukseen valtion vesialueilla. Kotikuntaan perustuvaa oikeutta saada kalastuslupa kuitenkin muutettaisiin siten, että se koskisi ainoastaan kunkin luvansaantiin oikeutetun omassa kotikunnassa olevia valtiolle kuuluvia vesialueita.

Voimassa olevan kalastuslain 12 §:ään sisältyvän kolmen pohjoisimman kunnan asukkaiden oikeuden saada mainittuja kuntia koskeva kalastuslupa on esitetty perustuvan lähtökohtaisesti vanhojen lapinkylien oikeuksiin, ja sen laajuutta on perusteltu kalastuksen kuulumisella saamelaiseen elämämuotoon ilman asuinpaikkaan kuuluvia rajoituksia. Mainitut lapinkylien oikeudet ovat historiallisesti kuitenkin tyypillisesti koskeneet vain oman lapinkylän aluetta, eikä toisten lapinkylien alueille laajennettuja kalastusoikeuksia tunneta. Lisäksi 12 §:n mukainen kalastusoikeus on aiemminkin liittynyt asuinkuntaan, eikä sen saamisen edellytyksenä ole ollut saamelaisuus. Oikeuden nykyistä laajuutta ei siten yksiselitteisesti voida perustella lapinkylien oikeuksilla tai esimerkiksi saamelaisella, kiinteään kotipaikkaan perustumattomalla elämäntavalla.

Kalavesillä on kuitenkin perinteisesti ollut erityisen keskeinen merkitys pohjoisimpien kuntien asukkaille. Alueella käydyissä rajankäyntitoimituksissa valtaosa vesialueista tuli valtion omistukseen ja omistajalle kuuluva kalastusoikeus näillä alueilla kuuluu pääasiassa valtiolle, eikä sen kuntien asukkaille omistukseen perustuvan kalastusoikeusjärjestelmän kautta ole katsottu tulleen riittäviä kalastusmahdollisuuksia. Kotikuntaan perustuvan oikeuden säilyttämistä voidaan esitetyssä laajuudessa siten pitää perusteltuna.

Säännöksen 2 momentissa oikeus kalastukseen 1 momentissa tarkoitetun luvan nojalla rajattaisiin koskemaan vain muita kuin Tenon ja Näättämojoen vesistön lohen- ja taimenen nousualueita, Tuulomajoen ja Paatsjoen vesistöjen taimenen ja lohen vaellusalueita, Tornio- ja Ounasjoen vesistöjen lohen ja taimenen nousualueita. Mainituissa keskeisissä vaelluskalavesistöissä kalastus on järjestettävä erityisesti vaelluskalojen kannat turvaavan kestävän käytön mukaisesti. Lisäksi osalla alueista kalastusta säännellään rajajokia koskevissa valtiosopimuksissa, joiden mukaisesti kalastus on järjestettävä. Näillä alueilla

kuntalaisten kalastuslupa ei siten olisi voimassa, vaan alueita koskevat erilliset luvat myöntäisi valtion vesiä hallinnoiva Metsähallitus. Tornionjoen rajajokisopimusalueella lohen kalastukseen tarvittavista luvista valtion puolesta vastaa kuitenkin Lapin ELY-keskus, joka käytännössä osallistuu alueen muiden kalastusoikeuden haltijoiden kesken pidettäviin yhtenäislupa-aluetta koskeviin neuvotteluihin.

11 §. Kalastusoikeuden vuokraus. Pykälän 1 momentti vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan kalastuslain 15 §:n 2 momenttia. Momenttiin sisältyy kalastusoikeuden vuokraamisen määritelmä, jonka mukaisesti kalastusoikeuden vuokrauksena pidetään vesialueen vuokraamista kalastusta varten, tai muutoin vastiketta vastaan tapahtuvaa oikeuden luovuttamista tiettyyn kalastuspaikkaan tai määrätyn kalalajin pyydystämiseen tai määrätynlaisen pyydyksen käyttämiseen. Kuten voimassa olevan lain järjestelmässä, vuokrana ei kuitenkaan pidettäisi erilaisia kalastusluvista suoritettavia lupamaksuja, jotka ovat luonteeltaan lähempänä yksittäisiä kalakannan hoitoon käytettäväksi tarkoitettuja maksuja kuin kalastukseen liittyvän oikeuden luovuttamisesta määrääjäksi tai toistaiseksi perittävää korvausta.

Pykälän 2 momentissa kalastusoikeuden vuokraamiseen oikeutetuiksi määriteltäisiin kaikki sellaiset tahot, joita lain 4 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaisesti voitaisiin pitää kalastusoikeuden haltijoina. Kaikilla säännöksessä mainituilla tahoilla voidaan katsoa olevan vesialueen omistajalle kuuluvaan kalastusoikeuteen verrattavissa oleva oikeus kalastukseen, ja sen perusteella myös oikeus vuokrata oma kalastusoikeutensa eteenpäin.

Kalastusoikeuden vuokrasopimuksilta edellytettäisiin jatkossa kirjallista muotoa. Sopimuksen muotovaatimus on niin sanottu ohjeisältöinen vaatimus, jonka noudattamatta jättämisestä ei seuraisi suoranaisia oikeusvaikutuksia. Vaatimuksella pyritään yhtenäistämään kalastusoikeuksien vuokrauskäytäntöjä sekä erottamaan kalastusoikeuden vuokraamista koskevat oikeustoimet nykyistä selkeämmin muista kalastamiseen oikeuttavista luvista koskevista oikeustoimista.

Säännöksen 3 momentissa säädettäisiin vuokranantajan mahdollisuudesta purkaa

vuokrasopimus. Purkamisen edellytyksinä toimisivat vuokralaisen puolella tapahtuvat törkeiksi tai jatkuviksi luonnehdittavissa olevat sopimusrikkomukset sekä törkeä tai jatkuva kalastuslain tai muun lainsäädännön vastainen toiminta. Purkamiseen oikeuttavana toimintana voitaisiin pitää esimerkiksi jatkuvaa tahallista kalastamista vastoin voimassa olevia pyydysten käyttöä tai saalismääriä koskevia rajoituksia, toistuvaa lainvastaisen häiriön aiheuttamista kalastettaessa tai toistuvaa apajapaikan varaamista jättämällä pyydysmerkit veteen kalastuksen päätyttyä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön valtuudesta säätää asetuksella valtiolle kuuluvien vesialueiden vuokraamisesta kalastukseen.

12 §. *Osakaskunnan osakkaan myöntämä kalastuslupa.* Säännös vastaisi sisällöltään asiallisesti voimassa olevan lain 18 §:ää. Yhteisen vesialueen osakas voisi siten vastikkeetta tai vastiketta vastaan antaa toiselle luvan käyttää hänelle osakkaana kuuluvaa kalastusoikeutta. Vuotta pidemmäksi ajaksi myöntämistään luvista osakkaan olisi ilmoitettava vesialueen osakaskunnalle. Vaatimuksella pyritään selkeyttämään osakaskunnan vesialueen ja sitä koskevien kalastusoikeuksien hallinnointia sekä yksinkertaistamaan kalastuksenvalvontatilanteita.

Selkeyden vuoksi laissa käytettäisiin "kalastusoikeuden vuokra" -termiä ainoastaan 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, joissa vuokranantajana on kalastusoikeuden haltijana oleva osakaskunta tai muu taho. Osakaskuntien vesialueilla näillä sopimuksilla rajoitetaan käytännössä kaikkien osakaskunnan osakkaiden tai heiltä luvan kalastusoikeuden käyttöön saaneiden kalastajien kalastusoikeutta. Osakaskunnan osakkaan antaessa vastiketta vastaan luvan kalastusoikeutensa hyödyntämiseen määräajaksi rajoittaa tämä vain osakkaan omaa mahdollisuutta hyödyntää kalastusoikeuttaan, eikä tällä ole vaikutusta muiden osakkaiden oikeuksiin. Nämä oikeudenluovutukset tunnettaisiin lain järjestelmässä osakkaan myöntäminä kalastuslupina.

Säännöksen 2 momentissa asetettaisiin kalastusoikeuteensa liittyvän luvan myöntävälle osakkaalle velvollisuus huolehtia siitä, etteivät häneltä luvan saaneet kalastajat ylitä osakkaalle omistukseen perustuen kuuluvan

kalastusoikeuden määrää. Käytännössä vaatimus asettaisi osakkaalle velvollisuuden huolehtia siitä, että luvansaaajat ovat tietoisia osakkaan heille myöntämän kalastusluvan laajuudesta sekä niistä mahdollisista kalastusoikeuden rajoituksista, jotka lupa-alueella ovat voimassa. Vaatimuksella pyrittäisiin varmistamaan osakkaiden yhdenvertaisuuden sekä kalastuksen kestävyuden mahdollisimman hyvä toteutuminen kalastuslupia myönnettäessä.

Pysyvästi tai kahta vuotta pidemmäksi määräajaksi toiselle annettu lupa kiinteistöön kuuluvan kalastusoikeuden nojalla kalastamiseen voitaisiin 3 momentin mukaan kirjata maakaaren 14 luvun mukaisesti.

13 §. *Alueellinen lupa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen.* Kalastuksen kestävyuden turvaamisen ohella lainuudistuksen eräänä keskeisenä tavoitteena on helpottaa kaupallisten kalastajien mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoaan. Tässä tarkoituksessa säädettäisiin kaupallisille kalastajille mahdollisuus päästä vesille myös sellaisissa tilanteissa, joissa se ei onnistu kalastusoikeuden haltijoiden kanssa tehtävillä sopimuksilla. Tällaisia tilanteita saattaa käytännössä esiintyä esimerkiksi kalastusoikeuden haltijoiden sopimuksetekohaluttomuuden tai passiivisuuden vuoksi tai siitä syystä, että omistajiin ei saada yhteyttä. Erityisen ongelmallinen tilanne on vesialueilla, joilla kalavarat kestäisivät niiden laajaperäisemmän hyödyntämisen, mutta sopimustoiminnan ongelmat estävät tarpeettomasti kaupallisen kalastuksen harjoittamisen. Esimerkiksi pieni muutaman hehtaarin vesialue keskeisellä kaupalliseen kalastukseen soveltuvalla alueella voi käytännössä estää koko alueen hyödyntämisen kaupalliseen kalastukseen. Koska kalastusoikeus on lähtökohtaisesti vesialueen omistajalle kuuluva omaisuudensuojaa nauttiva etuus, on esitettävän lupajärjestelmän hyväksyttävyyden perustuslain 15 §:n näkökulmasta keskeinen kysymys.

Ehdotettavan 13 §:n mukaisesti lupa voitaisiin myöntää vain, jos 1 momentissa säädetyt kaikki neljä luvan myöntämistä koskevaa edellytystä täyttyvät. Lupa voitaisiin myöntää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Luvan myöntäminen on sidottu kalavarojen kestävä tuoton varmistamiseen ja käyttö- ja

hoitosuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseen. Lupia voidaan siten myöntää vain alueille, joiden kalakannat kestävät niiden taloudellisen hyödyntämisen ja jotka on käyttö- ja hoitosuunnitelmassa määritelty tähän tarkoitukseen erityisen hyvin soveltuviksi. Vesialueen omistajat voisivat käyttö- ja hoitosuunnitelmaprosessiin osallistumalla vaikuttaa omalta osaltaan kaupalliseen kalastukseen soveltuvien alueiden määrittämiseen.

Kaupallisen kalastajan olisi lisäksi ennen 13 §:n mukaisen luvan hakemista pyrittävä saamaan aikaan vapaaehtoinen sopimus kalastusoikeuden käyttämisestä kalastusoikeuden haltijoiden kanssa. Jos epäonnistuminen sopimuksen tekemisessä johtuu esimerkiksi vaikeudesta selvittää vesialueen omistajien yhteystietoja, olisi kaupallisen kalastajan pyydettävä kalatalousalueelta apua yhteystietojen selvittämiseen ja omistajien tavoittamiseen sopimustarjoituksen tekemistä varten.

Mahdollista lupaa myöntäessään viranomaisen tulisi lisäksi harkita, olisiko lupahakemuksessa esitetty kalastus mahdollista ilman, että siitä aiheutuu merkittävää haittaa vesialuetta ympäröivien rantojen omistajille tai vesialueen muulle käytölle. Muuna käytönä tässä yhteydessä pidettäisiin esimerkiksi alueella jo harjoitettavaa kaupallista kalastusta, joka tapahtuu kalastusoikeuden haltijalta saatuaan lupaan perustuen.

Pykälässä esitetty lupajärjestelmä on tarkoitettu käytettäväksi tilanteissa, joissa luvansaanti kaupalliseen kalastukseen on estynyt, mutta kaupallisen kalastuksen lisääminen alueella olisi kaikki näkökohdat huomioiden mahdollista ja käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaista. Lupajärjestelmällä ei perustettaisi kaupallisille kalastajille uutta, omistajan luvalla vaihtoehtoista järjestelmää, jolla vaikutettaisiin kalastusoikeuden haltijoilta luvan saaneiden kalastajien kalastusmahdollisuuksia heikentäen, vaan tällainen merkittävä heikentäminen olisi tulkittava 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuksi merkittäväksi haitaksi alueen muulle käytölle.

Pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi niistä seikoista, joista ELY-keskuksen on määrättävä lupaan liitettävissä ehdoissa. Ehtojen määräämisellä luvanmukainen kalastus rajataan yksityiskohtaisesti määrittelemällä luvan alueellinen laajuus, sallitut ka-

lanpyydykset, kalastettavat kalalajit, sallitut kalastusajankohdat sekä tarvittaessa luvan mukaisen kalastuksen sallittu enimmäissaa- lis. Lupaehdoilla pyritään varmistamaan alueen kalastuksen ekologisen kestävyuden säilymisen lisäksi se, ettei kalastuksesta aiheutuisi 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua merkittävää haittaa.

Säännöksen 3 momentissa asetettaisiin ehdottomaksi luvanmyöntämisen esteeksi se, että lupahakemuksessa tarkoitettu kalastus aiheuttaisi kalakantavaikutusten tai kalastusoikeuden hyödyntämistä haittaavien muiden vaikutusten johdosta merkittävää haittaa alueen kalastusoikeuden haltijoiden kalastukselle tai se, että kalastuksesta muuten aiheutuisi merkittävää haittaa.

14 §. *Kaupallisesta kalastuksesta kalastusoikeuden haltijoille maksettava korvaus.* Kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen 13 §:n nojalla myönnettävä lupa olisi tarkoitettu käytännössä viimesijaiseksi keinoksi tilanteissa, joissa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen tarvittavaa kalastusoikeutta ei olisi mahdollista saada vapaaehtoisen sopimisen kautta. Luvan myöntämiselle asetetuilla tarkoilla edellytyksillä varmistettaisiin, että luvan myöntäminen on mahdollista vain tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittamisen ja kalakantojen kestävä hyödyntämisen intressit ovat riittävän voimakkaat suhteessa kalastusoikeuden haltijalle kuuluvan kalastusoikeuden nauttimaan perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuudensuojaan.

Omaisuuden käyttömahdollisuuksien rajoittumisen vuoksi kalastusoikeuden haltija olisi lisäksi oikeutettu saamaan rahallisen korvauksen omalle alueelleen myönnettyjen lupien mukaisesta omaisuuden käytölle aiheutuvasta haitasta. Korvauksen suorittaisi luvan saanut kaupallinen kalastaja, ja se vastaisi suuruudeltaan lupa-alueella vastaavasta vapaaehtoiseen sopimukseen perustuvasta luvasta maksettavaa käypää hintaa. Korvauksen perustana olevat alueelliset käyvät hinnat vahvistettaisiin kalatalousalueiden laatimissa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vahvistamissa käyttö- ja hoitosuunnitelmissa.

15 §. *Etusijalle asettaminen luvan myöntämisessä kaupalliseen kalastukseen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ELY-keskukselle velvollisuus kuulla aiotun lupa-alueen kalas-

tusoikeuden haltijoita ja selvittää näin luvasta heille mahdollisesti aiheutuvan haitan laajuus. Erityiset ilmenevät seikat voidaan tarvittaessa ottaa huomioon 13 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lupamääräysten sisällössä. Jos kuulemisvaiheessa ilmenee sellaisia seikoja, jotka huomioimalla lupamenettelystä voitaisiin vielä tässä vaiheessa siirtyä luvasta sopimiseen vapaaehtoisesti, olisi ELY-keskuksen tiedotettava luvanhakijaa näistä seikoista ja kalastusoikeuden haltijoiden mahdollisesta halukkuudesta sopimuksen tekoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhakijoiden laittamisesta etusijajärjestykseen tilanteissa, joissa lupien hakijoita on enemmän kuin lupien myöntämiseksi asetettuja edellytyksiä noudattaen on mahdollista myöntää. Tilanne saattaisi olla kyseessä esimerkiksi, jos alueen kalastuspaine nousisi lupien myöntämisen vuoksi liian voimakkaaksi, tai alueen fyysisen koon vuoksi liian monen luvan myöntäminen olisi omiaan aiheuttamaan kohtuutonta häiriötä vesialueen muulle käytölle tai rannanomistajille. Tällaisissa tilanteissa lupa voitaisiin ensisijaisesti myöntää sellaisille luvanhakijoille, jotka kuuluvat kaupallisten kalastajien ryhmään 1, eli joiden kalastusliiketoiminta on luonteeltaan ammattimaisempaa. Toinen etusijalle luvansaannissa mahdollisesti asetettava ryhmä olisivat sellaiset kaupalliset kalastajat, joilla jo entuudestaan on ollut lupa harjoittaa kaupallista kalastusta lupahakemuksen kattamalla alueella tai osalla siitä. Nämä kalastajat ovat yleensä jo harjoittaneet aiemman lupansa mukaista kalastusta ja ehtineet mahdollisesti tehdä investointeja alueella tapahtuvaa kalastusta varten. Liiketoiminnan suunnitelmallisuuden varmistamiseksi ja sen jatkuvuuden turvaamiseksi tällaiset kalastajat olisi kohtuullista asettaa luvansaannissa etusijalle muihin luvanhakijoihin nähden.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin hallintolainkäyttölain 6 luvun 31 §:n 2 momentin mukaisesti siitä, että kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen myönnetty lupapäätökseen perustuva kalastus olisi mahdollista aloittaa luvan myöntämisen jälkeen riippumatta siitä, haetaanko luvan myöntävään päätökseen muutosta vai ei. Luvansaantiprosessi ensimmäisistä vesialueen omistajiin

suunnatuista yhteydenotoista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen myöntämään lupaan voi jo itsessään muodostua niin pitkäksi, että muutoksenhauulle annettava päätöksen täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus saattaisi erityisesti yritystoimintaa perustettaessa osoittautua luvansaajan kannalta kohtuuttomaksi rasitteeksi.

16 §. Lupaehtojen tarkastaminen ja luvan peruuttaminen. Kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen myönnettävän luvan edellytykset olisi määritelty lain 12 §:ssä ja niiden olisi täytyttävä koko luvan voimassaoloajan. Lain 15 §:n 1 momentissa säädettäisiin ELY-keskuksen toimivallasta muuttaa voimassaolevan luvan ehtoja, jos lupa-alueen olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen muuttuneet siten, ettei lupaa enää voitaisi myöntää siinä asetetuina ehdoin. Käytännössä tällainen tilanne tulisi kysymykseen esimerkiksi silloin, jos alueen kalakantojen tila heikkenee niin huomattavasti, ettei luvan mukaista kalastusta voitaisi enää pitää kestäväenä tai jos luvan mukainen kalastus muuttuneiden olosuhteiden vuoksi olisi omiaan kohtuuttomasti heikentämään kalastusoikeuden haltijoille kuuluvan kalastusoikeuden hyödyntämistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden täytyessä ELY-keskus voisi peruuttaa kaupalliselle kalastajalle myöntämänsä luvan. Peruuttamismahdollisuus olisi sidottu vakaviin ja olennaisiin tai jatkuviin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen. Myös silloin, jos luvanhaltija toistuvasti laiminlyö kaupallisesta kalastuksesta kalastusoikeuden haltijoille maksettavan korvauksen maksamisen, voitaisiin lupa peruuttaa. Peruuttamisen edellytykset olisivat siten rinnasteisia niille perusteille, joita perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään (ks. esim. PeVL 58/2010 vp, s. 5-6) soveltanut edellytyksinä elinkeinon harjoittamiseen oikeuttavan luvan peruuttamiselle.

17 §. Kaupallisen kalastajan oikeus valtion maa-alueen käyttöön. Nykyisen kalastuslain 21 §:n mukaan kalastusta ammattinaaan harjoittavalla on valtiolle kuuluvilla meren rannoilla, saarilla ja luodoilla, joita ei ole varattu

muuhun käyttöön, oikeus saada ELY-keskuksen osoituksen mukaan ja sen vahvistamin kohtuullisin ehdoin vuokralle maa-alue kalastuksessa tarvittavia säilytystiloja ja pyydysten kuivattamista sekä ammatin harjoittamista varten välttämätöntä tilapäistä majoittumista varten.

Mainitun säännöksen sisältö siirrettäisiin pääasiallisesti sellaisenaan kalastuslain 17 §:ään. Uuden lain järjestelmän mukaisesti kalastusta ammatikseen harjoittavien sijasta säännöksessä puhuttaisiin kaupallisista kalastajista. Muutoksena voimassaolevaan lakiin lupaa maa-alueiden käyttöön ei enää kaikkien alueiden osalta myöntäisi ELY-keskus, vaan luvanmyöntäjänä toimisi se taho, joka kulloinkin valtion edustajana hallinnoi kyseessä olevaa maa-aluetta, useissa tapauksissa käytännössä Metsähallitus. Järjestely on nykyistä yhdenmukaisempi valtion maa-alueiden hallintaa yleisesti koskevien säännösten kanssa. Siirtymävaiheessa mahdollisesti väärälle viranomaiselle tehtävien hakemusten osalta viranomaisen on hallintolain 21 §:n mukaisesti siirrettävä sille virheellisesti toimitetut asiakirjat toimivaltaiselle viranomaiselle. Lain 131 §:n 3 momentin siirtymäsäännöksen mukaan voimassa olevan lain mukaan myönnetty viranomaisen luvat jäävät lupaehtojensa mukaisesti voimaan. Tämä säännös koski siten myös voimassa olevan lain 21 §:n nojalla myönnettyjä lupia valtiolle kuuluvan maa-alueen käyttöön.

18 §. Alueellinen lupa kalastusopastointaan. Lain 18 § vastaisi asiallisesti sisällöltään voimassa olevan lain 8 a §:ää, jossa ELY-keskuksille annetaan mahdollisuus myöntää omalle toimialueelleen kalastusmatkailuyrittäjälle enintään viiden vuoden määräajaksi lupa järjestää kalastuslaissa tarkoitettujen onkimis-, pilkkimis- ja viehekalastusoikeuksien, eli niin sanottujen yleiskalastusoikeuksien turvin, sellaisia kalastusmatkailutilaisuuksia, joihin osallistuu kalastuksen järjestävän henkilön lisäksi enintään kuusi kalastajaa. Mainittu 8 a § lisättiin kalastuslakiin lainuudistuksella 293/2012 kalastusmatkailun turvaamiseksi elinkeinona sekä maaseudun ja rannikkoalueiden elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi.

Ehdotettu osallistujien enimmäismäärä, kuusi kalastajaa, perustuu siihen, että kannat-

tava kalastusmatkailutoiminta ei onnistu ilman riittävän suuria ryhmiä.

ELY-keskusten tulisi lupapäätöstä tehdessään ottaa huomioon kalataloudelliset näkökohdat ja alueen kalakantojen tila. ELY-keskukset voisivat myöntää luvan enintään viiden vuoden määräajaksi.

Tietyillä alueilla kalastusoppaiden ja muiden matkailuyrittäjien on ollut erittäin vaikeaa lunastaa toiminnalleen kalastusoikeuden haltijan lupia. Erityisen ongelmallista tarvittavien lupien saanti on ollut merialueella, jossa kalastusmatkailupalveluiden kysyntä on suurta. Lupaongelman taustalla on vesialueiden omistuksen pirstaleisuus. Kalastusmatkailuyrittäjät tarvitsevat käyttöönsä riittävän suuria vesialueita, jotta he pystyvät tarjoamaan asiakkailleen laadukasta kalastusta ympäri vuoden. Isot lupa-alueet takaavat myös sen, että kalastuspaine jakaantuu laajalle alueelle.

ELY-keskus voisi säännöksen 2 momentin nojalla asettaa luvulle reunaehtoja, jotka perustuvat kalataloudellisiin näkökohtiin ja alueen kalakantojen tilaan. Esimerkiksi uhanalaisten kalakantojen suojelemiseksi tai ammattikalastuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi voi olla tarpeen asettaa myönnettäviin lupiin alueellisia kalastusrajoituksia tai lajikohtaisia päiväsaaliskiintiöitä. ELY-keskuksen tulisi pyytää toimialueensa kalastusalueilta vuosittain lausunto edellä tarkoitettujen kalastusrajoitusten ja päiväkohtaisten saaliskiintiöiden asettamiseen vaikuttavista seikoista, jotta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla on käytössään ajantasainen tieto lupapäätöksiä tehdessään.

Säännöksen 3 momentin mukaan ELY-keskuksella olisi oikeus peruuttaa myönnetty lupa, jos luvanhaltija rikkoo luvan myöntämisen yhteydessä asetettuja ehtoja eikä luvanhaltija elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen huomautuksesta ja varoituksesta huolimatta lopeta asetettujen ehtojen rikkomista.

Luvanhaltijan pitäisi pykälän 4 momentin mukaan suorittaa kalenterivuosittain valtiolle 100 euron suuruinen kalastonhoitomaksu. Lisäksi hänen asiakkaidensa olisi maksettava kalastonhoitomaksut.

Kalastusmatkailuyrittäjät voisivat siten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

myöntämien lupien turvin myös jatkossa toteuttaa osanottajamääriltään vähäisiä kalastustapahtumia, joissa harjoitetaan onkimista, pilkkimistä tai viehekalastusta. Osanottajamääriltään suuremmat kalastusmatkailutilaisuudet, kalastuskilpailut ja muut suuret kalastustapahtumat edellyttäisivät jatkossakin aina kalastusoikeuden haltijan myöntämän luvan.

3 luku **Kalatalouden organisaatiot ja niiden tehtävät**

19 §. Kalatalousviranomaiset. Lain 19 §:n 1 momentti sisältäisi perussäännöksen valtion kalatalousviranomaisista. Säännös vastaisi sisällöltään osin voimassa olevan kalastuslain 118 §:ää. Valtion kalatalousviranomaisia olisivat siten maa- ja metsätalousministeriö sekä ne ELY-keskukset, joiden tehtäviin lainsäädännön nojalla kuuluu kalastusasioita. Muutoksella pyritään selkeyttämään eri viranomaisten tehtäväjakoja. Muutoksella ja sen edellyttämällä uudelleenjärjestelyillä kavennettaisiin osin ministeriön kalataloudellista tehtäväkenttää ja luotaisiin siten ministeriölle nykyistä paremmat edellytykset keskittyä tuottavasti hoitamaan sille kuuluvia ydintoimintoja kuten säädösvalmistelua, strategista suunnittelua, valtakunnallista kalastuksen säätelyä ja alaisten virastojen tulosohejausta sekä kansainvälistä yhteistyötä Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleisesti siitä, että eräitä laissa erikseen määrättyjä kalataloushallinnolle kuuluvia tehtäviä hoitavat Metsähallitus, Maaseutuvirasto, Luonnonvarakeskus sekä ne viranomaiset, jotka erikseen on mainittu kalastuksen valvontaviranomaisina lain 98 §:ssä.

20 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät. Lain 20 §:ssä säädettäisiin valtion alueellista kalataloushallintoa hoitava viranomaisena toimivien ELY-keskusten tehtävistä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti ELY-keskuksen tulee hoitaa valtion alueellista kalataloushallintoa omalla toimialueellaan. ELY-keskusten toimivaltaa hoitaa kalatalousasioita säännellään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetussa laissa (879/2009, ELY-laki) sekä sen nojalla annetussa asetuksessa (906/2012). Mainittujen säännösten mukaisesti ne ELY-keskukset,

joiden tehtäviin kuuluvat kalatalousasiat, hoitavat kalatalouteen liittyviä tehtäviä myös eräiden muiden ELY-keskusten alueella. Alueellinen toimivalta huolehtia valtion kalataloushallinnosta määräytyisi kyseisten säännösten mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ELY-keskuksen tehtäväksi todettaisiin yleisen kalatalousedun valvonta. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi lausuntojen antamista hankkeista, jotka liittyvät vesilakiin, ympäristönsuojelulakiin, ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin tai kaavoitukseen. Yleisen kalatalousedun valvonnan tarkoituksena on vähentää hankkeista aiheutuvia kalataloudellisia haittoja ja vaatia aiheutuneiden haittojen tarkkailua ja asianmukaista kompensointia. Tehtävä on käytännössä kuulunut ELY-keskuksille jo voimassa olevan lain aikana, mutta sitä ei kalastuslaissa aiemmin ole mainittu. Asiallisesti ELY-keskuksen tehtävä siis säilyisi näiltä osin ennallaan, mutta lain sanamuotoa tarkennettaisiin vastaamaan ELY-lain ja asetuksen sisältöä ja sanontaa. Kohdassa ELY-keskukselle annettaisiin tehtäväksi yleisesti kestävä kalastuksen ja kalavarojen hoidon edistäminen.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa ELY-keskukselle annettaisiin tehtäväksi asiantuntija-avun antaminen kalatalousalueille. Apu voisi koskea esimerkiksi kalakantojen hoitoon liittyviä kysymyksiä tai käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimiseen liittyviä teknisiä asioita.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukainen valvontavelvollisuus olisi luonteeltaan voimassa olevan lain 87 §:n 4 kohdassa tarkoitettuna kalasta, erityisesti käyttö- ja hoitosuunnitelmien mukaisen kalakantojen hoidon toteutumisen valvontaa. Tietyissä tapauksissa ELY-keskuksella olisi kuitenkin nykyistä paremmat mahdollisuudet puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin. Esimerkiksi lain 35 §:ssä tarkoitettuna käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimista koskevan 37 §:n 3 momenttiin sisältyvän valvonnan seurauksena voisi tarvittaessa olla kalatalousalueen määrärahojen tilapäinen epääminen.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa ELY-keskuksen tehtäväksi esitetään säädettäväksi lain 81 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiseen määrärahojen jakoon perustuvan valtionapu-

varoin tehtävän kalatalouden neuvontatyön valvominen. Viranomaisen tulisi valvoa, että määrärahat tulevat käytettäväksi niiden ehtojen mukaisesti, jotka rahoja myönnettäessä on asetettu.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan ELY-keskus olisi keskeisin toimija lain 19 §:ssä tarkoitettujen kalatalousviranomaisen ja kalatalousalueiden yhteydenpidon järjestämisessä. Kohtaan 7 sisältyisi täydentävä yleinen säännös siitä, että ELY-keskuksen tulisi 1–6 kohdassa mainittujen tehtävien ohella hoitaa kaikki muut sellaiset tehtävät, joiden hoitaminen perustuu kalastuslakiin.

Kalastuksenvalvontatehtäviin liittyen nykyisen lain voimassa olon aikana on ilmennyt joitakin ongelmia ELY-keskusten alueellisen toimivallan suhteen. Valvontatehtävien hoitaminen lähellä ELY-keskusten alueellisia toimivaltarojoja tai yhtenäisillä vesialueilla olisi käytännössä usein järkevintä järjestää siten, että omalla alueellaan valvontatehtäviä suorittava ELY-keskus voisi muun viranomaisen – käytännössä toisen ELY-keskuksen – virka-apupyynnön perustuen hoitaa valvontatehtäviä osittain myös varsinaisen toimivalta-alueensa ulkopuolella. Tämän mahdollistamiseksi 20 §:n 2 momentissa säädettäisiin siitä, että ELY-keskus on toimivaltainen kalastuksen valvontaa koskevissa asioissa koko maan alueella, jos se saa toimivaltaiselta viranomaiselta valvontaa koskevan virka-apupyynnön.

21 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivalta talousvyöhykkeellä. Suomen aluevesien ulkopuolella sijaitseva talousvyöhyke ei automaattisesti kuulu valtion alueen hallinnolliseen jaotukseen. Talousvyöhykkeen kalastuksen hallinnointi kuuluu kuitenkin kansainvälisten sopimusten perusteella Suomelle ja kalatalousviranomaisten toimivaltaa alueella koskeva sääntely on jo aiemmin sisällytynyt kalastuslakiin. Uuden kalastuslain 20 §:n säännös vastaisikin asialliselta sisällöltään voimassa olevan lain 115 §:n 1 momenttia. ELY-keskukselle kuuluvista tehtävistä huolehtisi talousvyöhykkeellä siten se ELY-keskus, jonka toimialueen kohdalla kysymyksessä oleva osa talousvyöhykkeestä sijaitsee. ELY-keskusten toimialueiden välisen rajan katsotaan jatkuvan

aluevesien ulkorajalta suuntaansa muuttamatta talousvyöhykkeen ulkorajaan saakka.

22 §. Kalatalousaluejako. Lain 22 §:ssä määritettäisiin kalatalousaluejaon perusta. Säännöksessä pyrittäisiin nykyistä kalastusaluejakoa selkeämmin asettamaan kalatalousaluejaon perustaksi ajatus jaon tarkoitukseenmukaisuudesta kalavarojen kestävän käytön ja hoidon toteuttamisen kannalta. Kalatalousaluejakoa tehtäessä olisi tästä syystä erityisesti kiinnitettävä huomiota jaon soveltuvuuteen vaelluskalojen elinkierron kannalta, vesistöjen valuma-aluejakoon, sekä vesialueiden jakoon vesienhoitoalueisiin ja merenhoitoalueeseen.

Vaelluskalojen elinkierron näkökulmasta olennaiseksi tekijäksi nousee erityisesti se, että niiden turvaamiseen pyrkivät hoito- ja muut toimet voitaisiin tehdä ottaen huomioon kalojen koko elinkierto mahdollisimman kattavasti kaikissa sen vaiheissa. Kalatalousaluejakoa toteutettaessa olisikin siten varmistettava se, että kalatalousalueiden sisällä voidaan vaikuttaa riittävän laajoilla alueilla yhdenmukaisilla toimilla kalatalouden kokonaisvaltaisen kestävyuden edistämiseksi. Jaon yhteydessä olisi lisäksi pyrittävä luomaan eri kalatalousalueiden väliselle yhteistyölle ja vuorovaikutukselle mahdollisimman hyvät edellytykset siten, että alueiden toimet olisivat keskenään yhteen sovitettavissa ja johdonmukaisia erityisesti vaeltavien kalakantojen kulloisenkin elinkierron vaiheen kannalta. Nykyisestä kalastusaluejaosta olisi edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarkoituksenmukaista siirtyä laajempiin aluekokonaisuuksiin. Kalatalousalueita voisi siten nykyisten noin 220 kalastusalueen sijasta olla koko maan alueella noin 100 kappaletta.

Kuten voimassa olevan lain 68 §:ssä, säädettäisiin 21 §:n 2 momentissa siitä, ettei kalatalousaluejako ilman lain 1 §:n tavoitteisiin perustuvaa syytä koske yleistä vesialuetta meressä. Kalatalousaluejaon ulottaminen yleisille vesialueille meressä voisi olla tarpeellista muun muassa alueiden ollessa hyvin pieniä ja hajanaisia, jolloin kalakantojen hoito olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää yhdenmukaisesti alueen yksityisessä omistuksessa olevien vesialueiden kanssa. Tällaista vesialuetta koskien kalatalousalueelle kuulu-

vat tehtävät hoitaisi alueellisena kalatalousviranomaisena toimiva ELY-keskus.

Kalatalousalueiden rajojen määräämis- ja muuttamismenettelyä koskeva sääntely sisältyisi 22 §:n 2 ja 4 momenttiin. ELY-keskusten toimialueilla toimivat alueelliset kalatalouden yhteistyöryhmät tekisivät kukin ELY-keskukselle esityksensä ELY-keskuksen toimialueen jakamisesta kalatalousalueisiin. Ennen jaon vahvistamista koskevan päätöksen tekemistä ELY-keskuksen olisi kuultava asiasta maa- ja metsätalousministeriötä ja muita keskeisiä tahoja. Muina tahoina tulisivat kyseeseen esimerkiksi sellaiset ELY-keskukset, joiden kanssa yhteistyössä on määriteltävä useamman ELY-keskuksen alueelle tulevien kalatalousalueiden laajuus ja rajat.

Säännöksen 2 ja 3 momenttien nojalla ELY-keskuksella olisi lisäksi toimivalta olosuhteiden muututtua tai muusta erityisestä syystä muuttaa kalatalousalueen rajoja joko kalatalousalueen tai kalastusoikeuden haltijan taikka omasta aloitteestaan. Sellaisena olosuhteiden muutoksena, joka edellyttäisi kalatalousalueen rajojen muuttamista, voitaisiin pitää esimerkiksi uutta kalatalousalueiden toimialueiden rajaukseen liittyvää tutkimustietoa tai toimintaympäristössä tapahtuvaa oleellista muutosta. Muuna erityisenä syynä toimisi erityisesti se, että kalatalousaluejako havaittaisiin toimimattomaksi tai epätarkoituksenmukaiseksi lain tavoitteena olevan kestävän kalavarojen käytön ja hoidon järjestämisen kannalta.

Säännöksen 4 momentti sisältäisi valtuuden säätää asetuksella tarkemmin niistä perusteista, joiden mukaisesti kalatalousalueiden toimialueiden rajat määritetään.

23 §. Kalatalousalueen oikeudellinen muoto ja toimielimet. Nykyisen kalastuslain järjestelmässä kalastusalueen oikeudellista muotoa ei säädöstasolla ole määritelty. Kalastusalueita on oikeuskirjallisuudessa pidetty lähinnä julkisoikeudellisina yhdistyksinä, joiden toiminta on yhdistysmuotoista, mutta ne on perustettu tietyn laissa määritellyn tehtävän suorittamista varten. Kalatalousalueet olisivat laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan toiminnan luonteen vuoksi verrattavissa yleishyödyllisiin yhdistyksiin. Kalavarojen

hoidon järjestämisestä hyötyvät laajat kansalaispiirit.

Kalatalousalue olisi uuden kalastuslain järjestelmässä edelleen julkisoikeudellinen yhdistys, ja alueen oikeudellinen muoto kirjattaisiin kalastuslain 22 §:n 1 momenttiin. Kalatalousalueen laissa säädettyinä tehtävänä olisi kehittää alueensa kalataloutta sekä edistää jäsentensä yhteistoimintaa kalavarojen kestävän käytön ja hoidon järjestämiseksi kalastuslain 1 §:ssä tarkoitettujen periaatteiden mukaisesti. Nykylain 84 §:ää vastaavasti 22 §:n 1 momenttiin kirjattaisiin lisäksi, että kalatalousalue voi tehdä toimintansa edellyttämiä tarpeellisia sitoumuksia sekä hankkia nimiinsä tai käytettäväkseen omaisuutta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kalatalousalueen jäsenistä. Jäseniä olisivat alueen 4 §:n 11 kohdassa tarkoitetut kalastusoikeuden haltijat sekä valtakunnalliset kalastusalan järjestöt. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaisi luettelon valtakunnallisista kalastusalan järjestöistä viideksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän 3 momentissa lueteltaisiin alueen toimielimet. Niitä olisivat yleiskokous, hallitus ja toiminnanjohtaja. Pykälän 4 momentti sisältäisi valtuussäännöksen säätää valtioneuvoston asetuksella kalatalousalueen toiminnanjohtajan tehtävistä.

24 §. Kalatalousalueiden tehtävät. Pykälässä säädettäisiin kootusti kalatalousalueelle kuuluvista tehtävistä. Esitettävän lain 24 §:ään sisältyisi nykyisestä laista poiketen erillinen säännös, jossa olisivat lueteltuna pääkohdin kalatalousalueelle kuuluvat julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvat tehtävät. Tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, joiden tarkoituksena on varmistaa lain 1 §:n mukaisten tavoitteiden sekä kalastuksen ja kalavarojen hoidon yleisen kestävyys toteutuminen. Kalatalousalueen tehtäviä olisivat kalavarojen kestävän käytön ja hoidon suunnittelu, käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen laadinta, hyväksytyn suunnitelman toimeenpano ja vaikutusten seuranta, kalavarojen käyttöön ja hoitoon liittyvä tiedotus, kalastuksenvalvonnan järjestäminen, kalastuksen sekä kalakantojen hoitotoimenpiteiden seurantatietojen kerääminen, kalastuksen yhtenäislupa-alueiden muodostamisen edistäminen vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuk-

sen tarpeisiin, vesialueen omistajien kalatalousalueelle siirtämät tehtävät, lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua viehekalastuksesta kertyneiden korvausvarojen jako vesialueen omistajille sekä muut elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulosoikeuteen sekä tähän lakiin perustuvat tehtävät. Näistä julkista valtaa sisältäviä tehtäviä olisivat kalastuksen valvontatehtävät sekä viehekalastuksesta kertyneiden korvausvarojen jako vesialueen omistajille.

Voimassa olevassa laissa ei kalastusalueiden tehtäviä ole selkeästi säädetty ja alueet sekä toimijat ovat tulkinneet lain vaatimuksia eri tavoin. Selkeät tehtävät laissa vahvistavat kalatalousalueen asemaa ja antavat sille toimivallan kalavarojen käytön ja hoidon järjestämisen kannalta keskeisissä tehtävissä, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, että ne sopivat yhteistoimintaan perustuvan alueen hoidettavaksi. Kalatalousalueen toiminnalla voidaan vähentää hallinnolle kalavarojen hoitoon ja kalastuksen järjestämiseen liittyviä tehtäviä. Kalastuksen rajoittamispäätösten tekoa sisältävien tehtävien poistuminen kalatalousalueelta olisi sen sijaan viranomaisen tehtäviä lisäävä muutos suhteessa nykyiseen kalastuslakiin.

Säännöksessä kalatalousalueen velvollisuudeksi määrättäisiin lisäksi sellaisten tehtävien hoitaminen, jotka alue on ottanut itselleen vesialueen omistajien kanssa tekemiensä sopimusten kautta. Kalatalousalueen mahdollisuutta ottaa hoidettavakseen vesialueen omistajalle (osakaskunnalle) kuuluvia tehtäviä laajennettaisiin suhteessa voimassa olevaan lakiin koskemaan myös sellaisia vesialueita, jotka eivät kuulu osakaskuntiin, vaan ovat ns. jaettuja vesialueita. Asiaa koskeva sääntely sisältyisi lain 119 §:ään.

25 §. Kalatalousalueen yleiskokous. Kalatalousalueen päätösvaltaa käyttäisi 24 §:n 1 momentin nojalla yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaisesti alueen jäsenistä koostuva yleiskokous. Yleiskokous vastaisi käytännössä voimassa olevan lain mukaisen kalastusalueen kokousta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten kalatalousalueen jäsenillä on oikeus lähettää edustajia yleiskokoukseen. Muutoksena voimassa olevaan lakiin edustajan yleiskokoukseen saisivat lähettää sellaiset

osakaskunnat, joilla on vesialuetta vähintään 100 hehtaaria. Vastaavasti edustajan saisivat lähettää sellaiset jaettujen (osakaskuntiin kuulumattomien) vesialueiden omistajat, joiden omistamat vesialueet ovat pinta-alaltaan vähintään 100 hehtaaria. Edustajan lähettämiseen oikeuttavan vesialueen pinta-ala siis nousisi 50 hehtaarista 100 hehtaariin. Muutoksella pyritään kannustamaan pieniä yksiköjä yhdistymään tai yhteistoimintaan keskenään. Muutos olisi yhdenmukainen kalatalousalueiden kokonaismäärän vähentämisen tavoitteen kanssa, sillä se edesauttaisi toimintaa nykyistä suuremmissa kalatalousalueissa.

Vesialueen omistajien vaikutusmahdollisuuksiin muutoksella ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia, sillä 24 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti edustajan yleiskokoukseen saisivat halutessaan lähettää myös sellaiset kalatalousalueeseen kuuluvien osakaskuntien tai osakaskuntiin kuulumattomien vesialueiden omistajien yhteenliittymät, joiden hallinnoiman vesialueen yhteenlaskettu pinta-ala on vähintään 100 hehtaaria.

Edustajan yleiskokoukseen saisivat kalatalousalueen jäseninä lähettää myös kaikki valtakunnalliset kalastusalan järjestöt. Luettelon mainituista järjestöistä vahvistaisi 23 §:n 2 momentin nojalla maa- ja metsätalousministeriö viideksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeutettuja yhteen yhteiseen edustajaan kalatalousalueen yleiskokouksessa olisivat myös erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijat. Erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijat ovat usein asemaltaan lähes rinnastettavissa vesialueen omistajiin kalastusoikeuden haltijoina ja tästä syystä ehdotetaan, että heidän muodostamallaan yhteenliittymällä olisi oikeus yhteen yhteiseen äänivaltaiseen edustajaan kalatalousalueen yleiskokouksessa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vesialueen omistukseen perustuen kalatalousalueen jäseninä olevien tahojen äänioikeuden jakautumisesta yleiskokouksessa. Kullakin vähintään 1 000 hehtaarin vesialueomaisuutta edustavalla edustajalla olisi kolme ääntä, vähintään 500, mutta alle 1 000 hehtaarin vesialueosuutta edustavalla edustajalla kaksi ääntä, muilla omistajajäsenillä edustavilla olisi yksi ääni. Edustettavan vesialueen pinta-

alaan perustuva äänimäärä jakaisi vaikutusmahdollisuudet nykyistä oikeudenmukaisemmin, ja kannustaisi osakaskuntia yhdistymään toimiviksi kokonaisuuksiksi.

Uusina tahoina kalatalousalueisiin saisivat osallistua myös valtakunnalliset ympäristöjärjestöt, joilla olisi oikeus yhteen edustajaan yleiskokouksessa läsnäolo- ja puheoikeudella, muttei äänioikeutta. Uudistuksella parannettaisiin ympäristöperusteisen vaikuttamisen mahdollisuuksia alueellisessa kalavarojen hoidossa.

Kalatalousalueen yleiskokouksen koolle kutsuminen kuuluisi kalatalousalueen hallitukselle. Pykälän 6 momentti sisältäisi maa- ja metsätalousministeriön asetuksenantovaltuuden, joka koskisi yleiskokouksen koolle kutsumista, päätöksentekomenettelyä kokouksessa sekä muita yleiskokousta koskevia tarpeellisia yksityiskohtaisempia kysymyksiä.

26 §. Kalatalousalueen yleiskokouksen tehtävät. Pykälä sisältäisi luettelon kalatalousalueen yleiskokouksen tehtävistä. Yleiskokous siten valitsisi kalatalousalueen hallituksen, päättäisi kalatalousalueen tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle, vahvistaisi ehdotuksen kalatalousalueen ohjesäännöksi, vahvistaisi kalatalousalueen vuotuisen toiminta- ja varainkäyttösuunnitelman sekä vuotta pitempää aikaa koskevan toimintasuunnitelman sekä päättäisi kalatalousalueen kokouksen tai kalatalousalueen hallituksen päätöksen oikaisemisesta.

Kalatalousalueen yleiskokouksen yhtenä keskeisimmistä tehtävistä esitettävän lain tavoitteiden kannalta voidaan pitää velvollisuutta vahvistaa ehdotus kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi. Käyttö- ja hoitosuunnitelmat olisivat kalatalousaluejakkoon perustuvan kalavarojen kestävän käytön ja hoidon perusta. Voimassa olevan lain 75 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen pääasiassa kalastuksen rajoittamispäätösten tekoa sisältävien tehtävien poistuminen kalatalousalueelta olisi merkittävä muutos suhteessa nykyiseen kalastuslakiin. Muutoksen taustalla vaikuttavat nykyisen perustuslain vaatimukset merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien antamisesta viranomaisen tehtäviksi. Yleisten kalastuksenra-

joitusten asettaminen on luonteeltaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävä tehtävä, ja sellaisena sitä ei voida antaa kalatalousalueelle, joka on oikeudelliselta muodoltaan julkisoikeudellinen yhdistys. Käyttö- ja hoitosuunnitelman kautta ja tarvittaessa muutoinkin kalatalousalue voisi kuitenkin esittää ELY-keskukselle kalastuksenrajoituksia voimaan saatettaviksi.

Lisäksi kalatalousalueen yleiskokous päättäisi yleiskalastusoikeuksien käyttämisestä maksettujen korvausvarojen jakamisesta vesialueen omistajille, sekä omistajille jakamatta jääneiden korvausvarojen käytöstä. Päätökset olisivat muutoksenhakuelpöisiä hallintopäätöksiä.

27 §. Kalatalousalueen hallitus ja sen tehtävät. Pykälässä säädettäisiin nykyisin 76 ja 77 §:ää vastaavasti kalatalousalueen hallituksen kokoonpanosta ja sen tehtävistä. Hallitukseen kuuluisi enintään yhdeksän jäsentä, joiden toimikausi olisi kolme vuotta. Hallituksen jäsenistä kolmannes valittaisiin vuosittain. Hallituksen tehtävät olisivat luonteeltaan yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaisesti hallitukselle kuuluvia tehtäviä, eli valmistelu ja täytäntöönpanotehtäviä. Uutena tehtävänä hallitukselle annettaisiin tehtäväksi käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvien kalatalousalueelle kuuluvien tehtävien toimeenpano ja raportointi suunnitelman toteutumisesta.

Kalatalousalueen hallitukselle kuuluvista tehtävistä osa on luonteeltaan sellaisia, että alueen hallitus voisi siirtää ne kalatalousalueen toiminnanjohtajan tehtäväksi.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi valtuus säätää maa- ja metsätalousministeriön asetuksella hallituksen päätöksenteosta sekä muista hallitusta koskevista tarpeellisista asioista. Muun muassa hallituksen puheenjohtajan valintaa, hallituksen täydentämistä ja toimivaltaisuutta koskevat säännökset olisi jatkossa siirretty laista asetukseen.

28 §. Toimielimen jäsenten ja toimihenkilöiden vastuu. Pykälässä säädettäisiin hallinnon yleislakien soveltamisesta kalatalousalueen toimielimen jäsenen ja toimihenkilön heidän hoitaessaan julkisia hallintotehtäviä. Viittausta hallinnon yleislakeihin ei enää nykyisin ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä sisällyttää lakiin, koska hallin-

non yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä. Kalatalousalueen poikkeuksellisen oikeudellisen muodon (julkisoikeudellinen yhdistys) takia esitetään, että kalastuslakiin kuitenkin sisältyisi viittaus hallinnon yleislakeihin. Kalatalousalueen 24 §:ssä luetellut tehtävät ovat kaikki julkisia hallintotehtäviä lukuun ottamatta vesialueen omistajien kalatalousalueelle siirtämiä tehtäviä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittauksen rikosoikeudellisen virkavastuun soveltamisesta kalatalousalueen toimielimen jäsenen ja toimihenkilön näiden käyttäessä julkista valtaa hoitaessaan julkista hallintotehtävää. Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta ja yksityisillä on oikeus vaatia julkista tehtävää suorittavan tuomitsemista rangaistukseen ja vaatia vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka julkista tehtävää hoitavalta. Virkavastuu ei kuitenkaan rajoitu vain muodolliseen virkamiesasemaan, sillä hallinnon asiakkaan oikeusturvan toteutuminen voi riippua siitä, mille taholle julkisen tehtävän hoitaminen on annettu. Kalatalousalueen tehtävistä ainoastaan 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu viehekalastuksesta kertyneiden korvausvarojen jaon ja kalastuksen valvonnan voidaan katsoa sisältävän julkisen vallan käyttöä.

Kalatalousalueen toimielimen jäsenen ja toimihenkilön julkisen hallintotehtävän hoitamisessa aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädettäisiin viittaussäännöksellä vahingonkorvauslakiin pykälän 3 momentissa.

29 §. Kalatalousalueen ohjesääntö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kalatalousalueen ohjesäännön sisällöstä. Ohjesäännöllä määriteltäisiin voimassa olevan lain 78 §:ää vastaavasti kalatalousalueen toiminnan keskeiset reunaehdot.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdotuksen kalatalousalueen ohjesäännöksi valmistelisi kalatalousalueen yleiskokous ja ohjesäännön vahvistaisi ELY-keskus. Ohjesääntöehdotuksen valmistelu yleiskokouksen käsiteltäväksi olisi kalatalousalueen hallituksen toimenkuvaan kuuluva tehtävä.

30 §. Kirjanpito ja tilintarkastus. Pykälässä säädettäisiin kalatalousalueen kirjanpitovelvollisuudesta ja tilinpidon sekä tilintarkastuksen perusteista. Kalatalousaluetoinnin taloudenpidon yhdenmukaistamiseksi kalatalousalueen tilikaudesta ei enää määrättäisi alueen ohjesäännössä, vaan tilikausi olisi kaikilla kalastusalueilla kalenterivuosi. Tilinpidon yksityiskohtaisemmasta järjestämisestä kalatalousalueella voitaisiin edelleen 28 §:n mukaisesti määrätä alueen ohjesäännössä. Kalatalousalueiden toiminnan valvonnan tehostamiseksi kalatalousalueiden olisi 1 momentin mukaan luovutettava vuosittain kertomus tilikauden toiminnastaan ELY-keskukselle. Kertomuksella ei säännöksessä tarkoitettaisi kirjanpitolaian 3 luvun 1 §:n mukaista toimintakertomusta, vaan erillistä kalastuslakiin ja sen 30 §:n 4 momentin nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön asetukseen perustuvaa kertomusta. Kalatalousalueiden kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovellettaisiin pykälän 2 momentin mukaan kirjanpitolaian säännöksiä.

Kalastuslaissa säädettäisiin jatkossa nykyistä selkeämmin siitä, että kalatalousalueet ovat velvollisia suorittamaan vuosittain tilintarkastuksen. Säännös asiasta sisältyisi pykälän 3 momenttiin. Nykyisen lain mukaisten kalastusalueiden velvollisuudesta suorittaa tilintarkastus on ollut epäselvyyttä erityisesti tilintarkastus- ja yhdistyslakien muututtua vuosina 2007 ja 2010. Tilintarkastusvelvollisuuden ulottaminen kalatalousalueisiin on perusteltua erityisesti alueiden osittain julkisoikeudellisen luonteen ja alueille määrättyjen julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvien tehtävien tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtuuden säätää asetuksella tarkemmin niistä sisältövaatimuksista, joita asetettaisiin kalatalousalueiden vuosittain ELY-keskukselle luovutettaville toimintakertomuksille. Näitä vaatimuksia olisivat muun muassa sen täsmentäminen, minkä tyyppisiä tietoja käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteutumisen, julkisten määrärahojen käytön tai korvausvarojen jakamisen seuranta varten olisi annettava sekä mitä olisivat sellaiset tilikaudelle sijoittuneet olennaiset tapahtumat, joita kos-

kisi 1 momentin mukainen raportointivelvollisuus.

31 §. Kalatalousalueen toiminnan valvonta. Kalatalousalueiden toiminnan valvonta olisi määrätty ELY-keskusten tehtäväksi kalastuslain 25 §:n 4 kohdassa. Lain 30 §:ssä säädettäisiin siitä, että ELY-keskuksella on oikeus saada kalatalousalueelta valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeellisia tietoja ilman, että kalatalousalue voi tietojen salassapitooon vedoten pidättäytyä luovuttamasta niitä. ELY-keskuksen tiedonsaantioikeus koskisi kuitenkin ainoastaan alueiden valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja.

Viranomaisen valvontatehtävän suorittamista varten keräämät tiedot olisi tarkoitettu vain viranomaisen käyttöön ja niitä koskisivat normaalisti viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) sekä henkilötietolain (523/1999) säännökset. Kalatalousalue voisi halutessaan antaa viranomaiselle luvan luovuttaa tietoja myös muihin kuin mainituissa laeissa edellytettyihin tarkoituksiin.

Voimassa olevan lain 86 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla pykälän 2 momentissa säädettäisiin ELY-keskusten toimivallasta suhteessa kalatalousalueisiin tilanteissa, joissa kalatalousalueeseen kuuluu vesialueita useamman ELY-keskuksen alueelta. Toimivaltainen ELY-keskus olisi se, jonka toimialueella enin osa kyseisen kalastusalueen vesipinta-alasta sijaitsee. Epäselvissä tapauksissa kysymyksen toimivallasta ratkaisisi maa- ja metsätalousministeriö.

32 §. Alueellinen kalatalouden yhteistyöryhmä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi alueellisesta kalatalouden yhteistyöryhmästä. Yhteistyöryhmiä asetettaisiin yksi kullekin kalatalousasioita hoitavan ELY-keskuksen toimialueelle. Ryhmän tehtävänä olisi toimia apuna alueen kalatalousasioiden hoitamisessa sekä sovittaa yhteen kalatalouden eri intressejä. Yhteistyöryhmällä olisi erityisen keskeinen rooli kalataloudellisen tutkimustiedon siirtämisessä alueen käytön ja hoidon toteuttamiseen. Tässä tarkoituksessa ryhmään nimettäisiin tarpeen mukaan kalatalousalueiden, kalastus- ja ympäristöjärjestöjen sekä hallinnon edustajien lisäksi myös kalataloudellista tutkimusta edustavia jäseniä. Pysyvi-

en jäsenten lisäksi yhteistyöryhmä voisi kuulla asiantuntijoita.

Yhteistyöryhmän rooli alueen kalavarojen käytössä ja hoidossa olisi merkittävä ehdotettavan lain mukaista kalatalousaluejärjestelmää perustettaessa. Ryhmä tekisi ehdotuksen ELY-keskuksen toimialueeseen kuuluvien vesistöalueiden jakamiseksi kalatalousalueisiin. Ryhmän kokoonpanosta tätä tehtävää varten säädettäisiin lain 128 §:ssä.

Yhteistyöryhmän keskeisin tehtävä olisi 32 §:n 2 momentin mukainen velvollisuus käsitellä ELY-keskuksen toimialueen kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotukset ja antaa niistä arvionsa. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadintaan voitaisiin näin saada mahdollisimman laaja kalataloudellinen asiantuntemus. Ryhmällä olisi muulloinkin mahdollisuus omasta aloitteestaan tehdä esityksiä ja aloitteita kalastuksen järjestämiseen ja kalakantojen hoitoon liittyen.

Yhteistyöryhmän toiminnan järjestämisestä ei sisältyisi yksityiskohtaista sääntelyä kalastuslakiin, vaan ryhmän toiminta olisi tarkoitettu järjestettäväksi vapaamuotoisesti kulloinkin tarkoituksenmukaisimmalla ja ryhmän jäsenten resurssien hyödyntämisen kannalta tehokkaimmalla tavalla. Ryhmän keskeisenä toimintatapana olisi siten myös asioiden sähköinen käsittely ilman, että ryhmää on tarvetta kutsua koolle muodostamaan yhteistä näkemystä. Ryhmällä olisi myös keskeinen tiedon vaihtoon ja levittämiseen liittyvä tehtävä.

33 §. Ylä-Lapin kalastusasioiden yhteistyöryhmä. Pykälässä säädettäisiin kolmen pohjoisimman kolmen kunnan yhteisestä yhteistyöryhmästä, joka hoitaisi alueen kalastusasioita. Sen tehtävänä olisi lausuntojen antaminen, esitysten ja aloitteiden tekeminen sekä ELY-keskuksen sille määräämien muiden tehtävien suorittaminen. Kun kaikkien ELY-keskusten alueelle tulisi lain mukaan perustettavaksi yleinen kalatalouden yhteistyöryhmä ja valtion kalavesien hallinnointiin liittyvien kysymysten hoitaminen ei ole riippuvaista kuntajaotuksesta, olisi päällekkäisten hallintorakenteiden välttämiseksi perusteltua siirtyä nykyisistä olemista kuntakohtaisista neuvottelukunnista yhteen yhteistyöryhmään. Lapin ELY:n alueelle muodostettaisiin siten kaksi yhteistyöryhmää, josta toi-

nen kolmen pohjoisen kunnan alueelle ja toinen muulle Lapin ELY-keskuksen alueelle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteistyöryhmän kokoonpanosta, joka vastaisi pääosin nykyisen neuvottelukunnan kokoonpanoa. Valtiolle kolmen pohjoisimman kunnan alueella kuuluvien kalavesien merkittävyyden vuoksi niitä koskevat kuitenkin hyvin moninaiset intressit. Näiden entistä paremmaksi yhteensovittamiseksi neuvottelukuntaan lisättäisiin uusina jäseninä vapaa-ajan kalastuksen, kalantutkimuksen sekä valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen edustus. Vapaa-ajan kalastajia ja valtakunnallisia ympäristöjärjestöjä edustaisivat ne järjestöt, jotka sisältyvät maa- ja metsätalousministeriön lain 24 §:n 3 momentin nojalla vahvistamaan luetteloon.

4 luku **Kalavarojen käytön- ja hoidon suunnittelu**

34 §. *Valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat.* Kalavarojen kestävä käytön ja hoidon tavoitteen saavuttamiseksi on voimassa olevan kalastuslain aikana alueellisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien ohella valmisteltu tiettyjä kalalajeja koskevia valtakunnallisia suunnitelmia kyseisten lajien hoidon valtakunnallisten suuntaviivojen määrittämiseksi ja perustan luomiseksi kalavarojen alueelliselle hoitotyölle. Tämän tyyppisen suunnitelmana voitaisiin pitää esimerkiksi vuonna 2012 laadittua kansallista kalatiestrategiaa, lohistrategiaa, rapustrategiaa sekä järvilohistrategiaa.

Valtakunnallisten suunnitelmien merkitystä on esitettyssä kalastuslaissa tarkoitus lisätä antamalla niiden laatimiselle selkeät reunaehdot lain ja asetuksen tasolla, sekä antamalla niille oikeudellista velvoittavuutta suhteessa alueellisen tason käytön ja hoidon suunnitteluun. Kalastuslain 34 §:n 2 momentin mukaan valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat olisivat aina otettava huomioon alueellisia käyttö- ja hoitosuunnitelmia laadittaessa ja täytäntöön pantaessa sekä kalastusta järjestettäessä yleisellä vesialueella. Alueelliset käyttö- ja hoitosuunnitelmat eivät myöskään saisi sisältää sellaisia toimenpiteitä, joilla voisi olla valtakunnallisten hoitosuunnitelmien tavoitteiden toteuttamista estävä tai

hidastava vaikutus. Tällaisen "passiivisuusvelvoitteen" lisäksi valtakunnallisten suunnitelmien huomioonottaminen voisi joissain tilanteissa edellyttää myös niiden tavoitteiden aktiivista edistämistä alueellisissa käyttö- ja hoitosuunnitelmissa.

Valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien laadinnasta vastaisi maa- ja metsätalousministeriö, joka myös vahvistaisi ne päätöksellään. Suunnitelmat laadittaisiin kulloinkin tarkoituksenmukaisimpana pidettyä menettelyä noudattaen, eikä laissa olisi tarpeen määrätty menettelyn kulusta.

35 §. *Velvoite käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimiseksi.* Lain 34 §:ssä säädettäisiin yleisesti kalatalousalueen velvollisuudesta laatia ja ottaa käyttöön aluetta koskeva kalavarojen käyttö- ja hoitosuunnitelma. Kalavarojen käyttö ja hoito olisi siten kaikilla kalatalousalueilla järjestettävä kalastuslain 1 §:n mukaisia tavoitteita toteuttavalla käyttö- ja hoitosuunnitelmalla, jonka sisältövaatimukset olisi säännelty kalastuslaissa ja jonka hyväksyisi ELY-keskus.

Käyttö- ja hoitosuunnitelmista on uudessa laissa tarkoitus tehdä nykyistä parempaan kalavaroja ja kalastusta koskevaan tutkimus- ja seurantatietoon perustuvia ja vaikuttavampia. Suunnitelmien merkitys kalastuksen kestävyden tavoitteeseen pääsemisessä on keskeinen.

36 §. *Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen.* ELY-keskuksella olisi pykälän 1 momentin mukaan velvollisuus laatia aluetta koskevat kirjalliset suuntaviivat siitä, miten lain vaatimusten mukainen käyttö- ja hoitosuunnitelma laaditaan ja miten suunnittelussa tulisi edetä. Maa- ja metsätalousministeriön johdolla laadittaisiin valtakunnalliset mallit, joita käytettäisiin alueellisten suuntaviivojen laatimisessa. Suuntaviivojen avulla alueita informoitaisiin muun muassa kalastuslaissa käyttö- ja hoitosuunnitelmille asetetuista vähimmäisedellytyksistä, muusta lainsäädännöstä suunnitelmalle johtuvista velvoitteista sekä suunnitelmiin vaikuttavista valtakunnallisista kalavarojen hoitosuunnitelmista ja alueellisista erityispiirteistä. Suuntaviivoihin tulisi sisällyttää myös kalatalouden alueellisen yhteistyöryhmän mahdollisesti antamat suositukset kalakantojen hoitoon liittyvistä toimista. Käyttö- ja hoito-

suunnitelmaa laadittaessa tulisi lisäksi ottaa huomioon vesi- ja merialueiden hyvän tilan tavoitteet.

Pykälän 2 momentin mukaan varsinaisen ehdotuksen alueelliseksi käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi laatisi kalatalousalue. Ehdotuksen laatiminen olisi luonteeltaan normaalisti alueen hallitukselle kuuluva tehtävä, mutta ehdotuksen kalatalousalueella hyväksyisi kuitenkin 25 §:n mukaisesti alueen yleiskokous.

Käyttö- ja hoitosuunnitelman varsinaisista sisältövaatimuksista säädettäisiin 35 §:n 3 momentissa. Suunnitelman sisältö muodostuisi alueen nykytilaa kuvaavista tiedoista, alueen tavoitetilaa kuvaavista tiedoista, niistä konkreettisista toimenpiteistä, joiden avulla tulee pyrkiä toteuttamaan tavoitetilaa, kalatalousalueeseen kuuluvan vesialueen soveltuvuutta kaupalliseen kalastukseen sekä kalastusmatkailutarkoitukseen kuvaavista tiedoista sekä kalastustietojen seuranta ja kalastuksenvalvonnan järjestämistä koskevasta suunnitelmasta. Suunnitelman tulee olla sisällöltään konkreettinen ja siinä tulee esittää selkeästi alueen kalastuksen järjestäminen erityisesti kalastuksen säätelyn osalta. Esimerkiksi kalavarojen tuoton parantamiseksi esitettävät verkon solmuvälin rajoitukset tulee perustella ja esittää selkeästi alueellisesti määriteltynä. Tavoitteena on, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi käyttää suunnitelmia, niiden perusteluja ja kartoja mahdollisimman tehokkaasti hallintopäätöksiä tehdessään.

37 §. Käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksyminen. Yhtenä kalavarojen alueellisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien vaikuttavuuden parantamiseen pyrkivänä muutoksena kalastuslakiin lisättäisiin säännökset siitä, että käyttö- ja hoitosuunnitelmat hyväksyttäisiin ELY-keskusten hallintopäätöksillä. Suunnitelman hyväksytyksi tuleminen edellyttäisi siten suunnitelmalta tiettyjen laissa säädettyjen edellytysten täyttymistä. Näistä edellytyksistä säädettäisiin kalastuslain 37 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan suunnitelman tulisi ensinnäkin täyttää kaikki sille kalastuslaissa asetut sisältövaatimukset. Vaatimuksella asetettaisiin suunnitelmien arvioinnille lähtökohtainen perusta, ja sen toteutumisen varmistamisella olisi suora vaikutus kalakantojen käytön ja hoidon suunnittelun entistä paremman laadun ja vaikuttavuuden aikaansaamisessa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan ELY-keskuksen tulisi varmistaa, että esitetyt suunnitelmat ovat yhteensopivia 34 §:ssä tarkoitettujen valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien kanssa. Käytännössä alueellisella käytön ja hoidon suunnittelulla toteutettaisiin ja pantaisiin voimaan valtakunnallisiin suunnitelmiin sisältyviä tavoitteita.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan ELY-keskuksen tulisi kontrolloida, että samalla vesistöalueella tai samoihin kalakantoihin muutoin vaikuttavilla käyttö- ja hoitosuunnitelmilla ei toimeenpanna keskenään ristiriitaisia toimenpiteitä ja, että käyttö ja hoitosuunnitelmat eivät ole tavoitteiltaan yhteensopimattomia. Yhteensopivuuden arvioinnissa vaikuttaisi lisäksi se, miten hyvin kukin suunnitelma toteuttaa valtakunnallisia kalavarojen hoitosuunnitelmia. Suunnitelman hyväksyminen edellyttäisi lisäksi sitä, että se on käsitelty alueellisessa kalatalouden yhteistyöryhmässä.

Käyttö- ja hoitosuunnitelmat hyväksyttäisiin normaalissa hallintolain mukaisessa menettelyssä. Menettely sisältäisi siten esimerkiksi asianosaistahojen kuulemisen sekä vaikutusmahdollisuuksien varaamisen muillekin kuin asianosaisille. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että ELY-keskus voisi palauttaa käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen uudelleen kalatalousalueen valmisteltavaksi, jos se ei täyttäisi 1 momentin 1–4 kohdissa asetettuja edellytyksiä. Jos suunnitelma esimerkiksi koskisi valtakunnallisen kalavarojen hoitosuunnitelman kannalta keskeistä vesialuetta, mutta siinä ei millään tavalla olisi huomioitu valtakunnallisen suunnitelman tavoitteita, voisi ELY-keskus palauttaa suunnitelman jatkovalmisteluun. Palauttaessaan suunnitelmaa ELY-keskuksen tulisi aina ilmoittaa kalatalousalueelle syy palauttamiselle kertoen, miltä osin suunnitelmaa tulisi täydentää.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ELY-keskus voisi pidättäytyä maksamasta kalatalousalueelle sen toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin tarkoitettuja määrärahoja, jos kalatalousalue jättää käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen laatimatta

määräajassa tai ei asian palauttamisesta huolimatta laadi hyväksymisen edellytykset täyttävää suunnitelmaa. Säännöksen tarkoituksena olisi sen varmistaminen, että kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelu saataisiin tehokkaasti uuden lain vaatimukset täyttävälle tasolle, jotta se olisi perusteiltaan nykyistä paremmin tutkittuun tietoon perustuvaa, suunnitelmallisempaa ja vaikuttavampaa.

Hallinnollisen taakan keventämiseksi pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että ELY-keskus voisi käyttö- ja hoitosuunnitelmaa hyväksyessään samassa päätöksessä toimeenpanna sellaiset suunnitelmassa esitetyt alueelliset kalastuksensääntelytoimet, joiden tekemiseen ELY-keskuksella on toimivalta lain 53, 54, 57, 66 tai 70 §:n nojalla.

38 §. Käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaolo ja muuttaminen. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien tosiasiallisen vaikuttavuuden varmistamiseksi on oleellista, että suunnitelmat ovat voimassa riittävän pitkän yhtenäisen ajanjakson. Täysin uuden suunnitelman laatiminen olisi kuitenkin sekä kalatalousalueen että viranomaisen resurssien kannalta melko vaativa tehtävä, joten niiden uusiminen liian usein veisi resursseja niiden toimeenpanolta.

Suunnitelman voimassaoloa koskevan 38 §:n muotoilussa olisi lähtökohtana se, ettei suunnitelmille olisi määritelty vähimmäisvoimassaoloa, vaan kalatalousalueille asetettaisiin ainoastaan velvollisuus päivittää suunnitelmat riittävän usein, jotta alueen kalakantojen tilassa, tai tilaan keskeisesti vaikuttavissa tekijöissä (esim. kalastus, vesiympäristön tila, muu vesienkäyttö) tapahtuneet muutokset voitaisiin ottaa aktiivisesti huomioon suunnitelmien sisällössä. Käyttö- ja hoitosuunnitelmat olisivat lähtökohtaisesti voimassa enintään kymmenen vuotta niiden hyväksymistä koskevan päätöksen tekemisestä. Kalatalousalueet voisivat halutessaan itse määrätä suunnitelmille laissa säädettyä lyhyemmän voimassaoloajan. Tällöin 38 §:n 4 momentissa säädetty velvollisuus esittää uusi suunnitelma hyväksyttäväksi arvioitaisiin suhteessa tähän alueen itse asettamaan voimassaoloaikaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suunnitelman muuttamisesta sellaisissa tilanteissa, joissa alueen kalakantojen tila on muuttunut niin oleellisesti, ettei voimassaolevan suunnitelman

toteuttamista sellaisenaan voida muuttuneiden olosuhteiden vuoksi pitää järkevänä. Ensisijaisesti muuttuneisiin olosuhteisiin olisi pyrittävä reagoimaan muuttamalla suunnitelmaa vain tarpeellisin osin. Täysin uuden suunnitelman laatiminen muutosten yhteydessä olisi mielekäästä käytännössä silloin, kun suunnitelman voimassaoloaika olisi päättymässä. Tehdyillä muutoksilla ei olisi suunnitelman voimassaoloaika pidentävää vaikutusta, vaan kokonaisarvio alueen kalakantojen käytöstä ja hoidosta olisi tehtävä riittävän usein siten, että suunnitelma kokonaisuudessaan on voimassa enintään kymmenen vuotta.

Jotta käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymisprosessi voitaisiin viedä asianmukaisesti läpi ennen vanhan suunnitelman voimassaolon lakkaamista, tulisi ehdotus uudeksi suunnitelmaksi esittää viranomaiselle riittävän ajoissa. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että ehdotus uudeksi suunnitelmaksi on esitettävä ELY-keskukselle viimeistään kuusi kuukautta ennen voimassa olevan suunnitelman voimassaolon päättymistä.

39 §. Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanon valvonta. Kiinteässä yhteydessä lain 38 §:n kanssa toimisi sen 39 §, jossa säänneltäisiin varsinaisesta käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamiseen liittyvästä valvonnasta ja siihen perustuvista jatkotoimista. Voimassa olevan kalastuslain järjestelmän eräänä heikkoutena on pidetty käyttö- ja hoitosuunnitelmien tosiasiallisen velvoittavuuden puuttumista ja niiden heikkoa vaikuttavuutta. Uuden kalastuslain 39 §:n myötä käyttö- ja hoitosuunnitelmien toteuttamatta jättämiseen sekä puutteisiin sen toteuttamisessa olisi mahdollista puuttua tilanteissa, joissa puutteet ovat luonteeltaan niin vakavia, että niillä arvioidaan olevan haitallinen vaikutus käyttö- ja hoitosuunnitelman yleisen tarkoituksen toteutumiseen tai alueen kalakantojen elinvoimaisuudelle.

Pykälän 1 momentissa ELY-keskukselle annettaisiin mahdollisuus pidättäytyä maksamasta kalatalousalueelle 81 §:ssä tarkoitettuja kalastonhoitomaksukertymästä suoritettavia toimintamäärärahoja, jos kalatalousalue ei hoida sille käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaan kuuluvia tehtäviä. Käytännössä määrärahojen epäämiseen voisivat johtaa esimer-

kiksi sellaiset selkeät ja jatkuvat laiminlyönnit, jotka olisivat omiaan vaarantamaan käyttö- ja hoitosuunnitelmaan tai valtakunnallisiin kalavarojen hoitosuunnitelmiin sisältyvien, keskeisten tavoitteiden toteutumisen kuten valvonnan puutteellinen järjestäminen, suunnitelman mukaisten toimien toteutumisen vaikeuttaminen tai 24 §:n mukaisten tehtävien olennainen laiminlyönti.

Kalakantojen hoitoon liittyvien aktiivisten toimenpiteiden (esimerkiksi istutukset) suorittaminen jää usein käytännössä vesialueen omistajien vastuulle. Käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamisen kannalta tämä johtaa tilanteeseen, jossa kalatalousalue ei kaikissa tilanteissa voi omalla aktiivisella toiminnallaan saada toteutetuksi kaikkia suunnitelmaan sisältyviä tavoitteita. Kalastuslain 39 §:n 2 momenttiin sisältyisikin säännös, jonka nojalla vesialueen omistaja voitaisiin velvoittaa määrääjässä suorittamaan käyttö- ja hoitosuunnitelman tarkoituksen toteutumisen kannalta keskeiset kalakantojen hoitotoimenpiteet uhalla, että ne teetetään viranomaisen toimesta omistajan kustannuksella. Kysymykseen tulisivat ainoastaan tapaukset, joissa käyttö- ja hoitosuunnitelman kannalta erittäin keskeiset hoitotoimet olisivat luonteeltaan sellaisia, että velvollisuus niiden suorittamiseen olisi selkeästi kohdennettavissa tietyille vesialueen omistajille, eikä tarkoitettua lopputulosta olisi mahdollista saavuttaa suorittamalla toimet muilla vesialueilla.

40 §. Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpano ja seuranta. Kalatalousaluekohtaisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimisprosessin muutosten ohella suunnitelmien entistä parempaan vaikuttavuuteen pyrittäisiin jatkossa suunnitelmien toteuttamista ja toteutumisen valvontaa koskevan sääntelyn uudistamisella.

Kalastuslain 40 §:n 1 momentissa säädettäisiin kalatalousalueiden yleisestä velvollisuudesta järjestää kalavarojen käyttö ja hoito ELY-keskuksen vahvistaman käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti. Kalatalousalueiden ja kalastusoikeuden haltijoiden vastuun suunnitelmien toteutumisesta todettaisiin säännöksessä koskevan kuitenkin ainoastaan sellaisia suunnitelmaan sisältyviä asioita, jotka koskevat niitä ja ovat niiden toteutettavissa. Esimerkiksi selkeästi viranomaisen toi-

mivaltaan kuuluvien asioiden hoidosta kalatalousalueet eivät voisi olla vastuussa.

Pykälän 1 momenttiin sisältyisi lisäksi kaikkia viranomaisia koskeva velvollisuus ottaa käyttö- ja hoitosuunnitelmien yleiset kalavarojen käyttöä ja hoitoa koskevat suuntaviivat toiminnassaan huomioon. Käytännössä säännös velvoittaisi viranomaista ottamaan suunnitelmat huomioon muun muassa vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten kalatalousvelvoitteiden määräämisessä ja toimeenpanossa, YVA-hankkeissa sekä muussa vesien - ja alueiden käytön suunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa. Pykälän 2 momentissa ELY-keskuksille säädettäisiin velvollisuus kuuden kuukauden määrääjässä käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymisestä ilmoittaa maa- ja metsätalousministeriölle sellaisista käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvistä säätelytoimenpide-ehdotuksista, joiden toteuttaminen edellyttäisi niistä sääntämistä lailla tai asetuksella. Esitettävien säätelytoimien taustalla vaikuttaa useimmiten alueen kalakantojen heikentynyt tila, jonka parantamiseen pyrkivien toimenpiteiden vireille saattamisen viranomaisessa on tapahtuva riittävän nopeasti rajoituksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Velvollisuus käyttö- ja hoitosuunnitelmien toimeenpanon vaikutusten ja tavoitteiden toteutumisen yleiseen seuraamiseen säädettäisiin kalastuslain 40 §:n 3 momentissa. Seurantaan osallistuisivat kalatalousalue, ELY-keskus sekä kalatalouden alueellinen yhteistyöryhmä.

Kalatalousalueen oma seuranta perustuisi kalastuslain 24 §:n 2 kohdan lisäksi sen velvollisuuteen raportoida ELY-keskukselle käyttö- ja hoitosuunnitelman ja sen tavoitteiden toteutumisesta. ELY-keskus olisi oikeutettu pyyntöönsä perustuen saamaan kalastusalueilta tietoja siitä, miten käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyviä toimenpiteitä on toteutettu sekä siitä, mitkä ovat toimien vaikutukset. ELY-keskus voisi kalatalousalueelta saamiinsa tietoihin perustuen pyytää tarvittaessa kalatalouden alueelliselta yhteistyöryhmältä suosituksia mahdollisista lisätoimista, joita suunnitelman tehokkaampi toteuttaminen edellyttäisi.

5 luku Pyynnin järjestäminen

41 §. Kalastuksen järjestäminen. Pykälä olisi keskeinen väline käyttöä ja hoitoa koskevan suunnittelutyön tulosten siirtämisessä käytäntöön, sillä se muodostaisi yhteyden kalavaroja koskevan suunnittelujärjestelmän ja niiden hyödyntämisen välille. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että käyttö- ja hoitosuunnitelmien ja niissä määriteltyjen tavoitteiden tulee käytännössä olla perustana kaikelle kalastukselle siten, että lain 1 §:ssä määritellyt tavoitteet voidaan tehokkaasti saavuttaa. Säännös koskisi kalastuksen järjestämistä yleisesti ja velvoittaisi siten kaikkia kalastuksen järjestämisestä vastaavia tahoja eli käytännössä 2 momentin mukaisesti kalastusoikeuden haltijoita. Koska vesialueen omistus on jakautunut usealle eri taholle ja omistusyksikköjä on paljon, voidaan vesialueen tavoitteet kalavarojen käytössä ja hoidossa saavuttaa vain, jos kaikki sitoutuvat samoihin tavoitteisiin ja kukin omistaja osaltaan toteuttaa käyttö- ja hoitosuunnitelmaa. Muuten yksi omistajataho voi toimenpiteillään estää muita omistajia tavoitteiden saavuttamisessa.

Vesioikeudellisen kylän vesialueella kalastusoikeuden haltijana on vesioikeudellisen kylän osakaskunta. Kiinteistöön kuuluvalla yksityisellä vesialueella kalastusoikeus kuuluu asianomaiseen kiinteistöön, jonka osalta puhevaltaa kalastusasioissa yleensä käyttää sen lainhuudon mukainen omistaja. Valtiolle kuuluvalla vesialueella kalastusoikeuden haltijan tehtävät kuuluvat puolestaan sille viranomaiselle tai laitokselle, joka toimii hallinnoivana viranomaisena valtion vesialueella.

Erityisperusteisten kalastusetuuksien osakaskiinteistöjen omistajien ja vesialueen omistajien välisestä vastuunjaosta kalastuksen järjestämisessä ei ole aiemmin kalastuslakiin sisällynyt sääntelyä. Ehdotetussa 41 §:ssä säädettäisiin siitä, että näiden tahojen tulisi huolehtia kalastuksen järjestämisestä yhteisesti. Erityisperusteisten kalastusetuuksien osakaskiinteistöjen omistajien osallistuminen olisi järjestettävä samassa suhteessa kuin mikä on heidän oikeutensa suhde vesialueen omistajan oikeuteen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että kalastusoikeuden jakamisessa käytettä-

vän pyydysyksiköinnin perustana olevat pyydysten pyydysyksikköarvot säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

42 §. Osakaskunnan kalastusoikeuden jakaminen. Pykälässä säädettäisiin siitä lähtökohdasta, että oikeus osakaskunnan vesialueen kalastuskäyttöön määräytyy pyydysyksiköiden perusteella. Pyydysyksiköitä jaettaessa olisi osakaskunnan jäsenien ohella huomioitava kaikki muut sellaiset tahot, jotka muuten kuin lupaan perustuen harjoittavat kalastusta osakaskunnan alueella. Käytännössä tämä tarkoittaisi osakaskunnan vesialueella käytettävän kokonaispyydysyksikkömäärän rajaamista siten, alueen kalakannat kestävät kokonaispyydysyksikkömäärällä tapahtuvan aktiivisen kalastuksen. Pyydysyksiköiden kokonaismäärää määritettäessä ja sitä omistajille jaettaessa tulisi siten ottaa huomioon omistajien ohella esimerkiksi erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijoiden kalastus, yleiskalastusoikeuksiin perustuva kalastus sekä kaikki muu sellainen kalastus, jonka harjoittamisen oikeus johdu vesialueen omistajan oikeudesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain 62 §:ää vastaavasti siitä, että pyydysyksiköt jakautuvat lähtökohtaisesti yhteisen kalaveden osakkaiden kesken heidän vesialueosuuksiensa mukaisesti. Osakaskunta voi kuitenkin yhteisalueain mukaista päätöksentekomenettelyä noudattaen päättää kalastusoikeuden jakamisesta myös toisin. Osakaskunta voisi lisäksi antaa tarkempia määräyksiä lain mukaisesti osakkaille kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisestä. Käytännössä tähän määräystoimivaltaan perustuen osakaskunta voisi alueellaan asettaa esimerkiksi kalastusaikoja tai pyydysten käyttöä koskevia rajoituksia. Osakaskunnan antamat kalastusta koskevat määräykset koskisivat kuitenkin vain osakaskunnan jäseniä itseään ja sellaisia muita tahoja, joiden oikeus kalastaa on johdettu osakaskunnalta tai sen jäseniltä. Ne eivät koskisi esimerkiksi erityisperusteiseen kalastusetuuteen tai yleiskalastusoikeuksiin perustuen kalastusta harjoittavia tahoja, joiden oikeus on riippumaton vesialueen omistajan oikeudesta.

43 §. Kalastusoikeuksien yhteensovittaminen erityisellä kalastusetuusalueella. Nykyisessä kalastuslaissa ei ole säännöksiä siitä,

millä perusteella yhteisen vesialueen osakkeille tai yksityisen vesialueen omistajalle omistusoikeuden perusteella kuuluva kalastusoikeus sekä erityiseen etuuteen perustuvat kalastusoikeudet sovitaan keskenään kalastuksen järjestämiseksi. Laissa ei myöskään ole säännöksiä siitä, miten useaan erityiseen etuuteen perustuvien eri kiinteistöille kuuluvien kalastusoikeuksien keskinäinen suhde määräytyy.

Oikeuskäytäntöä on asiasta jonkin verran olemassa. Yhteisen vesialueen jakoa koskeessa tuomiossa maa- ja metsätalouden ministeriön lausunto on katsonut, että kaksi kylää, joista ensimmäinen oli meren rannalla ja toinen ensimmäisen takana siten, ettei sillä ollut omaa rantaa, olivat kaksi eri vesioikeudellista kylää, vaikka meren vesialueiden aikaisempi yhteinen käyttö kalastukseen oli isojaossa pysytetty ennallaan. Kun molempien kylien talojen jo ennen isojakoa tapahtunut yhteinen kalastus vesialueella oli jatkunut isojaon jälkeen entisellään, maa- ja metsätalouden ministeriön lausunto katsoi, että merenrantaa omistamattoman kylän taloilla oli rannalla olevan kylän vesialueella yhtäläinen kalastusoikeus kuin tämän vesialueen osakkeilla. Korkein oikeus pysytti maa- ja metsätalouden ministeriön ratkaisun lopputuloksen tuomiolla 30.3.1984 nro 4623/83.

Edellä esitetyn periaatteen mukainen kalaveden käyttöoikeuden jakautuminen perustuisi ehdotetun lain 43 §:n 1 momenttiin. Kun erityiseen etuuteen perustuva kalastusoikeus on osa kiinteistön ulottuvuutta ja kuuluu kiinteistön omistukseen, tällainen kalastusoikeus voidaan monessa suhteessa rinnastaa vesialueen osakkuuteen. Onkin perusteltua katsoa, jollei muuta ole määrätty tai osoitettu, että yhteisellä vesialueella, johon sisältyy erityinen kalastusalue, vesialueen osakkeikiinteistöillä ja erityisen etuuden haltijakiinteistöillä on yhtäläinen kalastusoikeus. Sama koskee myös tapauksia, joissa vesialueeseen kohdistuu useampia erityisiä kalastusalueita. Myös eri erityisen kalastusalueiden haltijakiinteistöillä on katsottava olevan keskenään yhtäläinen kalastusoikeus. Yhteisen vesialueen osakkeiden kesken kalastusoikeuden määrä (pyydysyksikköjen määrä) jakautuu talojen yhteistä vesialuetta koskevien osuuslukujen mukaan, joita osoittavat talojen verollepanossa määrätty veroluvut eli manttaalit. Näiden manttaalilukujen perusteella on

myös vahvistettu nykyisten tilojen osuusluvut yhteiseen vesialueeseen.

Vaikka erityisen etuuden haltijakiinteistö ei kuulukaan samaan vesioikeudelliseen kylään eli isojaon jakokuntaan, on verollepanossa samalla alueella sovellettu yhtäläisiä perusteita talojen verolukuja määrättäessä. Siten eri jakokuntiin kuuluvien talojen veroluvut (manttaalit) ovat yhteismitallisia. Tämän vuoksi tiettyyn erityiseen kalastusalueeseen eri perustein kohdistuvien kalastusalueiden määrä (pyydysyksikköjen määrä) voidaan määrittää kunkin kalastusalueen oikeutetun kiinteistön osalta talojen manttaalien avulla oikeutusperusteesta riippumatta, jollei etuuden syntyperusteiden osalta muuta osoiteta tai muuta ole lainvoimaisesti määrätty. Tämä sama määrittäminen soveltuu myös niihin tapauksiin, joissa erityinen kalastusalue kohdistuu yksityiseen vesialueeseen.

Nykyisessä laissa ei myöskään valtiolle kuuluvan vesialueen osalta ole säännöksiä siitä, mikä on edellä mainittujen kalastusoikeuksien keskinäinen suhde niissä tapauksissa, kun nämä kalastusoikeudet kohdistuvat samanaikaisesti samaan vesialueeseen. Asiaa koskeva säännös sisältyisi ehdotetun lain 43 §:n 2 momenttiin. Syntytapaan liittyen erityinen kalastusalue voi olla rajoitettu tiettyyn kalalajiin, tiettyyn vuodenaikaan tai muulla tavoin, jolloin kyseinen seikka osoittaa kalastusoikeuden laajuuden. Usein varsinkin Pohjois-Suomessa talon perustamisen yhteydessä talolle annettua kalastusalueen tietyllä valtiolle kuuluvalla vesialueella ei ole millään tavoin rajoitettu tai täsmennetty. Näissä tapauksissa vastaavalla tavalla kuin erityisen kalastusalueen kohdistuessa yhteiseen tai yksityiseen vesialueeseen olisi katsottava varsinkin silloin, kun kysymys on erityisestä kalastusalueesta, että toisaalta erityisen kalastusalueen haltijakiinteistön kalastusoikeus ja toisaalta valtion kalastusoikeus ovat rinnakkaisia ja yhtäläisiä, jollei muuta osoiteta tai ole määrätty.

Kun erityisen kalastusalueen haltijakiinteistön kalastusoikeuden laajuutta suhteessa vesialueen omistajan kalastusoikeuteen ei valtion vesialueen osalta voida määrittellä hyödyntäen talon verolukua, olisi pääsääntönä pidettävä sitä, että rinnakkaisen ja yhtäläi-

sen kalastusoikeuden periaatteen mukaisesti kalastusoikeus ja kysymyksessä vesialueen kalastuksen kestävä enimmäismäärä jakautuu puoliksi molemmille osapuolille. Varsinkin Pohjois-Suomessa samaan valtion vesialueeseen kohdistuu lisäksi monesti useita, eri taloihin kuuluvilla kiinteistöillä olevia kalastusetuuksia. Tällöin erityisen etuuden haltijakiinteistöille kuuluva kalastusoikeus jakautuisi talojen verolukujen ja kiinteistöjen saamien yhteisetuusosuuksien mukaisesti vastaavalla tavalla kuin erityisten etuuksien kohdistuessa yhteiseen tai yksityiseen vesialueeseen.

Inarijärven alueella edellä mainitusta pääsäännöstä poiketen kuitenkin valtiolle kuuluisi kaksi kolmasosaa ja erityisten kalastusetuuksien osakaskiinteistöille yksi kolmasosa kalastusoikeudesta. Inarin kunnan isojaossa kalastus otettiin huomioon talokohittaisena etuutena. Kalastuksen tuottoa ei voitu selvittää katselmuksin, ja kalastuksen määrä on perustunut arvioon. Talon kalastuspaikat vahvistettiin sittemmin vesipiirirajankäyntitoimituksissa. Paikat ovat pääasiassa tarkkarajaisia lukuun ottamatta isoja järviä, joissa kalastuspaikat on ainoastaan nimetty paikannimien mukaan. Osa vahvistetuista alueista on siten maantieteellisesti tulkinnanvaraisia, eikä niiden pinta-alaa voi tarkasti määrittää. Alueiden epämääräisyys korostuu erityisesti Inarijärven, jossa tulkinnasta riippuen pinta-alat voivat vaihdella satoja, jopa tuhansia hehtaareita. Erityinen etuus on alun perin ollut yhden talon kalastusta, joka on kohdentunut tietyille alueelle. Kalastuksen määrä ei siten ole ollut sidottu pinta-alaan vaan alueesta saatavaan saaliiseen.

Vesipiirirajankäynnissä taloille annettiin myös omaa vettä tai osuus yhteiseen veteen. Osa talon kalastusetuudesta on siten myös muilla kuin nautintavesillä. Lähtökohtana on, että talon kalastusetuus ei voi olla kuitenkaan suurempi kuin talon verollepanossa on isojaossa määrätty. Inarissa talojen verollepanoisissa kalastuksen määrä on kirjallisuuden mukaan ollut noin 99 000 kg. Tämä saalismäärä jakaantuu Inarijärveen ja sen sivuvesille. Inarin kunnassa vesien kokonaismäärä on noin 228 000 ha, josta Inarijärven osuus on 104 000 ha. Valtiolle kuuluvien vesien osuus Inarin kunnan alueella on 89 %. Inarijärven

on 24 000 ha yleisvesialuetta. Inarin vesien saalistuotoksi arvioidaan 3–5 kg/ha eli kokonaissaalismäärä on 684 000–1 150 000 kg.

Maanmittauslaitos on merkinnyt nautinta-alueita kartoille. Rajauksien perusteella Inarijärven (104 000 ha) nautintavesien osuus olisi n. 50 000 ha, joka kohdistuu pääasiassa Metsähallituksen vesialueille. Pääsääntöä (1/2 ja 1/2) sovellettaessa Inarijärven vesialueista nauttijoiden käyttöön tulisi siten noin 25 000 ha. Inarijärven 25 000 ha:n saalistuotto olisi 75 000–200 000 kg. Pelkästään Inarijärven nautinta-alueiden saalistuotto olisi näin ollen yhtä suuri kuin koko kunnan talojen kalastuksen osuus. Edellä mainitun perusteella pinta-alaan perustuvan jakosuhteen tulisi alueella olla 1/3 erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijoille ja 2/3 vesialueen omistajille. Tällä tavalla saatava jakosuhte vastaisi paremmin alkuperäistä talojen nautintojen osuutta ja oikeuksien tarkoitusta. Erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijoiden asema suhteessa vesialueen omistajana olevaan valtioon täyttäisi esitetyllä mallilla myös kategorista tasajaon periaatetta paremmin perustuslain 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuuden vaatimuksen.

44 §. *Kalastusoikeuksien yhteensovittaminen erityisellä kalastuspaikalla.* Erityisten kalastusetuuspaikkojen osalta ei ole vakiintunutta oikeuskäytäntöä siltä osin, onko tällainen erityinen etuus vesialueen omistajan kalastusoikeuden poissulkeva vai ei. Tapauksesta riippuen myös vesialueen omistaja voi oikeuskäytännön perusteella kalastaa tällaisella kalastuspaikalla, jos tällainen kalastus ei estä tai vaikeuta erityisen etuuden haltijakiinteistöjen omistajien kalastusta (esim. KKO 1968 II 47, KKO 1981 II 128 ja KKO 28.6.1993 nro 2198).

Kun kysymys on vanhoista kalastuspaikoista, olisi asian ratkaisemisessa pantava painoa pitkään jatkuneelle käytännölle, jollei muuta osoiteta tai toisin ole määrätty. Jos kalastus on ollut rinnakkaista, lähtökohtana olisi tällöin, ettei erityinen etuus sulje pois vesialueen omistajan kalastusoikeutta. Jos taas tällaisella erityisellä kalastuspaikalla ovat kalastaneet yksinomaan erityisen etuuden haltijat, olettamana olisi, että oikeus kalastaa kalastuspaikalla kuuluu yksinomaisesti erityisen etuuden haltijakiinteistöjen omistajille.

Asiaa koskeva epäselvyys tai riita ratkaistaisiin 124 §:ssä tarkoitettuihin kiinteistönmäärittämissä toimituksissa.

Ehdotuksen mukaan erityiseen kalastuspaikkaan oikeutetuille haltijakiinteistöille määritettäisiin pyydysyksikkömäärä käyttäen hyväksi kalastuspaikasta saatavaa kalasaa-lismäärää vertaamalla sitä koko siihen kalasaaliin määrään, joka saadaan siltä vesialueelta, johon erityinen kalastusalue sisältyy. Pyydysyksikkömäärän määrittäminen on tarpeen muun muassa kalastukseen liittyvien oikeuksien ja velvoitteiden määrittämiseksi.

45 §. Kalastuksen hoito ja järjestäminen valtion vesialueella. Kalastusasioiden hoidon järjestämiseksi ehdotetaan, että valtiolle kuuluvalla vesialueella kalastusoikeuden haltijoille säädetyistä 41 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä huolehtiminen kuuluisi valtion vesialueita hallinnoivana viranomaisena toimivalle Metsähallitukselle. Valtion asema kalastusoikeuden haltijana olisi rinnasteinen yhteisen vesialueen osakaskunnan tehtäviin ja asemaan.

Valtiolle kuuluvalla vesialueella kalastusoikeus voi perustua muun muassa erityiseen kalastusalueeseen, kunnassa vakinaisesti asuvalle kuuluvaan kalastusoikeuteen, koltalaisissa (253/1995) kolttille säädetyyn kalastusoikeuteen ja valtion myöntämään kalastuslupaan ammattikalastajalle tai virkistyskalastajalle. Näillä kalastajaryhmillä on erilaisia intressejä kalastuksen järjestämisen suhteen ja näin ollen myös siihen, miten kalastusta ja kalastuslupia koskevat asiat heidän kalastusoikeutensa piiriin kuuluvilla alueilla tulisi järjestää. Jotta erityisten kalastusalueiden haltijoiden ja muiden osapuolien näkemykset tulisivat otetuiksi huomioon kalastuksen järjestämisessä sekä kalastuslupien myöntämisessä ehdotetaan, että valtion viranomaisen tulee Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueella pyytää 33 §:ssä tarkoitettua neuvottelukunnalta vuosittain lausunto ennen edellä mainittujen asioiden ratkaisemista. Valtiolla on keskeinen omistajan rooli kolmen pohjoisen kunnan alueella ja alueella on myös erilaisia ja alueelle ominaisia erityispiirteitä yhteen sovitettavana kalastusasioiden hoidossa.

Valtio vesialueen omistajana voi lähtökohteisesti järjestää sille kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisen tarkoituksenmukaiseksi

katsottavalla tavalla. Viranomaisen voisi ehdotetun 45 §:n 2 momentin mukaan siten myöntää kalastuslupia siinä määrin kuin valtiolle kuuluvan käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteutumisen estymättä on mahdollista.

Maa- ja metsätalousministeriöllä oleva asetuskäytäntö tarkempaan sääntelyyn kalastuksen järjestämisestä valtiolle kuuluvalla alueella, kalastuslupien myöntämisestä koskevasta menettelystä sekä niistä ehdoista, joita luvan myöntävä viranomaisen voi lupiin liittää, sisältyisi 45 §:n 2 momenttiin.

Eri kalastajaryhmillä on erilaisia intressejä kalastuksen järjestämisen suhteen ja näin ollen myös siihen, miten kalastus valtion alueella järjestetään. Jotta eri mielipiteet tulisivat riittävästi otettaviksi huomioon, ehdotetaan, että kalastuksen järjestämisestä ja kalastuslupien myöntämisestä ja kalastuslupien myöntämisessä noudatettavista periaatteista päättävän viranomaisen on pyydetävä kalastuslain 33 §:ssä tarkoitettua yhteistyöryhmän lausunto ennen asian ratkaisemista. Tarkoituksena on, että yhteistyöryhmän kokoonpano säännellään sellaiseksi, että eri intressiryhmät ovat siinä edustettuina.

Valtiolle kuuluvalla vesialueella kalastamiseen oikeutettuja voivat olla valtio vesialueen omistajalle kuuluvan kalastusoikeuden nojalla, sellaisten kiinteistöjen omistajat, joilla on kalastusoikeus erityisen kalastusalueen perusteella sekä tämän lain 10 §:n nojalla kalastukseen oikeutetut. Lisäksi vesialueella saavat kalastaa ne, joille vesialuetta hallinnoiva viranomaisen on myöntänyt kalastusluvan.

Valtio vesialueen omistajana voi lähtökohteisesti järjestää sille kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisen tarkoituksenmukaiseksi katsottavalla tavalla. Lain 10 §:ssä tarkoitettu oikeus kalastusluvan saamiseen ei kuitenkaan ole harkinnanvarainen, vaan valtion on varattava sille kuuluvasta oikeudesta riittävä määrä tällaisten lupien myöntämiseen. Muille kuin 10 §:ssä tarkoitetuille henkilöille viranomaisen voi myöntää kalastuslupia vain siinä määrin kuin valtiolle kuuluva kalastusoikeus mahdollistaa.

6 luku **Kalastuksen ohjaus ja rajoittaminen**

46 §. *Kielletyt kalastustavat, pyyntimenetelmät ja kalastusvälineet.* Säännökseen olisi koottu pyyntimenetelmien ja -välineiden käytön kiellot, joita nykyisessä kalastuslaissa on 29, 30, 31 ja 32 §:ssä sekä kalastusasetuksen 12 §:ssä. Uutena rajoituksena lakiin tulisi madeharan käytön kiellokko sekä vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella onginnan ja pilkinnän täyskiellokko. Täysin kiellettyä olisi sellaisten pyyntimenetelmien ja -välineiden käyttö, joiden käyttö olisi ristiriidassa lain 1 §:ssä tarkoitetun kalastuksen ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden tavoitteen kanssa. Erityisesti säännöksellä turvattaisiin kalastuksen ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden toteutumista. Pykälään sisältyisi pääosin voimassa olevaa lakia ja asetusta vastaava lista sellaisista kielletyistä pyyntimenetelmistä ja välineistä, joiden yleisesti arvioidaan tarpeettomasti tuhoavan tai vaarantavan kalakantoja taikka vahingoittavan kaloja. Listaa ei olisi tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan sen 9 kohdassa lisäksi kielletäisiin yleisesti kaikki sellaiset pyydykset ja laitteet sekä kalastustavat, jotka tarpeettomasti vahingoittavat tai tuhoavat kaloja taikka vaarantavat kalakannan säilymistä vesistössä. Ampuma-aseilla pykälässä tarkoitettaisiin ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettuja ampuma-aseita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että kiellettyjä kalastusvälineitä saa säilyttää veneessä tai pitää muutoin käsillä siten, että ne ovat pyyntiä varten helposti käsillä. Säännöksellä pyrittäisiin helpottamaan kalastuksen valvontaa sekä poistamaan mahdollisuus kiellettyjen pyydysten käyttöön esimerkiksi siten, että ne poistettaisiin pyynnistä aina kalastuksenvalvojan läsnä ollessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nyky-lain 31 §:ää ja 32 §:n 1 momenttia vastaavasti valtuudesta säätää asetuksella tarkemmin kielletyistä pyyntimenetelmistä ja -välineistä, pyydysten rakenteesta sekä siitä, miten mitataan langasta kudottujen pyydysten solmuväliä ja muita ominaisuuksia. Pyyntimenetelmiä koskeva tarkempi asetuksenantovaltuus koskisi ainoastaan pyyntimenetelmien ja -välineiden tarkempaa teknistä määrittelyä ja

pyydysten rakenteen tarkempaa määrittelyä. Kalastusvälineiden jatkuvasti kehittyessä asetuksella on voitava säätää esimerkiksi sellaisista ominaisuuksista, joiden perusteella määritellään mihin kategoriaan (esim. rysä vai katiska) pyydykset kuuluvat. Valtuuden tarkoituksena ei olisi kokonaan uusien pyydysten lisääminen kiellettyjen pyydysten listalle, eikä tosiasiallisten kalastuksen rajoitusten asettaminen pyydyksiä koskevia tarkempia säännöksiä antamalla. Kalastuksen rajoittamista koskevat keskeiset valtuussäännökset sisältyisivät lain 55, 56, 58 ja 60 §:ään.

47 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen poikkeuslupa.* Pykälässä säädettäisiin ELY-keskukselle toimivalta myöntää poikkeuslupia kalastuslaissa ja sen nojalla asetetuista kielloista. Poikkeuslupia voitaisiin myöntää siirtoistutusta, kalanviljelytoimintaa, tutkimustyötä, kalataloudellisen tarkkailuvelvoitteen toimeenpanemista tai muuta kalavarojen hoitoon liittyvää tarkoitusta varten. Poikkeusluvut olisivat tarpeen muun muassa tutkimustarkoituksessa suoritettavaa sähkövirralla kalastamista tai muita erityispyydyksiä käytettäessä, jolloin kalakannan ikä- ja kokorakenteen selvittämiseksi joudutaan pyytämään myös nuoria ikäluokkia ja määrättyjen pyyntimittojen vastaisia tai rauhoitettuja kaloja.

Poikkeukset voisivat koskea esimerkiksi lain 46 §:n mukaan kiellettyjen pyydysten käyttöä tai lain 52 § tai 53 §:n nojalla asetettuja rajoituksia. Poikkeuslupa ei poistaisi kalastusluvan tarvetta, vaan poikkeusluvasta huolimatta kalastukseen tarvittaisiin kulloinkin harjoitettavalta kalastukselta normaalisti edellytettävä lupa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niin sanotusta ehdottomasta luvanmyöntämisteestä. Poikkeuslupaa ei saisi myöntää, jos siihen perustuvalla kalastuksella aiheutettaisiin vaara alkuperäisen kalastuksenrajoituksen tarkoituksen tai käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteutumatta jäämisestä. Poikkeuslupaan perustuvan kalastuksen tulisi siten aina olla niin pienimuotoista, että sillä ei olisi käytännön vaikutusta esimerkiksi sellaisiin heikentyneisiin kalakantoihin, joiden suojelemiseksi kalastusta on rajoitettu. Poikkeusluvut olisivat organisaatiokohtaisia.

48 §. Pyydysten asettaminen ja merkintä. Pykälän 1 momentti vastaisi sisällöltään nykyisen kalastusasetuksen 13 §:n 1 momenttia. Säännöksellä pyritään estämään kalastuksen aiheuttamaa tarpeetonta sivusaaliskuolleisuutta sekä säilytyksessä olevien pyydysten eläimille aiheuttamia vaaratilanteita. Pyydyksiä pyyntiin asettaessa olisi varmistettava, ettei pyydyksen avoin nielu jää veden pinnan yläpuolelle siten, että se tarpeettomasti aiheuttaa haittaa tai vaaraa vesialueen muulle käytölle, kuten vesiliikenteelle, taikka vaaraa esimerkiksi matalalla lentävien lintujen tai veden pinnalla liikkuvien eläinten joutumisesta pyydykseen ja jäämisestä kalastuksen sivusaaliiksi. Kun kalanpyydykset eivät ole pyynnissä, niiden väliaikainen säilyttäminen sekä niiden pitkäaikaisempi varastointi olisi myös järjestettävä siten, etteivät pyydykset voi aiheuttaa vaaraa luonnonvaraisille riistai- tai muille eläimille taikka kotieläimille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan kalastuslain 33 §:ää vastaavasti velvollisuudesta merkitä kalastuksessa käytettävät kiinteät ja seisovat pyydykset siten, että ne ovat selvästi muiden vesistöissä liikkuvien havaittavissa. Pyydysten merkintä on tässä suhteessa oleellista sekä kalastuksen vesiliikenteelle aiheuttaman mahdollisen haitan tai vaaran välttämiseksi että vesiliikenteen kalastukselle mahdollisesti aiheuttaman häiriön estämiseksi. Pyydysten havaittavuudelle asetettavat vaatimukset voivat liikenneturvallisuuden näkökulmasta olla perustellusti vähäisemmät alueilla, joilla konevoimalla kulkevat vesikulkuneuvot eivät pääsääntöisesti liiku. Tällaisia alueita ovat esimerkiksi yleisen kulkuyölyän ulkopuolella olevat vesialueet, joilla veden syvyys on alle metrin tai jotka ovat tiheän vesikasvillisuuden peitossa. Tällöin riittäväksi merkinnäksi voitaisiin katsoa esimerkiksi kelluva, pyydyksen sijainnin osoittava merkki.

Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin lisäksi kielto pitää pyydysten merkintään käytettäviä välineitä vedessä ilman, että niillä tosiasiallisesti osoitetaan vedessä olevan pyydyksen paikkaa. Säännöksellä pyrittäisiin estämään sellainen tarkoituksellinen apajapaikkojen varaaminen, jossa pyydyksiä ei ole, tai ne poistetaan vedestä, mutta niiden sijaintia koskevat merkit pidetään vedessä tar-

koituksella estää muita kalastajia käyttämästä mainittua kalastuspaikkaa. Lisäksi kiellettyä olisi sellainen pyydysmerkkien tarpeeton käyttö, jonka varsinaisena tarkoituksena on estää tai haitata alueen vesiliikennettä tai muuta käyttöä. Käytännössä pyydysmerkit tulisi siten poistaa vedestä samanaikaisesti pyydysten poistamisen kanssa tai kohtuullisessa ajassa tämän jälkeen siten, ettei niiden veteen jättämisen perustellusti voida olettaa johtuvan muusta tarkoituksesta kuin pyynnissä olevien pyydysten paikan osoittamisesta. Pyydysmerkkien asettamiselle tai jättämiselle veteen ilman pyydyksiä tulisikin aina olla osoitettavissa jokin erityinen peruste ja pääsääntöisesti ne tulisi poistaa vedestä samanaikaisesti itse pyydyksen kanssa. Poikkeuksena pyydysmerkkien vedestä poistamista koskevalle velvollisuudelle olisivat kuitenkin esimerkiksi verkkojen merkintään talvisin käytettävät merkit, joiden poistaminen vedestä aina itse pyydysten poistamisen yhteydessä voi käytännössä olla kohtuuttoman hankalaa.

Pykälän 3 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 33 §:n 2 momenttia. Momentissa säädettäisiin velvollisuudesta merkitä pyyntiin asetetut kiinteät ja seisovat pyydykset pyydyksen asettajan nimellä ja yhteystiedoilla sekä kyseisen pyynnin harjoittamiseen oikeuttavalla ja oikeuden osoittavalla merkillä. Niillä alueilla, joilla ei ole käytössä kalastusoikeuden osoittavaa pyydysmerkkijärjestelmää, riittäisi pyydyksen merkitseminen nimi- ja yhteystiedoilla. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvonnan helpottamiseksi lisäksi siitä, että kalastusoikeuden osoittava sekä kalastajan nimen ja yhteystiedot sisältävä merkki olisi asetettava siten, että ne ovat havaittavissa ilman, että pyydystä tarvitsee nostaa vedestä. Merkkien asettamiselle pykälässä säädetty vaatimus edellyttäisi ainoastaan sitä, ettei itse pyynnissä olevaa pyydystä tarvitse nostaa vedestä merkkien tarkastamiseksi. Merkit voisivat siten olla kiinnitettyinä esimerkiksi itse pyydysmerkkiin tai pyydyksen pyydysmerkkeihin yhdistävien köysien veden pintaa lähempänä olevaan päähän siten, että ne voisi kohtuullisella vaivalla tarkastaa.

Pyydysten merkinnästä säädettäisiin 4 momentin mukaan tarkemmin valtioneu-

voston asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi tarkemmin nimi- ja yhteystiedot osoittavasta merkistä, kalastusoi-keuden osoittavasta merkinnästä sekä erityyppisiä pyydyksiä tai erilaisia vesialueita koskevia erilaisia merkitsemistapoja. Pyydyksen merkitsemiselle asetetut vaatimukset olisivat suuremmat sellaisille seisoville ja kiinteille pyydyksille, joiden osalta itse pyydys tai sen asettamiseen liittyvät varusteet muodostavat pintaan tai pinnan lähelle ulottuessaan ilmeisen vaaran vesiliikenteelle. Selvää merkintää suurimmalla osalla vesialueista edellyttäisivät esimerkiksi verkko, rysä, ja pitkäsiima.

49 §. Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetut pyydykset ja pyyntimenetelmät Voimassa olevassa kalastuslaissa tietyt pyydystyytit on varattu ammattikalastajien käyttöön yleisillä vesialueilla meressä. Sen sijaan yksityisillä vesialueilla kuka hyvänsä voi vesialueen omistajan luvalla käyttää tehokkaita pyydyksiä.

Tehokkaiden pyydysten ja pyyntimenetelmien käyttöä esitetään rajoitettavaksi muussa kuin kaupallisessa kalastuksessa. Tehokkaiden pyydysten käytön salliminen vain kaupallisille kalastajille olisi perusteltua kalakantojen järkipäisen hyödyntämisen sekä kalakantojen suojelun näkökulmasta. Sallimalla tehokkaiden pyydysten ja pyyntimenetelmien käyttö kaupallisille kalastajille edistettäisiin kaupallisen kalastuksen edellytyksiä sekä turvattaisiin kotimaisen kalan saantia vähittäiskauppaan ja kulutukseen.

Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetuiksi pyydyksiksi määriteltäisiin lain 49 §:ssä trooli ja isorysä sekä pyynti- tai venekuntaa kohden yleisellä vesialueella meressä ja talousvyöhykkeellä koukkupyydys tai -pyydykset, joissa on enemmän kuin yhteensä 100 koukua sekä verkot, joiden yhteispituus on enemmän kuin 300 metriä. Troolin ja isorysän käyttöoikeuden rajoitus koskisi siten kaikkia vesialueita. Vene- ja pyyntikuntakoh- taiset koukkupyydys- sekä verkkorajoitukset koskisivat ainoastaan Suomen talousvyöhykettä sekä yleistä vesialuetta meressä. Niiden käyttöä yksityisillä vesialueilla voidaan kalakantojen kestävä kalastuksen varmistamiseksi tarvittaessa rajoittaa esimerkiksi 52 ja 53 §:ien nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että kaupalliseen kalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä eivät muut kuin kaupalliset kalas- tajat tai heidän lukuunsa toimivat saa säilyt- tää veneessä tai pitää muutoin käsillä siten, että ne ovat pyyntiä varten helposti käsillä. Säännöksellä pyrittäisiin helpottamaan kalas- tuksen valvontaa sekä poistamaan mahdolli- suus kiellettyjen pyydysten käyttöön esimer- kiksi siten, että ne poistettaisiin tilapäisesti pyynnistä aina kalastuksenvalvojan läsnä ol- lessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kaup- liseen kalastukseen tarkoitettujen pyydysten käyttöön oikeutettujen velvollisuudesta vi- ranomaisen tai kalastuksenvalvojan pyynnös- tä todistaa mainittu oikeutensa. Oikeuden to- distaminen tapahtuisi käytännössä esittämällä valvojalle sellainen ajantasainen ote kalata- loushallinnon rekisteristä, josta ilmenee ka- lastajan rekisteröityminen 93 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rekisteriin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriölle valtuus säätää ase- tuksella tarkemmin kaupalliseen kalastuk- seen tarkoitettujen pyydysten teknisistä omi- naisuuksista.

50 §. Häiriön välttäminen. Pykälän 1 mo- mentissa säädettäisiin yleisestä velvollisuu- desta kalastusta harjoitettaessa huomioida muut vesialueiden käyttäjät sekä muut sellai- set tahot, joiden kalastuksesta saattaisi aiheu- tua haittaa tai häiriötä. Säännös on luonteel- taan yleinen ”hyvän kalastustavan” noudat- tamiseen velvoittava normi, jonka mukainen velvollisuus koskee kaikkea kalastusta ja kaikkia kalastajaryhmiä. Häiriötä aiheutta- vaksi kalastukseksi voitaisiin katsoa esimer- kiksi kalastus, jossa asutetun rannan välittö- mässä läheisyydessä kalastetaan. Vesialue- iden paikallisista eroista johtuen ei ole mah- dollista täsmällisesti määrittää sitä rajaa, jota lähemmäs rantaa kalastaja ei saisi tulla, vaan harkinta olisi aina tapauskohtaista. Myös toi- sen pyydykseen kiinnittyneenä kalastamista voitaisiin pitää haittaa tai häiriötä aiheuttava- na.

Voimassa olevan lain 39 §:stä poiketen po- tentiaalisen häiriön kohteena olevien henki- löiden piiriä laajennettaisiin kattamaan ran- nan omistajien ja haltijoiden ohella myös muut luvallisesti kalastusta harjoittavat tahot

sekä muut vesilläliikkujat. Kiellettyä olisi myös kalastusta harjoitettaessa ympäristölle tarpeettomasti ja tahallisesti aiheutettu olenainen haitta tai häiriö.

Pykälän 2 momentissa asetettaisiin yleinen kielto häiritä sellaista kalastusta, joka on laillista ja tapahtuu asianmukaisten lupien nojalla. Säännöksellä kiellettäisiin sellainen tietoinen häiriön aiheuttaminen luvalliselle kalastukselle, jonka nimenomaisena tarkoituksena on estää kalastus taikka häiritä tai vaikeuttaa sitä esimerkiksi yrittämällä karkottaa pyynnin kohteena olevia kaloja. Häiriön aiheuttaminen olisi siten kiellettyä ainoastaan tahallisena, eikä säännöksellä olisi vaikutusta sellaiseen toimintaan, jota tehdään muussa tarkoituksessa, mutta jonka vaikutuksesta kalastus tahattomasti häiriintyy tai estyy. Lain 117 §:ssä säädettäisiin kalastusrikkomuksiksi sekä 50 §:n 1 että 2 momentissa tarkoitetut häirinnän muodot.

51 §. Rapujen säilyttäminen. Raputautien leviämisen ehkäisemiseksi pykälässä säädettäisiin siitä, että rapujen säilyttäminen sumpuissa on kiellettyä muilla alueilla, kuin siinä vesistön osassa, josta ravut on pyydetty. Säännös on tarpeellinen esimerkiksi rapuruton leviämisen estämiseksi.

Raputautien paikallisen luonteen vuoksi niitä saattaa esiintyä koko vesistön sijasta vain joissain vesistön osissa. Saaliiksi saatujen, tauteja kantavien yksilöiden säilyttäminen sumpuissa saman vesistön eri osissa saattaisi tällöin aiheuttaa vaaraa tautien leviämisestä koko vesistön alueelle huolimatta siitä, etteivät taudit luonteeltaan ole sellaisia, että niihin liittyisi vaaraa leviämisestä. Saaliiksi saatujen rapujen säilyttäminen sumpuissa olisi siten rajattu tehtäväksi vain sellaisella vesialueen osalla, josta ravut on pyydystetty ja jossa vaaraa taudin leviämisestä sumppujen välityksellä ei ole.

52 §. Kalastuksen rajoittamista koskeva asetuksenantovaltuus. Kalastuksen rajoittaminen on luonteeltaan kalastusoikeuden haltijoiden omaisuuden käytön suojaan puuttuva toimenpide, joka edellyttää sitä koskevan asianmukaisen valtuussääntelyn sisältymistä lakiin. Kun kalastusta on tarpeellista rajoittaa sellaisilla yleisesti voimassa olevilla, esimerkiksi tiettyä kalalajia valtakunnallisesti koskevilla yleisiksi oikeussäännöiksi luonnehdit-

tavilla normeilla, joiden vaikutuspiiri on laaja, on tällaiset rajoitukset mahdollista saattaa voimaan asetuksilla, jos lakiin sisältyy riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen asiaa koskeva valtuussäännös. Voimassa olevaan kalastuslakiin ei sisälly riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia asetuksenantovaltuuksia, joiden avulla voitaisiin reagoida esimerkiksi kalakantojen tilassa tapahtuviin muutoksiin. Lain säännökset, joita on käytännössä hyödynnetty valtuuksina kalastusta rajoitettaessa, ovat varsinaiselta tarkoitukseltaan osin tarkoitettuja kalastusvälineiden tai kalastustapojen tekniseen määrittelyyn ja muotoilultaan niin avoimia, etteivät ne täytä nykyisen perustuslain valtuussäännöksille asettamia täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia.

Kalastusta voidaan voimassa olevan lain nojalla rajoittaa asetuksella muiden uhanalaisten eläinlajien suojelemiseksi, mutta vastaava kalalajien tai -kantojen heikkenemiseen tai vaarantumiseen perustuva valtuus laista puuttuu. Tietyissä tapauksissa täsmällisten ja tarkkarajaisen valtuussääntösten puute on käytännössä estänyt viranomaista reagoimasta rajoituksilla kalakantojen heikentyneeseen tai vaarantuneeseen tilaan, erityisesti kun tarvittavan rajoituksen asettaminen olisi ollut ristiriidassa kalastusoikeuden haltijoiden omaisuuden käytön suojan kanssa.

Ehdotettavaan 52 §:ään sisältyisi täsmällisesti ja tarkkarajaisesti säännelty valtuus kieltää kalastus tai rajoittaa sitä tietyllä alueella valtioneuvoston asetuksella, jos se olisi tarpeen kalalajin tai -kannan elinvoimaisuuden tai tuoton heikentymisen tai heikentymisuhan vuoksi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan rajoitus tai kielto voisi koskea kalastamista tietyllä pyydyksellä tai kalastustavalla. Kohdan nojalla voitaisiin esimerkiksi tarvittaessa täysin kieltää kalastaminen verkoilla tietyllä alueella tai rajoittaa sitä asettamalla tietyn lajin kalastuksessa käytettäville verkoille tarkat solmuvälivaatimukset, jotta voitaisiin vaikuttaa saaliiksi jäävien kalojen kokoon. Tavoitteena olisi kalavarojen tuoton optimointi eli kalakannoista kestävästi ja luonnon tuotantoa vaarantamatta saatavissa olevan saaliin asettaminen pyynnin tavoitteeksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla voitaisiin asettaa kalastuksen rajoituksia, jotka rajoittaisivat kalastusta yleisesti tai kalastusta esimerkiksi tietyillä pyydyksillä vain kalojen kannalta keskeisinä ajankohtina. Kohtaa voitaisiin soveltaa muun muassa kalojen kudun tai vaelluksen kannalta keskeisillä alueilla niinä ajankohtina, joina kalastuksen voidaan selkeästi arvioida olevan haitallista heikentyneelle kalalajille tai -kannalle kudun tai vaelluksen häiriintymisen tai kestäväen tuoton alentumisen kautta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla olisi mahdollista reagoida tilanteessa, jossa kalakannan hyödyntäminen yleisesti on mahdollista, eikä ongelmana ole esimerkiksi tietyn pyydyksen käyttö sellaisenaan, mutta kokonaispyyntiponnistuksen määrää alueella on voitava rajoittaa. Rajoituksen ja kalakantojen hyödyntämismahdollisuuksien tasapuolisen kohdentumisen varmistamiseksi kalastuksen rajoitus tulisi tällöin voida asettaa siten, että sillä rajoitetaan esimerkiksi vain tiettyjen voimakkaasti tai kohdistetusti kalakantaa vrottavien pyydysten tiettyä lukumäärää suurempi käyttö, muttei kaikkea kalastusta.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla kalastusta voitaisiin rajoittaa asettamalla lajikohtaisia saalisrajoituksia, eli määräämällä kielletyksi tietyn kilo- tai kappalemäärän ylittävien saaliiden ottaminen. Saaliin ottamisella tarkoitettaisiin saaliiksi saadun kalan ottamista haltuun ja pysyvästi pois pyyntivedestä. Rajoituksella ei siten puututtaisi varsinaisesti kalastuksen harjoittamisen oikeuteen, vaan siihen, mitä saaliiksi saadulla kalalla on tehtävä. Rajoitus olisi tässä mielessä lievempi suhteessa omaisuuden käytön suojaan, sillä vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus on käytännössä oikeus yrittää saada saalista, se ei sen sijaan sisällä suoraa omistusoikeutta vesialueella oleviin kaloihin.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan nojalla voitaisiin määrätä velvollisuus vapauttaa tiettyä sukupuolta tai kokoluokkaa olevat tai sellaiset kalat, joita ei ole merkitty kalasta ulkoisesti havaittavalla merkillä. Kohta olisi kiinteässä yhteydessä lain 74 §:ssä säädetyn istutettavien kalojen merkintävelvollisuuden kanssa. Jos esimerkiksi 74 §:n nojalla on asetettu velvollisuus merkitä tietyt istutettavat kalat, realisoituu merkintävelvollisuuden tar-

koitus käytännössä 52 §:n 5 kohdan nojalla asetettavalla vaatimuksella merkittämättömien kalojen osittaisesta tai täydellisestä vapauttamisvelvollisuudesta. Vapauttamisvelvollisuuden kannalta oleellista ei olisi se, onko kalat istutettu merkittyinä jo ennen merkintävelvollisuuden asettamista vai vasta sen jälkeen. Vapauttamisvelvollisuutta koskevalla määräyksellä pyrittäisiin puuttamaan sellaisten lajien tai kantojen kalastukseen, joiden (merkittämättömät) luonnolliset kannat ovat tilaltaan heikentyneitä, eivätkä kestä kalastusta. Samoilla kalalajeilla voi kuitenkin lisäksi olla istutuksiin perustuvia (merkittyjä) kantoja, jotka ovat elinvoimaisia ja joiden kalastusta ei ole tarpeen säännellä. Tälläkään rajoituksella ei siten suoraan rajoitettasi kalastusoikeuden ydinsisältönä olevaan oikeuteen harjoittaa kalastusta, vaan ainoastaan sellaisten kalojen saaliiksi ottamista, jotka kuuluvat tietyn kalalajin luonnolliseen vaarantuneeseen tai heikentyneeseen kantaan.

Maa- ja metsätalousministeriölle esitetään säädettäväksi pykälän 2 momentissa valtuus säätää asetuksella teknisluonteisia säännöksiä pyydysten rakenteesta ja käyttötavasta sekä yksityiskohtaisia säännöksiä pyydysten käytöstä, pyydys- ja saalismääristä sekä kalojen vapauttamisvelvollisuudesta, jos se 1 momentissa tarkoitettua syystä on tarpeen. Ministeriön säätämät asetukset voisivat siten koskea lähinnä teknisluonteisia ja poliittiselta sekä yhteiskunnalliselta merkitykseltään vähäisempiä asioita, kuten verkkojen rakennetta ja silmäkokoa, rysien ja muiden pyydysten rakennetta ja teknisiä ominaisuuksia sekä vähäisiä ajallisia rajoituksia pyydysten käyttöön.

Kalastusta koskevia rajoituksia asetettaessa on pyrittävä varmistamaan se, että kaupallisen kalastuksen edellytykset säilyvät niin hyvinä kuin se on mahdollista suhteessa kalakantojen elinvoimaisuuteen ja tuoton turvaamisen tavoitteeseen. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että pykälän nojalla asetettavat rajoitukset voitaisiin säätää erilaisina eri kaupallisten kalastajien luokkiin kuuluville kalastajille. Jos kaupallisille kalastajille annettaisiin elinkeinon turvaamisen tarkoituksessa esimerkiksi jo rajoitusta asetettaessa joitain poikkeuksia yleisestä rajoituksesta, ei näitä poikkeuksia välttämättä myönnettäisi

ryhmään II kuuluville kaupallisille kalastajille, joiden kalastus ei usein ole päätoimista.

53 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivalta rajoittaa kalastusta.* Kalastusta rajoittavien hallintopäätösten sisältönä voisi 53 §:n 1 momentin 1–5 kohtien mukaisesti olla kalastuksen rajoittaminen kieltämällä tietyt pyydykset tai rajoittamalla niiden käyttöä, kieltämällä tai rajoittamalla kalastus tietynä ajankohtana, rajoittamalla käytettävien pyydysten määrää, rajoittamalla otettavan saaliin määrää tai määräämällä vapauttavaksi laissa säädetyllä tavalla merkittömät kalayksilöt. Rajoitustoimivalta ja sen käytön edellytykset olisivat sisällöltään käytännössä yhteneväiset 52 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksina voimaan saatettavien rajoitusten kanssa.

Kalastuksenrajoitusten antamisen on asian luonteesta johtuen oltava nopeaa, joustavaa ja paikalliset erityispiirteet huomioon otettavaa. Sääntelytarpeet ovat yleensä niin alueellisia, että normeilla tehtävät rajoitukset eivät ottaisi riittävästi huomioon alueiden erityispiirteitä. Rajoitusten ala ja niiden vaikutuspiiri on lisäksi tietyissä tapauksissa niin tarkoin rajattavissa, että niiden kohteena olevat tahot voidaan hallintopäätökselle ominaisesti ennalta määrittää, eikä kyseessä ole yleiseksi oikeussäännöksi tulkittava asetuksella voimaan saatettava rajoitus. Lain 52 ja 53 §:ien välisen soveltamisalan määrittäminen olisi tapauskohtaista ja perustuisi yleiseen hallintopäätöksen ja yleisen normin käyttöalojen väliseen rajanvetoon. Valtaosassa tapauksista kalastuksen rajoittamisen tarve on paikallista tai alueellista, rajoituksia on esitetty käyttö- ja hoitosuunnitelmassa ja rajoitusten vaikutukset kohdistuvat niin tarkoin määriteltävissä olevaan henkilöpiiriin että rajoitukset tulisivat annettaviksi ELY-keskusten hallintopäätöksinä. Kalastuksen osalta asia on ollut ajankohtainen esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauksen Posti ja Rahko v. Suomi 22.9.2002 yhteydessä. Tapauksessa tulkittiin yleisen normin rajoittavan vaikutuksen kohdistuvan sillä tavoin identifioitavissa olevaan henkilöpiiriin, että sen vaikutus on hallintopäätöksen luonteinen ja rajoitus olisi siten tullut asettaa hallintopäätöksenä, tai sitä koskien olisi pitänyt taata asianmukainen valitusoikeus.

Voimassa olevan lain järjestelmässä alueelliset kalastuksen rajoitukset kuuluvat yleensä kalastusalueen toimivaltaan. Kalastusalue voi muun muassa kieltää tietyn pyydyksen tai kalastustavan käyttämisen (37 § 2 momentti) taikka perustaa rauhoituspiirin tietylle vesialueelle (43 §). Nykyisen perustuslain näkökulmasta kalastusrajoitusten määrääminen on kuitenkin luonteeltaan aina joko perustuslain 124 §:n tarkoittamaa merkittävää julkisen vallan käyttöä tai perustuslain 80 §:n tarkoittamaa yleisten oikeussääntöjen antamista. Molemmat edellä mainitut tehtävät ovat sellaisia, ettei niiden suorittamista voida antaa tehtäväksi muille kuin varsinaisille viranomaisille. Kalastusalue (samoin kuin sen tilalle esitettävä kalatalousalue) on oikeudelliselta luonteeltaan julkisoikeudellinen yhdistys, ei viranomainen, eikä sille siten ole mahdollista antaa nykyisenkaltaista toimivaltaa rajoittaa kalastusta. Kalastusalueet ovat tehneet runsaasti kestävästä kalastuksen periaatteella ja kalavaroista saatavan tuoton optimoimiseksi verkon silmäkokoon liittyviä säätelypäätöksiä. Säädettävän lain järjestelmässä nämä päätökset tehtäisiin jatkossa 52 tai 53 §:n nojalla. Tuoton heikentymisen tai sen vaarantumisen käyttämisellä rajoitusperusteena pyritään kalavarojen käytön optimoimiseen saaliin kestävästä enimmäistuoton periaatteella ja niin sanotun kasvuylikalastuksen välttämiseen.

Vesiliikenteelle aiheutuvan vaaran välttämiseksi voitaisiin pykälän 2 momentin nojalla asettaa 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu rajoitus. Säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi kalastukseen tietyillä silloilla, jos sillalta tapahtuva onginta tai muu kalastus aiheuttaa vaaraa sillan alapuolella olevalla vesiliikenneväylällä tapahtuvalle vesiliikenteelle. Rajoitus voitaisiin siten asettaa koskemaan esimerkiksi sillalta tapahtuvaa vapavälineillä kalastamista väylän alueella, kun taas vastaava vapakalastus rannalta tai veneestä tapahtuvana mainitulla alueella olisi sallittua, jos siitä ei aiheutuisi vastaavaa vaaraa vesiliikenteelle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sen nojalla asetettavien rajoitusten enimmäiskeskeksi kymmenen vuotta. Kun rajoituksia voitaisiin 37 §:n 3 momentin nojalla toimeenpanna käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväk-

symistä koskevassa päätöksessä, olisi järkevää, että rajoitusten voimassaoloaika olisi yhdenmukainen alueellisen käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaoloajan kanssa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että pykälän nojalla asetettavat rajoitukset voitaisiin 52 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella asetettavien rajoitusten tavoin säätää erilaisina eri kaupallisten kalastajien luokkiin kuuluville kalastajille.

Pykälän 4 momentissa esitetään yleisen hallinnon suhteellisuusperiaatteen korostamiseksi säädettäväksi siitä, että ELY-keskuksen asettamalla kalastusrajoituksilla ei saa rajoittaa kalastusoikeuden hyödyntämistä enempää kuin on välttämätöntä rajoituksen tavoitteen saavuttamiseksi.

Rajoitukset voitaisiin pykälän 5 momentin mukaan kumota, jos alkuperäinen syy rajoituksen asettamiselle on lakannut. Rajoitusta ei voi tällöin jättää voimaan, vaikka sen voimassaoloa puoltaisikin jokin uusi peruste. Uuteen perusteeseen nojautuva rajoitus tulisi saattaa voimaan uudessa menettelyssä, jossa asianosaisilla olisi mahdollisuus esittää näkemyksensä juuri mainitun perusteen vuoksi asetettavasta rajoituksesta. Rajoituksen kumoaminen tapahtuisi normaalia hallintolain mukaista menettelyä noudattaen.

54 §. *Yleiskalastusoikeuksien rajoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin lain 7 §:ssä tarkoitettujen yleiskalastusoikeuksien rajoittamisen edellytyksistä sekä rajoittamista koskevasta menettelystä.

Rajoitussäännös tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa rajoituksen asettaminen perustuisi nimenomaisesti säännöksessä tarkoitettuun syyhyn ja paras keino rajoituksen päämäärän saavuttamiseksi olisi juuri yleiskalastusoikeuksiin perustuvan kalastuksen rajoittaminen. Jos rajoitustarve koskisi jotain yleiskalastusoikeuksiin sisältyvää kalastustapaa tai välinettä sinänsä, tulisi rajoitus asettaa yleisiin kalastuksenrajoittamistoimivaltuuksiin perustuen (52§, 53§) koskemaan mainittuja kalastustapoja ja välineitä riippumatta siitä, mihin oikeuteen perustuen niitä käytetään.

Rajoitus voitaisiin sen 1 momentin 1 kohdan mukaan asettaa, jos käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden tai kalakannan tavanomaista tehokkaamman hoidon tulosten tur-

vaaminen sitä edellyttäisivät. Rajoitusperusteet olisivat käytännössä yhteydessä toisiinsa, sillä kalakannan normaalia tehokkaammat hoitotoimet olisi sisällytettävä mahdollisuuksien mukaan käyttö- ja hoitosuunnitelmaan, jolloin perusteena toimisi jo käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden turvaaminen sinänsä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan rajoitus voitaisiin asettaa kalataloudellisen tutkimuksen suorittamiseksi. Esimerkiksi yleiskalastusoikeuksien vaikutuksia koskevan kalataloudellisen tutkimuksen suorittamiseksi voisi olla joissain tilanteissa tarpeen rajoittaa tietyllä alueella juuri niihin perustuvaa kalastusta niiden vaikutuksen poistamiseksi. Käytännössä rajoitusvaltuutta sovellettaisiin valtion tutkimuskäytössä olevilla vesialueilla, joilla on kielletty kaikki kalastus. Muu kalastus näillä alueilla voidaan kieltää luvan myöntämisen rajoituksilla, mutta yleiskalastusoikeuksien osalta valtuuden rajoituksen asettamiseen tulisi sisältyä lakiin.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan voitaisiin yleiskalastusoikeuksia rajoittaa kalatai rapukannan turvaamiseksi. Tämä rajoitusperuste on yhteydessä pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteeseen, sillä kala- ja rapukantojen turvaaminen on viime kädessä myös käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteena. Kohdan soveltaminen olisi kuitenkin tarpeen myös silloin, jos kala- tai rapukanta alueella on heikentynyt ja sen tila on oleellisesti erilainen kuin käyttö ja hoitosuunnitelmaa laadittaessa, eikä tilannetta ole voitu suunnitella laadittaessa ennakoita. Rajoitusperusteen käyttöä harkittaessa tulee erityisesti huomiotavaksi se, onko kalakannan turvaamiseksi rajoitettava juuri yleiskalastusoikeuksien hyödyntämistä, vai jonkin niihin sisältyvän kalastustavan tai -välineen käyttöä yleisesti. Viimeksi mainitussa tapauksessa rajoitus tulisi asettaa lain 52 tai 53 §:n nojalla.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla voitaisiin rajoitus asettaa kaupallisessa tarkoituksessa tehtyjen kala- tai rapuistutusten taloudellisen hyödyntämisen turvaamiseksi. Kaupallisessa tarkoituksessa vesistöön istutetaan usein alueen luontaiseen lajistoon kuulumattomia valmiiksi pyyntimittaisia arvokaloja tarkoituksella, että ne kalastetaan melko

pian istuttamisen jälkeen esimerkiksi osana kalastusmatkailutoimintaa tai muuta virkistyskalastusta. Pyyntimittaisten kalojen istuttaminen on yleisesti selvästi kalliimpaa kuin normaaliin kalakannan hoitoon liittyvä poikasten istuttaminen ja siihen sisältyy istuttajan harjoittamaan kalastuslupien myyntiin perustuva tuotto-odotus. Näissä tilanteissa tulisi kalastuksen tapahtua aina kalastusoikeuden haltijan luvalla ja hänen mahdollisesti määräämäänsä korvausta vastaan.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan nojalla rajoituksen asettaminen voisi perustua toistuvan tai jatkuvan kalojen kutualueisiin kohdistuvan häirinnän estämiseen. Yleiskalastusoikeudet eivät lain 7 §:n mukaisesti olisi voimassa vaelluskalavesistöjen joen koski- tai virta-alueella. Säännöksellä olisi rajattu yleiskalastusoikeuksien ulkopuolelle sellaiset alueet, joihin kohdistuessaan laajamittainen onginta, pilkintä tai viehekalastus olisi mahdollisesti haitallista vaelluskalakantojen kannalta. Myös muiden kuin vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden kannalta saattaa olla haitallista yleiskalastusoikeuksien hyödyntäminen laajasti kalojen lisääntymisen kannalta keskeisillä kutualueilla. Yleiskalastusoikeuksien rajoittaminen tällä perusteella olisikin mahdollista kaikkien kalalajien kutualueilla ja riippumatta kalastuksen suorasta vaikutuksesta kalakantaan. Rajoitus voitaisiin siten asettaa, jos yleiskalastusoikeuksiin perustuva kalastus itsessään häiritsee kalojen kutemista jatkuvasti tai toistuvasti siten, että häiriö on omiaan jatkossa aiheuttamaan negatiivisia vaikutuksia kalakantoihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoituksen hakemiseen oikeutetuista tahoista sekä hakemusmenettelystä. Rajoituksen laajuutta rajattaisiin 2 momentissa siten, että rajoituksen enimmäiskestoksi säädettäisiin 10 vuotta ja rajoituksen enimmäispinta-alaksi 25 prosenttia kalatalousalueen vesipinta-alasta. Rajoitusta asetettaessa tulisi lisäksi erityisesti huomioida pykälän 2 momenttiin kirjattu suhteellisuusperiaatteen keskeisyyttä ilmentävä kielto rajoittaa yleiskalastusoikeuksien hyödyntämistä enempää kuin se on välttämätöntä rajoituksen tavoitteen aikaansaamiseksi.

Pykälän 3 momentissa ELY-keskukselle annettaisiin valtuus lakkauttaa rajoitus ennen

sen alkuperäisen voimassaoloajan päättymistä, jos alkuperäinen syy rajoituksen asettamiselle on lakannut. Lakkauttamista koskevan päätöksenteon voisivat saattaa vireille samat tahot, jotka olisivat oikeutettuja 2 momentin nojalla esittämään rajoituksen asettamista.

55 §. Kalojen rauhoitus. Pykälässä säädettäisiin valtuudesta määrätä asetuksella rauhoitetuksi sellainen kalalaji tai -kanta, jonka lisääntyminen on vaarantunut tai joka on heikentynyt siten, että se edellyttää suojelua. Rauhoituksen kohteena olevat kalalajit tai -kannat olisivat sellaisia kalalajeja tai -kantoja, joiden elinvoimaisuuden turvaamiseksi on tarkoituksenmukaisinta toimia asettamalla voimaan kyseistä lajia tai kantaa nimenomaisesti koskeva rauhoitus, joka on voimassa jatkuvasti tai esimerkiksi toistaiseksi määrätynä ajanjaksona vuosittain. Rauhoittaminen koskisi ennen kaikkea sellaisia kalalajeja ja -kantoja, jotka ovat olleet rauhoitettuja voimassaolevan lain 34 § ja kalastusasetuksen 17 §:n nojalla.

56 §. Kalojen pyyntimitat. Pykälän 1 ja 3 momentissa säädettäisiin valtioneuvostolle valtuus säätää asetuksella niistä pyyntimitoista, jotka tiettyjen kalastuksen kohteena olevien kalalajien tai -kantojen yksilöiden on täytettävä, jotta niitä saadaan pyytää tai ottaa saaliiksi. Oleellisimpana muutoksena suhteessa voimassa olevaan lakiin pykälässä säädettäisiin valtioneuvostolle mahdollisuus säätää kalojen alamittojen ohella myös niiden ylämitoista eli suurimmista sallituista pyyntimitoista. Ylämitan määrääminen olisi tarpeellista esimerkiksi kuhan ja taimenen sekä muiden sellaisten kalalajien osalta, joiden suurten naarasyksilöiden määri on laadukkainta ja tuottaa elinkykyisimpiä poikasia. Kalastus- sekä saalisrajoituksia olisi tällöin tarpeen säätää koskemaan myös lajin tai kannan suurimpia yksilöitä. Näiden kalayksilöiden vapauttamisvelvollisuus tulisi mahdolliseksi säätämällä kalalajille tai -kannalle ylämita, jota suurempien yksilöiden ottaminen olisi kiellettyä. Lisäksi lajin tai kannan ylimittäisiä yksilöitä koskisi lain 58 §:n 1 momentissa säädetty vapauttamisvelvollisuus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kielletyksi pyyntimittojen vastaisten kalayksilöiden pyytäminen. Kiellon kohteena olisi siten kalastus, jonka ilmeisenä tarkoituksena on

saada saaliiksi kalayksilöitä, jotka ovat pykälän 3 momentin nojalla annetussa asetuksessa säädettyjen mittojen vastaisia eli ali- tai ylimittäisiä. Lain 117 §:ssä tarkoitetun kalastusrikkomuksen tunnusmerkistön täyttymiseksi sallittujen pyyntimittojen vastaisen kalan pyytäminen olisi rangaistavaa vain jos se olisi tahallista tai johtuisi huolimattomuudesta. Täysin tahattomastikin saatujen pyyntimittojen vastaisten kalojen osalta mittavaatimusten vaikutukset realisoituisivat kuitenkin 61 §:ssä säädetyn pyyntimittojen vastaisten kalojen vapauttamisvelvollisuuden kautta.

57 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeus määrätä pyyntimitoista. Kalalajien ja -kantojen alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamiseksi pykälässä säädetäisiin ELY-keskukselle toimivalta määrätä alueellaan noudatettavaksi 56 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettyistä poikkeavat pyyntimitat. Toimivallan käyttäminen olisi sidottu sellaisiin tilanteisiin, joissa poikkeaminen johtuisi kalalajin tai -kannan paikallisen tilan olennaisesta erosta siihen, mikä on ollut perusteena 56 §:n nojalla annetussa asetuksessa säädettyille mitoille. Esimerkiksi silloin kun kalalaji tai -kanta on täysin istuutuksin ylläpidetty erityiskalastuskohteessa vailla luonnon lisääntymisen edellytyksiä, voitaisiin alamitan noudattamisesta vapauttaa.

Pykälän 2 momentin mukaan ELY-keskuksen toimivallasta poiketa asetuksenmukaisista pyyntimitoista säädetäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Käytännössä ELY-keskuksen toimivallasta olisi tarkoitettu säädettyväksi asetuksella samassa yhteydessä kuin itse pyyntimitoistakin. Toimivalta tulisi siten olemaan tarkoin rajattu ja voimassa ainoastaan asetuksessa säädetyn laajuusena. Asetuksessa ELY-keskukselle voitaisiin esimerkiksi antaa oikeus määrätä tietyn kalalajin alueellisesti noudatettaviksi pyyntimitoiksi enintään tietyn senttimetrimäärän tiettyyn suuntaan asetuksella säädettyistä poikkeavat pyyntimitat.

58 §. Kalojen vapauttaminen. Koska kalastusmenetelmien valikoivuus on parhaimmillaankin puutteellista, saadaan kalastettaessa tahattomasti ja syyllistymättä rangaistavaksi katsottavaan huolimattomuuteen usein saaliiksi myös sellaisia kalayksilöitä, joiden tar-

koituksellinen kalastaminen on kielletty. Varsinaisten kalastuksenrajoitusten lisäksi on tästä syystä tarpeellista säätää myös siitä, että sellainen pyydystetty kala, jonka tarkoituksellinen pyydystäminen ei ole sallittua, on myös tahattomasti saatuna aina vapautettava.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin kalastajille velvollisuus vapauttaa sellaiset saaliiksi saadut kalayksilöt, jotka ovat edellä 56 tai 57 §:ssä säädettyjen pyyntimittojen vastaisia eli yli- tai alimittäisiä. Poikkeuksena vapauttamisvelvollisuudesta olisi 1 momentin mukaan kuitenkin sellainen kalastus, jota koskee EU:n yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevassa asetuksessa säädetty kaupallista kalastusta koskeva saaliiden purkamisvelvoite (poisheittokielto). Tällaisia Itämerellä kalastettavia kalalajeja ovat silakka, kilohaili, turska ja lohi ja niitä koskeva poisheittokielto astuu voimaan 1.1.2015. Näin ollen esim. alamittäisiä turskia ei saa vapauttaa, vaan niitä on pääsäännön mukaan purettava maihin ja laskettava kiintiöön. Purkamisvelvoitteeseen sisältyy kuitenkin poikkeuksia, kuten sellaisille pyydyksille, josta kalat voidaan tieteellisen näytön perusteella hyväkuntoisina vapauttaa.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin vapauttamisvelvollisuus koskemaan pyyntimittojen vastaisten kalojen ohella sellaisia kaloja, jotka on saatu rauhoitus- tai kieltoaikana, kielletyllä kalastusvälineellä tai pyydyksellä tai kielletyllä kalastustavalla tai pyyntimenetelmällä. Vapauttamisvelvollisuus realisoituisi esimerkiksi saataessa ahvenen kalastuksessa käytettävällä sallitulla verkolla saaliiksi siikaa, jonka kalastuksessa kyseisen pyydyksen käyttäminen on kielletty. Samoin rauhoitetun kalalajin yksilöitä saattaa jäädä saaliiksi pyydystettäessä rauhoitusaikana jotain muuta kuin rauhoitettua kalaa. Kieltoaikana saaliiksi saadun kalan vapauttamisvelvollisuus koski myös sellaisia kaloja, joita koskien on lain 74 §:n nojalla määrätty istukkaiden merkintävelvollisuus ja 52 tai 53 §:n nojalla kielto ottaa saaliiksi merkitsemättömiä, eli luonnonkantoihin kuuluvia kalayksilöitä. Vapauttamisvelvollisuudella pyritään edistämään kalojen lisääntymistä luonnonmenetelmin.

59 §. Uhanalaisten eläinlajien suojelu. Kalastuslakiin lisättiin lainmuutoksella 697/2010 uusi säännös, 37 a §, jonka nojalla

valtioneuvosto voi määrääjäksi kieltää tietynlaisten pyydysten tai kalastustapojen käytön silloin, kun uhanalaisen eläinlajin suojeleminen sitä edellyttää. Säännös oli tarpeen luontodirektiivin velvoitteiden toteuttamiseksi kansallisesti sekä perustuslain vaatimusten toteuttamisen varmistamiseksi kalastusta luonnonsuojelullisin perustein rajoitettaessa. Säännöksen nojalla voidaan tarvittaessa antaa verkkokalastuskiellon tyyppisiä, kalastusta rajoittavia asetuksia. Vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi vuonna 2010 hyväksytyssä muodossaan uuteen kalastuslakiin sen 59 §:ksi.

Säännöksen 2 momentin nojalla maa- ja metsätalousministeriö voisi antaa, uhanalaisten lajien suojelua toteuttaakseen, tarkkarajaisia määräaikaista kalastusrajoituksia. Maa- ja metsätalousministeriön asettamat rajoitusasetukset voisivat koskea lähinnä teknisluonteisia ja poliittiselta sekä yhteiskunnalliselta merkitykseltään vähäisempiä asioita, kuten verkkojen rakennetta ja silmäkokoa, rysien rakennetta sekä vähäisiä ajallisia rajoituksia pyydysten käyttöön.

Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusten täyttämiseksi säännöksen kolmannessa momentissa esitetään täsmennettäväksi säännöksen soveltamisalaa määrittelemällä lajin käsitteen piiriin kuuluviksi lajin alalaji, rotu, kanta tai muoto. Määrittely on yhdenmukainen luonnonsuojelulain 37 § 2 momentin kanssa.

60 §. Sopimukset saimaannorpan suojelemiseksi. Pykälässä säädettäisiin Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivallasta tehdä vesialueen omistajien sekä erityisen oikeuden haltijoiden kanssa enintään viiden vuoden määräajaksi sopimuksia kalastuksen rajoittamisesta tai kieltämisestä tietyllä vesialueella. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 37 b §:ää. Pykälä lisäti kalastuslakiin lailla 697/2010 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan hallituksen esitystä 29/2010 koskevassa mietinnössään 13/2010 vp. esittämän kannan mukaisesti.

Huolimatta siitä, että valtio voisi ilman laissa olevaa nimenomaista säännöstäkin tehdä luonnonsuojeluun liittyviä yksityisoikeudellisia sopimuksia, valiokunta piti saimaannorpan suojelun kannalta selkeyttävänä

ratkaisuna sitä, että suojelusopimusjärjestelmää koskevat yleiset säännökset lisättäisiin lakiin ja sopimuksentekotoimivalta keskitettäisiin Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

61 §. Korvaukset uhanalaisten eläinlajien suojelusta aiheutuneesta haitasta. Ehdotettu 59 §:n 1 momentin valtuussäännös mahdollistaisi vesialueen omistajien omistusoikeuden hyödyntämiseen kohdistuvien rajoitusten säätämisen. Valtuuden nojalla annettavien asetusten vaikutuksia ei ole mahdollista täysin ennakoida. Tästä syystä lain 61 §:n nojalla vesialueen omistajalla tai vesialuetta koskevan erityisen oikeuden haltijalla olisi oikeus saada täysi korvaus rajoitusasetuksista aiheutuvista merkityksellisistä haitoista. Erityisellä oikeudella tarkoitetaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 603/1977 (jäljempänä lunastuslaki) 2 §:n 2 momentin mukaisesti käyttö-, rasite-, irrottamis- ja näihin verrattavaa oikeutta toisen omistamaan kiinteistöön taikka muuhun maa- tai vesialueeseen sekä rakennukseen tai rakennelmaan. Ehdotetussa säännöksessä määritelmä on oleellinen erityisesti niiden kalastusoikeuden haltijoiden kannalta, joiden oikeus kalastaa ei perustu maa- tai vesialueen omistukseen.

Korvausoikeuden perustava säännös ei koskisi 59 §:n toisen momentin nojalla annettavien maa- ja metsätalousministeriön teknisluonteisten asetusten vaikutuksia, eikä muiden kalastuslain nojalla annettavien asetusten vaikutuksia. Viimeksi mainittujen asetusten perusteena ovat kalataloudelliset näkökohdat ja niiden myötä kalakannoille syntyvät positiiviset vaikutukset lisäävät viime kädessä vesialueen omistajan kalastusmahdollisuuksia sekä maaomaisuuden arvoa. Korvaussäännös lisäisi lajien suojeluun sitoutumisen uskottavuutta. Ensisijaisesti sillä kuitenkin pyritään toteuttamaan perustuslaissa turvattua omaisuudensuojaa ja sen rajoittamiseen liittyviä oikeusturvavaatimuksia.

Korvausten määrästä pyritään ensisijaisesti sopimaan haitankärsijöiden kanssa. Mikäli sopimukseen ei päästä, on vahingon kärsijällä oikeus hakea maanmittauslaitokselta toimitusmääräystä korvauksen määrittämiseksi lunastuslain säännösten mukaisesti.

Rajoitusten johdosta maksettaville korvauksille ehdotetaan maksettavaksi lunastuslain 95 §:n mukaista korkoa siitä päivästä lukien, jolloin korvaukseen oikeutettu on hakenut määräystä korvaustoimituksesta. Lunastuslain 95 §:ssä käytettyä koron maksun alkuperäistä – haltuunotto-oikeuden saamista – ei kalastusrajoitusten tapauksessa ole käsillä. Lunastuslakia sovellettaessa on huomioitava kyseisen lain 98:n § 3 momentin sääntely, jonka nojalla korvaukseen oikeutettu ei ole velvollinen suorittamaan lunastuslain 81 §:n ja 82 §:n mukaisia toimituskustannuksia vaikka hän olisi itse saattanut korvaustoimituksen vireille.

Ehdotettu korvaussäännös on tarkoitettu koskemaan myös ammattikalastajina pidettäviä henkilöitä, joiden osalta mahdolliset korvaukset on tarkoitus suorittaa EU-lainsäädännön puitteissa komission asetuksen (EY) N:o 875/2007, annettu 24 päivänä heinäkuuta 2007 mukaisena vähämerkityksisenä tukena kalastusalalla. Tällöin korvausasian käsittelyssä on otettava huomioon edellä mainitun asetuksen 4 artiklassa esitetyt tukien seurantaan koskevat vaatimukset.

7 luku **Vaelluskalat ja kalan kulun turvaaminen**

62 §. *Yleinen kalan kulun turvaaminen.* Pykälässä säädettäisiin yleinen velvollisuus harjoittaa kalastusta siten, ettei kalastusvälineiden asettelulla tehdä merkityksettömäksi kalojen elinvoimaisuuden säilymiseksi asetettuja pyyntirajoituksia tai tarkoituksellisesti estetä kaloilta pääsyä sellaisille alueille, jotka ovat keskeisiä lajin lisääntymisen ja selviytymisen kannalta. Esimerkiksi kaloille keskeisten kutulahtien suuaukkojen tai kalan kulun kannalta tärkeiden salmien tai kapeikoiden tarkoituksellinen tukkiminen, tai pyydyksillä tapahtuva kulun estäminen sellaiselle alueelle, jossa on voimassa lajia tai kantaa koskeva kalastuskielto olisivat 62 §:ssä tarkoitettulla tavalla kiellettyjä tapoja harjoittaa kalastusta.

Kulun estämisenä ei pidettäisi pelkkää tietyn kalalajin yksilöiden sallittua pyyntiä, eikä säännöksen tarkoituksena olisi siten laajentaa tosiasiallisesti kalastuskieltoalueita. Kulun estäminen olisi toimintaa, jolla tarkoitukselli-

sesti tai tahattomasti estetään koko kalalajin tai sen kannan liikkuminen sellaiselle alueelle, joka on keskeinen lajin elinkierron kannalta tai tärkeä lajin hoitotoimenpiteiden toteuttamiselle.

63 §. *Vaelluskalavesistöjen sekä niiden koski- ja virta-alueiden määrittely.* Lain 4 §:n 3 kohdan mukaan vaelluskaloja olisivat lohi, järviolohi, ankerias, nahkiainen, toutain, sekä taimenen, nieriän, harjuksen ja siian vaeltavat kannat. Vaelluskalavesistöjä olisivat saman pykälän 4 kohdan mukaisesti sellaiset vesialueet, jota vaelluskalat käyttävät keskeisenä vaellustienään tai lisääntymisalueenaan. Vaelluskalavesistön määritelmän kautta kalastusoikeuden haltijoihin sekä muihin kalastuksen harjoittajiin voitaisiin vaelluskalojen turvaamiseksi kohdistaa määrättyjä oikeusvaikutuksia, ja vaelluskalavesistöt tulisi siksi lainsäädännössä määritellä. Valtuus tarkempaan määrittelyyn sisältyisi lain 63 §:ään, jossa valtioneuvostolle annettaisiin valtuus säätää asetuksella siitä, mitä vesistöjä on pidettävä laissa tarkoitettuina vaelluskalavesistöinä. Asetusta annettaessa olisi mahdollisuuksien mukaisesti otettava huomioon valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat sekä alueelliset käyttö- ja hoitosuunnitelmat. Käytännössä huomioonottaminen tarkoittaisi sen selvittämistä, mitä alueita tai vesistöjä kussakin suunnitelmassa on esitetty pidettävän vaelluskalojen kannalta keskeisinä ja näiden alueiden vaelluskalavesistöksi määrittämisen selvittämistä. Erityisesti vaelluskalavesistöjä tarkemmin määriteltäessä tulisi huomioida vaelluskaloihin kuuluvien kalalajien hoidon turvaamiseksi laadittaviin valtakunnallisiin kalavarojen hoitosuunnitelmiin sisältyvät esitykset mainittujen kalalajien kannalta keskeisistä vesistöistä. Koska päätöstä ensimmäistä kertaa tehtäessä ei suunnitelmia ole kattavasti käytössä, tulee määrittelyssä käyttää apuna tutkimus- ja seurantatietoja.

Vaelluskalapitoisten vesistöjen koski- ja virta-alueiden määritelmä lain 4 §:n 5 kohdassa on laadittu sellaiseksi, että sen avulla olisi nykyistä helpompi identifioida kalastukselta tällä perusteella kielletyt alueet. Alueet olisivat käytännössä hieman laajempia kuin nykyisen lain järjestelmässä tarkoitettut lohija siikapitoisten jokien koski- ja virtapaikat ja

kalojen elinkierron kannalta keskeisimmät alueet olisi nykyistä selkeämmin rajattu kalastuksen ulkopuolelle. Tarve tällaisten alueiden määrittämiselle erillisellä päätöksellä olisi siten nykyistä harvinaisempaa. Epäselvien tapausten ratkaisemiseksi lain 63 §:n 2 momentissa annettaisiin ELY-keskukselle kuitenkin valtuus tarvittaessa määrittää päätöksellään yksityiskohtaisesti missä koski- ja virta-alueen rajat kulkevat. Päätökset tehtäisiin normaalissa hallintolain mukaisessa menettelyssä ja rajat merkittäisiin kalataloushallinnon tietojärjestelmän osana olevaan kalastuksensäätyrekisteriin.

64 §. Kalastuksen rajoittaminen vaelluskalojen kulun turvaamiseksi. Pykälässä säädettäisiin valtioneuvoston valtuudesta säätää asetuksella sellaisia kalastuksenrajoituksia, jotka ovat tarpeen vaelluskalojen elinkiertoa liittyvän luontaisen kulun tai muiden lajien elinvoimaisuuden kannalta keskeisten elinkierron vaiheiden turvaamiseksi. Koska vaelluskaloiksi määritellyt kalalajit ovat lajeja, joita pidetään yleensä erityisen arvokkaina ja joiden kannoille elinkiertoa liittyvän vaelluksen turvaaminen on keskeistä, olisi vaelluskalojen osalta kalastuksen rajoittamiseen oikeuttavien valtuuksien soveltamiskynnys hieman alempana kuin vastaava kynnys 52 §:n yleisten kalastuksen rajoittamisvaltuuksien osalta. Soveltamiskynnys olisi myös kytketty osin erityyppiseen tosiseikkaan eli siihen, että vaelluskalojen kulku tai luontainen elinkierto olennaisesti häiriintyy. Myös vaelluskalojen osalta olisi siten hyödynnettävissä 52 §:ssä tarkoitettu mahdollisuus kalastuksen rajoittamiseen silloin, kun lajin elinvoimaisuus tai tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä taikka alueella, joka on keskeinen kalalajin tai -kannan lisääntymisen kannalta. Kulun tai elinkierron häiriintymisen estämiseksi asetettavat rajoitukset olisivat mahdollisia vain vaelluskalojen osalta. Rajoituksia voitaisiin antaa ainoastaan vaelluskalavesistöissä eli vaelluskalojen keskeisenä vaellustienään tai lisääntymisalueenaan käyttämillä vesialueilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön valtuudesta antaa asetuksella teknisuonteisia säännöksiä pyydysten rakenteesta ja käyttötavasta sekä yksityiskohtaisia säännöksiä pyydysten käyttö-

ajasta ja pyydys sekä saalismääristä. Maa- ja metsätalousministeriön asettamat rajoitusasetukset voisivat siten koskea lähinnä teknisuonteisia ja poliittiselta sekä yhteiskunnalliselta merkitykseltään vähäisempiä asioita, kuten verkkojen rakennetta ja silmäkokoa, rysien rakennetta sekä vähäisiä ajallisia rajoituksia pyydysten käyttöön.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että vaelluskalojen turvaamiseksi asetettavat rajoitukset voitaisiin säätää erilaisina eri kaupallisten kalastajien luokkiin kuuluville kalastajille. Jos kaupallisille kalastajille annettaisiin elinkeinon turvaamisen tarkoituksessa esimerkiksi jo rajoitusta asetettaessa joitain poikkeuksia yleisestä rajoituksesta, ei näitä poikkeuksia välttämättä myönnettäisi ryhmään 2 kuuluville kaupallisille kalastajille, joiden kalastus ei usein ole päätoimista.

65 §. Jokisuukalastuksen kieltö. Kansallisen kalatiestrategian ja lohistrategian tavoitteiden mukaisesti on tarpeen tehostaa vaelluskalojen luontaisen lisääntymisen edellytyksiä. Eräänä tarpeellisenä toimena on pidetty erityisesti vaelluskalavesistöjen jokisuualueilla tapahtuvan kalastuksen oikeasuhtaista rajoittamista vaelluskalojen nousun turvaamiseksi.

Kalastuslain 65 §:n 1 momentissa esitetään sädeittäväksi, että kalastus vaelluskalavesistöön kuuluvassa joessa sekä viittä kilometriä lähempänä tällaisen joen suuta troolilla tai nuotalla on kielletty.

Erityisesti taimenen syysvaelluksen edellytysten turvaamiseksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin kielletyksi kaikenlainen verkko- ja kalastus kilometriä lähempänä vaelluskalavesistöön kuuluvan joen suuta 15 päivästä elokuuta 15 päivään lokakuuta.

Pykälän 4 momentissa kiellettäisiin isorysän pitäminen meressä kolmea kilometriä lähempänä vaelluskalavesistöön kuuluvan joen suuta. Poikkeuksena olisivat kuitenkin aiemman lainsäädännön aikana saadut oikeudet isorysällä kalastamiseen mainituilla vesialueilla. Poikkeus ei koskisi aiemman lainsäädännön aikana viranomaiselta saatuja poikkeuslupia kalastukseen, vaan niiden osalta tulisi kyseeseen ainoastaan lain 132 §:n siirtymäsäännöksen mukainen vuoden mittainen erityismääräaika. Poikkeus koskisi vain erityisiä rysäpaikkoja tai muita aiemmin saavu-

tettuja erityisperusteisia kalastusoikeuksia, joiden sisältönä on oikeus kalastamiseen ryssä kieltoalueella.

Pykälässä mainittu etäisyys jokisuusta määriteltäisiin siten, että jokisuussa joen keskikohdasta määriteltäisiin linnuntienä laissa määritelty kilometrimäärä puoliympyrän muodossa merialueella.

Jokisuukalastuksen kalastuslaissa säädetyt rajoitukset eivät kuitenkaan olisi voimassa Tornionjoella, vaikka se onkin Itämeren lohien tärkein kutujoki. Tornionjoen ja sen edustan kalastuksessa noudatetaan Suomen ja Ruotsin välistä rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä.

66 §. Kalaväylä. Pykälässä säädettäisiin kalojen kulun turvaamiseksi perustettavasta kalaväylästä. Voimassa olevan kalastuslain järjestelmässä kalojen kulun turvaamiseksi kalastusta on vesistöjen joki- sekä salmi- ja kapeikkoalueilla säännelty viittauksilla vesilaissa tarkoitettuun valtaväylään. Voimassa olevassa sääntelyssä sekä valtaväylän määritelmä että osa siihen liittyvistä oikeusvaikutuksista saavat sisältönsä vesilakiin tehdyistä viittauksista. Lainsäädännön yksinkertaistamiseksi esitetään, että kalastuslaissa viitattaisiin vesilakiin jatkossa ainoastaan hyödyntämällä vesilain mukaisia joen sekä salmen ja kapeikon määritelmiä säädettäessä siitä, missä kalaväylä sijaitsee. Viittaus sisältyisi 66 §:n 1 momenttiin.

Varsinainen kalaväylän määritelmä ja siihen liittyvät oikeusvaikutukset olisi selkeyden vuoksi jatkossa säännelty suoraan kalastuslaissa. Väylän määritelmä sisältyisi 66 §:n 2 momenttiin ja olisi asialliselta sisällöltään nykyistä vastaava. Väylä olisi siten kolmannes keskivedenkorkeuden mukaisesta joen, salmen tai kapeikon leveydestä sen syvimällä kohdalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kalaväylän ulottuvuudesta jokien suualueilla voimassa olevan lain 24 §:n 2 momenttia asiallisesti vastaavalla säännöksellä. Kalaväylä jatkuisi siten jokien suualueilla katkeamattomana kattaen kolmanneksen joen keskivedenkorkeuden mukaisesta leveydestä [sen syvimällä kohdalla] niin kauaksi selkäveteen, että kalan kulku on turvattu. Sellaisilla alueilla, joissa joella on useita uomia tai jokien suualueilla, joissa joki haarautuu useaan

osaan, kalaväyliä olisi joen jokaisessa uomassa tai haarassa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että ELY-keskuksella olisi toimivalta määrätä kalaväylän leveys tai sijainti 1 tai 2 momentissa säädetyistä poikkeavalla tavalla, jos se kalan kulun turvaamiseksi olisi välttämätöntä. Poikkeustoimivaltaa voitaisiin käyttää sellaisissa tilanteissa, joissa kalaväylän laissa määritelty sijainti tai leveys on alueen erityispiirteistä johtuen selkeästi sellainen, että väylä ei riittävällä tavalla turvaa kalan kulun tavoitetta. Jos tarve kalan kulun turvaamiselle liittyisi alueen erityispiirteiden sijasta ainoastaan jonkin alueella esiintyvän kalalajin tai -kannan heikkoon tilaan, tulisi kalastusta ensisijaisesti rajoittaa 52, 53 tai 64 §:n mukaiseen toimivaltaan perustuen. ELY-keskuksen poikkeusmääräykset voisivat olla voimassa enintään kymmenen vuotta kerrallaan.

67 §. Kalaväylän pitäminen vapaana pyydyksistä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kalaväylässä aina voimassa olevista kalastusrajoituksista. Säännöksen mukaan kaikkien kiinteiden ja seisovien kalanpyydysten pitäminen kalaväylässä lukuun ottamatta rapumertaa on kielletty. Kiinteillä ja seisovilla pyydyksillä tarkoitettaisiin 4 §:n 16 ja 17 kohdissa määriteltyjä pyydyksiä. Rapumeran kalaväylään asettamisen vaikutukset kalojen vaellukseen olisivat käytännössä niin olemattomat, ettei kyseistä pyyntimuotoa olisi kalaväylässä pysyvästi tarpeen rajoittaa.

Pykälän 2 momentissa rajoitettaisiin troolilla tai nuotalla kalaväylässä tapahtuvaa luvallista kalastusta säätämällä velvollisuus pitää aina yli puolet väylän leveydestä vapaana mainittuja kalastustapoja käytettäessä.

68 §. Kalaväylän rajojen selvittäminen. Kalaväylän yleiset sijainnin perusteet määriteltäisiin lain 66 §:ssä. Joissain tapauksissa kalaväylän sijainnin määrittäminen saattaa kuitenkin alueen erityispiirteistä johtuen olla poikkeuksellisen vaikeaa ainoastaan lakiin sisältyvää määrittelyä soveltaen ja kalastukselta kielletyn alueen sijainti voi jäädä käytännössä epäselväksi. Tällaisia tapauksia varten lain 68 §:ssä säädettäisiin siitä, että kalaväylän rajat voidaan selvittää erillisessä maanmittaustoimituksessa, jonka voivat hakemuksellaan saattaa vireille ELY-keskus tai

kyseessä olevan alueen kalastusoikeuden haltija. Toimituksen suorittaisi toimitusinsinööri ilman uskottuja miehiä ja siihen sovellettaisiin muuten kiinteistönmuodostamislaissa (554/1995) rajankäynnistä säädetään.

69 §. Kalastaminen puroissa. Purona pidetään vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan sellaista virtaavan veden vesistöä, jonka valuma-alue on alle sata neliökilometriä. Purot ovat vesistöalueina pienehköjä, mutta niillä on keskeinen merkitys tiettyjen kalojen (esim. purotaimen) elinkierron kannalta. Kalastaminen puroissa kiinteillä ja seisovilla kalanpyydyksillä olisikin kalastuslain 69 §:n nojalla pääsääntöisesti kielletty. Kielto ei kuitenkaan koskisi katiskaa ja rapumertaa, joiden alhainen pyyntitehokkuus ei useimmissa tapauksissa ole omiaan aiheuttamaan olennaista haittaa kalojen elinkierrolle.

70 §. Kalatiessä kalastaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kielletyksi kalastaminen kalatiessä sekä kahdensadan metrin matkalla sen tai muun vastaavan laitteen ylä- tai alapuolella. Kalatiet ja muut vastaavat laitteet, jotka on rakennettu kalan kulkemisen turvaamiseksi, ovat alueita, joilla kalastaminen olisi pyynnin tehokkuuden vuoksi vaeltavien kalalajien kantojen turvaamisen kannalta erittäin haitallista ja poistaisi käytännössä laitteiden alkuperäisen tarkoituksen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kielletyksi kalastaminen voima- tai muuhun laitokseen vettä johtavassa kanavassa sekä sadan metrin matkalla patoturvallisuuslaissa tarkoitettujen padon alapuolella. Ehdottomalla rajoituksella pyritään kalan kulun turvaamiseen sillä rakennetussa kanavassa tai padon läheisyydessä harjoitettavan kalastuksen suhteellinen tehokkuus olisi useimmiten liiallista suhteessa kalastuksen ekologisen kestävyys-tavoitteeseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi ELY-keskuksen valtuudesta kieltää kalastus määräaikaaisesti padon alapuolella enintään viidensadan metrin matkalla sekä patoaltaassa padon yläpuolella, tekojärvässä ja muussa tekoaltaassa. Toimivalta perustuisi vaelluskalakantojen turvaamisen tavoitteeseen ja olisi siten käytettävissä sellaisilla alueilla, joilla vaelluskalakantojen heikko tila edellyttäisi laissa säädettyä tiukempia rajoituksia tai alu-

eilla, jotka ovat keskeisiä vaelluskalojen kulun kannalta ja erityispiirteiltään sellaisia, että laissa säädetyt rajoitukset eivät sellaisenaan riitä toteuttamaan kantojen turvaamisen tavoitetta.

71 §. Poikkeus kiellosta kalastaa jokisuu-alueella, kalaväylässä sekä kalatiessä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi 71 §:n nojalla myöntää tilapäisiä lupia jokisuualueella, kalaväylässä tai kalatiessä kalastamiseen. Poikkeustoimivalta koskisi myös sellaisia alueita, joita koskien ELY-keskus on 66 §:n 3 momentin nojalla määrännyt kalaväylän kulkemaan laissa säädetystä poikkeavalla tavalla tai 70 §:n 2 momentin nojalla kieltänyt kalastuksen laissa säädettyä laajemmalla alueella padon alapuolella, patoaltaassa, tekojärvässä tai muussa tekoaltaassa.

Tilapäisiä lupia voitaisiin myöntää sen ollessa välttämätöntä yleisten kalataloudellisten tavoitteidenturvaamiseen liittyvästä syystä tai muusta erityisestä syystä. Tällaisia syitä voisivat olla esimerkiksi kalavarojen hoidon toteuttamiseksi tärkeän tutkimuksen suorittaminen tai istutustoimintaa varten tarpeellisten emokalojen pyynti.

8 luku **Kalojen istuttaminen ja muu kalavesien hoito**

72 §. Kielletyt istutukset. Pykälässä säädettäisiin yleinen kieltäminen suorittaa sellaisia kalatai rapulajien istutuksia, joilla voitaisiin olemassa olevan tiedon perusteella arvioida olevan luonnon monimuotoisuutta heikentävä vaikutus sen vuoksi, että ne vaarantavat luonnossa esiintyvän kala- tai rapulajin tai näiden kannan säilymisen. Luonnossa esiintyvien lajien tai kantojen säilymisen vaarantava vaikutus saattaisi olla esimerkiksi istutuksilla, joissa istutettava laji saattaisi syrjäyttää tai tuhota luonnonvaraisen kannan tai lajin taikka istutuksilla, joihin liittyy ilmeinen vaara kala- tai raputautien leviämisestä kohdevesistöön.

Pykälän 2 momentissa valtioneuvostolle annettaisiin valtuus säätää asetuksella yksityiskohtaisemmin sellaisista seikoista, joiden perusteella tiettyjen istutusten arvioidaan voivan vaarantaa 72 § 1 momentissa tarkoite-

tulla tavalla kala- tai rapulajin tai muun lajin tai näiden kannan säilymisen.

73 §. Kalojen ja rapujen istuttaminen. Pykälän 1 momentti sisältäisi kaikkia istutuksia jatkossa koskevan pääsäännön, jonka mukaan istutuksia koskevien perustietojen tulisi aina sisältyä kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaan. Istutuksesta suunnitelmaan sisällytettävälle tiedolle asetettavat vaatimukset eivät käytännössä voisi olla kovin-kaan tiukat, sillä käyttö- ja hoitosuunnitelma on voimassa enintään kymmenen vuotta, eikä kaikkia tuona aikana suoritettavia istutuksia olisi mahdollista yksityiskohtaisesti ennakolta yksilöidä. Vaatimus koskisi lähinnä perustietoja siitä, millaisia istutuksia käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaoloaikana tehtäisiin. Suunnitelman tulisi sisältää perustiedot istutusten tavoitteista, istutettavaksi tarkoitetut kalalajit tai -kannat ja niiden arvioidut määrät sekä istutuksissa käytettävien kalojen ikä ja kokoluokka. Jokaisista istutustapahtumasta ei siten suunnitelmaan ole tarvetta sisällyttää. Tarkoituksena on siten antaa käyttö- ja hoitosuunnitelmaa valmisteltaessa viranomaiselle riittävästi tietoa, jonka pohjalta viranomaisen ja kalatalouden alueellinen yhteistyöryhmä voisivat arvioida istutustoiminnan merkitystä alueen kalakantojen hoidossa ja esittää näkemyksensä esitettyjen istutusten tarpeellisuudesta tai riittävydestä sekä mahdollisuuksista vaihtoehtoihin hoitotoimiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että istutukset olisivat mahdollisia myös silloin, kun niistä ei sisälly riittävän tarkkoja tietoja käyttö- ja hoitosuunnitelmaan. Istutuksille olisi tällöin kuitenkin aina haettava erillinen lupa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta. Luvan myöntäminen istutukselle tapahtuisi samoin perustein kuin käyttö- ja hoitosuunnitelmaa hyväksyttäessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle toimivalta kieltää istutusten tekeminen sellaisesta vesistöstä tai vesiviljelylaitoksesta, johon liittyy riski kala- tai raputautien leviämiseen luonnonvesiin.

Pykälän 4 momentissa asetettaisiin istutus-toiminnan vaikutusten ja tuloksellisuuden arvioimisen edellytysten luomiseksi yleinen velvollisuus istuttajille ilmoittaa kaikista tehdyistä istutuksista kolmen kuukauden kulu-

sa istutustapahtumasta istutuksista pidettävään rekisteriin. Käytännössä ilmoitus tehtäisiin rekisteriä ylläpitävälle viranomaiselle sähköisesti.

Pykälän 5 momentissa rajattaisiin käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisällytettävien istutuksia kokeva kielto koskemaan vain sellaisia istutuksia, joita ei suoriteta vesilain 3 luvun 14 §:n nojalla kalatalousvelvoitteiden toteuttamiseksi, koska käyttö- ja hoitosuunnitelmassa ei voida ennakoita lupapäätösten ehtoina määrättyjä velvoitteita.

74 §. Istutettavien kalojen merkintä. Pykälässä säädettäisiin valtioneuvostolle valtuus asetuksella säätää tiettyjen kalalajien, -kantojen tai niiden tiettyjen ikä- tai kokoryhmien istuttamisen edellytykseksi se, että istukkaat on ennen istuttamista merkitty niistä sellaisella merkinnällä, joka voidaan ulkoisesti tai muutoin tunnistaa kalasta. Joidenkin kalakantojen (esimerkiksi meritaimen ja järvilohi) heikentyneiden luonnonkantojen kalastuksen sääntelyssä ja sääntelyn vaikuttavuuden varmistamisessa on osoittautunut ongelmalliseksi se, että samaa kantaa on istutettu runsaasti muun muassa velvoitteena. Kalastettaessa on käytännössä mahdotonta erottaa luonnonkantaan ja istutettuun kantaan kohdistuva kalastus.

Tämän ongelman ratkaisemiseksi istutettavia kaloja on mahdollista merkitä sellaisilla kalasta ulkoisesti tai muuten havaittavissa olevilla merkeillä tai merkinnöillä, jotka käytännössä mahdollistaisivat valikoivan kalastuksen ja erityisesti valikoivan saaliiksi ottamisen. Koska istutettujen kalojen kalastus lisää myös luonnonkantoihin kohdistuvaa kalastusta, esitetään, että istutusten ehdoksi voitaisiin määrätä istutettujen kalojen merkitseminen kalasta ulkoisesti tai muuten havaittavissa olevalla merkinnällä. Merkintää hyödynnettäisiin käytännössä säätämällä lain 52 tai 53 §:n nojalla rajoituksia kalojen saaliiksi ottamiseen.

75 §. Poikkeukset istutuskielloista. Pykälässä esitetään säädettäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valtuudesta myöntää poikkeuksia 72 ja 73 §:n nojalla kielletyistä istutuksista. Käytännössä poikkeukset voisivat koskea 72 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa sekä 73 §:n 3 momentissa tarkoitettuja istutuksia sellaisissa poik-

keuksellisissa yksittäistapauksissa, joissa lupahakemuksessa tarkoitettu istutus ei tapauksen erityispiirteiden vuoksi aiheuttaisi mainituissa säännöksissä aiheutettua vaaraa. Jos esimerkiksi 73 §:n 2 momentin nojalla kieltäisiin jostain tietyistä vesiviljelylaitoksesta peräisin olevien poikasten istuttaminen, mutta kiellon voimaantulon jälkeen saatuun uuteen tietoon perustuen havaittaisiin, että mainitusta laitoksesta peräisin oleva tietty istukaserä ei ominaisuuksiensa takia edellytä sen käytön kieltämistä.

76 §. Kalojen ja rapujen maahantuonti. Pykälässä säädettäisiin Neuvoston tulokaslajien ja paikallisesti esiintymättömien lajien käytöstä vesiviljelyssä annetun asetuksen (EY) N:o 708/2007 5 artiklassa edellytetyllä tavalla siitä, mikä viranomaisen toimii ns. toimivaltaisena viranomaisena, ja vastaa mainitun asetuksen vaatimusten noudattamisesta sekä käsittelee kalojen ja rapujen maahantuontia koskevat hakemukset asetuksessa määrättyä menettelyä noudattaen. Toimivaltaista viranomaista ei Suomen lainsäädännössä ole aiemmin yksiselitteisesti nimetty, vaan maa- ja metsätalousministeriön on katsottu olevan kalatalousasioissa ja vesiviljelyssä yleisesti toimivaltainen. Maahantuontihakemusten käsittely ei kuitenkaan ole luonteeltaan ministeriölle kuuluva tehtävä ja se annettaisiin erikoistumistehtävänä tietyille ELY-keskukselle. Järjestely on tarpeen neuvoston asetuksen vaatimusten toteuttamiseksi, viranomaiselle aiheutuvan hallinnollisen taakan minimoimiseksi ja oikein kohdistamiseksi sekä maahantuontia koskevien asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi ja yksinkertaistamiseksi hallinnon asiakkaan näkökulmasta.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi kieltö ilman 1 momentissa tarkoitettua toimivaltaisen viranomaisen lupaa tuoda maahan muita kuin Suomessa luonnonvaraisina jo olevia kalat tai rapulajeja, niiden kantoja tai sukusoluja luonnonvesiin päästämistä tai vesiviljelytoimintaa varten.

Asetus (EY) N:o 708/2007 ei oman soveltamisalansa mukaisesti koske kalojen maahantuontia luonnonvesiin laskemista varten. Kalojen ja rapujen luonnonvesiin istuttamiseen liittyvien ekologisten ja tautiriskien vuoksi tähän tarkoitukseen suoritettavaa maahantuontia on kuitenkin tarpeen arvioida

samojen kriteerien pohjalta kuin tuontia vesiviljelytarkoituksiin. Kalojen maahantuonnille asetetut vaatimukset koskisivat 76 §:n mukaan siten myös kalojen maahantuontia niiden luonnonvesiin päästämistä varten.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin sellaisista yleisistä edellytyksistä, joita erityisesti kalojen luonnonvesiin laskemista varten tapahtuvalle maahantuonnille voitaisiin asettaa.

77 §. Kala- ja raputautien ehkäiseminen. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lain 95 §:n 2 momenttia vastaavasti valtioneuvoston valtuudesta säätää kieltoja tai määräyksiä, jotka koskevat kalojen, rapujen tai mädin vientiä ja tuontia sekä kuljetusta, varastointia ja kauppaa taikka niiden pyynnissä, varastoinnissa ja kuljetuksessa käytettyjen välineiden käsittelyä tai siirtämistä toiselle paikkakunnalle. Toimivalta on tarpeen muun muassa sellaisiin poikkeuksellisiin tautitilanteisiin varautumiseksi, joiden yhteydessä on nopeasti kyettävä saattamaan voimaan väliaikaisia erityisjärjestelyitä kalojen kuljetukseen tai varastointiin tai niissä käytettävien välineiden käsittelyyn liittyen tartuntariskien poistamiseksi. Lisäksi toimivalta on tarpeen kala- ja raputautien leviämisen ehkäisemiseksi muun muassa pyynti- ja kuljetusvälineiden välityksellä.

9 luku **Kalatalouden edistäminen ja rahoitus**

78 §. Kalastonhoitomaksu ja sen tarkistaminen. Voimassa olevan kalastuslain 88 §:n 1 momentissa tarkoitettu kalastuksenhoitomaksu ja 88 §:n 2 momentissa tarkoitettu viehekalastusmaksu ehdotetaan yhdistettäväksi yhdeksi maksuksi, joka sisältäisi veronluonteisena maksuna kalastajilta perittävän kalastuksenhoitomaksun sekä maksullisen yleiskalastusoikeuden viehekalastukseen. Maksun nimenä olisi kalastonhoitomaksu. Kalastonhoitomaksusta, sen määrästä ja määrän tarkistamisesta esitetään säädettäväksi lain 78 §:ssä. Maksujen suoritusvelvollisuus kohdistuisi niille, jotka harjoittavat kalastusta. Kalastonhoitomaksun suorittamisvelvollisuus ulotettaisiin koskemaan kaikkia muunlaista kalastusta kuin lain 7 §:ssä tarkoitettua onkimista tai pilkkimistä harjoittavia kalasta-

jia, jotka ovat kalastustapahtuman hetkellä 18 vuotta täyttäneitä.

Voimassa olevan lain järjestelmästä poiketen maksullinen yleiskalastusoikeus viehekalastuksen harjoittamiseen seuraisi suoraan kalatalouden edistämiseksi kerättävän kalastonhoitomaksun suorittamisesta, eikä viehekalastuksesta olisi tarvetta enää suorittaa erillistä maksua. erityiskohteita lukuun ottamatta.

Koska kalastonhoitomaksu on luonteeltaan sekä perustuslain 81 §:ssä tarkoitettu vero että julkinen maksu, maksun suuruuden yleisistä perusteista säädettäisiin perustuslain vaatimusten mukaisesti lailla 78 §:n 1 ja 3 momentissa. Kalastonhoitomaksun voisi suorittaa 78 §:n 1 momentin mukaan koskien yhden kalenterivuoden (35 euroa), seitsemän vuorokauden (10 euroa) tai yhden vuorokauden (5 euroa) mittaista ajanjaksoa. Maksun suuruus tarkistettaisiin 78 §:n 3 momentin nojalla viisivuotiskausittain valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti ja pyöristettäisiin lähimpään täyteen euroon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta pitää kalastusta harjoitettaessa mukana todistusta kalastonhoitomaksun suorittamisesta ja näyttää todistus vaadittaessa 98 §:ssä tarkoitetulle viranomaiselle tai kalastuksenvälvoijälle. Lain kalastuksenvälvontaa koskevassa 12 luvussa säädettäisiin tarkemmin mainittujen velvollisuuksien valvonnasta ja siihen liittyvistä sanktioista.

79 §. Maksujen kerääminen. Kalastonhoitomaksujen keräämisestä vastaavana viranomaisena toimisi pykälän 1 momentin mukaan Metsähallitus. Kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksujen keräämisestä on voimassa olevan lain aikana tehty asiamiessopimuksia, joiden perusteella maksujen keräämisestä vastaavat viranomaisen ohella eräät yksityiset tahot. Nykyisessä kalastuslaissa ei kuitenkaan ole nimenomaista sääntelyä, jolla viranomaiselle olisi annettu mahdollisuus tällaista asiamiestoimintaa koskevien sopimusten tekoon. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksen mukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Nykyisen kalastuslain mukaisten kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksujen keräämisessä on apulaisoikeusasiamiehen lausunnon 29.10.2009, Dnro 2567/4/07 mukaan kyse julkisen hallintotehtävän hoitamisesta. Ehdotetun lain mukainen kalastonhoitomaksu rinnastuu luonteeltaan täysin kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksuihin ja sen keräämistä koskevat siten samat edellytykset kuin mainittuja maksuja. Lain 79 §:n 1 momentissa säädettäisiin siitä, että Metsähallitus vastaa tulevien kalastonhoitomaksujen keräämisestä, ja että se voi järjestää maksujen keräämisen tekemällä asiaa koskevan sopimuksen toisen viranomaisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa.

Yksityisillä palveluntuottajilla olisi mahdollisuus periä palvelustaan kohtuullinen palvelumaksu. Koska kysymyksessä on veronluontoiseen maksuun kuuluva pakollinen lisävelvoite, on maksu rinnastettavissa luonteeltaan veronluontoiseen maksuun. Muun muassa oikeuskanslerin ratkaisussa 46/1/00 on edellytetty, että maksettavan veron lisäksi suoritettavasta asiakkaan vastuulla olevasta pakollisesta (palvelu)maksusta on veronluonteisen maksun tavoin perustuslain 81 §:n vaatimukset huomioon ottaen säädettävä lailla. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siten siitä, että vastuu palvelumaksun suorittamisesta olisi kalastonhoitomaksun suorittavalla asiakkaalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös niistä edellytyksistä, joita maksuja vastaanotavalta palveluntuottajalle asetettaisiin. Käytännössä palveluntuottajilta edellytettäisiin riittäviä teknisiä valmiuksia kalastonhoitomaksujen vastaanottamiseksi sekä sellaista alueellisesti kattavaa myyntiverkostoa, että maksujen suorittaminen on mahdollista koko maan alueella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Metsähallituksen velvollisuudesta järjestää palveluntuottajan toiminnan valvonta siten, että voidaan varmistaa palveluntuottajan toiminnan sekä sen hoitaman maksuliikenteen asianmukaisuus.

80 §. Todistus kalastonhoitomaksun suorittamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan pääasiallisena kalastusoikeuden osoittavana todistuksena kalastonhoitomaksun suorittamisesta toimisi maksusta saatu kuitti.

Virheellisesti suoritettujen kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksujen palauttamisesta aiheutuu valtiolle vuosittain huomattava määrä lisätyötä ja hallinnollisia kustannuksia. Maksuja suoritetaan virheellisesti yleensä täysin viranomaisesta johtumattomasta syystä. Voimassa olevan järjestelmän aikana lain virheellisiä suorituksia eniten aiheuttaneet erityispiirteet – läänijakoon perustuva luvan voimassaolo, sekä yli 65-vuotiaiden maksuvapautus on esitettyjen säännösten mukaisesti tarkoitus poistaa laista. Jatkossa on siten yhä ilmeisempää, että virheellinen maksu johtuu yleensä huolimattomuudesta maksajan puolella. Kalastuslain 80 §:n 2 momenttiin esitetäänkin säännöstä, jonka mukaan virheellisesti suoritettua kalastonhoitomaksua ei palauteta, ellei palauttamiselle ole erityisiä syitä. Erityisinä syinä voidaan mainita esimerkiksi tilanteet, joissa maksaja on suorittanut näppäilyvirheen johdosta huomattavasti ylisuuren maksun tai virheellisyys johtuu aivan ilmeisesti muusta syystä kuin maksajan huolimattomuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kalastonhoitomaksujen keräämisestä ja kalastonhoitomaksusuorituksen osoittamiseksi hyväksytyistä todistuksista annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Asetuksella voitaisiin antaa esimerkiksi tarkempia määräyksiä niistä edellytyksistä, joita 79 §:n nojalla tehdyn asiamies-sopimuksen perusteella kalastonhoitomaksusuorituksia vastaanottavan asiamiehen antamalle tositteelle asetetaan.

81 §. Maksuvarojen käyttö. Pykälässä säädetäisiin yksityiskohtaisesti niistä käyttötarkoituksista, joihin kalastonhoitomaksuina kertyneet varat ohjattaisiin. Maksujen jaolla pyrittäisiin käytännössä edistämään erityisesti kalavesien kestävästä käytöstä ja hoidon järjestämisestä sekä vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä.

Osa esitettävän kalastonhoitomaksun kertymästä käytettäisiin 81 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kalavesien kestävästä käytöstä ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kalastuksen valvonnasta aiheutuviin kustannuksiin. Näitä kustannuksia olisivat esimerkiksi kalastuksen järjestämiseen, valvontaan sekä kalastusmahdollisuuksien kehittämiseen ja

niistä tiedottamiseen liittyvät hankkeet. Hankkeet olisivat samantyyppisiä kuin voimassa olevan kalastuslain kalastuksenhoitomaksuvaroilla erityisavustuksina rahoitetut hankkeet.

Kalatalousalueiden toiminnasta aiheutuviin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin luettaisiin kalatalousalueiden perusrahoitus sekä alueiden mahdollisiin erityisiin hankkeisiin saamat varat. Kalatalousalueiden rahoitus muuttuisi nykyisten kalastusalueiden rahoituksesta, jossa perusmäärärahan lisäksi on toimintarahaa jaettu kalastusrasituksen perusteella. Ehdotettavan lain mukaisessa järjestelmässä kalatalousalue saisi perusosan ja loppu määräraha määräytyisi hakemuksen perusteella. Uusi järjestelmä olisi joustava ja tulokselliseen toimintaan kannustava.

Kalatalousalan neuvontapalveluita järjestävät tahot voisivat 1 momentin 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriölle tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle osoittamansa hakemuksen perusteella saada varoja neuvontapalveluiden järjestämiseksi toteutettavista hankkeista aiheutuviin kustannuksiin. Voimassa olevan lain järjestelmän mukainen yleisavustus muuttuisi siten hankerahoitukseksi, joka olisi joustavampi tuloksellisen, vaikuttavan ja asiakkaiden tarpeista lähtevän toiminnan rahoittamiseksi.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla maksuvaroista myös korvattaisiin vesialueen omistajille heidän alueensa käytöstä maksullisten yleiskalastusoikeuksien hyödyntämiseen aiheutuvaa haittaa. Korvausmäärärahojen osalta korvausperuste muuttuisi suhteessa voimassa olevaan lakiin siten, että korvausperuste olisi jatkossa viehekalastusrasitus. Onginta- ja pilkintärasitusta ei siten jatkossa käytettäisi enää korvausperusteena.

Viranomaiselle kalastonhoitomaksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen 1 momentin 5 kohdan mukaan käytettävät varat varattaisiin maksukertymästä ennen pykälän 1–4 kohdissa tarkoitettujen varojen jakamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että kalastonhoitomaksuina kertyneitä varoja voitaisiin tarvittaessa käyttää myös 93 §:n 1 momentissa tarkoitettua kalastonhoitomaksu-, omistajakorvaus-, istutus-

, kalatalousvelvoite ja -maksu, kalatalous-alue- tai kalastuksentralojarekisteristä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahan käyttöä määriteltäisiin säädettävän lain puitteissa myös valtion talousarviossa ja sen vaikuttavuustavoitteissa. Määrärahalla edistettäisiin siten valtion talousarviossa esitettyjen vaikuttavuus- ja tulostavoitteiden sekä kalavesien käytön ja hoidon järjestämiseen laadittujen strategioiden tai ohjelmien toteuttamista.

82 §. Maksuvarojen jakaminen. Pykälässä esitetään säädettäväksi tarkemmin siitä, miten kalastonhoitomaksuina kerätyt varat jaetaan. Pykälän 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö sekä sen määräämissä rajoissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntävät varat kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kalastuksen valvonnasta aiheutuviin kustannuksiin sekä kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämiseksi toteutettavista hankkeista aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahaa voitaisiin käyttää myös kalastuskulttuurin taltiointiin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntäisi varat kalatalousalueiden toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin sekä kalavesien yleiskalastusoikeuksien hyödyntämiseen sekä kalastusopastointiaan perustuvasta käytöstä maksettaviin korvauksiin vesialueen omistajille.

Vesialueen omistajille maksettavia korvauksia jaettaessa jako perustuisi pykälän 2 momentin mukaan kalatalousalueen 36 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tekemään esitykseen alueen viehekalastusrasituksesta ja sen jakautumisesta. Jos kalatalousalueella (ensimmäistä jakoa suoritettaessa tai muutoin) ei ole voimassa olevaa jakoesityksen sisältävää käyttö- ja hoitosuunnitelmaa, voisi alue tehdä ELY-keskukselle erillisen esityksen varojen jaosta. ELY-keskuksen hyväksytyä jakohdotuksen itse jaon teknisestä suorittamisesta vastaisi kalatalousalue. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi, jos vesialueen omistajalle tulevat korvaukset olisivat kokonaisuutena vähemmän kuin 100 euroa, jäisivät ne kalatalousalueelle käytettäväksi kalakantojen hoitoon. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, ettei vesialueen omistajille mak-

settavia korvauksia pidettäisi valtionavustuslaissa tarkoitettuina valtionavustuksina. Kyseessä on omistajalle hänen omaisuutensa käytön rajoittamisesta maksettava korvaus, jonka käyttökohteisiin tai -tarkoitukseen varat myöntävä viranomais ei voi millään tavalla vaikuttaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin varojen käytön tehokkuuden sekä tuottavuuden varmistamiseksi siitä, että maa- ja metsätalousministeriö sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voivat asettaa 81 §:n 1 momentin 1–3 ja 5 kohdassa tarkoitettujen varojen käyttöä koskevia tulostavoitteita tai ehtoja varojen saajille.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin 4 momentin nojalla säätää tarkemmin 81 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettujen varojen myöntämisen perusteista sekä 5 kohdan varojen käytöstä.

83 §. Vesialueen omistajan tietojenantovelvollisuus. Pykälässä asetettaisiin kalastonhoitomaksukertymästä korvauksia saaville vesialueen omistajille velvollisuus luovuttaa kalatalousalueelle korvauksen maksamiseksi tarpeellisia tietoja sekä velvollisuus mainittujen tietojen päivittämiseen. Voimassaolevan kalastuslain aikana vesialueen omistajille maksettavaksi tarkoitettuja korvausvaroja on jäänyt muun muassa puutteellisten yhteystietojen vuoksi tilittämättä ja varat ovat siirtyneet rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetun lain (281/1931) mukaisessa menettelyssä viime kädessä kalastusalueen haltuun käytettäväksi alueen kalavarojen hoitoon. Mainittu menettely on kuitenkin aikaa-vievä ja raskas, ja vie kohtuuttomasti kalatalousalueiden resursseja suhteessa menettelyllä saatavaan hyötyyn. Kalastusmaksuista kertyvien korvausvarojen nykyistä kustannustehokkaamman hyödyntämisen aikaansaamiseksi kalastuslakiin esitetään säädettäväksi vesialueen omistajia koskeva tietojenantovelvollisuus, jonka täyttämällä vesialueen omistajat mahdollistaisivat itselleen kuuluvien korvausvarojen tilittämisen. Säännös olisi yhteydessä 84 §:n vesialueen omistajille maksettavan korvauksen vanhentumista koskevan säännöksen kanssa.

84 §. *Kalastonhoitomaksuista suoritettavan korvauksen vanhentuminen.* Korvaukset vesialueen omistajille suoritettaisiin 85 §:n nojalla saatuihin tietoihin perustuen ilman omistajan erillistä hakemusta tai aktiivisia toimenpiteitä. Omistajalta saatujen tietojen ollessa niin puutteelliset, ettei korvauksen maksaminen niihin perustuen ole mahdollista, tai tietojen puuttuessa täysin, korvaussaattava vanhenisi 84 §:ssä säädettyssä erityisessä kolmen vuoden määräajassa.

Vanhentuneisiin korvauksiin tarkoitetut varat siirtyisivät suoraan kalatalousalueen haltuun käytettäväksi kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kalastuksen valvonnasta aiheutuviin kustannuksiin. Käytännössä varoja siten hyödynnettäisiin juuri niiden vesialueen omistajien kalavesien hoitoon, joille korvausvarat olisivat kuuluneet. Säännös on tarpeen kalastusalueille varojen hallinnoinnista nykyisin aiheutuvan kohtuuttoman hallinnollisen taakan keventämiseksi sekä kalatalousalueelle jäävien korvausvarojen saamiseksi tehokkaasti kalavaroja sekä kalavesien omistajia palvelemaan tarkoitukseen.

85 §. *Määrärahan varaaminen talousarviossa.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 90 §:ää asialliselta sisällöltään vastaava säännös siitä, että 81 §:ssä tarkoitettuja kalataloudellisia tarkoituksia varten valtion talousarviossa on varattava kertyneiden kalastonhoitomaksujen määrään perustuva määräraha.

Kalastonhoitomaksuina perittävät varat tuloutettaisiin valtion talousarvioon vastaavalla tavalla kuin nykyisinkin. Talousarvion menopuolelle otettaisiin vastaavasti vuosittain jatkossakin lain 81 §:ssä määritelyihin tarkoituksiin määräraha, jonka suuruus määräytyisi kertyneiden kalastonhoitomaksujen määrän perusteella. Varojen keskitetty kerääminen ja jakaminen olisi hallinnollisen taakan minimoimiseksi tarkoituksenmukaista. Lisäksi järjestelmä kannustaisi kalastajia kalastonhoitomaksun maksamiseen, kun maksuista kertyneet varat lakiin sisältyvän kirjauksen mukaisesti tulisivat käytettäväksi kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnitteluun ja toteutukseen sekä muihin kalataloutta suoraan edistäviin tarkoituksiin.

10 luku **Kaupallinen kalastus**

86 §. *Rekisteröityminen.* Pykälässä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joita kaupalliseksi kalastajaksi rekisteröitymistä hakevan tulee täyttää. Rekisteröityminen on nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna laajennettua siten, että se voisi käsittää luonnollisten henkilöiden lisäksi myös oikeushenkilöitä. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi kalastusyrityksen rekisteröitymisen kaupalliseksi kalastajaksi ja näin ollen niiden oikeustila selventyisi. Keskeisin rekisteröitymistä koskeva edellytys olisi 1 momentissa oleva vaatimus siitä, että hakijan asuinpaikan tai kotipaikan tulee sijaita Euroopan unionin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion alueella, niistä johtuvien vapaata liikkumista ja sijoittumista koskevien periaatteiden mukaisesti. Rekisteröitymisen mahdollisuus olisi rajattu maantieteellisesti siten, että rekisteröityä voisivat vain kalastajat, jotka kalastavat Suomen alueella tai talousvyöhykkeellä taikka muiden jäsenvaltioiden aluevesillä tai talousvyöhykkeellä, joihin suomalaisilla kalastusaluksilla on EU:n yhteisen kalastuspolitiikan perusteella ja 8 §:ssä mainitulla tavalla pääsy. Edellytyksenä olisi myös elintarvikelain (23/2006) 22 §:ssä tarkoitetun alkutuotantoilmoituksen tekeminen.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen lain 11 lukuun kalataloushallinnon rekistereistä sekä asetuksenantovaltuuden säätää tarkemmin rekisteröintimenetystä.

87 §. *Kaupallisten kalastajien ryhmät.*

Pykälässä ehdotetaan, että kaupalliset kalastajat jaettaisiin kahteen ryhmään. Kaupallisten kalastajien jakaminen eri ryhmiin on tarpeen sen vuoksi, että kaupallisten kalastajien joukko on hyvin heterogeeninen. Se koostuu yhtäältä päätoimisista kalastajista, joiden toimeentulo muodostuu pääosin kalastustuloista ja toisaalta sivutoimisista kaupallisista kalastajista, joiden kalastustulot ovat pieniä ja satunnaisia. Tämän vuoksi kaikkiin kaupallisiin kalastajiin ei ole tarkoituksenmukaista kohdentaa yhdenmukaisia velvollisuuksia ja oikeuksia.

Esimerkiksi kalansaaliin raportointiin liittyvien velvoitteiden tulisi sisävesillä olla

suhteutettuja kalastuksen määrään. Päätösmisten kalastajien osalta kuukausittainen raportointi on perusteltua, kun taas sivutoimisen kalastajan tai ravustajan osalta kuukausiraportointia voidaan pitää ylimitoitettuna ja tarpeettomana, mikä vain lisäisi hallinnollista taakkaa. Oikeudet eri tukimuotoihin (esimerkiksi polttoaineverohelpotus, kalastusvakuutus ja investointituet) määriteltäisiin näitä asioita koskevissa erillislainsäädännöissä. Kalastuslaissa määritellyt kaupallisten kalastajien ryhmät muodostavat myös hyvän perustan edellä mainittujen etuuksien kohdentamiselle. Myös kalastuksen säätelyssä on tarpeen voida ottaa huomioon kaupallisen kalastuksen luonne ja laajuus. Muun muassa näistä syistä ehdotetaan kaupallisten kalastajien jakamista kahteen ryhmään, joista ryhmä I muodostuisi kalastajista, joiden kalastustulot ovat suurempia ja kalastus luonteeltaan päätoimista sekä ryhmä II kalastajista, joiden kalastustulot ovat pienempiä ja kalastus luonteeltaan sivutoimista.

Ryhmä I koskevat edellytykset sisältyisivät pykälän 1 momenttiin. Momentissa säädettäisiin, että I ryhmään rekisteröitäisiin kalastajat, joiden kalastuksen kolmen viimeksi kuluneen tilikauden aikana kertyneen liikevaihdon keskiarvo ylittää arvonlisäverolain 3 §:n 1 momentissa säädetyn määrän, eli 8 500 euroa. Tämän tulorajan ylittävää toimintaa voidaan pitää yritysmäisenä toimintana ja siitä saatavaa tuloa elinkeinon harjoittamisen kannalta merkityksellisenä.

Uusi, toimintaansa aloittava kaupallinen kalastaja sijoitettaisiin lähtökohtaisesti ryhmään II. Aloittava kaupallinen kalastaja voidaan merkitä ryhmään I kuuluvaksi kaupalliseksi kalastajaksi, mikäli ELY-keskus hyväksyy hänen esittämänsä liiketoimintasuunnitelman siitä, että kalastustoiminnan liikevaihto ylittäisi 8 500 euron liikevaihtorajan kolmantena tilikautena suunnitelman hyväksymisestä laskettuna. Lisäksi momenttiin sisältyisi säännös siitä, että jos liikevaihtoa koskeva suunnitelma ei toteudu, kalastaja sijoitettaisiin ryhmään II.

Pykälän 2 momentti sisältäisi maininnan siitä, että muut kalastajat rekisteröitäisiin ryhmään II.

Pykälän 3 momentissa tarkennettaisiin, että kalastajien jako ryhmiin tehtäisiin rekisteröi-

tymisen yhteydessä. Rekisterin ja siihen liittyvien oikeuksien ja velvoitteiden ajantasaisena pitämiseksi kalastajan ryhmään kuulumisen päivitetäisiin kolmen vuoden välein.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus 1 momentissa mainitun suunnitelman sisällöstä siten, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa suunnitelmaa koskevat yksityiskohtaiset säännökset hakijoiden ja ELY-keskuksen käyttöön hakemusten yhdenmukaisen valmistelun ja käsittelyn varmistamiseksi.

88 §. Kaupallisia kalastajia koskevan rekisteröinnin voimassaolo ja päättymisen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että kaupallisen kalastajan rekisteröintipäätös olisi voimassa enintään kolme vuotta kerrallaan. Tällä säädöksellä pyritään yhtäältä siihen, että kaupalliselle kalastajalle turvattaisiin riittävän pitkä ajanjakso suunnitella ja harjoittaa kalastustaan voimassaolevaan rekisteröintipäätökseen perustuen ja toisaalta siihen, että hallinnolle ja kalastajille ei aiheutuisi tarpeetonta taakkaa jokavuotisesta rekisteröinnistä. Lisäksi määräaikaisella rekisteröinnillä pyritään siihen, että kaupallisten kalastajien rekisteri pysyisi mahdollisimman ajantasaisena. Tämän vuoksi kalastajan tulisi aktiivisesti uudistaa hakemuksensa edellisen rekisteröinnin päättymisen jälkeen.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin kaupallisen kalastajan rekisteristä poistamista koskevasta menettelystä ja kalastajan ilmoitusvelvollisuudesta siten, että rekisteri pysyisi ajantasaisena ja kalastajille ei jäisi perusteettomia oikeuksia tai velvollisuuksia.

89 §. Saaliiden ilmoittamisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin kaupallisen kalastajan velvollisuudesta pitää muualla kuin merialueella tapahtuvasta kalastuksestaan saalispäiväkirjaa ja tehdä saaliita koskevia ilmoituksia Luonnonvarakeskukselle. Kalakantojen seurannan, kalastuksen säätelyn ja kaupallisen kalastuksen valvonnan sekä saaliiden jäljitettävyyden kannalta saalisilmoituksilla on tärkeä merkitys. EU:n yhteisessä kalastuspolitiikassa on säädetty kaupallisten kalastajien merialueella tapahtuvan kalastuksen saalisilmoituksista ja kyseinen velvoite on tällä säännöksellä tarkoitettu otettavaksi käyttöön myös sisävesialueella.

Pykälässä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriölle asetuksenantovaltuus säätää tarkemmin saalisilmoitusten sisällöstä ja raportointitieteistä. Tämä olisi perusteltua sen vuoksi, että varmistettaisiin saalisilmoitusten riittävä yksityiskohtaisuus, jotta niistä saatavaa tietoa voidaan hyödyntää tarkoituksenmukaisella tavalla kalakantojen tilan ja kehityssuuntien arvioimisessa. Lisäksi asetuksella voidaan säätää ryhmän I kalastajille tiheämpi ja yksityiskohtaisempi saalisraportointivelvoite kuin ryhmän II kalastajille. Saaliin raportoinnin järjestämisessä pyritään siihen, että se ainoastaan välttämättömiltä osin ja rajallisesti lisäisi kalastajien ja hallinnon hallinnollista taakkaa.

90 §. Saaliin ensimyynti. Pykälän 1 momentti sisältäisi määritelmän saaliiden ensimyyntille.

Pykälän 2 momentissa olisi kielto vapaa-ajankalastuksesta peräisin olevien saaliiden myynnille, lukuun ottamatta pieniä suoraan lopulliselle kuluttajalle myytäviä erii (viisi kiloa vuorokaudessa). Pienen määrän myynti sallittaisiin, jotta tavanomainen naapurille tai tuttaville tapahtuva vähäinen myynti olisi jatkossakin mahdollista. Tämä ei vaikuttaisi valvontaan, eikä oleellisella tavalla kaupallisten kalastajien toimintaedellytyksiin, koska myynti olisi sallittua vain lopullisille kuluttajille. Kauppaan ja ravintoloihin tapahtuva myynti jäisi kokonaan kiellon piiriin.

EU:n kalastuksen valvonta-asetuksen 1224/2009 mukaan merialueelta virkistyskalastuksesta saatujen saaliiden kaupan pitäminen on kielletty. Tätä EU-lainsäädännöstä tulevaa ehtoa koskeva maininta sisältyy pykälän 3 momenttiin. Vain kaupalliset kalastajat ovat siten oikeutettuja harjoittamaan merialueelta saamansa saaliin ensimyyntiä. Säännöksen valvontaa vaikeuttaa se, että sisävesiltä vapaa-ajankalastuksessa pyydettyä kalaa, kuten kuhaa, voidaan myydä esimerkiksi tukkukauppaan. Tämä heikentää myös kalatuotteiden jäljitettävyyttä. Myös kaupallisten kalastajien toimintaedellytysten ylläpitäminen yhdenvertaisella tavalla edellyttää, että vapaa-ajankalastuksesta saatua saalista ei esiintyisi rannikkoalueen eikä myöskään sisämaan kalakaupassa. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti esitetään säädettäväksi

vapaa-ajankalastuksesta saatavien saaliiden myyntikieltoperiaate myös sisävesille.

11 luku Kalataloushallinnon rekisterit

91 §. Kalataloushallinnon tietojärjestelmä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kalataloushallinnon tietojärjestelmästä. Kalataloushallinnolla on jo voimassa olevan kalastuslain aikana ollut muun muassa kalavarojen käytön ja hoidon suunnitteluun sekä kalastuksenhoitomaksujen hallintaan käytettäviä rekistereitä, joiden muodostama kokonaisuutta koskevaa sääntelyä ei nykyiseen lainsäädäntöön kuitenkaan sisälly. Tietojärjestelmään kuuluviksi katsottaisiin ainoastaan sellaiset tietojärjestelmään talletetut tiedot, kalataloushallinnossa laaditut asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, jotka liittyvät suoraan kalataloushallintoon koskeviin tehtäviin. Kalataloushallintoon kuuluvien viranomaisten muiden tehtävien hoitoa varten talletetut tiedot ja laaditut asiakirjat tietoineen eivät kuuluisi kalastuslaissa tarkoitettuun kalataloushallinnon tietojärjestelmään.

Kalataloushallinnon tietojärjestelmän rekisterinpitäjinä toimisivat pykälän 2 momentin mukaan ELY-keskukset sekä ohjauksen osalta maa- ja metsätalousministeriö. Rekisterinpito olisi ELY-keskusten osalta jaettu ELY-keskuksen alueellisen ja asiallisen toimivalan mukaisesti niille ELY-keskuksille, joiden toimivaltaan kalastusasiat kulloinkin kuuluvat. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että kukin kalataloushallinnon tietojärjestelmän rekisterinpitäjistä vastaa itse järjestelmään tallettamistaan tiedoista ja niiden oikeellisuudesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jollei laissa toisin säädetä, tietojen ja asiakirjojen julkisuuteen, luovuttamiseen sekä luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia.

92 §. Kalataloushallinnon tietojärjestelmän käyttötarkoitus. Pykälässä säädettäisiin yksityiskohtaisesti niistä käyttötarkoituksista, joita kalataloushallinnon tietojärjestelmään kirjattavilla tiedoilla on. Henkilötietojen käsittelyä koskevan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen (henkilötietolaki 7 §) sekä tar-

peellisuusvaatimuksen (henkilötietolaki 9 § 1 momentti) mukaisesti rekisterin pitäjän oikeus käsitellä rekisteriin sisältyviä tietoja liittyy aina tiedoille määriteltyyn rajattuun käyttötarkoitukseen ja käsiteltävien henkilötietojen on oltava tarpeellisia laissa määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asiaryhmittäin niistä kaikista käyttötarkoituksista, joihin kalataloushallinnon tietojärjestelmässä olevia tietoja voidaan käyttää. Näitä tarkoituksia olisivat kalastuksen valvonnan ja kalastuksenvalvojien valvonnan mahdollistaminen, kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelu ja tehostaminen, kalastonhoitomaksujen kertymän seuranta, kalastonhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden kokonaismäärän selvittäminen, kalastajille lähettävän kalastonhoitomaksun tilillepanokortin osoitteiston selvittäminen, kalastonhoitomaksuina kertyneiden varojen jakaminen, viranomaisen tiedottaminen, kalatalousneuvonta, kalastuksen sekä kalakantojen hoitoon liittyvien muiden tehtävien hoitaminen sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävät, tutkimus ja tilastojen laatiminen. Tietojen ehdotetut käyttötarkoitukset vastaisivat siten kalataloushallinnon rekistereissä olevien tietojen käyttötarkoitusta voimassa olevan kalastuslain aikana.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että kalataloushallinnon tietojärjestelmän tietoja voitaisiin luovuttaa myös sellaisen opinnäytetyön tekemistä varten, jota ei ole pidettävä henkilötietolain 7 §:ssä tarkoitettuna tieteellisenä tutkimuksena. Säännös on tarpeen, jotta tietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa korkeakoulujen ja oppilaitosten opiskelijoiden tutkielmien tekemiseen. Edellytyksenä tietojen luovuttamiselle olisi se, että tietojen luovuttamista voidaan pitää tutkimussuunnitelman perusteella tarpeellisena ja se, että tietojen suojauksesta on esitetty asianmukainen selvitys. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös muista tietojen luovuttamisen edellytyksistä kyseiseen käyttötarkoitukseen. Edellytykset ovat samantyyppiset kuin henkilötietolain 14 §:n 2–4 kohdissa. Tietojen luovuttaminen on rekisterinpitäjän harkinnassa. Jos henkilötietojen luovuttamisen edellytykset eivät täyty, voitaisiin tietoja luovuttaa tutkimusta varten

myös sellaisessa muodossa, etteivät yksittäisten henkilöiden tiedot käy ilmi (esimerkiksi tilastot tai vastaavat yhteenvetotiedot).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että tietoja voitaisiin luovuttaa opinnäytetöiden ohella muuhun sellaiseen tutkimukseen, joka ei ole tieteellistä tutkimusta. Tällaiseen tutkimukseen tiedot voitaisiin luovuttaa samoin edellytyksin kuin opinnäytetöidenkin tekemiseen. Jos tutkimuksen tekijä tai tutkimuksen rahoittaja harjoittaisi liiketoimintaa, jossa tietoja voidaan hyödyntää, tietojen luovutukseen sovellettaisiin kuitenkin niitä henkilötietolain säännöksiä, jotka koskevat mielipide- ja markkinatutkimuksia ja muita vastaavia osoitteellisia lähetyksiä.

93 §. Tietojärjestelmän rakenne ja sisältö. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ne rekisterinpitäjän ylläpitämät rekisterit, joista kalataloushallinnon tietojärjestelmä koostuu sekä ne tietosisällöt, jotka kuhunkin rekisteriin talletetaan. Tietojärjestelmä muodostuisi kaupallisia kalastajia koskevasta rekisteristä, kalastonhoitomaksurekisteristä, omistajakorvausrekisteristä, istutusrekisteristä, kalatalousvelvoite- ja -maksurekisteristä, kalatalousalurekisteristä, kalastuksenvalvojarekisteristä sekä kalastuksensääteilyrekisteristä. Kuhunkin rekisteriin voitaisiin tallettaa sellaisia rekisterin käyttöalaan liittyviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä lain 95 §:ssä määritellyn kalataloushallinnon tietojärjestelmän käyttötarkoituksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuus tallettaa rekisteriin henkilötietojen ohella muita sellaisia tietoja, jotka ovat rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia. Muun muassa istutusrekisteriin tulisi tallettavaksi sellaisia istutuksista kerättäviä kalanistukkaisiin liittyviä tietoja, jotka eivät ole henkilötietolaissa tarkoitettuja henkilötietoja.

94 §. Kalataloushallinnon rekisterien pitäjien oikeus saada tietoja viranomaisilta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että kalataloushallinnon rekisterien pitäjillä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada kalastus- ja alusrekistereitä pitäviltä viranomaisilta kalastusaluksia ja niiden omistajia ja haltijoita koskevia tietoja, kun tiedot ovat tarpeen lain 95 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa.

tiedot voitaisiin luovuttaa teknisen käytöhytyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

95 §. Tietojen luovuttaminen ulkomaiden viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille. Tietojärjestelmän rekistereistä voitaisiin pykälän mukaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen liittyneen valtion viranomaisille, Euroopan unionin komissiolle, unionin kalastuksenvalvontavirastolle ja kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuille viranomaisille Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten.

Rekisterinpitäjät päättäisivät pykälän 2 momentin mukaan kukin itse tietojen luovuttamisesta sivullisille oman toimialansa osalta.

96 §. Henkilötietojen säilyttäminen kalataloushallinnon tietojärjestelmässä. Pykälässä säädettäisiin, että kalataloushallinnon tietojärjestelmään talletetut tiedot tulisi poistaa tietojärjestelmästä viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun rekisteröityä koskevia tietoja on viimeksi käsitelty. Tietojen käsitellyllä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä henkilötietolain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja käsiteltynä pidettäviä toimenpiteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta säilyttää keskenraisten asioiden hoitamiseksi kolme vuotta pidempään tietojärjestelmässä sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia esimerkiksi viranomaisessa viereillä olevan asian tai lakiin tai asetukseen perustuvan tehtävän hoitamiseksi. Tällaiset tiedot tulisi poistaa järjestelmästä välittömästi, kun lakiin erityinen peruste tietojen säilyttämiselle on lakannut.

97 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälän mukaan maa- ja metsätalousministeriöllä olisi valtuus säätää asetuksella tarkemmin tietojen kirjaamistavasta ja tietojärjestelmän teknisestä hallinnoinnista. Tietojärjestelmän tietojen keräämiseen ja hallinnointiin osallistuu useita rekisterinpitäjinä toimivia viranomaisia. Tietojärjestelmän koordinoitua hallinnon varmistamiseksi asetuksella voi olla tarpeen säätää esimerkiksi teknisuonteisia säännöksiä tietojen kirjaamistavasta.

12 luku Valvonta ja seuraamukset

98 §. Valvontaviranomaiset ja kalastuksenvalvojat. Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin kootusti kalastuksenvalvontaa suorittavista viranomaisista ja kalastuksenvalvojista. Säännös vastaa asiallisesti pääosin sisälöltään voimassaolevan lain 96 §:ssä olevaa sääntelyä kalastuksenvalvontaa suorittavista tahoista. Kalatalousviranomaisella säännöksessä tarkoitetaan 19 §:ssä mainittuja tahoja. Pykälän ensimmäisen momentin muutos on lähinnä säädöstekninen, valvonnasta vastaavat tahot esitettäisiin selkeyden vuoksi numeroituna listana. Pykälän ensimmäisessä momentissa valvontaviranomaisten joukkoon lisättäisiin sellaiset Metsähallituksen virkamiehet, joiden tehtäviin kuuluu kalastusasioiden hoitaminen. Muutos on tarpeen, sillä kalastuslakiin ei jatkossa sisältyisi nykyisen lain 118 §:n 1 momentin mukaista mainintaa siitä, että laissa kalastusviranomaisesta säädetty, koskee vastaavasti niitä metsähallinnon virkamiehiä, joiden tulee huolehtia valtiolle kuuluvista kalavesistä ja niissä kalastamista koskevista asioista. Mainittuja virkamiehiä eivät siten koskisi kaikki sellaiset oikeudet ja velvollisuudet, joita kalatalousviranomaisille säädetään, vaan heitä koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista säädettäisiin kalastuslaissa tapauskohtaisesti erikseen. Valvonnan osalta Metsähallituksen mainittuja virkamiehiä pidettäisiin 98 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti valvontaviranomaisina, ja kaikki valvontaviranomaisia koskevat kalastuslain säännökset koskisivat siten myös heitä.

Pykälän toiseen momenttiin otettaisiin lisäksi viittaus Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin (1157/2005), jonka mukaan Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla erätarkastajat valvovat muun muassa kalastusta koskevien säännösten noudattamista.

Kolmannessa momentissa rajattaisiin kalastuksenvalvojan toimivaltaa siten, että kalastuksenvalvojalla ei olisi oikeutta valvoa EU:n yhteistä kalatalouspolitiikkaa koskevan unionin lainsäädännön eikä sen toimeenpanemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön noudattamista. Näitä tehtäviä suorittavat ai-

noastaan I momentissa mainitut viranomaiset lukuun ottamatta Metsähallitusta.

99 §. *Valvonnassa noudatettavat periaatteet.* Pykälässä säädettäisiin kalastuksenvalvontatehtävien suorittamisessa noudatettavista yleisistä periaatteista. Säännöksen mukaan tehtävän toteuttamisesta ei saisi aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin kalastuksenvalvonnan suorittamiseksi on välttämätöntä. Kalastuksenvalvontatoimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa valvonnalla tavoiteltavaan päämäärään ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaviin seikkoihin. Välttämätöntä suurempi puuttuminen yksilön oikeuksiin ja välttämätöntä suuremman haitan tai vahingon tuottaminen kenellekään olisi kiellettyä. Vaatimukset korostaisivat suhteellisuusperiaatteen huomioon ottamista kalastuksenvalvontatehtävien suorittamisessa ja turvaisivat yksilön perusoikeuksia. Vaatimukset olisivat vastaavanlaisia erävalvontalaissa (1157/2005) säädettyjen viranomaisten toiminnalle asetettujen vaatimusten kanssa. Näitä tukisivat lakiesityksen 114 §:n mukainen huomautuksenantomahdollisuus sekä 115 §:n mukainen säännös toimenpiteestä luopumisesta.

100 §. *Kalastuksenvalvojien toiminnan valvonta.* Pykälässä säädettäisiin kalastuksenvalvojien ja kalastuksenvalvojakoulutuksen yleisestä valvonnasta ja ohjauksesta. Maa- ja metsätalousministeriö vastaisi ylimpänä viranomaisena kalastuksenvalvojien ja kalastuksenvalvojakoulutuksen valtakunnallisesta ohjauksesta.

ELY-keskukset vastaisivat kalastuksenvalvojien ja kalastuksenvalvojakoulutuksen toiminnan valvonnasta toimialueellaan. ELY-keskukset päättäisivät kalastuksenvalvojaksi hyväksymisestä ja toimisivat myös kyseisen hyväksymisen peruuttamisesta vastaavina viranomaisina. ELY-keskukset vastaisivat myös 103 §:n mukaisesti kalastuksenvalvojan koulutukseen sisältyvän kokeen järjestämisestä.

Pykälän toisen momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriöllä sekä ELY-keskuksilla olisi oikeus saada kalastuksenvalvojalta ja kalastuksenvalvojakoulutuksen järjestäjältä heidän toimintansa valvonnassa tarvittavia tietoja kalastuksenvalvontatehtävien suorittamisesta ja kalastuksenvalvojakoulu-

tuksen järjestämisestä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kalastuksenvalvojan tulisi toimittaa vuosittain suorittamiaan kalastuksenvalvontatehtäviä koskevat keskeiset tiedot kalastuksenvalvojan hyväksyneelle ELY-keskukselle. Myös kalastuksenvalvojakoulutuksen järjestäjän tulisi toimittaa pyydettyä maa- ja metsätalousministeriölle sen pyytämät keskeiset, koulutusta koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen koulutuksen järjestäjän toiminnan valvomiseksi. Kalastuksenvalvonnan sekä kalastuksenvalvojakoulutuksen viranomaisvalvonnassa kerättyjen henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin henkilötietolakia (523/1999).

101 §. *Kalastuksenvalvojan virkavastuu.* Lakiesitykseen ehdotetaan sisällytettäväksi viittaus hallinnon yleislakeihin. Viittausta hallinnon yleislakeihin ei enää nykyisin ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä sisällyttää lakiin, koska hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä.

Lakiin ehdotetaan jätettäväksi erillinen viittaus kalastuksenvalvojan virkavastuusta. Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta ja yksityisillä on oikeus vaatia julkista tehtävää suorittavan tuomitsemista rangaistukseen ja vaatia vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka julkista tehtävää hoitavalta. Virkavastuu ei voi rajoittua vain muodolliseen virkamiesasemaan, eikä hallinnon asiakkaan oikeusturvan toteutuminen saa riippua siitä, mille taholle julkisen tehtävän hoitaminen on annettu.

102 §. *Kalastuksenvalvojan kelpoisuusvaatimukset ja hyväksyminen.* Kalastuksenvalvojan valtuuttajatahoista säädettäisiin ehdotuksen 106 §:ssä. Kalastuksenvalvojien hyväksyminen tapahtuisi 102 §:n mukaisesti samanlaisen hyväksymismenettelyn kautta kuin nykyisinkin.

Esitetyssä 102 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tietyt kelpoisuusvaatimukset kalastuksenvalvojille. Kalastuksenvalvojan hyväksymismenettely olisi yksi kalastuksenvalvojiin kohdistuvan ennakkollisen viranomaisvalvonnan muoto. Kalastuksenvalvojaksi hy-

väksyttäisiin oikeustoimikelpoinen, rehelliseksi ja luotettavaksi tunnettu henkilö, joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Hyväksymisen edellytyksenä olisi lisäksi, että henkilö on hyväksytysti suorittanut lakiehdotuksen 103 §:ssä säädetyn kalastuksenvalvojan koulutuksen ja siihen sisältyvän kokeen.

Kalastuksenvalvojaksi hyväksyisi hakemuksesta hakijan kotikunnan alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hakemuksen voisi jättää oman kotikunnan alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle myös silloin, kun kyseinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei hoida kalatalousasioita. Tällöin hakemus toimitettaisiin viran puolesta käsiteltäväksi toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Tarvittaessa kalastuksenvalvojaksi hyväksymiseen liittyvä menettely voitaisiin saattaa vireille jo siinä vaiheessa, kun henkilö on aloittanut kalastuksenvalvojaksi hyväksymiseen liittyvän koulutuksen. Kyseisissä tapauksissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi käynnistää hyväksymismenettelyyn liittyvät toimet jo ennakolta.

Kalastuksenvalvojaksi hyväksyminen edellyttäisi kaikkien ensimmäisessä momentissa säädettyjen edellytysten täyttymistä. Jos edellytykset täyttyvät, tulisi hyväksynnästä tehdä myönteinen päätös. Hyväksymiseen ei siis liittyisi viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Käytännössä viranomaisen joutuisi kuitenkin arvioimaan kelpoisuusvaatimuksena olevien henkilökohtaisten ominaisuuksien täyttymistä. ELY-keskuksen olisi ennen asian ratkaisemista pyydettävä hakijalta tämän kotikunnan poliisiviranomaiselta lausunto hakijan soveltuvuudesta kalastuksenvalvojaksi. Lausunnon tarkoitus olisi varmistaa, että hakija täyttää säädetty rehellisyyttä ja luotettavuutta koskevat kelpoisuusvaatimukset.

Rehellisyyden ja luotettavuuden arvioinnissa olisi käytännössä kiinnitettävä huomiota erityisesti sellaisiin todettuihin rikoksiin ja väärinkäytöksiin, jotka osoittavat hakijan olevan sopimaton toimimaan kalastuksenvalvojana. Esimerkiksi kalastusrikkomukseen, kalastusrikokseen tai luvattomaan pyyntiin syyllistynyttä henkilöä ei voitaisi pitää kalastuksenvalvojaksi sopivana. Harkinnassa tulee

kuitenkin ottaa myös huomioon teoista kulunut aika. Vuosien takaisten rikkomusten ei voida katsoa vaikuttavan henkilön sopivuuteen. Harkinnassa olisi myös kiinnitettävä huomiota mahdollisten rikosten, rikkomusten tai väärinkäytösten olosuhteisiin.

Rehellisyyden ja luotettavuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset aikaisemmat kalastuksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen tai siihen liittyvät varoitukseen johtaneet tapahtumat taikka kyseisessä tehtävässä tapahtuneet rikokset sekä kalastuksenvalvojen velvollisuuksien rikominen tai laiminlyönnit.

Kalastuksenvalvojan tulisi olla myös henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota hakijan kykyyn ja haluun täyttää säädöksissä kalastuksenvalvojalle asetetut velvollisuudet. Tällöin hakijan elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät seikat muodostuisivat harkinnassa keskeisiksi. Henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota sellaisiin vammoihin, sairauksiin tai muihin vastaaviin seikkoihin, jotka saattaisivat heikentää olennaisesti hakijan kykyä toimia kalastuksenvalvojana tai täyttää kalastuksenvalvojalle tässä laissa asetettuja velvollisuuksia.

Jotta voitaisiin varmistaa kalastuksenvalvojan tietojen ja ammattitaidon säilyminen ajantasaisena, kalastuksenvalvojaksi hyväksyminen olisi voimassa enintään kymmenen vuotta. Kalastuksenvalvojan hyväksynnän saanut henkilö voisi hakea hyväksynnän uusimista aikaisintaan vuotta ennen hyväksynnän voimassaolon päättymistä ja viimeistään vuoden kuluttua siitä. Hyväksyntä voitaisiin uusida, jos kalastuksenvalvojan kelpoisuusvaatimukset edelleen täyttyvät ja jos hakija on suorittanut uudestaan 103 §:ssä tarkoitettua kalastuksenvalvojan kokeen.

Myös uusintakoe tulisi suorittaa aikaisintaan vuotta ennen hyväksynnän voimassaolon päättymistä ja viimeistään vuoden kuluttua siitä. Kokeen tarkoitus olisi todentaa, että kalastuksenvalvoja on omaksunut esimerkiksi lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ja että hän on edelleen tietoinen asemansa liittyvistä toimivaltuuksista ja velvollisuuksista. Jos hyväksyntää ei haeta vuoden kuluessa hyväksynnän voimassaolon pääty-

misestä, tulee kalastuksenvalvojan hakeutessaan myöhemmin kalastuksenvalvontatehtäviin suorittaa kokeen lisäksi 103 §:ssä tarkoitettu koulutus sekä hakea hyväksymistä 1 ja 2 momentissa ehdotetun menettelyn mukaisesti.

103 §. Kalastuksenvalvojan koe ja koulutus. Kalastuksenvalvojan yhtenä kelpoisuusedellytyksenä olisi kalastuksenvalvojan koulutuksen suorittaminen. Koulutuksella pyritäisiin varmistamaan kalastuksenvalvojan pätevyys- ja ammattitaitovaatimusten täyttyminen. Koulutus sisältäisi kalastuksenvalvojatöihin, kalastuksenvalvojan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä kalastuksenvalvojan tehtäviin liittyvät opetusaiheet. Koulutukseen voitaisiin sisällyttää myös muita kalastuksenvalvojan tehtävään liittyviä opetusaiheita kuten hyvän hallinnon perusteita sekä turvallisuuskoulutusta.

Koulutus voisi olla kokonaisuutena yhden opintoviikon (40 tunnin työpanos) laajuinen, joka sisältäisi 1–3 läsnäoloa edellyttävää kurssipäivää ja esimerkiksi verkko-opiskeluna suoritettavan osion. Koulutuksen vaihtoehtona olisi muu riittävä perehtyneisyys kalastuksenvalvontaan, joka osoitettaisiin suorittamalla koe.

Kalastuksenvalvojan koulutukseen sisältyvän kokeen järjestämisestä ja valvonnasta vastaisi ELY-keskus. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin koulutuksen pituudesta, edellä mainittujen opetusaiheiden laajuudesta ja sisällöstä sekä kokeesta, sen käytännön toteuttamisesta ja siihen liittyvistä suoritusvaatimuksista.

104 §. Kalastuksenvalvojakortti ja -tunnus.

ELY-keskus antaisi kalastuksenvalvojakortin ja -tunnuksen. Kortin sisältö sekä kalastuksenvalvojatunnuksen ulkoasu vahvistettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Yhtenäinen, asetuksessa vahvistettu kortti ja tunnuksen ulkoasu merkitsisi samalla, että muunlaiset tunnukset eivät olisi päteviä osoittamaan henkilön olevan oikeutettu suorittamaan kalastuksenvalvontatehtäviä.

Kortissa olisi ainakin kalastuksenvalvojan valokuva, nimi ja mahdollisesti tiedot kalastuksenvalvojan toimialueesta ja valtuuttajasta. Kalastuksenvalvojan olisi pidettävä kortti kalastuksenvalvontatehtävissä mukana ja esi-

tettävä se pyydettyä. Kalastuksenvalvojan tunnus voitaisiin kiinnittää asusteisiin, minkä lisäksi sitä voisi tarpeen mukaan käyttää esimerkiksi valvonnassa käytettävien veneiden kyljissä ja varusteissa. Kalastuksenvalvojan olisi käytettävä korttia ja tunnusta kalastuksenvalvontatehtävissä ja niitä saisi käyttää ainoastaan kalastuksenvalvoja kalastuksenvalvontatehtävissä.

105 §. Kalastuksenvalvojan hyväksymisen peruuttaminen. ELY-keskuksen olisi peruuttava kalastuksenvalvojakortin hyväksyminen, jos kalastuksenvalvoja sitä pyytää.

Kalastuksenvalvojen toiminnan valvonta kuuluu esityksen 100 §:n mukaan elinkeino- ja ympäristökeskuksille. Kalastuksenvalvojalta, joka toimii vastoin kalastuslain mukaisia velvollisuuksiaan, voidaan antaa suullinen huomautus. Jos suullista huomautusta ei voida katsoa riittäväksi seuraamukseksi, voidaan kalastuksenvalvojalta antaa kirjallinen varoitus. Varoituksen yhteydessä valvojaa voidaan kehottaa korjaamaan toimintaansa välittömästi.

Jos kalastuksenvalvoja ei kirjallisista varoituksista huolimatta korjaa toimintatapaansa, vaan toistuvasti jatkaa kalastuksenvalvontaa tai kalastusta koskevien säännösten ja määräysten rikkomista, voi ELY-keskus peruuttaa kalastuksenvalvojakortin hyväksymisen. Peruuttaminen edellyttää, että kirjallista varoitusta ei voida pitää riittävänä seuraamuksena. Peruutus voidaan tehdä myös silloin, kun kalastuksenvalvontaa tai kalastusta koskevien säännösten kertaluonteinen rikkominen on niin olennainen, että kirjallinen varoitus ei ole riittävä seuraamus. Peruuttamisen edellytyksenä ei siis aina ole se, että kalastuksenvalvojalta on rikkomuksesta aikaisemmin annettu kirjallinen varoitus. Olennaisena rikkomuksena voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että valvoja syyllistyy kalastusrikokseen tai luvattomaan pyyntiin. Myös tilanne, jossa valvojan rikosoikeudellinen virkavastuu toteutuisi, olisi olennainen rikkominen, jonka seurauksena hyväksyminen olisi peruutettava. Kalastusta tai kalastuksenvalvontaa koskevien säännösten rikkominen osoittaisi, että kalastuksenvalvoja ei enää täytä kelpoisuusehtona olevaa vaatimusta rehellisyydestä, luotettavuudesta ja henkilökohtaisista ominaisuuksista.

Jos kalastuksenvalvojaksi hyväksyminen peruutetaan, tulisi kalastuksenvalvojan palauttaa kalastuksenvalvojakortti ja -tunnus peruuttamispäätöksen tehneelle ELY-keskukselle sen määräämän kohtuullisen ajan kuluessa.

Kalastuksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttaminen voitaisiin tehdä viran puolesta tai esimerkiksi kalastuksenvalvojan valtuutaneen tahon pyynnöstä.

106 §. *Kalastuksenvalvojan valtuutus ja toimialue.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että 102 §:n mukaan hyväksytyllä kalastuksenvalvojalla olisi oikeus valvoa kalastusta koskevien säännösten ja määräysten noudattamista ainoastaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kalatalousalueen, osakaskunnan, vesialueen omistajan tai kalastusoikeuden haltijan valtuuttamana valtuutuksessa määritellyllä alueella. Myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella olisi siten oikeus valtuuttaa kalastuksenvalvoja. Viranomaisen mahdollisuus valtuutukseen poistettiin kalastuslaista lailla 270/2011, mutta sen palauttaminen on nähty tarpeelliseksi valvonnan mahdollistamiseksi esimerkiksi alueilla, joilla valvonnan järjestäminen on perustellusta syystä tarkoituksenmukaisinta järjestää viranomaisen valtuutukseen perustuen. Esimerkkinä voidaan mainita saimaannorpan suojeluun liittyvä kalastuksenvalvonta osakaskunnat, jaettujen vesialueiden omistajat tai kalatalousalueet eivät järjestä valvontaa sille asetetut tavoitteet turvaavalla tavalla. Mahdollisuus olisi tarpeen myös siksi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voisivat palkata määräaikaikaisiksi valvojiksi kalastuskaudelle työsuhteisia henkilöitä, joiden valvonta ei perustuisi virkamiesasemaan.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että kalatalousalueen valtuuttamalla kalastuksenvalvojalla olisi oikeus valvoa kalastusta koskevien säännösten ja määräysten noudattamista koko kalatalousalueen alueella riippumatta siitä, onko 119 §:ssä tarkoitettua sopimusta tehtävien siirrosta kalastusalueelle tehty. Kalatalousalue on valtuuttajataho, joka ei lähtökohtaisesti ole kalastusoikeuden haltija ja jonka alueellinen toimivalta kattaa kaikki kalastusalueen sisälle jäävät yksityiset vesialueet. Kalatalousalueen valvojan kattava

toimivalta on välttämätön kalastuksenvalvonnan kattavuuden turvaamiseksi erityisesti, kun otetaan huomioon, että vesialueen omistajan, osakkaan ja kalastusoikeuden valvontaan liittyvät oikeudet ovat varsin suppeat. Myös ELY-keskuksen valtuuttamalla valvojalla olisi keskuksen toimialueella kattava toimivalta valvoa kalastusta koskevien säännösten ja määräysten noudattamista riippumatta kalatalousalue- ja osakaskuntajaoista.

Lakiesityksen mukaan myös kalatalousalueen asettamalla kalastuksenvalvojalla olisi muihin kalastuksenvalvojiin rinnasteinen toimivalta valtuuttajatahoon, tässä tapauksessa kalatalousalueen, hallinnoimalla alueella. Kalatalousalueen valtuuttama kalastuksenvalvoja voisi valvoa myös osakaskunnan lupiin liittyvien ehtojen ja rajoitusten noudattamista.

Toisessa momentissa velvoitettaisiin kalatalousalue, osakaskunta, vesialueen omistaja ja kalastusoikeuden haltija ilmoittamaan valtuutuksen sisällöstä ja voimassaoloajasta kahden kuukauden kuluessa valtuutuksen voimaantulosta sille ELY-keskukselle, jonka toimialueeseen valtuuttajan alue pääasiallisesti kuuluu. Valtuutusta koskevasta ilmoituksesta, esimerkiksi pöytäkirjan otteesta, tulisi käydä ilmi valtuutetun kalastuksenvalvojan nimi-, yhteystiedot ja kotikunta sekä valtuuttajatahoon toimialuetta koskevan vesialueen nimi, kiinteistötunnus tai muu vesialueen tunnistetieto.

Kalastuksenvalvojan lainmukainen toimivaltuus edellyttää 97 §:n mukaisen hyväksymismenettelyn ja asianmukaisen valtuutuksen toteutumista samanaikaisesti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella tulisi näin ollen olla jatkuva ja ajantasainen tieto valtuutuksesta, sen sisällöstä ja siinä mahdollisesti tapahtuvista muutoksista. Myös valtuuttajan ilmoitusvelvollisuudesta kalastuksenvalvontatoimintaa valvovalle viranomaiselle, mikäli valtuutuksen päätyminen tapahtuu alkupeleistä voimassaoloajankohtaa aikaisemmin, säädettäisiin laissa.

107 §. *Valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan tarkastusoikeus.* Ensimmäisen momentin mukaan kalastusta valvovalla viranomaisella olisi oikeus tarkastaa, että vedessä, kalastukseen käytettävässä kulkuvälineessä tai rannalla oleva kalastusväline, pyy-

dys ja saalis ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Muun muassa kalojen alamittoja sekä rauhoituksia koskevien säännösten ja määräysten valvomiseksi on tärkeää voida tarkastaa pyydysten ohella myös saatu saalis.

Valvontaviranomaisella olisi oikeus tarkastaa myös tiloja, joissa kaloja tai rapuja kuljetetaan. Viranomaisen oikeus kuljetustilojen tarkastukseen on tarpeen Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan kalastuksenvalvontaa koskevien säädösten noudattamiseksi. Viranomaisen oikeus tarkastaa varastotiloja esitetään järjestettäväksi siten, että tarkastusta ei saisi ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin, ellei se ole välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltua syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikoslain (39/1889) 48 a luvun 2 §:ssä säädettyyn kalastusrikokseen tai 4 §:ssä säädettyyn laitton saaliin kätkemiseen.

Toisessa momentissa säädettäisiin kalastuksenvalvojan tarkastusoikeudesta. Se olisi muutoin samanlainen kuin valvontaviranomaisella, mutta kalastuksenvalvoja ei voisi tarkastaa kalojen tai rapujen kuljetus- tai varastotiloja. Kalastuksenvalvoja ei saisi koskaan ulottaa tarkastusta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävillä tiloilla ei voitane katsoa tarkoitettavan esimerkiksi kalastukseen käytettävän veneen (ulko)tiloja ja niissä olevia kalansäilytyslaatikoita. Näin ollen kalastuksenvalvoja voisi käytännössä tarkastaa kalastukseen käytettävässä veneessä mahdollisesti olevat saaliit eli sen, onko saalista saatu ja onko se lainmukaista sekä myös veneessä olevat kalastusvälineet.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan oikeudesta tarkastaa kalastusta harjoittavan oikeus kyseiseen kalastukseen. Kalastusoikeuden osoittavia todistuksia ovat muun muassa valtion kalastonhoitomaksun suorittamista osoittavat tositteet sekä vesialueen omistajan tai kalastusoikeuden haltijan kalastuslupien maksamista osoittavat tositteet. Kalastusoikeuden haltija voi myös vuokrata kalastusoikeuden tai antaa toiselle luvan vastikkeetta tai vastiketta vastaan käyttää kalastusoikeuttaan. Kalastuksen harjoittajalla on kalastuksenvalvontatilanteessa velvollisuus

pystyä osoittamaan oikeutensa kyseiseen kalastukseen.

Neljännessä momentissa säädettäisiin pyydykseen jätettävästä viestistä osoituksena tehdystä tarkastuksesta. Tällainen viestimerkki tulisi kiinnittää tarkastettuun pyydykseen mahdollisuuksien mukaan. Viestimerkin kiinnittäminen ei saisi kuitenkaan aiheuttaa pyydyksen vahingoittumisen vaaraa esimerkiksi huonoissa keliolosuhteissa.

108 §. *Valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan talteenotto-oikeus.* Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että valvontaviranomaisella ja kalastuksenvalvojalla olisi oikeus ottaa talteen kalastuksessa käytetty pyydys, kalastusväline ja saalis. Kalastusvälineellä tarkoitetaan myös viehekalastusvälineitä. Kalastusvälineellä ei tarkoiteta kalastukseen käytettyä kulkuneuvoa tai muitakaan esineitä, jotka eivät välittömästi liity kalastamiseen. Talteenoton voidaan katsoa puuttuvan siinä määrin perustuslain 15 §:n nojalla suojattuun omaisuudensuojaan, että laissa on jätettävä valvojalle harkintavaltaa toimenpiteeseen ryhtymisessä. Käytännön valvontatilanteissa tulisi ottaa lisäksi huomioon 99 §:ssä esitetty suhteellisuusperiaate sekä 114 ja 115 §:ssä säädetty mahdollisuus antaa huomautus tai luopua toimenpiteestä.

Pykälässä säädettäisiin niistä perusteista, joiden nojalla valvontaviranomainen tai kalastuksenvalvoja voisi ryhtyä pyydyksen, kalastusvälineen ja saaliin talteenottoon. Talteenottoon oikeuttaisivat tilanteet, joissa pyyntiä harjoittava henkilö rikkoo kalastusaikoja, pyydyksiä, pyydysten määrää, pyyntitapoja, alamittoja tai rauhoitusta koskevia säännöksiä tai määräyksiä, tai kalastusta harjoitetaan ilman kalastusoikeutta tai kalastusoikeuden ilmeisesti ylittäen taikka pyydystä ei ole merkitty 48 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Pyyntimittoja tai rauhoitusaikoja koskevien rikkomusten todentamisen tehostamiseksi esitykseen ehdotetaan sisällytettäväksi velvollisuus vapauttaa sallittujen pyyntimittojen vastaiset kalat sekä rauhoitusaikana tai kielletyllä pyydyksellä tai kielletyllä kalastustavalla pyydetyt kalat.

Valvontaviranomaisella ja kalastuksenvalvojalla olisi oikeus ottaa talteen pyydys, jota ei ole varustettu pyydyksen asettajan nimellä ja yhteystiedoilla tai josta puuttuu kalastus-

oikeuden osoittava merkki taikka joka ei ole pyydyksen merkintää koskevien säännösten mukaisesti merkitty.

109 §. *Vesialueen omistajan, osakkaan ja kalastusoikeuden haltijan tarkastus- ja talteenotto-oikeus.* Tarkastus- ja talteenotto-oikeus liittyvät julkista valtaa sisältävän julkisen hallintotehtävän hoitamiseen, joka voidaan antaa muun kuin viranomaisen tehtäväksi ainoastaan perustuslain 124 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä. Kyseisillä toimivaltuuksilla on tarkoitus suojata pääasiallisesti yleisempää etua eli kalastuslain säännösten noudattamista kuin omistajan oikeudellista asemaa.

Vesialueen omistajan, osakkaan ja kalastusoikeuden haltijan tarkastus- ja talteenotto-oikeus ehdotetaan säilytettäväksi siten, että se olisi lähinnä viranomaistahoja avustava. Valvonnan käytännön toteuttaminen vaatii useimmissa tilanteissa oikeutta pysäyttää liikkuva vene sekä oikeutta tarkastaa henkilöllisyys. Kyseisillä oikeuksilla rajoitetaan perustuslain 10 § 1 momentissa turvattua yksityiselämän suojaa. Perustuslain 124 §:n sisältämä perusoikeussuojan vaarantamisen kielto merkitsee käytännössä, että tällaisia toimivaltuuksia ei voida antaa vailla koulutus- ja pätevyysvaatimuksia oleville yksityishenkilöille. Heille ei voida myöskään antaa toimivaltuuksia suorittaa sellaisia valvontatoimenpiteitä, jotka edellyttävät kalastuslain säädännön asiantuntemusta ja sen soveltamista käytännön tilanteisiin.

Valtion kalastonhoitomaksujen lupatositteet ovat henkilökohtaisia ja niiden tarkastaminen edellyttää henkilöllisyyden selvittämisoikeutta. Myös alle 18-vuotiaita koskeva maksuvapautus kalastusmaksuista edellyttää henkilöllisyyden selvittämistä.

Kiinteitä ja seisovia pyydyksiä lukuun ottamatta oikeus lupatositteiden tai kalastusoikeuden osoittavien merkkien tarkastamiseen esitetään rajattavaksi valvontaviranomaiselle ja kalastuksenvalvojalle. Kalastonhoitomaksuun sisältyvän viehekalastusoikeuden lisäksi myös esimerkiksi veneestä uisteluun tarvittavien lupien tarkastus jäisi vesialueen omistajan tarkastusoikeuden ulkopuolelle. Tarkastusoikeuden rajaamista harkittaessa todettiin, että lakiin olisi voitu kirjata vesialueen omistajalle oikeus tarkastaa muuta kuin onkimis-

ta, pilkkimistä tai 7 §:ssä tarkoitettua viehekalastamista harjoittavan kalastuslupa. Tarkastusoikeus olisi kuitenkin jäänyt vailla käytännön vaikuttavuutta, sillä tarkastuksen toteuttaminen olisi edellyttänyt myös pysäyttämisoikeuden säätämistä vesialueen omistajalle, mikä olisi ollut mahdotonta edellä selostetuista perustuslain 124 §:n vaatimuksista johtuen. Kyseisenlaisen tarkastusoikeuden käyttö ei olisi myöskään johtanut muuhun kuin tilanteen toteamiseen ja viranomaisen tai kalastuksenvalvojan kutsumiseen paikalle tarvittaessa. Vesialueen omistajan olisi tullut myös kyetä tarvittaessa todistamaan tarkastusoikeutensa olemassa olo eli todistamaan henkilöllisyytensä sekä omistuksensa juuri kyseisestä vesialueesta. Edellä kuvattu tarkastusoikeus olisi jäänyt käytännön merkitykseltään varsin vähäiseksi ja toimivaltasäännös harhaanjohtavaksi.

Esityksessä ehdotetaankin säädettäväksi, että vesialueen omistajalla, osakkaalla tai kalastusoikeuden haltijalla olisi omalla vesialueellaan tai sellaisella vesialueella, jolla hänellä on kalastusoikeus, oikeus tarkastaa, että kyseiselle vesialueelle asetettu pyydys on 48 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla merkitty. Pyydyksen muun lainmukaisuuden tai muiden kuin lupaa koskevien merkitsemisvelvollisuuksien osalta edellä mainitulla taholla ei olisi tarkastusoikeutta. On huomattava, että tarkastusoikeutta ei olisi sellaisten yhteisten vesialueiden omistajilla, joilla ei ole käytössä kalastusoikeuden osoittavaa pyydysmerkkijärjestelmää. Näin ollen esimerkiksi järjestäytymättömien osakaskuntien osakkailla ei olisi tässä pykälässä esitettyä tarkastus- tai talteenotto-oikeutta.

Toisen momentin mukaan vesialueen omistajalla, osakkaalla tai kalastusoikeuden haltijalla olisi oikeus ottaa talteen pyydys, jota ei ole merkitty 48 §:n 3 momentissa säädetyllä kalastusoikeuden osoittavalla merkillä, sekä siinä oleva saalis. Ensisijaisesti vesialueen omistajan, osakkaan tai kalastusoikeuden haltijan tulisi turvautua kalastusta valvovien viranomaisten tai kalastuksenvalvojan apuun ja talteenotto-oikeuden käyttö olisi aina vasta toissijainen menettelytapa. Jos pyydyksen haltija on tarkastushetkellä paikalla, tulisi häntä ensisijaisesti kehottaa poistamaan pyydys, jossa ei ole kalastusoikeuden osoittavaa

merkkiä. Jos pyydyksen haltija ei kehotuksesta huolimatta poista pyydystä pyynnistä, tulisi niin sanotun omistajavalvojan pyrkiä saamaan paikalle valvontaviranomainen tai kalastuksenvalvoja. Vasta jos apua ei ole saatavilla, voisi tämä ryhtyä pyydyksen talteenottoon. Edellytyksenä itse suoritettulle talteenotolle olisi siis, että saatavilla ei ole riittävää ja oikea-aikaista apua 98 §:ssä tarkoituiltu tahoilta. Tämän edellytyksen täyttymisen osalta tarkastusta tekevän henkilön olisi aina ennen mahdollista talteenottoa varmistuttava siitä, että avun toimittaminen tarkastustilanteeseen ei kävisi hankaluudetta päinsä.

110 §. Talteenottomenettely. Pykälässä määriteltäisiin tarkoin talteenottoa koskeva menettely niin pyyntivälineiden kuin saaliin osalta.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin talteenotetun pyydyksen merkitsemisestä sellaisessa tilanteessa, jossa pyydyksen haltija ei itse ole läsnä. Talteenottoa paikalle olisi mahdollisuuksien mukaan, joko pyyntipaikalle jääviin pyydyksen asettajan pyydysnaruihin ja kohoihin asennetulla viestimerkillä taikka erilliseen ankkuroituun kohoon kiinnitettävällä viestimerkillä, jätettävä tiedot talteenottajasta sekä tavaran säilytyspaikasta.

Toisessa momentissa säädettäisiin välittömästi ilmoitusvelvollisuudesta poliisille kun tavaran talteenotto on tehty. Nykyinen velvoite talteenotetun tavaran luovuttamisesta poliisiin säilytettäväksi mahdollisimman pian säilytettäisiin. Edelleenluovutusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi rajavartiolaitoksen, tullin tai Metsähallituksen erätarkastajan suorittamaa talteenottoa. Mikäli luovuttaminen ei kävisi hankaluudetta päinsä, määräisi poliisi miten ja missä talteenotettu pyydys tai pyyntiväline tulisi säilyttää.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin, että talteenotettu pyydys tai kalastusväline olisi palautettava viivytyksettä pyydyksen tai kalastusvälineen haltijalle, jos esitutkintaa ei aloiteta. Edellä 8 §:ssä tarkoitettussa viehekalastuksessa käytetty valvontaviranomaisen tai kalastuksenvalvojan talteenottama kalastusväline olisi luovutettava välittömästi takaisin, jos kalastonhoitomaksun suorittamisesta ennen epäiltyä rikkomusta esitetään todistus seitsemän päivän kuluessa talteenotosta.

Saalis voidaan ottaa talteen joko pyydyksen tai kalastusvälineen talteenoton yhteydessä tai sellaisen kalastuksen yhteydessä, jossa saalis on toiselle kuuluvaa oikeutta loukkaamatta saatu pyyntimittoja, pyyntitapoja, pyydyksiä taikka rauhoitusta tai muita pyyntiä koskevia säännöksiä ja määräyksiä rikkoen. Ehdotetun neljännen momentin mukaan talteenotetusta saaliista olisi ilmoitettava välittömästi poliisille, joka määrää saaliin joko vapautettavaksi tai säilytettäväksi tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos saaliin säilyttäminen ei ole tarpeellista esitutkinnan suorittamiseksi tai jos se ei ole ilman kohtuullista vaivaa mahdollista poliisi voi määrätä sen myös hävitettäväksi sopivaksi katsomallaan tavalla. Mikäli talteenotetut kalat tai ravut ovat vapauttamiskelpoisia, ne tulisi ensisijaisesti vapauttaa. Saaliin säilyttämisen tai hävittämisen osalta poliisilla olisi harkintavalta asian ratkaisemiseksi.

111 §. Talteenotetun pyydyksen myynti. Talteenotetun pyydyksen tai kalastusvälineen säilytysaika ennen mahdollista tavaran myyntiä olisi kuusi kuukautta. Pyydyksen tai kalastusvälineen säilyttäminen tapahtuu käytännössä joko poliisin hallinnassa tai poliisin määräämällä tavalla muun valvontaviranomaisen, kalastuksenvalvojan, vesialueen omistajan, osakkaan tai kalastusoikeuden haltijan hallinnassa. Pyydyksen tai kalastusvälineiden säilyttäminen saattaa joissain tilanteissa muodostua esimerkiksi suuren pyydysmäärän tai pyydyksiin liittyvien haju- ja hygieniahaittojen vuoksi ongelmalliseksi, minkä johdosta säilytysajan on tarkoituksenmukaista olla mahdollisimman lyhyt, mutta riittävän pitkä haltijan oikeusturvan toteutumiseksi.

Myyntivelvollisuus määrätyn säilytysajan jälkeen keskitettäisiin ehdotuksessa poliisille.

112 §. Pysähtymisvelvollisuus ja henkilöllisyyden selvittäminen. Esityksen mukaan kalastukseen käytettävä kulkuväline olisi valvontaviranomaisen tai kalastuksenvalvojan antamasta, selvästi havaittavasta pysähtymismerkistä pysäytettävä heti, kun se voidaan turvallisesti tehdä. Valvonnan tehokkuuden ja käytännön toteuttamisen kannalta pysähtymisvelvollisuutta koskeva säännös on tarpeen, sillä suuri osa kalastuksenvalvojan ja valvontaviranomaisen toimesta suoritettavis-

ta valvontatehtävistä tehdään vesillä ja tarkastuksen kohteena oleva kalastava henkilö on veneessä tai muussa kalastukseen käytettävässä kulkuvälineessä. Rangaistusta kalastusviranomaisen tai kalastuksenvalvojan antaman pysäytymiskäskyn noudattamatta jättämisestä ei kuitenkaan esitetä säädettyväksi, eikä voimakeinoja olisi mahdollista käyttää.

Henkilöllisyyden selvittämiseksi kalastusviranomaisella tai kalastuksenvalvojalla olisi oikeus saada tieto henkilön nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta henkilö on tavoitettavissa. Tarvittavat tiedot henkilön nimestä voisivat käsittää myös tiedot eri tavoista, joilla vierasperäinen nimi kirjoitetaan häntä koskevissa virallisissa asiakirjoissa. Velvollisuus ilmoittaa tieto siitä, mistä henkilön voi tavoittaa, tarkoittaisi hänen asunto-osoitettaan tai, milloin hänen tavoittamisensa on yksittäistapauksessa tarpeen tietynä ajankohtana, tietoa siitä, missä hän silloin oleskelee.

Henkilöllisyyden selvittämisoikeus liittyisi aina käsillä olevaan konkreettiseen kalastuksenvalvontatehtävään. Kalastusviranomaisella tai kalastuksenvalvojalla ei olisi yleistä oikeutta henkilötietojen tarkastamiseen konkreettisen valvontatehtävän ulkopuolella.

Poliisin, rajavartiomiehen ja tulliviranomaisen oikeuteen henkilöllisyyden selvittämiseen kalastuksenvalvontatehtävässä sovellettaisiin poliisilakia, rajavartiolakia ja tullilakia.

113 §. Näyttömääräys. Esityksessä säädetään valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan oikeudesta kehottaa kalan tai ravun pyyntiä harjoittavaa henkilöä esittämään tosite suorittamastaan kalastonhoitomaksusta seitsemän vuorokauden kuluessa poliisille, mikäli hän on maksuvelvollinen eikä voi tarkastustilanteessa esittää 78 §:ssä tarkoitettua tosittaa. Kehotus tapahtuisi antamalla niin sanottu näyttömääräys, josta säädetäisiin esitettyssä 113 §:ssä sekä tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa. Käytäntöä on sovellettu jo voimassaolevan lain aikana.

Näyttömääräyksellä velvoitettaisiin maksuvelvollinen kalastaja, joka ei pysty esittämään todistusta kalastonhoitomaksun tai viehekalastusmaksun maksamisesta, esittämään

todistus poliisille seitsemän päivän kuluessa näyttömääräyksen antamisesta lukien. Näyttömääräys on keskeinen menettelytapa, jolla asiakkaalle voidaan kalastuksen lupavalvonnassa antaa mahdollisuus esittää puuttuvat lupa-asiakirjat ennen mahdollista rikkomusseuraamusta.

Näyttömääräyksen sisällöstä säädetäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Näyttömääräykseen kirjattaisiin henkilön tunnistetiedot, tapahtumatiedot ja mitkä tiedot tai tositteet henkilöä kehoitetaan poliisille esittämään.

114 §. Huomautus. Pykälän mukaan kalastusviranomaisella ja kalastuksenvalvojalla olisi oikeus antaa muihin toimenpiteisiin ryhtymättä rikkomuksen tekijälle huomautus, jos teko olosuhteet huomioon ottaen on vähäinen. Teon vähäisyyttä arvioitaessa huomiota olisi kiinnitettävä rikotulla säännöksellä suojatun edun luonteeseen, aiheutuneeseen vahinkoon, tuottamusasteeseen ja muihin niiden kaltaisiin seikkoihin. Säännöksellä pyritään ottamaan huomioon Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen aiemmat kannanotot, joiden mukaan kalastuslakiin tulisi sisältyä säännökset toimenpiteestä luopumisesta tai huomautuksenannosta havaitun rikkomuksen johdosta. Säännöksellä pyritään myös korostamaan suhteellisuusperiaatteen noudattamista valvontatoiminnassa.

Poliisin, rajavartiomiehen ja tulliviranomaisen oikeudesta antaa huomautus kalastuksenvalvontatehtävässä noudatettaisiin esitutkintalakia ja tullilakia.

115 §. Toimenpiteestä luopuminen. Suhteellisuusperiaatteen noudattamisen korostamiseksi pykälässä ehdotetaan säädettyväksi kalastusviranomaisen ja kalastuksenvalvojan mahdollisuudesta toimenpiteestä luopumiseen. Viranomaisen, ja tässä tapauksessa myös julkista hallintotehtävää suorittavan kalastuksenvalvojan tehtävän suorittamisesta voidaan joskus arvioida aiheutuvan tavoittelua etua suurempaa haittaa. Tehtävän suorittaminen voi tällaisissa tilanteissa johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen asian merkitys, rikkomuksen laatu ja toimenpiteellä tavoiteltava tulos huomioon ottaen. Ennakoitavissa olevien kohtuuttomien kielteisten seurausten vuoksi kalastusviranomaisella ja kalastuksenvalvojalla ei olisi ainoastaan oikeutta,

vaan myös velvollisuus luopua valvontatoimenpiteestä. Vastaavanlaiset säännökset sisältyvät poliisilakiin ja rajavartiolakiin

116 §. Tapahtumailmoitus. Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin kalastuksenvalvojan toimivaltuuksien käyttöön liittyvästä kirjaamisvelvoitteesta, tapahtumailmoituksen laatimisesta. Säännöksen tarkoituksena olisi asianosaisten, erityisesti toimenpiteen kohteena olevan epäillyn, oikeusturvan varmistaminen. Tapahtumailmoituksen tietoja saisi käyttää vain asianosaisten oikeusturvan varmistamiseksi ja kalastuksenvalvojen toiminnan viranomaisvalvontaa varten. Tapahtumailmoituksen laatimisvelvoite koskisi lakiehdotuksen 108 §:ssä tarkoitettua talteenottoa, 114 §:ssä tarkoitettua huomautuksen antamista ja 115 §:ssä tarkoitettua toimenpiteistä luopumista.

Koska tapahtumailmoituksista muodostuva tietojoukko saattaa muodostaa henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettua henkilörekisterin on pykälässä tarpeen säätää tapahtumailmoituksen tietosisällöstä sekä tietojen käyttö- ja säilyttämisaikajasta. Säilyttämisaikan umpeen kuluttua tiedot olisi hävitettävä.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin kalastuksenvalvojan velvollisuudesta toimittaa tapahtumailmoitukset vuosittain kalastuksenvalvojan hyväksyneelle toimivaltaiselle ELY-keskukselle. Tapahtumailmoitukset olisi sekä kalastuksenvalvojan että toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen säilytettävä siten järjestettyinä, että kullekin kalastuksenvalvojan valtuutusta koskevalle toimialueelle liittyvät ilmoitukset olisivat viivytyksettä esitettävissä.

Tapahtumailmoitukseen sisältyvien kalastuksenvalvonnassa kerättyjen tietojen käsitteilyyn sovellettaisiin henkilötietolakia.

117 §. Kalastusrikkomus. Pykälässä säädettäisiin kalastusrikkomuksena pidettävistä teoista. Pykälän 1 momentissa tarkoitettut teot olisivat kalastusrikkomuksena rangaistavia tahallisesti tehtyinä tai huolimattomuudesta johtuvina. Pykälään sisältyvillä kriminalisoinneilla pyrittäisiin lain säännösten noudattamisen kautta yleiseen kalakantojen turvaamiseen tavoitteeseen ja suojattavana oikeushyväksi olisi siten yleinen etu. Kalastus-oikeuteen kohdistuvat loukkaukset sen sijaan

tulisivat arvioitaviksi suhteessa rikoslain 28 luvun 10 §:n luvaton pyyntiä koskeviin säännöksiin.

Ensimmäisen momentin 1 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi kalastuslaissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa kielletyn kalastustavan, pyyntimenetelmän tai kalastusvälineen käyttäminen sekä kielletyn kalastusvälineen aluksella tai muutoin pyyntiä varten helposti käsillä pitäminen. Kohdan nojalla rangaistavaa olisi muun muassa 46 §:ssä tarkoitettujen kiellettyjen pyyntivälineiden käyttö sekä 49 §:ssä tarkoitettujen kaupalliseen kalastukseen tarkoitettujen pyydysten käyttö ilman kyseisten pyydysten käyttöön oikeuttavaa lupaa (kaupalliseksi kalastajaksi rekisteröitymistä). Kielletyn kalastusvälineen pitäminen aluksella tai muutoin siten, että se on pyyntiä varten helposti käsillä, olisi rangaistavaa tilanteessa, jossa voidaan perustellusti olettaa, että välinettä on tarkoitettu käyttämään pyyntiin, eikä pyydyksen pitäminen aluksella tai muutoin saatavilla kalastustapahtuman yhteydessä johdu ilmeisesti muusta syystä kuin pyyntitarkoituksesta.

Ensimmäisen momentin 2 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi kalastaminen ilman kiellosta tai rajoituksesta poikkeamiseen oikeuttavaa lupaa sellaisella alueella, jossa kalastaminen on kielletty tai sitä on rajoitettu. Kielloilla tai rajoituksilla tarkoitettaisiin muun muassa 52 ja 53 §:n nojalla asetuksella tai viranomaisen päätöksellä asetettuja kalastuskielloja ja rajoituksia. Sellaisilla viranomaisen luvilla, jotka oikeuttavat kiellosta tai rajoituksesta poikkeamiseen tarkoitettaisiin ELY-keskuksen 47 tai 71 §:n nojalla myöntämää poikkeuslupaa. Kalastus, joka tapahtuisi ilman kalastusoikeutta tai kalastusoikeuden haltijan myöntämää lupaa, taikka esimerkiksi omistajan myöntämässään luvassa määrittelemiä lupaehtoja rikkoen, olisi rangaistavaa pykälän 1 momentin 5 kohdan nojalla viehekalastusluvan puuttumisena tai rikoslain 28 luvun 10 §:n vastaisena luvattomana pyyntinä.

Ensimmäisen momentin 3 kohdassa esitetään säädettäväksi rangaistavaksi kalastus 60 §:ssä tarkoitettua sopimuksen täytäntönpäntymiseksi asetettua rajoituksen vastaisesti. Kalastuslain 60 §:n mukaan Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä

vesialueen omistaja tai erityisen oikeuden haltija voivat tehdä saimaannorppakannan elinvoimaisena säilymiseksi ja saimaannorppan suotuisan suojelutason saavuttamiseksi sopimuksen kalastuksen rajoittamisesta ja kieltämisestä tietyllä tavalla. Edellä tarkoitetuissa sopimuksissa osakaskunnat sitoutuvat asettamaan sovitut kalastusrajoitukset pätevästi voimaan. Osakaskunnilla on kalastuslain 5 ja 41 §:n mukaan oikeus määrätä kalastuksesta sekä velvollisuus järjestää kalastus käyttö- ja hoitosuunnitelman ja lain 1 §:n tavoitteiden mukaisesti. Mainittuun toimivaltaan perustuen osakaskunnat asettavat nykyisen kalastuslain järjestelmän mukaisesti erityyppisiä kalastusrajoituksia omille alueilleen päättämällä niistä osakaskunnan kokouksissa yhteisalueain mukaisesti. [Koska kyseisten kieltojen ja rajoitusten antamisen taustalla on tarve suojella erittäin uhanalaista saimaannorppaa, voidaan katsoa, että kalastusrikkomuksella, joka olisi toteutettu kalastamalla vastoin 37 b §:n täytäntöönpanemiseksi asetettuja kieltoja ja rajoituksia, olisi aina loukattu etupäässä yleistä etua. Siksi rikkomisesta rangaistaisiin kalastusrikkomuksena ja kalastusrikkomukset olisivat aina virallisen syytteen alaisia tekoja, joissa syyttäjällä on yleinen syyteoikeus riippumatta asianomistajan tahdosta.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi ali- tai ylittämisen kalan pyytäminen sekä kalan saaliiksi ottaminen 52 tai 53 §:n nojalla asetetun kiellon vastaisesti. Rangaistavaa olisi kalastus, jossa selkeästi voidaan osoittaa olevan tarkoituksena ali- tai ylittämisen kalan saaliiksi saaminen sekä kalastus, jossa pyyntimittojen vastaisen kalan saaliiksi saamista voidaan pitää niin todennäköisenä, että kalastuksen harjoittamisen voidaan katsoa osoittavan moitittavaa huolimattomuutta suhteessa pyyntirajoituksiin. Kohdassa säädettäisiin lisäksi rangaistavaksi, riippumatta siitä, millaista saalista kalastuksella on pyritty saamaan, sellaisen kalan saaliiksi ottaminen, jota koskien on 52 tai 53 §:n nojalla säädetty tai määrätty erityinen vapauttamisvelvollisuus.

Ensimmäisen momentin 5 kohdassa esitetään säädettävän rangaistavaksi kalastaminen ilman kalastonhoitomaksun suorittamista. Kohdan nojalla kalastusrikkomuksiksi luet-

taisiin sellaiset tapaukset, joissa muuta kalastusta kuin 7 §:ssä tarkoitettua onkimista tai pilkkimistä on harjoittanut 18 vuotta täyttänyt henkilö asianmukaisen kalastusoikeuden perustavan luvan nojalla suorittamatta kuitenkaan kalastonhoitomaksua sekä sellaiset tapaukset, joissa 18 vuotta täyttänyt henkilö on harjoittanut viehekalastusta suorittamatta kalastonhoitomaksua.

Momentin 6 ja 7 kohdassa kalastusrikkomukseksi säädettäisiin muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kala- tai rapulajin tai niiden kannan tai sukusolujen maahan tuonti ilman 76 §:n 2 momentissa säädettyä lupaa tai lupaehdon vastaisesti, sekä 72 tai 73 §:ssä säädetyn istutuskiellon vastaisen istutuksen tekeminen.

Lain 48 §:n mukaisen pyydyksen merkitsemisvelvollisuuden sekä tarpeettomien pyydysmerkkien käytön kiellon rikkominen ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi kalastusrikkomuksena 1 momentin 8 kohdassa. Pyydyksen merkitsemisvelvollisuudella pyritään erityisesti edistämään vesiliikenteen turvallisuutta sekä helpottamaan kalastuksen valvontaa.

Ensimmäisen momentin 9 kohdassa esitetään säädettäväksi rangaistavaksi 58 §:ssä tarkoitettun yleisen kalojen vapauttamisvelvollisuuden rikkominen. Mainitussa säännöksessä määrättäisiin vapauttamisvelvollisuus koskemaan pyyntimittojen vastaisia kaloja, rauhoitus- tai kieltoaikana, kielletyllä kalastusvälineellä tai pyydyksellä saatuja sekä kielletyllä kalastustavalla tai pyyntimene- telmällä saaliiksi saatuja kaloja.

Lisäksi 1 momentin 10 kohdassa esitetään rangaistavaksi sisävesiltä saaliiksi saadun kalan ensimyyntikiellon rikkominen. Kielto sisältyy lain 90 §:ään ja sen taustalla on kalatuotteiden jäljitettävyyden parantaminen, harmaan kalakaupan vähentäminen sekä EU-lainsäädännöstä johtuvan merialueita koskevan vapaa-ajan kalastuksen saaliiden myyntikiellon ulottaminen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi kansallisesti koskemaan myös sisävesiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi lain 50 §:ään sisältyvän häirintäkiellon rikkominen. Koska 50 §:ssä tarkoitettun häirinnän potentiaalinen kohdepiiri laajentuu suhteessa voimassa olevaan lakiin ja

pykälän 2 momentissa tarkoitettu häirintäkielto tulisi käytännössä koskemaan myös sellaisia tahoja, jotka eivät itse harjoita kalastusta, olisivat molemmat häirinnän muodot rangaistavia kalastusrikkomuksina 117 §:n mukaan vain tahallisesti tehtyinä.

Pykälän 3 momenttiin esitetään säädettäväksi informatiivinen säännös siitä, että 78 §:ssä tarkoitetun kalastonhoitomaksun maksamatta jättämisen tai sitä koskevan tositteen määrääjassa esittämisen laiminlyönnistä seuraavana ainoana rangaistuksena tulisi kyseeseen rikesakko. Pykälän 4 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen rikoslain luvaton pyyntiä ja kalastusrikosta koskeviin säännöksiin.

118 §. Syyteoikeus. Pykälässä säädettäisiin asiallisesti voimassa olevan lain 112 §:n säännöstä vastaavasti siitä, että kalastusrikkomuksiksi luokiteltavat teot olisivat loukkaussaan vain yksityisen oikeutta ns. asianomistajarikoksia, joiden osalta syyttäjällä ei ole oikeutta nostaa syytettä ilman asianomistajan syyttämispyyntöä.

13 luku Erinäiset säännökset

119 §. Kalavarojen hoitoa ja kalastuksen järjestämistä koskevien tehtävien siirtäminen kalatalousalueelle. Pykälässä säädettäisiin siitä, että osakaskunta voi yhteisäluelain 15 §:n 1 momentin mukaisesti tekemällään päätöksellä siirtää kalavarojen hoitoa ja kalastuksen järjestämistä koskevien tehtäviensä hoidon sille kalatalousalueelle, johon se kuuluu. Mainittuina tehtävinä pidettäisiin myös kalastuslupien antamista ja maksujen perimistä.

Koska ehdotetun lain mukaiset kalatalousalueet muodostettaisiin 22 §:n mukaisesti sellaisista kalataloudellisesti yhtenäisistä vesistöalueista, joilla on tarkoituksenmukaista järjestää kalavarojen käyttö- ja hoito yhteneväisten periaatteiden mukaisesti, olisi voimassaolevan lain 64 §:n mukainen mahdollisuus tehtävien siirtämiseen tarpeellista säilyttää jatkossakin.

Pykälän 1 momentissa mahdollisuus siirtää kalavarojen hoitoa ja kalastuksen järjestämistä koskevia tehtäviä kalatalousalueelle ulotettaisiin koskemaan myös osakaskuntaan kuulumattomia niin sanottuja jaettuja vesialueita.

Tehtävien ja tarvittavien hoitotoimenpiteiden samankaltaisuuden peruste koskee mainittuja vesialueita samoin kuin osakaskuntien alueitakin. Kalavarojen hoitoon ja kalastuksen järjestämiseen liittyvien tehtävien hoitaminen voi käytännössä lisäksi olla jaetun vesialueen omistajalle suhteellisesti työläämpi tehtävä kuin monijäseniselle osakunnalle.

Kalatalousalue olisi pääsääntöisesti velvolinen ottamaan vastaan sille siirretyt tehtävät, mutta asiaan liittyisi tehtävien hoitamista koskeva tarkoituksenmukaisuusharkinta. Tehtävien hoitamisesta kieltäytyminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, jos osakaskunnan alueen kalavarojen hoito alueen erityispiirteisiin liittyvien syiden vuoksi olennaisesti eroaisi kalatalousalueen yleisestä tilanteesta. Toinen mahdollinen peruste kieltäytymiselle saattaisi liittyä tehtävän vaatimien resursseihin suhteessa kalatalousalueen käytössä oleviin resursseihin. Tehtävien siirto voisi olla määräaikainen tai voimassa toistaiseksi.

120 §. Erityisen kalastusetuuden haltijan osallistuminen osakaskunnan kokoukseen. Sellaisen kiinteistön omistaja, johon kuuluu erityinen kalastusetuus, on erityisen kalastusetuusalueen ja erityisen kalastusetuuspaikan osalta yhteisen vesialueen osakkaiden ohella kalastusoikeuden haltija. Tämä toisaalta velvoittaa ja toisaalta oikeuttaa kiinteistön omistajan yhteisen alueen osakkaiden ohella osallistumaan kalastusoikeuden haltijan tehtäviin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kiinteistön omistaja rinnastetaan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkaaseen, kun osakaskunnan kokouksessa päätetään kalastukseen liittyvistä asioista. Äänioikeus määritettäisiin siten, että äänestykseen osaa ottavilla vesialueen osakkailla ja erityisen kalastusetuuden omaavien kiinteistöjen omistajilla olisi omistamiensa kiinteistöjen kalastusoikeutta vastaava äänioikeus. Muutoin sekä äänioikeudesta että kalastukseen liittyvistä asioista päätettäessä sovellettaisiin yhteisäluelain (758/1989) osakaskunnan kokousta koskevia säännöksiä.

121 §. Erityisen kalastusetuuden haltijan osallistuminen kalastusasioiden hoitoon osakaskuntaan kuulumattomalla vesialueella. Myös yksityisellä vesialueella olevan erityisen kalastusetuuden haltijakiinteistön omista-

ja on kalastusoikeuden haltija vesialueen omistajan ohella. Hänellä on siten velvollisuus osallistua kalastusoikeuden haltijalle kuuluviin tehtäviin ja oikeus ottaa osaa päätöksentekoon kalastusta koskevassa asiassa. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi siten, että vesialueen omistajan ja erityisten kalastusetuksien haltijakiinteistöjen omistajien katsotaan muodostavan osakaskunnan. Kalastukseen liittyvistä asioista päätöksenteko tapahtuisi vastaavalla tavalla kuin 132 §:ssä säännellään yhteisen vesialueen osalta.

14 luku Muutoksenhaku

122 §. *Muutoksenhaku elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen päätökseen.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta valittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalastuslain nojalla tekemästä päätöksestä. Mainittuihin päätöksiin voisi hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölainsäädännössä (586/1996) säädetään. Käytännössä valitus tehtäisiin hallinto-oikeuteen ja sen päätöksestä voi edelleen valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

ELY-keskus voisi päätöstä tehdessään määrätä, että valitus ei estäisi valituksenalaisen päätöksen täytäntöönpanoa. Määräys voitaisiin antaa esimerkiksi ELY-keskuksen asettua kalastusrajoituksen tilanteessa, jossa rajoituksen tarkoituksen toteuttamisen kannalta on välttämätöntä, että se astuu voimaan välittömästi. Jos muutoksenhakuviranomainen arvioisi toisin päätöksen täytäntöönpanon välttämättömyyden, se voisi kuitenkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon kunnes päätös on saanut lainvoiman.

123 §. *Muutoksenhaku kalatalousalueen päätökseen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikaisun vaatimisesta kalatalousalueen päätökseen. Oikaisuvaatimus edeltäisi varsinaista muutoksenhakua. Oikaisua voisi hakea taho, jonka oikeutta kalatalousalueen yleiskokouksen tai hallituksen päätös koskee. Oikaisuvaatimuksen tulisi perustua siihen, että tehty päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä taikka on lain, asetuksen tai kalatalousalueen ohjesäännön vastainen taikka poikkeaa siitä, mitä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on määrätty.

Aikaa oikaisuvaatimuksen tekemiselle olisi pykälän 2 momentin mukaan 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista lukien. Koska oikaisuvaatimukset käsitelisi yleiskokous, joka varsinaisesti kokoontuisi useimmissa tapauksissa kerran vuodessa, olisi yleiskokous tarvittaessa kutsuttava ylimääräiseen kokoukseen oikaisuvaatimuksen käsittelyä varten.

Voimassa olevan lain mukainen järjestelmä, jossa varsinainen valitus tehdään maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan, muutettaisiin pykälän 3 momentissa vastaamaan maaseutuelinkeinoasioiden siirtämistä hallinto-oikeuksiin koskevassa työryhmämietinnössä (mmm 2013:3) esitettyä. Valitus tehtäisiin hallinto-oikeuteen noudattaen hallintolain säännöksiä. Toimivaltainen hallinto-oikeus kalatalousalueen sijaitessa usean hallinto-oikeuden toimialueella, olisi se hallinto-oikeus, jonka alueella enin osa kysymyksessä olevasta kalatalousalueesta sijaitsee. Hallinto-oikeus voisi hallintolainkäyttölain 6 luvun 31 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla määrätä pykälän 3 momentin nojalla päätöksen täytäntöön pantavaksi ennen sen lainvoimaiseksi tuloa.

124 §. *Eriyistä kalastusetuutta koskevan epäselvyyden ja riidan ratkaiseminen.* Nykyisin epäselvyys ja riita siitä, onko jokin erityinen kalastusetuus olemassa vai ei ja mikä on tällaisen etuuden alueellinen ulottuvuus sekä se, mille kiinteistöille ja kuinka suurin osuukin etuus kuuluu, tutkitaan ja ratkaistaan kiinteistönmuodostamislain 101 §:ssä tarkoitettua kiinteistönmääritystoimituksessa. Sen sijaan kun epäselvyys tai riita koskee erityisen etuuden sisältöä taikka vesialueen omistajalle kuuluvan kalastusoikeuden ja erityisen etuuden haltijakiinteistön omistajan kalastusoikeuden keskinäistä suhdetta, epäselvyyden tai riidan ratkaiseminen kuuluu yleiselle alioikeudelle.

Kaikissa edellä mainituissa epäselvyyden ja riita-asioissa on usein läheinen keskinäinen yhteys ja usein epäselvyys tai riita koskeekin samalla kertaa useampia edellä tarkoitettuja seikkoja. Tällaisten asioiden selvittämisessä ja ratkaisemisessa nojaututaan yleensä talon perustamisasiakirjoihin, vesipiirirajankäyntiasiakirjoihin ja muihin maanmittausasiakirjoihin. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että ensi vaiheessa erityistä kalas-

tusetuutta sekä vesialueen omistajan kalastusoikeutta koskevat epäselvyydet ja riidat ratkaistaisiin kiinteistönmuodostamislain 101 §:ssä tarkoitetussa kiinteistönmääritystoimituksessa.

125 §. Erimielisyyksien ratkaiseminen. Pykälä sisältäisi voimassa olevan lain 122 §:ää vastaavasti yleisen informatiivisen säännöksen siitä, että kalastusta koskevat erimielisyydet, joiden osalta ei laissa ole säädetty erityisiä ratkaisumenettelyitä voidaan saattaa käräjäoikeuden ratkaistaviksi normaaleina riita-asioina soveltaen niitä koskevaa prosessilainsäädäntöä.

15 luku Voimaantulo

126 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

Lailla esitetään kumottavaksi laki yleisestä kalastusoikeudesta 285/1982 sekä kalastuslaki 286/1982. Perustuslainsäätämisyjärjestyksessä annettu laki yleisestä kalastusoikeudesta sisältää valtuuksia säätää lailla erinäisiä omaisuudensuojaa rajoittavia, usein asuinpaikkaan kytkeytyviä yleiskalastusoikeuksia. Kyseinen laki on säädetty aikana, jolloin nykyisenkaltaiset yleiskalastusoikeudet eivät olleet vielä voimassa ja niiden taustalla on ollut osin ajatus toimeentulon turvaamisesta syrjäisimmillään alueilla. Tällaisille asuinpaikkaan sidotuille oikeuksille ei enää nykyoissa katsota olevan perusteita, eikä vanhojen poikkeuslakien pitäminen voimassa nykyisen perustuslain aikana ole muutenkaan perusteltua ilman erityisen painavia syitä.

127 §. Ensimmäisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien sekä ohjesääntöjen laatiminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, että esitys ensimmäiseksi ehdotettavan lain mukaiseksi kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi on laadittava ja jätettävä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksyttäväksi kahden vuoden kuluessa siitä, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousalueen rajojen vahvistamista koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi. Määräaika on tarkoitettu olemaan kohtuullisen lyhyt, jotta uuden lain mukaisiin käyttö- ja hoitosuunnitelmiin perustuva kalavarojen käyttö ja hoito saataisiin toimeenpannuksi tehokkaasti ja ilman pitkiä siirtymäaikoja. Määräaika on sa-

malla kuitenkin riittävän pitkä, sillä sen aikana alueen yleiskokous ehtii kokoontua käytännössä vähintään kahdesti ja käynnistää käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisen.

128 §. Ensimmäinen kalatalousaluejako. ELY-keskus vahvistaisi kalatalousalueiden rajat kalatalouden alueellisen yhteistyöryhmän antamaan ehdotukseen perustuen. Kalatalousaluejaon tarkoituksenmukaiseksi laitimiseksi jako olisi kuitenkin tehtävä mahdollisimman tarkoin lain 22 §:ssä säädettyä menettelyä vastaavalla tavalla. Asiaa koskeva sääntely sisältyisi lain 128 §:ään, jonka mukaan alueellisen yhteistyöryhmän kokoonpano ensimmäistä jakoa laadittaessa olisi muilta osin lain 32§:n mukainen, mutta kalatalousalueiden edustajien sijasta ELY-keskus kutsuisi ryhmään edustajia oman alueensa kumottavan lain mukaisista kalastusalueista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että alueen ensimmäisen yleiskokouksen ennen hallituksen valintaa kutsuu koolle ELY-keskus.

129 §. Kalastusalueen tehtäviä, oikeuksia ja velvoitteita koskevat siirtymäsäännökset.

Pykälässä säädettäisiin siitä, mille kalatalousalueelle siirtyvät sellaiset voimassa olevan lain 68 §:ssä tarkoitetun kalastusalueen oikeudet, sopimukset, sitoumukset ja velvoitteet, jotka eivät lakkaa uuden lain tullessa voimaan. Oikeudet, sopimukset, sitoumukset ja velvoitteet siirtyisivät sille kalatalousalueelle, jonka alueeseen enin osa voimassa olevan lain mukaisen kalastusalueen vesialueesta siirtyy. Jos mainittu ratkaisusääntö ei tuota yksiselitteistä lopputulosta, ratkaisee siirtymistä koskevan asian ELY-keskus. Keskukseen tulisi ratkaista asia lähtökohtaisesti siten, että kaikki oikeudet, sopimukset, sitoumukset ja velvoitteet siirretään samalle kalatalousalueelle. Erityisestä syystä ratkaisu voisi myös olla niiden jakaminen kalatalousalueiden kesken.

130 §. Aiemman lainsäädännön mukaiset korvaukset vesialueen omistajille. Pykälässä esitetään säädettäväksi siitä, miten menettelyä voimassaolevan kalastuslain kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksuina keräytystä varoista vesialueen omistajille maksettaviksi tarkoitettuja korvauksia jaettaessa. Pykälän 1 momentti sisältäisi erityiset korvauksia koskevat vanhentumisajat siten, että kor-

vaukset vanhentuisivat pääsääntöisesti kolmen vuoden kuluttua esitettävän lain voimaan tulosta. Ne korvaukset, joiden oikeusperuste on syntynyt viimeistään viisi vuotta ennen esitettävän lain voimaantuloa, vanhenisivat kuitenkin jo vuoden kuluttua siitä. Omistajakorvaukset maksetaan omistajille vuosittain korvauksena kunakin vuonna tapahtuvasta yleiskalastusoikeuksien hyödyntämisestä. Korvauksen oikeusperusteen syntyhetkenä pidettäisiin siten kulloinkin sen vuoden päättymistä, jonka aikana tapahtunutta kalastusta korvaukset koskevat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että 1 momentissa tarkoitettut varat, jotka on korvausten maksamista varten siirretty kalastusalueelle ennen tämän lain voimaantuloa, on siirrettävä alueelliselle ELY-keskukselle. Käytännössä voimassa olevan lain tultua kumotuksi sen mukaan kalatalousalueelle kuuluvista velvoitteista, kuten tässä tarkoitettusta siirrosta, vastaisi 129 §:n mukaisesti määräytyvä kalatalousalue. Korvauksiin tarkoitettut varat siirrettäisiin 31 §:n 2 momentin mukaan määräytyvälle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännökset siitä miten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi menetellä 1 momentin nojalla vanhentuneisiin korvauksiin tarkoitettujen varojen kanssa. Käytännössä varat tulisi jakaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueen uusille kalatalousalueille käytettäväksi mahdollisimman tehokkaasti ja vaikuttavasti käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisen kalakantojen käytön ja hoidon järjestämiseen.

131 §. Muut siirtymäsäännökset. Koska kalastuksen alueellinen sääntely voimassa olevassa kalastuslaissa perustuu suurelta osin kalastusalueiden tekemille rajoituspäätöksille, ei niiden voimassaolo voi päättyä ehdotettavan lain voimaantullessa ilman, että tällä olisi häitallisia vaikutuksia kalakannoille. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin mainitusta syystä siitä, että kalastusalueiden kalastuksen rajoittamista koskevat päätökset jäävät voimaan kunnes toisin säädetään, kuitenkin enintään viiden vuoden ajaksi esitettävän lain voimaantulosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että voimassa olevan kalastuslain aikana ker-

tyneisiin viehekalastus- ja kalastuksenhoitomaksujen käsittelyyn sovellettaisiin voimassa olevan lain säännöksiä, ellei esitettävän lain säännöksistä muuta johdu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että kumottavan lain nojalla myönnettyt viranomaisen luvat jäisivät voimaan luvissa yksilöityjen ehtojen mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että kumottavan lain nojalla tehty kalastusoikeuden vuokraamista tai muuta luovuttamista koskevat sopimukset sekä muut kumottavan lain säännösten soveltamiseen perustuvat sopimukset jäävät voimaan ehtojensa mukaisesti lain kumoamisesta riippumatta. Säännös on tarpeen sen varmistamiseksi, ettei uuden lain voimaantulo aiheuta tarpeettomia epäselvyyksiä sopimussuhteiden soveltamisessa ja aiheuta perusteettomia hallinto- tai transaktiokustannuksia.

Yleiskalastusoikeuksien hyödyntämisen jatkuvuuden ja niiden käytön vaikutusten ennaltaan pysymisen turvaamiseksi pykälän 5 momentissa säädettäisiin siitä, että voimassa olevan kalastuslain 11 §:n nojalla asetetut onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskiellot jäävät voimaan esitettävän lain voimaan tullessa ja koskevat esitettävän lain 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta.

Saimaannorpan suojelun jatkuvuuden varmistamiseksi pykälän 6 momentissa esitetään säädettäväksi, että voimassa olevan lain 37 a §:n nojalla annettu valtioneuvoston asetus eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla (295/2011) sekä valtioneuvoston asetus verkkokalastuksen rajoittamisesta saimaannorpan poikasten suojelemiseksi (294/2011) jäävät edelleen voimaan voimassa olevan lain tullessa kumotuksi. Mainitut asetukset ovat jo lähtökohtaisesti voimassa määräajan, ja niiden muuttaminen esitettävän lain nojalla annettaviksi tulee ajankohtaiseksi kunkin asetuksen voimassaoloajan päättyessä.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin siitä, että kumottavan lain nojalla annettu valtioneuvoston asetus lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa (190/2008) jää edelleen voimaan.

Pykälän 8 momentissa säädettäisiin siitä, että vuoden 1951 kalastuslain (503/1951) 49 §:n nojalla Tenojoen kalastuspiirin kalastus-

säännöstä annettu asetus (405/1990) jää edelleen voimaan.

132 §. Aiemmin sallitut pyydykset. Pykälässä säädettäisiin siirtymäaika sellaisten pyydysten käyttöön, jotka voimassa olevan kalastuslain järjestelmässä ovat olleet sallittuja, mutta kiellettäisiin suoraan uudessa laissa. Mainittuja pyydyksiä ovat esimerkiksi ajoverkko tietyillä alueilla sekä harrilaudan käyttö. Niitä olisi mahdollista käyttää vielä vuoden ajan sen jälkeen, kun esitetty laki on astunut voimaan.

133 §. Aikaisemmin saatu oikeus pyydyksen pitämiseen kalaväylässä. Pykälässä säädettäisiin siitä, että ennen kalastuslain voimaantuloa laillisesti saatu oikeus kiinteän tai seisovan pyydyksen, esimerkiksi padon, pitämiseen valta- tai kalaväylässä taikka lähempänä lohi, ja siikapitoisen joen suuta kuin siitä on säädetty, jää edelleen voimaan. Pykälässä tarkoitettuja oikeuksia ei liene paljoa ja ne jäisivät voimaan sellaisina, kuin ne alun perin on myönnetty eli ehdoiltaan ja voimassaoloajaltaan alkuperäisinä. Pykälä vastaisi asiallisesti sisällöltään voimassa olevan lain 25 §:n 2 momenttia. Lain muuttuneiden käsitteiden vuoksi oikeudet olisivat käytännössä voimassa suhteessa lain 70 §:n mukaiseen kieltoon pitää kiinteitä ja seisovia pyydyksiä kalaväylässä ja lain 68:n mukaiseen jokisuukalastuksen kieltoon.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi mahdollisuudesta velvoittaa oikeuden haltija korvautta vastaan luopumaan oikeudestaan, jos se olisi tarpeen kalastuslain tai alueen käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi. Pykälä ei koskisi ELY-keskuksen voimassa olevan lain 25 §:n 3 momentin nojalla myöntämää erillistä lupaa kiinteän kalastuslaitteen pitämiseen tilapäisesti kalaväylässä. Näiden lupien voimassaolosta siirtymäaikana säädettäisiin erikseen 134 §:n 3 momentissa.

134 §. Aiemmin saatu kalastusoikeuden hyödyntämisen edellyttämä kulkuoikeus. Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi siitä, että vuoden 1951 kalastuslain (503/1951) 19 §:n sekä vuoden 1982 kalastuslain (286/1982) 22 §:n nojalla saadut kalastusoikeuden hyödyntämiseksi välttämättömät kulkuoikeudet jäävät voimaan. Vuoden 1951 kalastuslain (503/1951) 19 § sekä vuoden 1982 kalastuslain (286/1982) 22 § ovat

säännöksiä, joiden avulla on ollut tarkoitus turvata kalastusoikeuden haltijan pääsy alueelle, jolle hänen kalastusoikeutensa kohdistuu. Kyseisentyypin oikeuden turvaava sääntely sisältyy voimassaolevaan lainsäädäntöön kiinteistönmuodostamislain 156 §:n 4 momentin sekä yksityisistä teistä annetun lain 8, 9 ja 13 §:n kautta. Vuoden 1951 ja voimassa olevan kalastuslain nojalla myönnetyt kulkuoikeudet puuttuvat lisäksi kiinteistö- ja kirjaamisrekistereistä ja ovat poikkeus kiinteistötietojärjestelmän julkisesta luotettavuudesta. Päällekkäisen sääntelyn sekä kiinteistötietojärjestelmästä ilmenemättömien piilevien rasitteiden poistamiseksi kalastuslakiin ei enää otettaisi erillistä kulkuoikeuksia koskevaa sääntelyä.

Vuoden 1951 ja voimassa olevan kalastuslain nojalla myönnettyjen kulkuoikeuksien voimassaolo olisi määräaikaista siten, että oikeudet tulisi kirjauttaa lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin ja muuttaa voimassa olevan kiinteistömuodostamislain mukaisiksi rasitteiksi tekemällä asiaa koskeva hakemus kolmen vuoden kuluessa kalastuslain voimaantulosta uhalla, että kulkuoikeus menetetään.

135 §. Aiemmin laaditun suunnitelman hyväksyminen valtakunnalliseksi kalavarojen hoitosuunnitelmaksi. Pykälässä säädettäisiin siitä, että tiettyjä ennen esitettävän lain voimaantuloa laadittuja kalavarojen hoitotoimenpiteitä sisältäviä suunnitelmia voitaisiin maa- ja metsätalousministeriö tekemän päätöksen mukaisesti hyväksyä 34 §:ssä tarkoitetuksi suunnitelmaksi. Muun muassa kansallinen kalatiestrategia (valtioneuvoston periaatepäätös 8.3.2012) sekä eräiden kalalajien jo laaditut valtakunnalliset hoitosuunnitelmat voisivat tulla hyväksytyiksi valtakunnallisiksi kalavarojen hoitosuunnitelmiksi, jotka olisi otettava huomioon kaikessa alueellisessa kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelussa sekä kalastuksen järjestämisessä. Säännös olisi tarpeen sen varmistamiseksi, että ennen kalastuslain voimaantuloa laadituille kansallisesti tärkeille kalavarojen hoitotoimenpiteitä sisältäville suunnitelmille voitaisiin suoraan antaa ne oikeusvaikutukset, joita valtakunnallisilla kalavarojen hoitosuunnitelmilla kalastuslain mukaan olisi ilman, että niihin sisältyvät toimenpiteet tulisi sisällyttää uuteen erikseen laadittavaan suunnitelmaan.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Uuden kalastuslain nojalla olisi tarkoitus antaa uusi kalastusasetus, joka säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Kalastusasetus sisältäisi lakia täsmentäviä säännöksiä muun muassa pyydyksiin liittyvästä seikoista. Kalastusasetuksessa säädettäisiin 48 §:n nojalla pyydysten merkinnästä, 55 §:n nojalla rauhoitusaikana kielletyistä pyydyksistä sekä 46 §:n nojalla kiellettyjä kalastustapoja ja välineitä sekä pyydyksiä koskevista ominaisuuksista lakia tarkemmin. Lisäksi valtioneuvostolla olisi 52 §:n nojalla valtuus kalastusasetuksella kieltää tai rajoittaa tietynlaisten pyydysten ja kalastustapojen käyttöä sekä käytettävien pyydysten määrää. Valtuutta voitaisiin käyttää, jos kalalajin tai -kannan elinvoimaisuus tai kestävä tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä tai jos kiellot kohdistuvat kalojen lisääntymisen kannalta keskeiseen vesialueeseen. Samoin perustein voitaisiin kieltää tiettyä määrää suuremman saaliin ottaminen sekä tiettyihin kalojen ominaisuuksiin liittyvien yksilöiden saaliiksi ottaminen. Pyydyksiin liittyviä kieltoja voitaisiin 59 §:n nojalla säätää myös silloin, kun se olisi tarpeen uhanalaisen eläinlajin elinvoimaisena säilymiseksi tai lajin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi.

Kalastusasetuksessa säädettäisiin lisäksi kalojen rauhoituksesta 55 §:n nojalla ja kalojen sallituista pyyntimitoista 56 §:n nojalla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta määrätä alueellisesti poikkeavista pyyntimitoista 57 §:n nojalla. Kalastusasetuksessa vahvistettaisiin 63 §:n mukaisesti vaelluskalavesistöt, joissa tapahtuvaa kalastusta voitaisiin puolestaan rajoittaa 64 §:n nojalla. Kalastusasetus sisältäisi 103 §:n nojalla säännökset kalastuksenvalvojan kokeesta ja koulutuksesta. Lisäksi kalastusasetuksella voitaisiin säätää tarkemmin, käyttö- ja hoitosuunnitelman sisällöstä (36 §), luonnon monimuotoisuutta heikentävistä, kielletyistä kalaistutuksista (72 §) sekä kalojen maahantuontilupien myöntämisen tarkemmista edellytyksistä (76 §). Kalastonhoitomaksun suuruuden tarkistukset toteutet-

taisiin viiden vuoden välein muuttamalla kalastusasetusta (78 §).

Uuden kalastuslain nojalla olisi tarkoitus antaa myös joukko maa- ja metsätalousministeriön asetuksia. Ensinnäkin olisi tarpeen antaa maa- ja metsätalousministeriön asetus kalatalousalueista. Asetus sisältäisi tarkempia säännöksiä valtiolle kuuluvien kalastusosueksien vuokraamisesta 11 §:n nojalla, kalatalousalueiden toimialueiden rajojen sijainnin perusteista 22 §:n nojalla, yleiskokouksen päätöksenteosta, kokousmenettelystä ja muista yleiskokousta koskevista tarpeellisista asioista 25 §:n nojalla, hallituksen päätöksenteosta sekä muista hallitusta koskevista tarpeellisista asioista 27 §:n nojalla sekä kalatalousalueen vuosittaisesta toimintakertomuksesta 30 §:n nojalla.

Lisäksi olisi tarpeen antaa maa- ja metsätalousministeriön asetus tiettyjen pyydysten teknisluonteisista ominaisuuksista. Asetus sisältäisi tarkempia säännöksiä kaupalliseen kalastukseen tarkoitettujen pyydysten teknisistä ominaisuuksista 49 §:n nojalla, teknisluonteisia säännöksiä pyydysten rakenteesta ja käyttötavasta sekä yksityiskohtaisia säännöksiä pyydysten käyttöajasta, pyydys- ja saalismääristä sekä kalojen vapauttamisvelvollisuudesta 52, 59 ja 62 §:n nojalla.

Myös kalastonhoitomaksusta, sen keräämisestä, maksusuorituksen osoittavasta kuitista ja hyväksytyistä todistuksista sekä maksupaikoista säädettäisiin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 80 §:n nojalla. Samassa asetuksessa voitaisiin säätää tarkemmin kalastonhoitomaksuna kertyneiden varojen myöntämisen perusteista sekä käytöstä 82 §:n nojalla.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin kalastuksen järjestämisestä valtiolle kuuluvalla vesialueella, kalastusluvan myöntämisestä ja lupaan sisällytettävistä ehdoista (45 §), kaupallisen kalastajan ryhmään I siirtymiseksi tarvittavasta suunnitelmasta (87§), saalispäiväkirjasta ja -ilmoituksista (89 §), kalataloushallinnon tietojärjestelmässä käytettävästä kirjaamistavasta ja sen teknisestä hallinnoinnista (97 §) sekä kalastuksenvalvojakortin sisällöstä sekä kalastuksenvalvojatunnuksen ulkoasusta (104 §).

3 Voimaantulo

Kalastuslaki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Suunnitellun voimaantuloajankohdan taustalla on muun muassa tarve saattaa voimaan nykyisen läänneihin perustuvan viehekalastusmaksujärjestelmän korvaava järjestelmä valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaantulon jälkeen annetun lain (903/2009) 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua siirtymäajan päätyttyä. Lisäksi voimaantuloajankohda on tarpeen määrittää niin, että uusi kalastuslaki tulee voimaan hyvissä ajoin ennen kalastuskauden alkua.

4 Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys

4.1 Omaisuudensuoja

Kalastuslaki on kalavarojen käyttöä ja hoitoa ohjaava yleislaki. Sen yhtenä tehtävänä on sovittaa yhteen erilaisia yhteiskunnallisia ja yksityisiä kalavarojen käyttöön ja hoitoon kohdistuvia intressejä. Näiden intressien yhteen sovittamisessa perustuslain turvaamista perusoikeuksista erityisesti omaisuuden suojaa koskeva perustuslain 15 § sekä vastuuta ympäristöstä koskeva 20 § ovat keskiössä lain järjestelmässä.

Omaisuuden suojaa koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on arvioinut kalastusoikeuden omaisuudensuojaa ja siihen kohdistuvia rajoituksia useaan otteeseen (PeVL 8/2012 vp, PeVL 20/2010 vp, PeVL 14/2010 vp, PeVL 8/1996). Vesialueen omistukseen kytkeytyvä kalastusoikeus on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan perustuslaillista omaisuuden suojaa nauttiva varallisuusarvoinen etu haltijalleen, jolla on lähtökohtainen valta hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuutta sekä määrätä siitä. Kalastusoikeuteen kuuluvat oikeus vesialueen kalakannan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja oikeus järjestää vesialueen käyttö ja hoito. Kalastusoikeutta on toisaalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä luonnehdittu myös "sangen erikoislaatuiseksi omaisuudenlajiksi" (PeVL 5/1981 vp,

8/1996 vp ja 13/1979 vp). Oikeuden sisältöä ei ole yksiselitteisesti mahdollista esittää.

Vesialueen omistajalla on kalastusoikeutensa nojalla oikeus yrittää saada saaliiksi kalaa. Ennen saaliiksi päätyneitä kalat ovat niin sanottuja isännättömiä esineitä, joihin kalastusoikeuden tai kalastamiseen oikeuttavan luvan haltijalla on mahdollisuus saada omistusoikeus valtauksen kaltaisella saannolla. On myös huomioitava, että vesialueen omistajalle kuuluva kalastusoikeus on jo lähtökohtaisesti rajoitettua ja ehdotetun lain 5 §:n mukaisesti voimassa vain sellaisena, millaiseksi se kalastuslain järjestelmän kautta muotoutuu. Lakiehdotukseen sisältyvät tiettyjen pyydysten käyttöä koskevat kiellot samoin kuin rauhoitusta ja pyyntimittoja sekä kalaistutuksia koskevat säännökset ovat luonteeltaan nykyaikaisessa yhteiskunnassa välttämätöntä omaisuuden käytön sääntelyä eikä niinkään sen varsinaista rajoittamista (ks. PeVL 33/2008).

Omaisuudensuojan näkökulmasta keskeisiä asiakokonaisuuksia kalastuslain järjestelmässä ovat erityisesti yleiskalastusoikeudet, viranomaisen myöntämät luvat harjoittaa kalastusta ilman omistajan lupaa sekä kalakantojen hoitoon liittyvät viranomaisen tekemään päätökseen tai valtioneuvoston asetukseen perustuvat kalastusoikeuden hyödyntämistä koskevat rajoitukset.

Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään perustuslain 15 §:n 2 momentin mukaan lailla. Kalastusrajoitusten toteuttaminen, yleiskalastusoikeudet tai viranomaisen myöntämät kalastusluvut eivät käytännössä edellytä omaisuuden lunastamista, vaan kyse on sen käytön rajoittamisesta, jota tulee arvioida perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä kehitettyjen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kautta.

Perustuslakivaliokunta on perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisen yhteydessä asettanut perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksiksi seuraavat vaatimukset: Rajoitusten tulee perustua laintasaaiseen säädökseen, rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteiden tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia, lailla ei

voida säätää perusoikeuden ytimeen kuuluvaa rajoitusta, rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon, perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä sekä rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Omaisuuksien suojan kannalta merkittäviä kohtia esitettävässä kalastuslaissa ovat erityisesti sen 13 ja 18 §:n mukaiset ELY-keskusten luvat kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen sekä kalastusopastointiin, velvoite käyttö- ja hoitosuunnitelman hoito- ja hoitotoimenpiteiden toteuttamiseksi uhalla, että ne teetetään omistajan kustannuksella, kaupalliseen kalastukseen oikeuttavien pyydysten käytön kieltä muille kuin kaupallisille kalastajille, 52 ja 53 §:n nojalla asetettavat kiellot ja rajoitukset, uhanalaisten eläinten suojeleminen 59 §:ssä ja yleiskalastusoikeudet.

4.2 Elinkeinoille myönnettävät luvat omaisuudensuojan rajoituksina

Kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen oikeuttavat luvat lakiehdotuksen 13 §:ssä perustuvat kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen turvaamisen tavoitteeseen. Esitetty uusi lupamahdollisuus ei tarkoita elinkeinotoiminnan luvanvaraistamista, vaan tavoitteena on luoda kalastusoikeuden omistajan luvan rinnalle uusi, joskin enemmänkin poikkeustilanteissa käyttöön tuleva lupatyyppi. Kaupallista kalastusta on useimmiten mahdollista harjoittaa kalastusoikeuden haltijan myöntämään lupaan perustuen.

Kaupalliselle kalastajalle myönnetty lupa merkitsisi kalastusoikeuden haltijan omaisuuden käytön rajoittamista samassa suhteessa kuin oikeutta luvan nojalla myönnetään kaupallisen kalastajan käyttöön. ELY-keskuksen myöntämään lupaan perustuvan rajoituksen peruste ja ELY-keskuksen toimivallan rajat on kuitenkin lain tasolla täsmällisesti ja tarkkarajaisesti säännelty. ELY-keskus voi myöntää luvan vain ehdotetussa 13 §:ssä lueteltujen edellytysten täytyessä yhtäaikaaisesti ja sen on luvassa lisäksi mää-

rättävä tarkoin niistä rajoista, joiden puitteisissa luvassa voidaan kalastaa.

Omaisuuksien käytölle luvan myötä asetettavan rajoituksen taustalla vaikuttavat yhteiskunnallisesti tärkeät kalavarojen kestävän tuoton sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamisen tavoitteet, joiden kautta pyritään kalavarojen ekologisesti, sosiaalisesti sekä taloudellisesti kestävään käyttöön kalakantojen ollessa heikosti hyödynnettyjä. Rajoituksen kautta edistetään lisäksi suomalaisen kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä ja kotimaisen kalan saantia elintarvikkeeksi. Rajoituksella on siten yleisesti hyväksyttävät perusteet. Kaupallisen kalastuksen aiheuttaman kalastuspaineen tasaisemman jakautumisen kautta rajoituksella olisi lisäksi vesialueen omistajien yhdenvertaisuutta edistävä vaikutus.

Luvan myöntäminen kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen koskisi ainoastaan sellaisia alueita, joiden osalta kalakantojen tila yleisesti mahdollistaisi niiden hyödyntämisen kaupalliseen kalastukseen. Kalakannan tulisi siis olla niin elinvoimainen, ettei kaupallisen kalastuksen harjoittaminen alueella ole erityisen haitallista, vaan kalavarat ovat kestävästi hyödynnettävissä.

Pykäläehdotuksen 3 momentin mukaan kalastusoikeuden haltijan kalastusoikeuden hyödyntämismahdollisuuksien kohtuuton heikentäminen toimisi ehdottomana luvanmyöntämisehtenä. Hyödyntämismahdollisuuksien heikentäminen saattaisi realisoitua kalakannan liiallisen heikkenemisen kautta tai kalastusoikeuden haltijan kalastusmahdollisuuksien fyysisen rajoittamisen kautta. Rajoitus ei siten ulottuisi perusoikeuden ydinalueelle, vaan jättäisi riittävät mahdollisuudet omaisuuden hyödyntämiselle.

Lakiehdotuksen 14 §:n mukaan luvan saajan tulisi lisäksi maksaa kalastusoikeuden haltijoille vuosittain alueen käypiin hintoihin perustuvat kohtuulliset maksut korvauksena vesialueen käyttämisestä kaupalliseen kalastukseen. Ehdottoman luvanmyöntämisehteen ja korvausten maksun kautta varmistetaan lisäksi se, ettei luvan aiheuttama omaisuudenkäyttörajoitus ole kohtuuton, vaan on oikeassa suhteessa sillä tavoiteltavaan päämäärään.

ELY-keskuksen myöntämä lupa kaupalliseen kalastukseen olisi valituskelpoinen hal-

lintopäätös. Vesialueen kalastusoikeuden haltija olisi päätösasiassa asianosaisen asemassa. Muutoksenhausta kalastuslain nojalla annettuun ELY-keskuksen päätökseen säädetäisiin lain 122 §:ssä. Sen mukaan päätöksiin voitaisiin hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Luvan aiheuttamaan perusoikeusrajoitukseen liittyy siten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä edellytetty oikeusturvan toteutumisen varmistava menettely. Kalastusoikeuden haltijan oikeusturvaa toteuttaa myös lain 16 §:n mukainen mahdollisuus lupaehtojen muuttamiseen ja luvan peruuttamiseen, jonka kautta voidaan puuttua esimerkiksi muutoksiin kalakantojen tilassa sekä kaupallisen kalastajan toiminnassaan tekemiin selkeisiin väärinkäytöksiin kuten luvasta maksettavien korvausten laiminlyöntiin.

Lupajärjestelmä parantaisi kaupallisten kalastajien ammatinharjoittamisen edellytyksiä ja edistäisi siten perustuslain 18 §:n mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää työllisyyttä. Esitys edistäisi siten oikeuden työhön ja elinkeinovapauden edellytysten turvaamista nykyistä omistajan lupaan perustuvaa käytäntöä paremmin.

Kaupalliselle kalastajalle myönnetyn luvan peruuttaminen on merkityksellinen asia elinkeinotoiminnan näkökulmasta. On huomattava, että viranomaisen myöntämässä luvassa ei ole kyse elinkeinon luvanvaraisuudesta vaan sen toimintaedellytysten edistämisestä. Luvan peruuttaminen ei siis merkitse elinkeinon harjoittamisen oikeuden poistamista. Vaikka lakiehdotuksen 13 §:ssä tarkoitettussa luvassa ei ole kyse elinkeinotoiminnan edellytykseksi säädetystä luvasta, on lakiehdotuksen 16 §:ssä katsottu tarpeelliseksi sitoa luvan peruuttaminen olennaisesti väärinkäytöksiin.

Esityksen 18 §:ään sisältyy kalastusopas-toiminnan alueellista lupaa koskeva sääntely. Ehdotettu säännös on asiallisesti samansisältöinen kuin voimassa olevan lain 8 a §, joka on laadittu perustuslain vaatimusten mukaiseksi vuonna 2011. Sen osalta voidaan viitata hallituksen esityksessä 135/2011 vp sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossa 8/2012 vp esitettyihin kannanottoihin.

4.3 Kalastusrajoitusten suhde vastuuseen ympäristöstä, omaisuuden suojaan, elinkeinovapautteen ja saamelaiden asemaan alkuperäiskansana

Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan kaikille. Säännöksessä tarkoitettu vastuu kohdistuu sekä julkiseen valtaan että yksityisiin tahoihin. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan säännöksellä ei perusteta yksilöittäin kohdennettavissa olevia velvoitteita, eikä se muodosta erillistä perustetta kohdistaa omistajiin erityisesti ulottuvia sietämisvelvoitteita. Toisaalta saman perusoikeussäännösten osina omaisuudensuojasäännöksellä ja ympäristövastuusäännöksellä voi olla vaikutusta toistensa tulkintoihin tilanteessa, jossa pyritään ihmisten ja luonnon välistä tasapainoa edistäviin lainsäädäntöratkaisuihin (PeVL 44/2010 vp, PeVL 20/2010).

Ehdotettu kalastuslaki sisältää lukuisia rajoituksia omaisuudensuojaa nauttivaan kalastusoikeuteen. Rajoituksia sisältyy erityisesti lakiehdotuksen kalastuksen ohjausta ja rajoittamista koskevaan 6 lukuun, vaelluskaloja ja kalan kulun turvaamista koskevaan 7 lukuun ja kalojen istuttamista ja muuta kalavesien hoitoa koskevaan 8 lukuun. Kalastusrajoituksilla on liittynyt myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapautteen. Rajoituksia tulee tarkastella omaisuuden käyttörajoituksena myös siitä näkökulmasta, että perustuslakivaliokunta on katsonut maaomaisuutta vailla olevien, luontaiselinkeinoista huomattavan osan toimeentulostaan saavien, lähinnä saamelaisväestöön kuuluviin kuntalaisten perinteisen, vähintään nautintaperusteisiin oikeuksiin rinnastettavan oikeuden kalastaa olevan omaisuudensuojan piiriin kuuluva varallisuusarvoinen etu (PeVL 7/1978 vp, PeVL 5/1981 vp ja PeVL 30/1993 vp). Lisäksi saamelaisille on alkupe- räiskansana turvattu perustuslain 17 §:n 3 momentissa oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perusoikeus- uudistuksen esitöiden mukaan säännöksellä turvataan myös sellaisten saamelaiden kult-

tuuriin kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuin kalastuksen harjoittaminen.

Rajoitukset on pyritty kirjoittamaan täsmällisiksi ja tarkkarajaisiksi. Rajoitusten ensisijaisena tarkoituksena on turvata kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto ja kalavarojen monimuotoisuus sekä suojella uhanalaisia eläimiä kalastuskuolleisuudelta. Rajoituksille on siten kiistatta olemassa perustuslain 20 §:n vastuuta ympäristöstä koskeviin säännöksiin kiinnittyviä hyväksyttäviä ja painavia perusteita. Rajoitukset eivät ole liian tiukkoja suhteessa niillä pyrittäviin vaikutuksiin. Rajoituksilla ei puututa perustuslailla suojattujen omaisuudensuojaa, elinkeinovapautta tai saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa koskevien oikeuksien ytimiin. Rajoituksilla ei myöskään estetä saamelaisten perinteisen kalastuskulttuurimuodon harjoittamista, vaan osataan turvata sen edellytyksenä olevien elinvoimaisten kalakantojen olemassaoloa.

Keskeisimmät säännökset, jotka valtuuttavat rajoittamaan kalastusta, sisältyvät ehdotuksen 52, 53 ja 64 §:ään. Ehdotuksen 52 §:ssä annetaan valtioneuvostolle oikeus asetuksella kieltää tai rajoittaa kalastusta muun muassa tietynlaisella pyydyksellä, pyydysmäärällä, kalastustavalla tai tietyssä ajankohtana. Edellytyksenä on, että kalalajin tai -kannan elinvoimaisuus tai tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä taikka kieltoalue on kalan keskeinen lisääntymisalue. Ehdotettu rajoitus on erittäin yksityiskohtainen, koska siinä on täsmällisesti lueteltu, minkälaisia kieltoja ja rajoituksia voidaan antaa. Pykälän toisessa momentissa on annettu maa- ja metsätalousministeriölle oikeus säätää pyydyksiin liittyvistä teknisluonteisista asioista samojen edellytysten nojalla kuin valtioneuvosto voi säätää ensimmäisen momentin mukaisia rajoituksia.

Ehdotetussa 53 §:ssä valtuutettaisiin ELY-keskukset tekemään samoin edellytyksin samankaltaisia rajoituksia valituskelpoisin hallintopäätöksin. ELY-keskusten rajoitukset olisivat käytännössä alueelliselta soveltamisalaltaan hyvin rajattuja. Tyypillisesti ne voisivat olla laajuudeltaan kalatalousalueen vesialueen kokoisia.

Sääntelytekninen ratkaisu, jossa varsinainen peruskielto ei sisälly lakiin, on perusteltu

sääntelykohteen erityislaatuisuuden kannalta. Kalastusrajoituksia tulee pystyä toteuttamaan joustavasti ja siten, että voidaan tarvittaessa nopeasti reagoida kalakantojen tilan vaihteluun. Sääntelytarpeet ovat lisäksi yleensä melko paikallisia, koska alueen kalakantojen tila ja kalastusolot vaikuttavat niiden sisältöön. Kaikkien tarpeellisten rajoitusten säätäminen laissa voisi johtaa joillain alueilla kohtuuttomuuksiin sekä tarpeeseen myöntää lukuisia poikkeuslupia.

Esityksen 59, 60 ja 61 §:ään sisältyvät säännökset kalastuksen rajoittamisesta uhanalaisten eläinlajien suojelemiseksi, sopimuksista saimaannorpan suojelemiseksi sekä korvauksista uhanalaisten suojelusta aiheutuneesta haitasta. Kyseiset säännökset ovat teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta asiallisesti samansisältöiset kuin voimassa olevan lain 37 a, 37 b ja 37 c §. Säännökset on laadittu vastaamaan perustuslain vaatimuksia vuonna 2009 ja niiden osalta voidaan viitata hallituksen esityksessä 29/2010 vp sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossa 20/2010 vp esitettyihin kannanottoihin.

4.4 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Säännöksessä vahvistetaan yrittämisen vapauden periaate. Säännös merkitsee lainsäätäjän kannalta sitä, että elinkeinotoiminta on mahdollista säätää luvanvaraiseksi vain poikkeuksellisesti. Perustuslakivaliokunta on käytännössään rinnastanut elinkeinotoiminnan aloittamisen edellytykseksi säädettävän rekisteröimisvelvollisuuden valtiosääntöoikeudellisesti luvanvaraisuuteen ja tarkastellut tällaista sääntelyä perustuslaissa säädetyn elinkeinovapauden näkökulmasta.

Kalastuslakiehdotuksen 10 luvussa on säännökset kaupallisten kalastajien rekisteröitymisestä. Ehdotuksen 86 §:ssä säädetään niistä tahoista, jotka voivat rekisteröityä kaupalliseksi kalastajaksi. Käytännössä kaupallisen kalastajan rekisteröitymiseen on lakiehdotuksen muissa säännöksissä kytketty oikeusvaikutuksia liittyen muun muassa tiettyjen pyydysten käyttöön, oikeuteen myydä saalis eteenpäin, valtion maa-alueen käyttöön sekä

mahdollisuuteen saada ELY- keskuksen myöntämä alueellinen lupa kalastukseen. Myös kalatalouden elinkeinotukia koskeva kansallinen lainsäädäntö edellyttää tuensajan kuuluvan rekisteriin.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt elinkeinon harjoittamiseen tarvittavan luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä yksilön oikeusasemaan puuttuvana viranomaistoimena kuin haetun luvan epäämistä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä sitoa luvan peruuttamismahdollisuuden vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet puutteiden korjaamiseen (PeVL 48/2005 vp, PeVL 8/2006 vp, PeVL 31/2006 vp, PeVL 32/2010 vp, PeVL 58/2010).

Rekisterimerkinnän tekee ELY-keskus kaupallisen kalastajan pyynnöstä. Rekisteröintimerkintä lakiehdotuksen 88 §:n mukaan on voimassa enintään kolme vuotta kerrallaan. Pykälässä säädetään myös niistä edellytyksistä, joiden nojalla kaupallinen kalastaja voidaan poistaa rekisteristä. Kaupallinen kalastaja voitaisiin siten poistaa rekisteristä, jos hän toistuvasti tai jatkuvasti olennaisesti toimii vastoin kalastuslain säännöksiä. Lisäksi poistaminen olisi mahdollista, jos kalastaja ei enää täytä 86 §:ssä säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut kaupallisen kalastustoiminnan.

4.5 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 6 §:n tarkoittamana muuna syynä pidetään myös esimerkiksi henkilön asuinpaikkaa. Perustuslain yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan estä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä. Erottelu voi myös perustua syrjintäsäännöksessä mainittuun, lähtökohtaisesti kiellettyyn syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta

hyväksyttävällä tavalla. Perustuslakivaliokunta on johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimukset, etteivät erotellut saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomaksi.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä on määritelty muun muassa kaupallinen kalastus ja kalastaja sekä vapaa-ajankalastus. Kyseisiä kalastajaryhmiä kohdellaan esityksessä osin toisistaan poikkeavasti. Ehdotuksen 49 §:n mukaan vain kaupallisilla kalastajilla ja heidän lukuunsa toimivilla on oikeus käyttää kaupalliseen kalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä. Lisäksi ehdotuksen 90 §:n mukaan muut kuin kaupalliset kalastajat eivät saa rajattua poikkeusta lukuun ottamatta myydä pyytämäänsä kalaa. Sääntelyllä pyritään kohdentamaan tehokkaat pyydykset vain elinkeinon käyttöön ja siten edistämään kalavarojen järkevää ja kestäväää käyttöä. Kyseisten ammattimaisten pyydysten voidaan katsoa olevan tarpeettoman tehokkaita kalan omaan käyttöön pyytämistä varten. Yhdessä kalan myyntikiellon kanssa sääntelyllä pyritään ehkäisemään harmaata taloutta, edistämään kalastuselinkeinojen edellytyksiä, parantamaan myytävän kalaraaka-aineen laatua ja saatavuutta. Sääntelyn taustalla voitaneen katsoa olevan yhteiskunnan kannalta hyväksyttävät päämäärät. Lisäksi sääntelyn hyväksyttävyyttä arvioidessa on otettava huomioon, että kenellä tahansa on mahdollisuus rekisteröityä kaupalliseksi kalastajaksi.

Ehdotuksen 87 § sisältää säännökset kaupallisten kalastajien jaosta I ja II ryhmiin. Jaottelu koskee luonnollisten henkilöiden lisäksi yhteisöjä. Jaottelun perusteena on kaupallisesta kalastuksesta saadun liikevaihdon sellainen määrä, joka synnyttää arvonlisäverovelvollisuuden. Elinkeinoimintaa aloittavat kaupalliset kalastajat voivat hakeutua suoraan ryhmään I esittämällä tarvittavan liiketoimintasuunnitelman arvonlisäverovelvollisuuden saavuttamisesta.

Jaottelulla on useita vaikutuksia kaupallisten kalastajien oikeuksiin. Ensinnäkin 52 §:n nojalla voidaan säätää ajallisia, alueellisia ja pyydyskohtaisia kalastuskieltoja ja -rajoituksia sekä rajoittaa tietynlaisten kalojen tai tietyn kalamäärän saaliksi ottamista. Säännöksen 3 momentin mukaan asetuksia annettaessa niiden mukaiset velvoitteet voi-

daan asettaa erilaisina eri kaupallisten kalastajien ryhmiin kuuluville kalastajille. Lisäksi esityksen 9 §:n mukaan säädettäessä valtioneuvoston asetuksella valtion yksityisten kalastusten käytöstä on ensi sijassa otettava huomioon ryhmään I kuuluvien kaupallisten kalastajien edut. Myös ELY-keskuksen on myöntäessään esityksen 13 §:ssä tarkoitettuja alueellisia lupia kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen asetettava etusijalle ryhmään I kuuluvat sellaiset kaupalliset kalastajat, joilla on jo aiemmin ollut lupa harjoittaa kaupallista kalastusta kyseisellä vesialueella.

Kalastajien jako kahteen ryhmään on tarpeellista sen vuoksi, että voitaisiin oikeudenmukaisella tavalla kohdistaa niin velvollisuudet kuin oikeudetkin sen perusteella, onko kalastustoiminta päätoimista vai satunnaisempaa, sivutoimista elinkeinotoimintaa. Sivutoimisia, ryhmän II kalastajia koskevat muun muassa vähäisemmät saaliiden raportointivelvoitteet. Jaottelu on tarpeen myös kalastajille erillislainsäädännön perusteella maksettavien investointitukien kannalta. Perustuslakivaliokunnan aikaisemman kannanoton mukaan (PeVL 14/2010 vp s. 3) perustuslain 18 §:n 1 momenttiin kiinnittyvää elinkeinonharjoittamisen oikeuden turvaamista voidaan pitää perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna hyväksyttävänä perusteena kalastusrajoitusten eriyttämiselle kohderyhmittäin.

Lakiehdotuksen 10 §:ssä esitetään säädettäväksi kotikuntaan perustuva oikeus maksuttomaan kalastuslupa Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kunnassa. Säännöksellä kavennettaisiin voimassa olevan lain 12 §:n mukaista kolmen pohjoisimman kunnan asukkaiden oikeutta saada lupa kalastukseen valtion vesialueilla siten, että lupa kalastukseen voitaisiin antaa vain oman kotikunnan alueelle. Ylä-Lapin kuntien asukkaiden kyseinen oikeus asettaa näiden kuntien asukkaat parempaan asemaan suhteessa muiden kuntien asukkaisiin. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan pelkkää maantieteellistä kriteeriä ei voida pitää perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna hyväksyttävänä perusteena perusoikeusjärjestelmässä, jonka kokonaisuuteen kuuluvat myös maassa liikkumisoikeus ja asuinpaikan valitsemisen vapaus.

Ylä-Lapin kalastusoikeus on aikaisemmin kytkeyty vanhojen lapinkylien oikeuksiin. Ylä-Lapin kalastusoikeutta on perustuslakivaliokunnan aikaisemmassa käytännössä käsitelty vähintään nautintaperusteisena oikeutena ja sen on katsottu nauttivan perustuslain suojaa. Oikeustieteen lisensiaatti Juha Joonas on tutkinut muun muassa kyseisten oikeuksien historiaa ja perusteita maa- ja metsätalousministeriön tilaamassa ja rahoittamassa tutkimuksessaan Pohjois-Lapin erityiset kalastusoikeuskysymykset. Kyseisen tutkimuksen mukaan lapinkylien oikeudet ovat historiallisesti tyypillisesti koskeneet vain oman lapinkylän aluetta, eikä toisten lapinkylien alueille laajennettuja kalastusoikeuksia tunneta.

Laajoilla kalastusmahdollisuuksilla on merkitystä saamelaisten perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvattuun oikeuteen ylläpitää kulttuuriinsa kuuluvaa perinteistä elinkeinoa. Ylä-Lapin kalastusoikeuteen kohdistuu myös tietynlainen luottamuksensuoja suhteessa kyseisen oikeuden pysyvyyteen. Edellä mainituista syistä on tarpeen säätää jatkossakin kyseisen alueen asukkaiden oikeudesta maksuttomaan kalastuslupa omassa kotikunnassaan. Säännöksen mukaan oikeutta ei määritellä saamelaisen alkuperän mukaan, vaan oikeus kuuluu kaikille kyseisten kuntien alueille oleville kuntalaisille.

4.6 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävien julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi kalatalousalueiden perustamisesta. Kalatalousalueista pyrittäisiin muodostamaan nykyisiä kalastusalueita laajempia, kalavarojen kokonaisvaltaisen käytön ja hoidon kannalta toimivampia alueita. Kalatalousalueiden keskeisimpänä tehtävänä olisi ehdotuksen 24 §:n

mukaan alueensa kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelu ja toimeenpano sekä kalastuksenvalvonnan järjestäminen. Lisäksi kalatalousalueiden tulisi jakaa yleiskalastusoikeutena harjoitetusta viehekalastuksesta maksettavat korvaukset vesialueen omistajille. Kyseiset tehtävät ovat luonteeltaan perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä, joista korvausten jako ja kalastuksen valvonta sisältävät julkisen vallan käyttöä. Tehtävät eivät kuitenkaan sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Kalatalousalueet olisivat oikeudelliselta luonteeltaan julkisoikeudellisia yhdistyksiä ja niiden jäseniä olisivat ehdotuksen 23 §:n mukaan kalastusoikeuden haltijat sekä valtakunnalliset kalastusalan järjestöt. Perustuslain 124 §:n mukaan julkisen hallintotehtävän antamisen viranomaiskoneiston ulkopuoliselle tulee olla tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Ottaen huomioon Suomen lukumäärältään ja pinta-alaltaan suuret vesialueet sekä niiden omistuksen pirstoutuneisuus voidaan todeta, että on olemassa tarve järjestää kalavarojen kestävä käyttö ja hoito kalataloudellisesti riittävän suurten kalatalousalueiden toimesta. Kalavarojen käytön ja hoidon alueellisen suunnittelutehtävän hoitaminen viranomaiskoneiston ulkopuolella on myös perustuslain 124 §:ssä edellytetyllä tavalla tarkoituksenmukaista ottaen huomioon valtion kalataloushallinnon hyvin rajalliset resurssit sekä tehtävän luonne.

Vaikka kalastuksen järjestäminen lähtökohteisesti kuuluu kalastusoikeuden omistajan valtaan, on kestävä kalastuksen järjestäminen ilman kalastusoikeuden haltijoiden yhteistä organisaatiota käytännössä mahdotonta, koska kalastusoikeuden käytön kohteena olevat kalat eivät noudata omistussuhteiden rajoja vaan liikkuvat elinaikanaan laajoilla vesialueilla. Tästä johtuen kalavarojen kestävä käytön ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeää pyrkiä sovittamaan yhteen alueen eri kalastusoikeuden haltijoiden sekä myös kalastusta muuten kuin omistusoikeuteen perustuen harjoittavien näkemykset. Yhteensovitus on tarkoitus toteuttaa muun muassa laatimalla 35 ja 36 §:ssä tarkoitettu aluetta koskeva ehdotus käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi, jonka elinkeino-, lii-

kenne- ja ympäristökeskus hyväksyisi 37 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyessä.

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Säännös ilmentää kieltoa vaarantaa perusoikeuksien toteutuminen. Se edellyttää, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen taataan laintasoisin säännöksin. Lähtökohtana on, että yksilön perusoikeuksien toteutumiseen ei saisi vaikuttaa se, miten julkisten tehtävien hoitaminen on järjestetty. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle useissa lausunnoissa (muun muassa PeVL 20/2002 vp, PeVL 40/2002 vp, PeVL 42/2005 vp, PeVL 46/2005 vp, PeVL 47/2005 vp ja PeVL 55/2005 vp, PeVL 10/2006 vp, PeVL 65/2010 vp, PeVL 27/2012, PeVL 6/2013, PeVL 23/2013). Valiokunta on lausunnoissaan korostanut perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon turvaamisen edellytyksenä toimivaltuuksien sääntelyn täsmällisyyttä, sääntelyn yleistä tarkkuutta ja muuta asianmukaisuutta.

Lakiesitykseen on otettu kattava viittaus-säännös hallinnon yleislakeihin sekä säännös kalatalousalueen toimihenkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta ja vahingonkorvausvastuusta. Niitä sovelletaan yksityiseen tahoon tämän hoitaessa julkista hallintotehtävää ilman nimenomaista mainintaakin. Viittauksista on kuitenkin pidetty tarpeellisena informatiivisuuteen ja sääntelyn selkeyteen liittyvistä syistä. Lakiehdotukseen sisältyy täsmälliset säännökset kalatalousalueen tehtävistä, toimielimistä ja niiden päätöksenteosta, kalatalousalueen ohjesäännöstä, kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta, muutoksenhausta kalatalousalueen päätöksiin sekä kalatalousalueen viranomaisvalvonnasta.

Esitykseen sisältyy luku 12 kalastuksenvalvonnasta ja seuraamuksista. Kalastuksenvalvojia ja valvontaviranomaisia koskevat säännökset ovat muutamaa teknistä tarkistusta lukuun ottamatta asiallisesti samansisältöiset kuin voimassa olevassa laissa. Säännökset korjattiin vastaamaan perustuslain vaatimuksia vuonna 2011 ja niiden osalta voidaan viitata hallituksen esityksessä 271/2011 vp sekä

perustuslakivaliokunnan lausunnossa 65/2010 vp esitettyihin kannanottoihin.

Esitykseen sisältyy ehdotus veroluonteisen kalastonhoitomaksun keräämisestä Metsähallituksen toimesta. Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 1 §:n mukaan Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos, jossa on kyseisen lain 6 §:ssä tarkoitettujen julkisten hallintotehtävien hoitamista varten erillinen julkisten hallintotehtävien yksikkö. Kyseinen yksikkö on perustuslakivaliokunnan lausunnosta (PeVL 38/2004 vp) ilmenevällä tavalla viranomaisyksikkö, jossa julkisia hallintotehtäviä hoidetaan virkavastuulla.

Esityksen 79 §:n mukaan Metsähallitus voi valtuuttaa yksityisen palveluntuottajan ottamaan vastaan kalastonhoitomaksusuorituksia. Tehtävän delegointi on tarpeen, jotta kalastonhoitomaksua koskeva palveluverkosto olisi käytössä mahdollisimman laajasti ympäri maata. Maksusuorituksen vastaanottaminen on käytännössä luonteeltaan tekninen tehtävä, jonka suorittamiseen ei liity harkintavaltaa tai päätöksentekoa. Tehtävän teknisluonteisuudesta huolimatta lakiehdotuksen 79 §:n 1 momentin mukaan Metsähallituksen on sovittava yksityisen palveluntuottajan kanssa tehtävän sisällöstä ja muista tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisista seikoista sekä tehtävän suorittamisesta perittävistä kohtuullisista maksusta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi palveluntuottajaan kohdistuvasta yleisestä luotettavuus- ja asiantuntevuusvaatimuksesta sekä muun muassa tehtävän asianmukaisen hoitamisen edellyttämistä palveluntuottajan teknisistä, taloudellisista ja toiminnallisista valmiuksista. Ottaen huomioon tehtävän tekninen luonne ja lakiehdotuksessa palveluntuottajaan kohdistuva sääntelyesitys voidaan katsoa, että tehtävän siirto täyttää perustuslaissa edellytetyn tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen sekä turvaa perusoikeuksien, oikeusturvan ja muiden hyvän hallinnon vaatimukset.

4.7 Yhdistymisvapaus

Perustuslain 13 §:n 2 momentti turvaa jokaiselle ilman erillistä lupaa oikeuden perus-

taa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen sekä osallistua yhdistyksen toimintaan. Perustuslakivaliokunnan lausunkäytännön mukaan yhdistymisvapaus koskee ensisijaisesti niin sanottuja aatteellisia yhdistyksiä. Säännös ei kuitenkaan estä perustamasta lainsäädäntöteitse julkisoikeudellisia yhdistyksiä julkista tehtävää varten. Jäsenyydestä tällaisessa yhdistyksessä voidaan niin ikään säätää laissa. Yhdistymisvapautta turvaava perustuslain säännös toisaalta puoltaa tällöinkin pidättyvää suhtautumista pakkojäsenyyteen (PeVL 52/2006).

Lakiehdotuksen 23 §:n mukaan kalatalousalueet ovat luonteeltaan julkisoikeudellisia yhdistyksiä. Kalatalousalueiden jäsenyys perustuisi suoraan lain 23 §:ään muodostaen poikkeuksen perustuslain 13 §:ssä turvattuun yhdistymisvapauteen. Kalatalousalueen pakkojäsenyyden taustalla olisi kuitenkin olemassa yhdistymisvapauden kannalta hyväksyttävä peruste eli edellä selostettu tarve järjestää yhdistys lailla julkista tehtävää varten. Kalatalousalueen jäsenyydellä edistettäisiin osaltaan perustuslain 20 §:ssä säädetyn ympäristövastuun toteutumista sekä turvattaisiin myös kalavesien eri käyttäjäryhmille mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon.

Perustuslaissa turvattu yhdistymisvapauden yhtenä perustana on yhdistysten sisäinen itsemääräämisoikeus ja toimintavapaus, joihin kuuluu muun muassa yhdistysten oikeus vapaasti hyväksyä haluamansa säännöt. Perustuslakivaliokunta on käytännössään lähtenyt kuitenkin siitä, ettei lainsäädäntötoimin järjestettyjen yhdistysten tarvitse nauttia samanlaista itsemääräämisoikeutta kuin tavallisten yhdistyslailla säänneltävien yhdistysten. Toisaalta lailla järjestettyjen yhdistysten autonomiaa ei ole asiallista rajoittaa enempää kuin on niiden lakisäätteisten tehtävien kannalta välttämätöntä (PeVL 52/2006 vp, PeVL 39/2004 vp, PeVL 1/1998 vp).

Kalatalousalueen tehtävät liittyvät lakiehdotuksen 7 §:n perusteella erityisesti kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelujärjestelmän toimeenpanoon ja kalastuksen valvontaan. Kalatalousalueiden toimintamenoja katetaan 81 ja 85 §:n mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettavalla määrärahalta. Nämä seikat ja kalatalousalueen lakisäätteisten tehtävien luonne huomioon ottaen lailla

voidaan säätää verraten pitkällekin menevistä kalatalousalueen autonomiaan puuttuvista rajoituksista. Lakiehdotuksen mukaan kalatalousalueiden toimielimiä, päätöksentekoa ja ohjesääntöä säädeltäisiin varsin kattavasti ehdotuksen 3 luvussa.

4.8 Yksityiselämän suoja

Lakiehdotukseen sisältyy luku 11 kalataloushallinnon rekistereistä. Ehdotuksen 91 §:ssä säädettäisiin kalataloushallinnon tietojärjestelmästä, joka koostuisi kalataloushallinnon rekistereistä. Tietojärjestelmä sisältää henkilötietoja, minkä vuoksi sitä koskeva sääntely on merkityksellinen perustuslain 10 §:n 1 momentissa suojatun yksityiselämän kannalta. Perusoikeutena turvatun yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksiköllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden tahojen aiheutonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (PeVL 14/2009 vp). Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista.

Lakiehdotuksen 91 §:n 2 momentissa määritellään tietojärjestelmään kuuluvien rekistereiden pitäjät sekä heidän vastuunsa tallettamistaan tiedoista ja niiden oikeellisuudesta. Saman pykälän 3 momentin mukaan kalataloushallinnon tietojärjestelmän tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei laissa toisin säädetä. Tietojen ja asiakirjojen julkisuuteen ja niiden luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten julkisuudesta annettua lakia. Kalataloushallinnon tietojärjestelmän eri käyttötarkoitukset on kuvattu ehdotuksen 92 §:ssä. Tietojärjestelmä koostuu 93 §:ssä luetelluista rekistereistä ja niiden sisältämistä tiedoista. Säännöksessä on määritelty rekistereiden tietosisältö. Kunkin rekisterin kohdalla on lisäksi viittaus muihin tietojärjestelmän käyttötarkoitukseen liittyvien tehtävien hoitamisessa välttämättömiin tietoihin. Ehdotus

sisältää lisäksi täsmälliset säännökset tietojen luovuttamisesta ulkomaiden viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille sekä säännökset henkilötietojen säilyttämisaikasta ja poistamisesta tietojärjestelmästä.

4.9 Kalastonhoitomaksun valtiosääntöoikeudellinen luonne

Lakiehdotuksen 78 §:ssä säädetään kalastonhoitomaksusta. Valtiosääntöoikeudellisesti olennaista on arvioida se, onko kyseessä todella maksu vai vero. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan maksu, joka ylittää kustannukset, ei ole maksu, vaan sitä on pidettävä verona. Verojen ja maksujen keskeisenä erona perustuslain 81 §:n kannalta pidetään maksun vastikkeellisuutta.

Kalastonhoitomaksut käytetään esitetyn lain 81 §:stä ilmenevin tavoin kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelujärjestelmään liittyviin kustannuksiin, kalastuksen valvontaan, kalatalousalueiden toimintakustannuksiin, kalatalousalan neuvontapalveluihin liittyviin hankkeisiin sekä yleiskalastusoikeuksien hyödyntämisestä sekä kalastusopastamiseen perustuvasta käytöstä maksettaviin korvauksiin vesialueen omistajille. Näin ollen vaikka kalastonhoitomaksuun liittyy oikeus ehdotetun lain mukaiseen viehekalastukseen, ei kyseistä maksua voida pitää perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitetuille valtion maksuille ominaisena korvauksena tai vastikkeena yksilöidyistä julkisen vallan palvelusta tai muusta vastaavasta suoritteista (ks. PeVL 48/2010 vp). Edellä mainituilla perusteilla kalastonhoitomaksua pidetään valtiosääntöoikeudellisessa mielessä verona.

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Lakiehdotuksen 78 §:n mukaan jokaisen 18 vuotta täyttäneen muuta kalastusta kuin onkimista tai pilkkimistä harjoittavan velvollisuudesta suorittaa valtiolle kalastuksenhoitomaksu. Samassa pykälässä säädetään myös maksun suuruudesta.

Edellä mainituilla perusteilla katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa

lainsäätämijärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Kalastuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus ja suojelu.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kalastukseen vesilain (587/2011) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla vesialueella sekä Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 1 §:ssä tarkoitettulla talousvyöhykkeellä ja vesialueen rajan ulkopuolella olevalla tulva-alueella, kun se on veden peittämä.

Mitä tässä laissa säädetään kalasta ja kalastuksesta, koskee myös nahkiaista ja rapua sekä niiden pyyntiä. Tämä laki koskee myös luonnonsuojelulain (1096/1996) 6 luvun soveltamisalaan kuuluvien kalojen pyydystämistä.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan, jollei Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koske-

vasta unionin lainsäädännöstä tai sen toimeenpanemiseksi annetusta kansallisesta lainsäädännöstä taikka vieraan valtion kanssa tehdystä sopimuksesta muuta johdu.

Tämän lain ja sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä on sovellettava myös valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin, jos vieraan valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella ei ole toisin säädetty.

Tätä lakia sovellettaessa sekä muutoin tämän lain mukaan toimittaessa on lisäksi noudatettava mitä luonnonsuojelulaissa tai sen nojalla on säädetty tai päätetty.

Kolttien oikeudesta kalastaa koltta-alueella sijaitsevilla valtion vesialueilla säädetään kolttalaissa (253/1995).

Muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kalalajin tai kalakannan taikka rapulajin tai rapukannan tai niiden sukusolujen maahantuontiin sovelletaan tämän lain lisäksi eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia (1192/1996) ja eläintautilakia (441/2013).

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kalavarojen hoidolla* kalakantojen biologisen monimuotoisuuden ja tuottokyvyn turvaamista kalastuksen ohjauksella sekä muilla kalakantojen tilaa ja kalastusmahdollisuuksia parantavilla toimenpiteillä;

2) *kalakannalla* samanaikaisesti samalla alueella elävien samaan lajiin kuuluvien kalayksilöiden joukkoa;

3) *vaelluskalalla* lohta, järvilohtha, ankeriasta, nahkiaista, toutainta sekä taimenen, nieriän, harjuksen ja siian vaeltavia kantoja;

4) *vaelluskalavesistöllä* sellaista vesialuetta, jota vaelluskalat käyttävät keskeisenä vaellustienään tai lisääntymisalueenaan;

5) *vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella* vaelluskalapitoisen vesistön sellaista aluetta, jossa:

a) vesi virtaa silmin havaittavasti alavirtaan päin;

b) virtapaikan ylävesi on alavettä ylempänä, eli vedenpinta on kalteva; ja

c) vesialue pysyy talvisin sulana tai heikköjäisenä;

6) *onkimisella* ilman viehettä harjoitettavaa kalastusta, jossa käytetään yhtä vapaa ja koukkuu, johon voidaan kiinnittää syötti;

7) *pilkkimisellä* kalastusta yhdellä vavalla ja siimaan kiinnitettyllä pystysuunnassa liikuttavalla pilkillä;

8) *vieheellä* keinotekoisesti valmistettua uistinta, vaappua, perhoa, jiggiä tai niihin rinnastettavaa koukuilla varustettua houkutinta, joka liikkeellään, värillään tai muodollaan houkuttaa kalaa iskemään;

9) *viehekalastuksella* muuta kalastamista yhdellä vavalla ja vieheellä kuin onkimista tai pilkkimistä sekä vetouistelua yhdellä vavalla, vieheellä ja painovieheellä;

10) *kalastonhoitomaksulla* kalatalouden edistämiseksi valtiolle suoritettavaa maksua;

11) *kalastusoikeuden haltijalla*

a) yhteisen vesialueen osakaskuntaa;

b) osakaskuntaan kuulumattoman vesialueen omistajaa;

c) kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 2 §:ssä tarkoitettua sellaisen kiinteistön omistajaa, jolle kuuluu yksityisenä erityisenä etuutena kalastusoikeus toisen omistamalla vesialueella tai osuus sellaiseen useammalle kiinteistölle kuuluvaan erityiseen etuuteen, johon sisältyy kalastusoikeus toisen omistamalla vesialueella;

d) kalastusrasitteeseen tai muuhun oikeusperusteeseen perustuen kalastusoikeutta hallinnoivaa luonnollista tai oikeushenkilöä tai;

e) kalastusoikeutta omistajaa kuulematta siirrettävissä olevaan vuokrasopimukseen perustuen hallinnoivaa luonnollista tai oikeushenkilöä;

12) *osakaskunnalla* yhteisäluelain (758/1989) 3 §:ssä tarkoitettua osakaskuntaa;

13) *käyttö- ja hoitosuunnitelmalla* kalavarojen käytön ja hoidon alueelliseksi järjestämiseksi laadittavaa suunnitelmaa;

14) *pyydysyksikköarvolla* pyydyksen tai kalastustavan suhteellista pyyntitehokkuutta;

15) *kiinteistön pyydysyksikkömäärällä* kiinteistölle kuuluvan kalastusoikeuden laajuutta tietyllä vesialueella;

16) *seisovalla pyydyksellä* paikalleen pyyntiin laskettua kalanpyydystä, kuten verkkoa, pitkäsiimaa ja muuta koukkupydystä, rysää, katiskaa ja muuta sulkupydystä;

17) *kiinteällä pyydyksellä* patoa tai muuta kalastukseen tarkoitettua pysyväisluonteista rakennelmaa;

18) *kaupallisella kalastuksella* toimintaa, jossa kalaa pyydetään myyntitarkoituksessa tai jossa pyydetty kalat tai osa niistä myydään;

19) *kaupallisella kalastajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka on merkitty kaupallisen kalastustoiminnan harjoittajista pidettävään rekisteriin;

20) *vapaa-ajankalastuksella* muuta kuin kaupallista kalastusta, mukaan lukien kotitarvekalastus;

21) *kotiutusistutuksella* sellaisen kala- tai rapulajin taikka kala- tai rapukannan istuttamista vesialueelle, jota siellä ei ennestään ole;

22) *erityisperusteisilla kalastusetuuksilla* sellaisia kiinteistönmuodostamislain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja kiinteistöön kuuluvia yhteisiä tai yksityisiä erityisiä etuuksia, jotka oikeuttavat kiinteistön omistajan kalastamaan muutoin kuin vesialueen omistuksen tai osakkuuden perusteella toisen omistamalla vesialueella (erityinen kalastusetuusalue) taikka käyttämään erillistä kalastuspaikkaa, kuten lohi- tai siikapatoa taikka näihin verrattavaa kalapatopaikkaa, kulutuspaikkaa, verkkopaikkaa tai muuta näihin verrattavaa kalastukseen käytettävää vesistön kohtaa (erityinen kalastuspaikka).

2 luku

Kalastusoikeus ja erityiset kalastukseen oikeuttavat luvat

5 §

Vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus

Oikeus kalastaa ja määrätä kalastuksesta kuuluu vesialueen omistajalle siten kuin tässä laissa säädetään.

Yhteisen vesialueen osakkaalla on oikeus kalastaa vesialueella siten kuin yhteisen vesialueen osakaskunta päättää.

Oikeus kalastaa vesilain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetun vesialueen rajan ulkopuolella olevalla tulva-alueella, kun se on veden peittämä, kuuluu vesialueen omistajalle.

6 §

Erityisperusteiset kalastusoikeudet

Sellaisen kiinteistön, johon kuuluu erityisenä etuutena oikeus kalastuspaikkaan tai kalastukseen toisen omistamalla vesialueella, omistajalla on oikeus etuuden mukaisella tavalla kalastaa ja määrätä kalastuksesta.

7 §

Yleiskalastusoikeudet

Jokaisella on oikeus veloitusetta onkia ja pilkkiä sekä kalastaa silakkaa yhdellä vavalla siimaan kiinnitetyillä pystysuunnassa liikuteltavilla koukuilla.

Jokaisella kalastonhoitomaksun suorittaneella 18 vuotta täyttäneellä sekä jokaisella alle 18-vuotiaalla on oikeus harjoittaa viehekalastusta. Kalastonhoitomaksusta ja sen suorittamisesta säädetään 9 luvussa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut oikeudet eivät koske vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueita, eivätkä niitä vesialueita, joilla kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskilpailuja sekä muita vastaavia järjestettyjä tilaisuuksia varten on saatava kalastusoikeuden haltijan lupa.

Edellä 1–3 momentissa säädettyä sovelletaan myös valtion omistamilla vesialueilla.

8 §

Kalastus yleisellä vesialueella ja talousvyöhykkeellä

Suomen talousvyöhykkeellä ja yleisillä vesialueilla meressä jokaisella kalastonhoitomaksun suorittaneella 18 vuotta täyttäneellä sekä jokaisella alle 18-vuotiaalla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisella on oikeus harjoittaa vapaa-ajan kalastusta. Edellä mainituilla alueilla Suomeen rekisteröidyillä kaupallisilla kalastajilla on oikeus harjoittaa kaupallista kalastusta.

Euroopan unionin jäsenvaltioihin rekisteröidyillä kalastusaluksilla on Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan säännöksissä määritelty oikeus kaupalliseen kalastukseen Suomen talousvyöhykkeellä ja aluevesillä.

Jos kaupallisen kalastuksen tarve sitä edellyttää, voi Metsähallitus tällaisen kalastuksen harjoittamista varten vuokrata kaupalliselle kalastajalle yleisellä vesialueella meressä tai Suomen talousvyöhykkeellä olevan lohen tai taimenen pyyntipaikan. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu kalastusoikeus ei ole voimassa tässä momentissa mainituilla pyyntipaikoilla.

Oikeudesta kalastaa ja kalastusluvista yleisellä vesialueella päättää Metsähallitus käyttö- ja hoitosuunnitelmassa määriteltyjen periaatteiden mukaisesti.

9 §

Valtion yksityiset kalastukset

Valtion yksityiset kalastukset pysytetään valtiolla siellä, missä ne vanhastaan ovat olleet ja edelleen ovat valtion hallinnassa. Valtion yksityisten kalastusten käyttämisestä päättää Metsähallitus.

Tarkempia säännöksiä valtion yksityisten kalastusten käytöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella, jolloin on ensi sijassa otettava huomioon 87 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ryhmään I kuuluvien kaupallisten kalastajien edut.

10 §

Oikeus Ylä-Lapin kalastuslupa

Henkilöllä, jonka kotikuntalain (201/1994) 2 §:ssä tarkoitettu kotipaikka on Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kunnassa, on oikeus saada Metsähallitukselta korvauksetta lupa kalastukseen kotikunnassaan sijaitsevilla valtiolle kuuluvilla vesialueilla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa on henkilökohtainen ja se annetaan enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Lupa ei koske Teno- ja Näätämöjoen vesistön lohen- ja taimenen nousualueita, Tuulomajoen ja Paatsjoen vesistöjen taimenen ja lohen vaellusalueita, Tornion- ja Ounasjoen vesistöjen lohen ja taimenen nousualueita, joita koskevat erilliset luvat myöntää Metsähallitus.

11 §

Kalastusoikeuden vuokraus

Kalastusoikeuden vuokraamisella tarkoitetaan tässä laissa vesialueen vuokraamista kalastusta varten, tai muutoin vastiketta vastaan tapahtuvaa oikeuden luovuttamista tiettyyn kalastuspaikkaan tai määrätyn kalalajin pyydystämiseen tai määrätynlaisen pyydyksen käyttämiseen.

Kalastusoikeuden haltija voi vuokrata kalastusoikeuden toistaiseksi tai määräajaksi. Kalastusoikeuden vuokrasopimus on tehtävä kirjallisesti. Vuokralainen ei saa vuokrata kalastusoikeutta tai osaa siitä edelleen, eikä luovuttaa vuokra-aluetta koskevia kalastuslupia kolmannelle, ellei kalastusoikeuden vuokraamista koskevassa sopimuksessa toisin ole sovittu.

Vuokranantaja voi purkaa kalastusoikeutta koskevan vuokrasopimuksen, jos vuokralainen vuokranantajan muistutuksesta huolimatta käyttää väärin kalastusoikeuttaan, laiminlyö vuokramaksun suorittamisen tai muutoin jatkuvasti tai toistuvasti rikkoo sopimukseen tai tähän lakiin perustuvat velvollisuutensa.

Valtiolle kuuluvien vesialueiden vuokraamisesta kalastusta varten voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

12 §

Osakaskunnan osakkaan myöntämä kalastuslupa

Yhteisen vesialueen osakas voi ilman muiden osakkaiden suostumusta vastiketta vastaan tai vastikkeetta antaa toiselle luvan kalastaa kalastusoikeutensa nojalla. Jos lupa on kestoltaan pidempi kuin yksi vuosi, on se annettava kirjallisena ja siitä on järjestäytyneen osakaskunnan alueella tehtävä ilmoitus osakaskunnalle.

Yhteisen vesialueen osakkaan on 1 momentissa tarkoitettun luvan antaessaan huolehdittava siitä, että luvansaaja ei kalastaessaan ylitä osakkaalle kuuluvan kalastusoikeuden enimmäismäärää.

Pysyvästi tai kahta vuotta pidemmäksi määräajaksi toiselle annettu lupa kiinteistöön kuuluvan kalastusoikeuden nojalla kalastamiseen voidaan kirjata maakaaren (540/1995) 14 luvun mukaisesti.

13 §

Alueellinen lupa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen

Kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää kaupalliselle kalastajalle enintään viiden vuoden määräajaksi luvan kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen jos;

1) vesialue on käyttö- ja hoitosuunnitelmassa määriteltä kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvaksi;

2) vesialueen kalakantojen tila mahdollistaa niiden hyödyntämisen kaupalliseen kalastukseen;

3) luvanhakija ei ole itse eikä kalatalousalueen avustuksella päässyt kalastusoikeuden haltijoiden kanssa sopimukseen vesialueen käyttämisestä kaupalliseen kalastukseen; ja

4) kaupallisen kalastuksen harjoittamisesta ei aiheudu merkittävää haittaa alueen rannanomistajille tai -haltijoille tai alueen muulle käytölle.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on luvassa määrättävä kalastukselle salli-

tut alueet, kalastuksessa sallitut pyydykset, kalastuksen kohteena olevat kalalajit, sallitut kalastusajankohdat sekä tarvittaessa kalastuksen sallittu enimmäissaalis. Lisäksi luvassa voidaan määrätä, miten kaupallisen kalastajan on raportoitava saaliistaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lupaa ei saa myöntää, jos luvan nojalla tapahtuva kalastus heikentäisi kohtuuttomasti kalastusoikeuden haltijan mahdollisuutta hyödyntää kalastusoikeuttaan tai jos siitä aiheutuisi muuta merkittävää haittaa.

14 §

Kaupallisesta kalastuksesta kalastusoikeuden haltijoille maksettava korvaus

Kaupallisen kalastajan on 13 §:ssä tarkoitettun luvan saatuaan maksettava kalenterivuositain kalastusoikeuden haltijoille luvassa määrättyjen pyydysten mukaiset, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueen käyttö- ja hoitosuunnitelmissa määriteltyihin alueen käypiin hintoihin perustuvat kohtuulliset maksut korvauksena vesialueen käyttämisestä kaupalliseen kalastukseen.

15 §

Etusijalle asettaminen luvan myöntämisessä kaupalliseen kalastukseen

Jos lupaa tietylle vesialueelle hakee useampi kaupallinen kalastaja kuin alueen kalakantojen tilan perusteella lupia on mahdollista myöntää, elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa luvansaannissa etusijalle sellaiset luvanhakijat, jotka kuuluvat 87 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kaupallisten kalastajien ryhmään I ja joilla on jo aiemmin ollut lupa harjoittaa kaupallista kalastusta mainitulla tai siihen liittyvillä vesialueilla.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lupapäätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

16 §

Lupaehtojen muuttaminen ja luvan peruuttaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi muuttaa 13 §:n nojalla annetun luvan ehtoja, jos lupa-alueen olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet siten, ettei lupaehtojen mukaista kalastusta voida muuttuneiden olosuhteiden johdosta enää sallia, tai luvassa tarkoitettu kalastus ei enää täyttäisi käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisia vaatimuksia.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi peruuttaa luvan, jos luvanhaltija toistuvasti laiminlyö 14 §:ssä tarkoitettujen maksujen suorittamisen, olennaisesti tai toistuvasti rikkoo asetettuja ehtoja tai tämän lain säännöksiä, eikä luvanhaltija elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen huomautuksesta ja varoituksesta huolimatta lopeta ehtojen rikkomista.

17 §

Kaupallisen kalastajan oikeus valtion maa-alueen käyttöön

Kaupallisella kalastajalla, joka kuuluu jäljempänä 87 §:ssä tarkoitettuun kaupallisten kalastajien ryhmään I, on valtiolle kuuluvilla meren rannoilla, saarilla ja luodoilla, joita ei ole varattu muuhun käyttöön, oikeus saada vuokralle tarvittaessa Metsähallituksen tai muun mainittua maa-alueita hallinnoivan viranomaisen osoituksen mukaan ja sen vahvistamin kohtuullisin ehdoin maa-alue kalastuksessa tarvittavia säilytystiloja ja pyydysten kuivattamista sekä kaupallisen kalastuksen harjoittamista varten välttämätöntä tilapäistä majoittumista varten.

18 §

Alueellinen lupa kalastusopastointiaan

Kalastusmatkailun toimintaedellytysten turvaamiseksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää koko toimialueeltaan tai sen osaa koskevan luvan järjestää kalas-

tusmatkailutilaisuuksia, joihin osallistuu enintään kuusi kalastajaa kerrallaan ja joissa harjoitetaan 7 §:ssä tarkoitettua onkimista, pilkkimistä tai viehekalastusta. Lupa on haettava kirjallisesti ja se voidaan myöntää, jos kalakantojen kestävä hyödyntäminen tämän sallii. Lupa voi olla voimassa enintään viisi vuotta kerrallaan.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen on luvassa asetettava alueellisia kalastusrajoituksia tai päiväkohtaisia saaliskiintiöitä, jos kalataloudelliset näkökohdat tai alueen kalakantojen tila sitä edellyttävät. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydetävä toimialueensa kalatalousalueilta vuosittain lausunto alueellisten kalastusrajoitusten ja päiväkohtaisten saaliskiintiöiden asettamiseen vaikuttavista seikoista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi peruuttaa luvan, jos luvanhaltija olennaisesti rikkoo asetettuja ehtoja eikä luvanhaltija huomautuksesta ja varoituksesta huolimatta lopeta ehtojen rikkomista.

Kalastusmatkailuyrittäjän on 1 momentissa tarkoitettun luvan saatuaan suoritettava kalenterivuositain valtiolle 100 euron suuruinen kalastonhoitomaksu käytettäväksi jäljempänä tässä laissa määrättyllä tavalla.

3 luku

Kalatalouden organisaatiot ja niiden tehtävät

19 §

Kalatalousviranomaiset

Valtion kalatalousviranomaisia ovat maa- ja metsätalousministeriö sekä ne elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, joille kalatalousasiat kuuluvat.

Lisäksi tässä laissa erikseen säädettyjä kalataloushallinnon viranomaistehtäviä hoitavat Metsähallitus, Luonnonvarakeskus ja kalastuksenvalvonnan osalta 98 §:ssä mainitut viranomaiset.

20 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävänä on:

- 1) huolehtia valtiolle kuuluvasta kalataloushallinnosta;
- 2) valvoa yleistä kalatalousetua sekä edistää kestävä kalastusta ja kalavarojen hoitoa;
- 3) antaa asiantuntija-apua kalatalousalueille;
- 4) valvoa, että kalatalousalueet toimivat lain ja ohjesääntönsä sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman määräysten mukaisesti ja täytävät niille kuuluvat tehtävät sekä tarpeen vaatiessa ryhtyä toimenpiteisiin puutteiden ja epäkohtien korjaamiseksi;
- 5) ohjata ja valvoa valtion varoin tehtävää kalatalouden neuvontatyötä;
- 6) käsitellä asiat, jotka koskevat yhteydenpitoa kalatalousviranomaisten ja kalatalousalueiden välillä; sekä
- 7) hoitaa muut sille tässä laissa säädettyt tehtävät.

Kalastuksen valvontaa koskevissa asioissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi toimia viranomaisen virka-apupyynnön perustuen koko maan alueella.

21 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivalta talousvyöhykkeellä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusselle kuuluvista tehtävistä huolehtii Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa tarkoitetulla talousvyöhykkeellä se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueen kohdalla kysymyksessä oleva osa talousvyöhykkeestä sijaitsee. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueiden välisen rajan katsotaan jatkuvan aluevesien ulkorajalta suuntaansa muuttamatta talousvyöhykkeen ulkorajaan saakka.

22 §

Kalatalousaluejako

Vesialueet jaetaan niiden omistussuhteista sekä kuntien rajoista riippumatta kalatalousalueisiin. Kalatalousalue muodostuu kalataloudellisesti riittävän suuresta yhtenäisestä vesistöalueesta. Kalatalousalueeseen kuuluva vesistöaluetta määritettäessä on erityisesti huomioitava aluejaon soveltuvuus vaelluskalojen elinkierron kannalta, kalastuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen, vesistöjen valuma-aluejako sekä vesialueiden jako vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004) tarkoitettuihin vesienhoitoalueisiin sekä merenhoitoalueeseen.

Kalatalousaluejako ei koske meressä olevaa yleistä vesialuetta siltä osin kuin 1 §:ssä mainitut tavoitteet eivät vaadi alueen sisällyttämistä kalatalousaluejakoon.

Kalatalousalueiden maantieteelliset rajat vahvistaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 32 §:ssä tarkoitetun alueellisen kalatalouden yhteistyöryhmän ehdotuksen perusteella kuultuaan maa- ja metsätalousministeriötä ja muita keskeisiä tahoja. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus päättää myös kalatalousalueen jakamisesta, sen yhdistämisestä toiseen kalatalousalueeseen tai sen rajojen muuttamisesta, jos olosuhteiden muuttuminen tai erityiset syyt sitä edellyttävät. Hakemuksen edellä mainittujen toimenpiteiden tekemiseksi lukuun ottamatta rajojen vahvistamista voi tehdä kalatalousalue tai kalastusoikeuden haltija.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asianomaisia kalatalousalueita sekä kalastusoikeuden haltijoita kuultuaan myös omaaloitteisesti päättää kalatalousalueen rajojen muuttamisesta. Jos syntyy epäselvyyttä siitä, minkä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan kalatalousalueen rajojen muuttaminen kuuluu, maa- ja metsätalousministeriö ratkaisee toimivaltaa koskevan kysymyksen.

Kalatalousalueiden toimialueiden rajojen sijainnin perusteista voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

23 §

Kalatalousalueen oikeudellinen muoto, jäsenet ja toimitukset

Kalatalousalueet ovat julkisoikeudellisia yhdistyksiä, joiden tarkoituksena on kehittää alueensa kalataloutta sekä edistää jäsentensä yhteistoimintaa kalavarojen kestävästä käytöstä ja hoidon järjestämiseksi tämän lain 1 §:ssä tarkoitettujen periaatteiden mukaisesti. Kalatalousalue voi tehdä toimintansa edellyttämiä tarpeellisia sitoumuksia sekä hankkia nimiinsä tai käytettäväkseen omaisuutta.

Kalatalousalueen jäseniä ovat alueen kalastusoikeuden haltijat sekä valtakunnalliset kalastusalan järjestöt. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa luettelon valtakunnallisista kalastusalan järjestöistä viideksi vuodeksi kerrallaan.

Kalatalousalueen toimituksia ovat kalatalousalueen yleiskokous, kalatalousalueen hallitus sekä toiminnanjohtaja.

Kalatalousalueen toiminnanjohtajan tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Kalatalousalueiden tehtävät

Kalatalousalueen tehtäviä ovat:

- 1) kalavarojen kestävästä käytöstä ja hoidon suunnittelu;
- 2) käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen laadinta, hyväksytyt suunnitelman toimeenpano ja vaikutusten seuranta;
- 3) kalavarojen käyttöön ja hoitoon liittyvä tiedotus;
- 4) kalastusvalvonnan järjestäminen;
- 5) kalastuksen sekä kalakantojen hoitotoimenpiteiden seurantatietojen kerääminen;
- 6) kalastuksen yhtenäislupa-alueiden muodostamisen edistäminen vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuksen tarpeisiin;
- 7) vesialueen omistajien kalatalousalueelle siirtämät tehtävät;
- 8) 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu viehekalastuksesta kertyneiden korvausvarojen jako vesialueen omistajille;
- 9) muut elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulosohjaukseen sekä tähän lakiin perustuvat tehtävät.

25 §

Kalatalousalueen yleiskokous

Kalatalousalueen päätösvaltaa käyttää yleiskokous.

Kalatalousalueen jäsenillä on oikeus yhteen edustajaan yleiskokouksessa seuraavasti:

1) osakaskunta, jossa on vesialuetta vähintään 100 hehtaaria;

2) osakaskuntiin kuulumattomien, pinta-alaltaan vähintään 100 hehtaarin kokoisten vesialueiden omistajat;

3) sellaiset kalatalousalueeseen kuuluvien osakaskuntien tai osakaskuntiin kuulumattomien vesialueiden omistajien yhteenliittymät, joiden hallinnoiman vesialueen yhteenlaskettu pinta-ala on vähintään 100 hehtaaria;

4) jokainen 23 §:n 2 momentissa tarkoitettu valtakunnallinen kalastusalan järjestö.

Erityisperusteisten kalastusetuksien haltijoilla on oikeus yleiskokouksessa yhteen yhteiseen edustajaan.

Kalatalousalueen yleiskokouksessa on kulakin vähintään 1 000 hehtaarin vesialueomaisuutta edustavalla edustajalla kolme ääntä, vähintään 500 mutta alle 1 000 hehtaarin vesialueomaisuutta edustavalla edustajalla kaksi ääntä, muita jäseniä edustavilla edustajilla yksi ääni. Valtakunnallisilla ympäristöjärjestöillä on kalatalousalueen yleiskokouksessa oikeus yhteen asiantuntija-edustajaan, jolla on kokouksessa läsnäolo- ja puheoikeus, mutta ei äänioikeutta. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa luettelon tässä momentissa tarkoitetuista järjestöistä viideksi vuodeksi kerrallaan.

Yleiskokouksen päätöksenteosta, kokousmenettelystä ja muista yleiskokousta koskevista tarpeellisista asioista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

26 §

Kalatalousalueen yleiskokouksen tehtävät

Kalatalousalueen yleiskokous:

1) valitsee kalatalousalueen hallituksen;

2) päättää kalatalousalueen tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle;

3) vahvistaa kalatalousalueen vuotuisen toiminta- ja varainkäyttösuunnitelman sekä vuotta pitempää aikaa koskevan toimintasuunnitelman;

4) vahvistaa ehdotuksen kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi;

5) vahvistaa ehdotuksen kalatalousalueen ohjesäännöksi;

6) vahvistaa korvausvarojen jakamisen vesialueen omistajille;

7) päättää kalatalousalueelle palautuneiden korvausvarojen käytöstä;

8) päättää kalatalousalueen yleiskokouksen, kalatalousalueen hallituksen ja toiminnanjohtajan päätöksen oikaisemisesta.

27 §

Kalatalousalueen hallitus ja sen tehtävät

Kalatalousalueen hallitukseen kuuluu enintään yhdeksän jäsentä. Hallituksen jäsenen toimikausi on kolme vuotta. Hallituksen jäsenistä valitaan vuosittain kolmannes.

Kalatalousalueen hallituksen tehtävänä on:

1) kalatalousalueen yleiskokouksessa käsiteltävien asioiden valmistelu ja kalatalousalueen päätösten täytäntöönpano;

2) käyttö- ja hoitosuunnitelman kalatalousalueelle kuuluvien tehtävien toimeenpano ja raportointi suunnitelman tavoitteiden toteutumisesta;

3) kalatalousalueen päätösten tiedoksianto;

4) kalatalousalueen tämän lain mukaiseen kalastuksenvalvontavelvollisuuteen liittyvien tehtävien hoidon järjestäminen; sekä

5) kalatalousalueen toimihenkilöiden nimityminen ja erottaminen.

Kalatalousalueen ohjesäännössä voidaan hallitukselle 1 momentin mukaan kuuluvia tehtäviä, lukuun ottamatta kohdassa 5 tarkoitettuja tehtäviä, siirtää toiminnanjohtajalle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään hallituksen päätöksenteosta sekä muista hallitusta koskevista tarpeellisista asioista.

28 §

Toimielimen jäsenten ja toimihenkilöiden vastuu

Kalatalousalueen toimielimen jäsenen ja toimihenkilön on hoitaessaan julkista hallintotehtävää noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Kalatalousalueen toimielimen jäsenen ja toimihenkilön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä silloin, kun he hoitaessaan julkista hallintotehtävää käyttävät julkista valtaa.

Kalatalousalueen toimielimen jäsenen ja toimihenkilön julkisen hallintotehtävän hoitamisessa aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta sekä virkatöissä aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

29 §

Kalatalousalueen ohjesääntö

Kalatalousalueen ohjesäännössä on mainittava:

- 1) kalatalousalueen nimi ja sen hallinnon kotipaikka sekä yleispiirtein ne vesialueet, jotka kalatalousalue käsittää;
- 2) miten edustajat kalatalousalueen yleiskokoukseen valitaan;
- 3) milloin kalatalousalueen yleiskokoukset on pidettävä;
- 4) miten kalatalousalueen yleiskokoukset kutsutaan koolle ja miten asiat käsitellään;
- 5) miten hallituksen jäsenten toiminta ja asioiden käsittely on järjestetty;
- 6) miten asiakirjat kalatalousalueen puolesta allekirjoitetaan;
- 7) kalatalousalueen toimihenkilöt, näiden tehtävät ja toimikausi sekä miten heidät otetaan toimeen;
- 8) varojen käytön ja tilinpidon perusteet;
- 9) tiedoksiantojen suorittamistapa; sekä
- 10) muut kalatalousalueen toiminnan kannalta tarpeelliset seikat.

Ohjesäännön valmistelee kalatalousalue ja vahvistaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

30 §

Kirjanpito ja tilintarkastus

Kalatalousalueen tilikausi on kalenterivuosi. Kalatalousalueen on vuosittain luovutettava kertomus tilikauden toiminnastaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Kertomuksen tulee sisältää tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen, arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä selvitys käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta.

Kalatalousalueen kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan kirjanpitolakia (1336/1997).

Kalatalousalue on velvollinen toimittamaan vuosittain tilintarkastuksen. Tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslakia (459/2007).

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kertomuksesta ja sen sisällöstä voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

31 §

Kalatalousalueen toiminnan valvonta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo toimialueensa kalatalousalueiden toimintaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada kalatalousalueelta ja tilintarkastajilta salassapitosäännösten estämättä valvonnan kannalta tarpeelliseksi katsomansa tiedot, asiakirjat ja selvitykset. Kalatalousalueelta valvontaa varten saatuja tietoja ei saa ilmaista sivulliselle eikä käyttää muuhun tarkoitukseen ilman kalatalousalueen lupaa. Kalatalousalueen on ilmoitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle hallituksensa puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja toiminnanjohtajan nimet ja yhteystiedot.

Jos kalatalousalue sijaitsee useamman elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella, kalatalousaluetta koskevat asiat käsitellään siinä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella.

päristökeskuksessa, jonka toimialueella enin osa kyseisen kalatalousalueen vesipinta-alasta sijaitsee.

32 §

Alueellinen kalatalouden yhteistyöryhmä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus asettaa toimialueelleen alueellisen kalatalouden yhteistyöryhmän avustamaan alueen kalatalousasioiden hoitamisessa, näkemysten yhteensovittamisessa sekä tutkimustiedon hyödyntämisessä. Yhteistyöryhmä asetetaan viideksi vuodeksi kerrallaan ja se koostuu kalatalousalueiden, kalastus- ja ympäristöjärjestöjen, tutkimuksen sekä hallinnon edustajista.

Yhteistyöryhmä toimii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ohjauksessa ja sen tehtävänä on tarvittaessa tehdä esityksiä ja aloitteita kalastuksen järjestämiseen ja kalakantojen hoitoon liittyen. Yhteistyöryhmä arvioi käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadun sekä niissä esitettyjen käyttö- ja hoitotoimenpiteiden asianmukaisuuden ja tekee tarvittaessa esityksiä eri alueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa sekä valtakunnallisissa kalavarojen hoitosuunnitelmissa esitettyjen toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Yhteistyöryhmä tekee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ehdotuksen toimialueensa kalatalousaluejaoksi.

33 §

Ylä-Lapin kalastusasioiden yhteistyöryhmä

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus asettaa yhteistyöryhmän käsittelemään Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa sijaitsevien valtiolle kuuluvien kalavesien kalatalouskysymyksiä. Yhteistyöryhmä asetetaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sen tehtävänä on toimialueensa puitteissa antaa lausuntoja, tehdä esityksiä ja aloitteita sekä suorittaa muut sille määrättyt tehtävät.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu yhteistyöryhmä koostuu Metsähallituksen, saamelaiskäräjien, kalatalousalueiden, kuntien, kaupallisten- ja vapaa-ajankalastajien, kalantutkimuksen sekä 25 §:n 3 momentissa tarkoitettujen valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen

edustajista. Kukin taho nimeää jäsenen ja hänelle varajäsenen. Jos mainitut tahot eivät ole järjestäytyneet tai järjestöt eivät pääse yksimielisyyteen yhteisestä ehdokkaastaan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus nimeää näiden ehdokkaista yhden. Yhteistyöryhmä valitsee keskuudestaan itselleen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Yhteistyöryhmä kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä on läsnä.

4 luku

Kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelu

34 §

Valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat

Kalavarojen kestävä käyttö ja hoidon sekä muiden 1 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi laaditaan tarvittaessa valtakunnallisia kalavarojen hoitosuunnitelmia. Hoitosuunnitelman valmistelusta vastaa ja sen vahvistaa maa- ja metsätalousministeriö.

Vahvistetut valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat on otettava huomioon käyttö- ja hoitosuunnitelmia laadittaessa ja täytäntöön pantaessa sekä järjestettäessä kalastusta yleisillä vesialueilla. Käyttö- ja hoitosuunnitelmilla ei saa vaikeuttaa valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien toteuttamista.

35 §

Velvoite käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimiseksi

Edellä 1 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi kalatalousalueen on laadittava ja otettava käyttöön aluettaan koskeva käyttö- ja hoitosuunnitelma, jolla turvataan alueen kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja käyttö sekä biologinen monimuotoi-

suus, ja edistetään kaupallisen- sekä vapaa-ajankalastuksen toimintaedellytyksiä.

36 §

Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen on annettava toimialueensa kalatalousalueille kirjalliset suuntaviivat käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisesta ja suunnittelun aloittamisesta.

Kalatalousalue laatii ehdotuksen alueensa kalavarojen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi. Käyttö- ja hoitosuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon kalakantojen käytölle ja hoidolle muun lainsäädännön perusteella asetetut vaatimukset, kalavarojen valtakunnalliset hoitosuunnitelmat, 1 momentissa tarkoitettut suuntaviivat sekä sellaiset muut kalavarojen käyttö- ja hoitosuunnitelmat, joiden toteuttamiseen suunnitelmalla voi olla vaikutuksia.

Käyttö- ja hoitosuunnitelman on sisällettävä:

1) perustiedot vesialueiden ja kalakantojen tilasta;

2) suunnitelma kalastuksen kehittämisen ja edistämistoimenpiteiksi ja näitä koskeva tavoitetila;

3) suunnitelma kalakantojen hoitotoimenpiteiksi mukaan lukien ehdotus vaelluskalojen elinkierron turvaamiseksi sekä muut biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi tarpeelliset toimenpiteet;

4) ehdotukset tarvittaviksi kalastuksen alueellisiksi säätelytoimenpiteiksi ja 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua viehekalastuksesta kertyneiden omistajakorvausten jakamiseksi;

5) kalataloudellisesti merkittävien alueiden sekä kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvien alueiden määrittely sekä kullakin kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvalla alueella kaupalliseen kalastukseen soveltuvien pyydysten määrittely;

6) suunnitelma kalastustietojen seurannan ja kalastuksenvalvonnan järjestämiseksi.

Käyttö- ja hoitosuunnitelman sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

37 §

Käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksyminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hyväksyy käyttö- ja hoitosuunnitelman. Hyväksymisen edellytyksenä on, että suunnitelma:

1) täyttää 35 ja 36 §:ssä sekä muut tässä laissa säädetyt velvoitteet;

2) on yhteensopiva valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien kanssa eikä vaikeuta niiden toteuttamista;

3) on yhteensopiva muiden kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien kanssa; ja

4) on käsitelty alueellisessa kalatalouden yhteistyöryhmässä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi palauttaa ehdotuksen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi kalatalousalueelle uudelleen valmisteltavaksi, jos ehdotus ei täytä hyväksymisen edellytyksiä.

Jos kalatalousalue jättää käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen laatimatta määräajassa tai ei ehdotuksen palauttamisesta huolimatta laadi hyväksymisen edellytykset täyttävää käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotusta, elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus voi pidättäytyä maksamasta kalatalousalueelle 81 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja varoja, kunnes hyväksymisen edellytykset täyttävä ehdotus on toimitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi toimeenpanna kalatalousalueen ehdotukset tarvittaviksi kalastuksen alueellisiksi säätelytoimenpiteiksi rajoittamalla alueen kalastusta käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä 53, 54, 57, 66 ja 70 §:ssä määriteltyjen toimivaltuuksien mukaisesti.

38 §

Käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaolo ja muuttaminen

Käyttö- ja hoitosuunnitelma on voimassa enintään kymmenen vuotta sen hyväksymistä koskevan päätöksen tekemisestä. Jos uutta

käyttö- ja hoitosuunnitelmaa ei ole hyväksytty ennen vanhan suunnitelman voimassaolon päättymistä, vanha suunnitelma on voimassa kunnes uusi suunnitelma on hyväksytty ja tullut voimaan.

Jos kalatalousalueen kalakantojen tila on käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaoloaikana muuttunut niin oleellisesti, ettei käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttaminen enää täyttäisi sille asetettuja tavoitteita tai tämän lain 1 §:n tarkoitusta, on kalatalousalueen ryhdyttävä toimiin käyttö- ja hoitosuunnitelman muuttamiseksi tarvittavin osin. Aloitteen suunnitelman muuttamiseksi voi tehdä käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksynyt elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai kalatalousalue itse.

Ehdotus käyttö- ja hoitosuunnitelman muutokseksi on esitettävä hyväksyttäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, joka hyväksyy muutokset osaksi suunnitelmaa 37 §:ssä tarkoitettua menettelyä noudattaen.

Käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaolon päättyessä ehdotus uudeksi käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi on esitettävä hyväksyttäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle viimeistään kuusi kuukautta ennen voimassaolevan suunnitelman voimassaolon päättymistä.

39 §

Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanon valvonta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo, että kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma toimeenpannaan asianmukaisesti. Jos kalatalousalue laiminlyö käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanon siten, että alueen kalakantojen elinvoimaisuus tai käyttö- ja hoitosuunnitelman tarkoituksen toteutuminen vaarantuu, elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus voi pidättäytyä maksamasta kalatalousalueelle 81 §:ssä tarkoitettuja määrärahoja, kunnes toimeenpanoon on ryhdytty.

Jos kalakantojen elinvoimaisuuden tai käyttö- ja hoitosuunnitelman tarkoituksen toteutumisen vaarantavat puutteet sen toimeenpanossa johtuvat vesialueen omistajan olenaisista laiminlyönneistä, eikä omistaja kala-

talousalueen kehotuksesta huolimatta ole ryhtynyt toimenpiteisiin suunnitelman toimeenpanemiseksi, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi velvoittaa omistajan määräajassa ryhtymään tarpeellisiin toimiin käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamiseksi uhalla, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus teettää työn omistajan kustannuksella. Toimenpiteistä johtuvat kustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista, ja ne peritään valtiolle siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

40 §

Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpano ja seuranta

Kalatalousalueen kalavarojen käyttö ja hoito on järjestettävä hyväksytyin käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti. Kalatalousalue ja kalastusoikeuden haltijat vastaavat käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamisesta niiltä osin kuin suunnitelman toteuttamisen edellyttämät toimet niitä koskevat. Viranomaisten on otettava toiminnassaan huomioon kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman kalavarojen käyttöä ja hoitoa koskevat yleiset suuntaviivat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on kuuden kuukauden kuluessa käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymistä koskevan päätöksen tekemisestä ilmoitettava maa- ja metsätalousministeriölle sellaisista käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvistä säätelytoimenpide-ehdotuksista, joiden toteuttaminen edellyttäisi niistä säätämistä lailla tai asetuksella.

Kalatalousalue, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä alueellinen kalatalouden yhteistyöryhmä seuraavat käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanon vaikutuksia ja tavoitteiden toteutumista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyynnöstä oikeutettu saamaan kalastusalueelta tietoja käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisesta.

5 luku

Pyynnin järjestäminen

41 §

Kalastuksen järjestäminen

Kalastus on järjestettävä käyttö- ja hoitosuunnitelman sekä tämän lain 1 §:n tavoitteiden mukaisesti.

Kalastuksen järjestämisestä vastaa kalastusoikeuden haltija.

Jos yhteisellä vesialueella on erityisperusteisia kalastusetuuksia, niiden osakaskiinteistöjen omistajien ja vesi-alueen osakkaiden on huolehdittava 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä yhteisesti.

Erilaisten pyydysten ja kalastustapojen 4 §:n 14 kohdassa tarkoitettu pyydysyksikköarvo määritellään pyydysyksiköinä, joista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

42 §

Osakaskunnan kalastusoikeuden jakaminen

Oikeus osakaskunnan vesialueen käyttöön määräytyy pyydysyksiköiden perusteella. Pyydysyksiköitä jaettaessa on otettava huomioon yhteisen vesialueen osakkaat sekä muut, joilla on oikeus harjoittaa kalastusta sanotulla vesialueella.

Jollei kalaveden käytöstä muuta osakaskunnassa päätetä, pyydysyksiköt jakautuvat yhteisen kalaveden osakkaiden kesken heidän vesialueosuuksiensa mukaisesti. Osakaskunta voi antaa tarkempia määräyksiä osakkailla kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisestä.

43 §

Kalastusoikeuksien yhteen sovittaminen erityisellä kalastusetuusalueella

Jollei erityistä kalastusetuutta perustettaessa muuta ole määrätty, yhteiseen vesialueeseen sisältyvällä erityisellä kalastusetuusalueella kalastusoikeus jakautuu yhteisen alueen osakaskiinteistöjen ja erityisen kalastusetuu-

den osakaskiinteistöjen kesken siten, että erityisen etuuden osakaskiinteistön pyydysyksiköiden enimmäismäärä on samansuuruinen kuin sellaisen yhteisen vesialueen osakaskiinteistön pyydysyksikkömäärä, joka talojen verollepanossa määrätyn veroluvun perusteella vastaa suuruudeltaan kiinteistöä, johon kuuluu erityinen etuus. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös osakaskuntaan kuulumattomaan vesialueeseen.

Jollei erityistä kalastusetuutta perustettaessa muuta ole määrätty, valtiolle kuuluvaan vesialueeseen sisältyvällä erityisellä kalastusetuusalueella kalastusoikeus jakautuu siten, että puolet kalastusetuusalueen kestävän kalastuksen enimmäismäärästä kuuluu valtiolle ja puolet erityisten kalastusetuuksien osakaskiinteistöille lukuun ottamatta Inarijärveä, jossa valtiolle kuuluu kaksi kolmasosaa ja erityisten kalastusetuuksien osakaskiinteistöille yksi kolmasosa kestävän kalastuksen enimmäismäärästä.

Jos valtiolle kuuluvalla vesialueella olevaan erityiseen kalastusetuusalueeseen kohdistuu useita eri kalastusetuuksia, jakautuu edellä tarkoitettu erityisten etuuksien osakaskiinteistöille kuuluva kalastusoikeus näiden kesken talojen verollepanossa määrättyjen verolukujen mukaisessa suhteessa ja kuhunkin taloon kuuluvien osakaskiinteistöjen kesken sen mukaan kuin kukin osakaskiinteistö on saanut osuutta yhteiseen etuuteen.

44 §

Kalastusoikeuksien yhteensovittaminen erityisellä kalastuspaikalla

Erityisen kalastusetuuden mukainen kalastusoikeus erityisellä kalastuspaikalla kuuluu yksinomaan erityisen kalastusetuuden osakaskiinteistöille, jollei muuta erityistä kalastusetuutta perustettaessa ole määrätty. Vesialueen omistaja saa kalastuspaikalla harjoittaa muunlaista kalastusta, jollei se merkittävästi häiritse erityisen kalastusetuuden käyttämistä. Kalastusetuuden kuuluessa usealle kiinteistölle kalastusoikeus niiden kesken jakautuu osuuksien mukaisessa suhteessa.

Erityiseen kalastuspaikkaan kohdistuvan kalastusoikeuden osakaskiinteistöille määrätään niiden kokonaispyydysyksikkömäärä

vertaamalla kalastuspaikasta saatavaa saalismäärää koko saalismäärään siltä vesialueelta, johon kalastusetus sisältyy.

45 §

Kalastuksen järjestäminen valtion vesialueella

Valtiolle kuuluvalla vesialueella 41 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä huolehtii Metsähallitus. Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa Metsähallituksen tulee vuosittain pyytää lausunto kalastuksen järjestämisestä ja kalastuslupien myöntämisessä noudatettavista periaatteista 33 §:ssä tarkoitelta yhteistyöryhmältä.

Kalastuksen järjestämisestä valtiolle kuuluvalla vesialueella, kalastuslupan myöntämisestä ja lupaan sisällytettävistä ehdoista voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

6 luku

Kalastuksen ohjaus ja rajoittaminen

46 §

Kielletyt kalastustavat, pyyntimenetelmät ja kalastusvälineet

Seuraavien kalastustapojen, pyyntimenetelmien ja kalastusvälineiden käyttö kalastuksessa on kielletty:

- 1) räjähdyksellä tai muulla tavalla aikaansaatu paine;
- 2) ampuma-aseet;
- 3) huumaavat, myrkylliset tai muutoin vesistöä pilaavat aineet;
- 4) sähkövirta;
- 5) koukun tahallinen tartuttaminen kalaan ulkopuolelta;
- 6) atrain, harppuuna tai niihin verrattava terä, koukku tai kärjellä varustettu väline sekä kalastus tulta tai valoa käyttäen haavilla vaelluskalavesistöksi määritellyssä joessa, koski- ja virta-alueilla sekä huhtikuun 15 päivän alusta kesäkuun 20 päivän loppuun muissakin vesissä;

7) vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella onginta, pilkintä ja kalastus harri- laudalla;

8) verkko, joka ajelehtii virtausten mukana tai alukseen kiinnitettynä (ajoverkko);

9) muut pyydykset ja laitteet sekä kalastustavat, jotka tarpeettomasti vahingoittavat tai tuhoavat kaloja taikka vaarantavat kalakan- nan säilymistä vesistössä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kielletty- ja kalastusvälineitä ei saa säilyttää veneessä tai pitää muutoin käsillä siten, että ne ovat pyyntiä varten helposti käsillä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin kielletyistä kalastustavoista, pyyntimenetelmistä ja kalastusvälineistä, pyydysten rakenteesta sekä langasta kudottujen pyydysten solmuvälin ja pyydysten muiden ominaisuuksien mittaamisesta.

47 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen poikkeuslupa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi siirtoistutusta, kalanviljelytoimintaa, tutkimustyötä, kalastusperinteen ylläpitämiseksi, kalataloudellisten tarkkailuvelvoitteiden toimeenpanemiseksi tai muuta kalavarojen hoitoon liittyvää tarkoitusta varten perustellusta syystä myöntää poikkeuslupan tässä laissa tai sen nojalla:

- 1) kielletyn kalastustavan, pyyntimenetelmän ja kalastusvälineen käyttöön tai säilyttämiseen;
- 2) kiellettyä ajankohtana kalastamiseen;
- 3) sallittua määrää suuremman saaliin ottamiseen;
- 4) sallittua määrää useampien pyydysten käyttämiseen; sekä
- 5) vapautettavaksi määrätyn kalan pyytämiseen ja ottamiseen.

Edellä 1 momentin mukaisilla edellytyksillä lupa voidaan myöntää myös kalastamiseen kalastuskieltoalueella taikka rauhoitetun kalalajin tai -kannan kalastamiseen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa ei saa myöntää, jos se vaarantaisi tämän lain mukaisen tai sen nojalla annetun rajoituksen tarkoituksen, taikka käyttö- ja hoitosuunni-

telman tavoitteiden toteutumisen. Lupaa ei saa siirtää toiselle.

48 §

Pyydysten asettaminen ja merkintä

Kalanpyydystä ei saa asettaa veteen niin, että sen nielu on avoinna veden pinnan yläpuolella eikä myöskään säilyttää siten, että se aiheuttaa vaaraa riista- tai muille eläimille.

Pyyntiin asetetut kiinteät ja seisovat pyydokset on merkittävä siten, että ne ovat selvästi muiden vesistöissä liikkuvien havaittavissa. Pyydysten merkintään käytettäviä välineitä ei saa asettaa tai jättää veteen ilman pyydyksiä lukuun ottamatta kalastamista jäältä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuihin pyydyksiin tulee lisäksi merkitä pyydyksen asettajan nimi ja yhteystiedot sekä kalastusoikeuden osoittava merkki siten, että ne ovat havaittavissa ilman, että pyydystä tarvitsee nostaa vedestä. Edellä säädetystä poiketen kalastusoikeuden osoittavaa merkkiä ei tarvitse kiinnittää pyydykseen sellaisilla alueilla, joilla kalastusoikeuden omistaja ei ole ottanut käyttöön kalastusoikeuden osoittavaa merkkijärjestelmää.

Pyydysten merkinnästä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

49 §

Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetut pyydykset ja pyyntimenetelmät

Ainoastaan kaupallisilla kalastajilla ja heidän lukuunsa toimivilla on kaupallista kalastusta harjoittaessaan oikeus käyttää kaupalliseen kalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä. Näitä pyydyksiä ovat trooli ja isorysä sekä pyynti- tai venekuntaa kohden yleisellä vesialueella meressä ja talousvyöhykkeellä koukkupyydyks tai koukkupyydykset, joissa on enemmän kuin yhteensä 100 koukkua sekä verkot, joiden yhteispituus on enemmän kuin 300 metriä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä kalastusvälineitä eivät muut kuin kaupalliset kalastajat tai heidän lukuunsa toimivat saa säilyttää veneessä tai pitää muutoin käsillä si-

ten, että ne ovat pyyntiä varten helposti käsillä.

Kaupallisten kalastajien ja heidän lukuunsa toimivien on viranomaisen tai kalastusvalvojan sitä pyytäessä todistettava oikeutensa käyttää 1 momentissa tarkoitettuja pyydyksiä tai pyyntimenetelmiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin kaupalliseen kalastukseen tarkoitettujen pyydysten teknisistä ominaisuuksista.

50 §

Häiriön välttäminen

Kalastusta harjoitettaessa ei saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa ja häiriötä ympäristölle, muille vesilläliikkujille, muulle luvalliselle kalastukselle sekä rannan omistajalle tai haltijalle.

Luvallista kalastusta ei saa häiritä estämällä tai vaikeuttamalla sitä tahallisesti.

51 §

Rapujen säilyttäminen

Rapuja saadaan säilyttää sumpuissa tai muissa vastaavissa laitteissa vain siinä vesistön osassa, josta ne on pyydetty.

52 §

Kalastuksen rajoittamista koskeva asetuksenantovaltuus

Vesialueella, jossa esiintyy kalalaji tai -kanta, jonka elinvoimaisuus tai tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä taikka vesialueella, joka on keskeinen kalalajin tai -kannan lisääntymisen kannalta, voidaan valtioneuvoston asetuksella:

- 1) kieltää kalastaminen tietyllä pyydyksellä, tai kalastustavalla tai rajoittaa sitä;
- 2) kieltää kalastaminen tietyssä ajankohtana tai rajoittaa sitä;
- 3) rajoittaa käytettävien pyydysten määrää;
- 4) kieltää tiettyä määrää suuremman saaliin ottaminen; sekä
- 5) kieltää tiettyä sukupuolta tai kokoluokkaa olevien kalojen taikka sellaisten kalojen

saaliiksi ottaminen, joita ei ole merkitty 74 §:ssä tarkoitettussa asetuksessa säädetyllä tavalla.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa teknisluonteisia säännöksiä pyydysten rakenteesta ja käyttötavasta sekä yksityiskohtaisia säännöksiä pyydysten käytöstajasta, pyydys- ja saalismääristä sekä kalojen vapauttamisvelvollisuudesta, jos se 1 momentissa tarkoitettua syystä on tarpeen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja aseuksia annettaessa voidaan niiden mukaiset velvoitteet asettaa erilaisina eri kaupallisten kalastajien ryhmiin kuuluville kalastajille.

53 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivalta rajoittaa kalastusta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi, jos vesialueella esiintyy kalalaji tai -kanta, jonka elinvoimaisuus tai tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä taikka vesialue on keskeinen kalalajin tai -kannan lisääntymisen kannalta:

1) kieltää kalastamisen tietyllä pyydyksellä, tai kalastustavalla tai rajoittaa sitä;

2) kieltää kalastamisen tietyinä ajankohtana tai rajoittaa sitä;

3) rajoittaa käytettävien pyydysten määrää;

4) kieltää tiettyä määrää suuremman saaliin ottamisen; sekä

5) kieltää tiettyä sukupuolta tai kokoluokkaa olevien kalojen taikka sellaisten kalojen saaliiksi ottamisen, joita ei ole merkitty jäljempänä 74 §:ssä tarkoitettussa asetuksessa säädetyllä tavalla.

Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettun rajoituksen tai kiellon, jos se vesiliikenteelle aiheutuvan vaaran estämiseksi on välttämätöntä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut rajoitukset voidaan määrätä kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Rajoitukset voidaan asettaa erilaisina eri kaupallisten kalastajien ryhmiin kuuluville kalastajille.

Rajoitukset eivät saa rajoittaa kalastusvoimien hyödyntämistä enempää kuin on vält-

tämätöntä rajoituksen tavoitteen saavuttamiseksi.

Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus voi kumota rajoituksen, jos syytä rajoituksen asettamiselle ei enää ole.

54 §

Yleiskalastusoikeuksien rajoittaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi määrättyllä vesialueella rajoittaa 7 §:ssä tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta taikka kieltää ne, jos se on tarpeen:

1) käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden tai kalakannan tavanomaista tehokkaamman hoidon tulosten turvaamiseksi;

2) kalataloudellisen tutkimuksen suorittamiseksi;

3) kala- tai rapukannan turvaamiseksi;

4) kaupallisessa tai muussa erityisessä tarkoituksessa tehtyjen kala- tai rapuistutusten taloudellisen hyödyntämisen turvaamiseksi; tai

5) toistuvan tai jatkuvan kalojen kutualueisiin kohdistuvan häirinnän estämiseksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi määrätä 1 momentissa tarkoitettun rajoituksen tai kiellon enintään kymmeneksi vuodeksi kerrallaan joko omasta aloitteestaan taikka kalastusvoimien haltijan, kaupallisen kalastajan, kalatalousalueen taikka sen aloitteesta, jonka etua asia koskee. Rajoitusta tai kieltä on haettava kirjallisesti ja hakemukseen on liitettävä selvitys hakemisen perusteista ja esitetystä rajoitus- tai kieltöalueesta karttaliitteineen. Rajoitus- tai kieltöalue voi olla kokonaisuudessaan enintään 25 prosenttia kalatalousalueen vesipinta-alasta. Rajoitukset eivät saa heikentää mahdollisuutta hyödyntää yleiskalastusvoimien enempää kuin on välttämätöntä rajoituksen tavoitteen toteuttamiseksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi lakkauttaa 1 momentissa tarkoitettun rajoituksen omasta tai 2 momentissa tarkoitettujen tahojen aloitteesta, jos syytä rajoituksen asettamiselle ei enää ole.

55 §

Kalojen rauhoitus

Jos jonkin kalalajin tai -kannan lisääntyminen vaarantuu tai sen heikentyneiden kantojen suojeleminen sitä edellyttää, voidaan kyseinen kalalaji tai -kanta koko maassa tai tietyllä alueella rauhoittaa valtioneuvoston asetuksella.

Rauhoitetun kalan pyydystäminen ja sellaisten pyydysten käyttö, jotka erityisesti soveltuvat sen pyydystämiseen, on rauhoitusajana kielletty. Rauhoitusajana kielletyistä pyydysistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

56 §

Kalojen pyyntimitat

Kalalajeille tai -kannoille voidaan säätää alin tai ylin pyyntimitta, jos se on tarpeen kalavarojen kestävän tuoton, heikentyneiden kantojen tai kalalajin luontaisen elinkierron turvaamiseksi.

Alinta pyyntimittaa pienemmän (alimittainen) ja ylintä pyyntimittaa suuremman (ylimittainen) kalan pyytäminen on kielletty.

Alimmista ja ylimmistä pyyntimitoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

57 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeus määrätä pyyntimitoista

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi alueellisen erityistilanteen huomioimiseksi määrätä alueelle 56 §:n nojalla säädettyistä laji- tai kantakohtaisista pyyntimitoista poikkeavat pyyntimitat, jos kalalajin tai -kannan tila alueella poikkeaa olennaisesti siitä, mikä on ollut perusteena sitä koskevien pyyntimittojen säätämiseksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta määrätä pyyntimitoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

58 §

Kalojen vapauttaminen

Edellä 56 §:ssä tarkoitetulla asetuksella tai 57 §:ssä tarkoitetulla määräyksellä säädettyjen pyyntimittojen vastainen kala on välittömästi laskettava takaisin veteen, ellei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Säädetyt pyyntimitat täyttävä kala on laskettava takaisin veteen, jos se on saatu:

- 1) rauhoitus- tai kieltoaikana;
- 2) kielletyllä kalastusvälineellä tai pyydyksellä; tai
- 3) kielletyllä kalastustavalla tai pyyntinetselmällä.

59 §

Uhanalaisten eläinlajien suojeleminen

Valtioneuvoston asetuksella voidaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan kieltää tietynlaisen pyydyksen tai kalastustavan käyttäminen tietyllä vesialueella ja antaa yksityiskohtaisia säännöksiä pyydysten käyttöajasta, jos se luonnonsuojelulain nojalla uhanalaiseksi määritellyn eläinlajin elinvoimaisena säilymiseksi ja lajin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi alueella on tarpeen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan antaa tiettyä vesialuetta koskevia yksityiskohtaisia teknisuonteisia säännöksiä pyydysten rakenteesta ja käyttötavasta, jos se 1 momentissa tarkoitetun uhanalaisen eläinlajin elinvoimaisena säilymiseksi ja lajin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi alueella on tarpeen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään lajista, koskee myös alalajia, rotua, kantaa ja muotoa.

60 §

Sopimukset saimaannorpan suojelemiseksi

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä vesialueen omistaja tai erityisen oikeuden haltija voivat tehdä saimaannorppakannan elinvoimaisena säilymiseksi ja saimaannorpan suotuisan suojelutason saa-

vuttamiseksi sopimuksen kalastuksen rajoittamisesta ja kieltämisestä tietyllä vesialueella. Sopimus voidaan tehdä enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

61 §

Korvaukset uhanalaisten eläinlajien suojelusta aiheutuneesta haitasta

Jos 59 §:n 1 momentin nojalla säädetty kieltö aiheuttaa vesialueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle merkityksellistä haittaa, hänellä on oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus. Valtiota korvausasiassa edustaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä sen, joka katsoo olevansa oikeutettu korvaukseen, on pyrittävä sopimukseen korvauksen määrästä. Jos korvauksesta ei ole voitu sopia, toimitusta korvauksen määräämiseksi voidaan hakea Maanmittauslaitokselta vuoden kuluessa hakemuksen perusteena olevan kiellon voimaantulosta. Korvauksen määräämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään. Korvaukselle on maksettava mainitun lain 95 §:n 1 momentin mukaista korkoa siitä päivästä, jolloin korvaukseen oikeutettu on hakenut Maanmittauslaitokselta määräystä korvaustoimituksesta.

Oikeutta tämän pykälän mukaiseen korvaukseen ei kuitenkaan ole sellaisesta haitasta, josta haitankärsijä on oikeutettu korvaukseen jonkin muun lain tai sopimuksen nojalla.

7 luku

Vaelluskalat ja kalan kulun turvaaminen

62 §

Yleinen kalan kulun turvaaminen

Kalastusta ei saa harjoittaa siten, että estetään kalojen pääsy niiden kutu- tai syönnösalueelle tai muualle, missä pyyntiä kalakan- nan turvaamiseksi on rajoitettu, taikka siten, että vaikeutetaan tarpeettomasti kalakannan hoitoa.

63 §

Vaelluskalavesistöjen sekä niiden koski- ja virta-alueiden määrittely

Vaelluskalavesistöt vahvistetaan valtioneuvoston asetuksella, jota annettaessa on otettava huomioon valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat sekä vahvistetut kalavarojen alueelliset käyttö- ja hoitosuunnitelmat.

Vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueen rajat voidaan tarvittaessa määrittää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksellä.

64 §

Kalastuksen rajoittaminen vaelluskalojen kulun turvaamiseksi

Valtioneuvoston asetuksella voidaan vaelluskalavesistössä rajoittaa otettavan saaliin ja käytettävien pyydysten enimmäismäärää sekä kalastamista sellaisella alueella, pyydyksellä, kalastustavalla tai sellaisena ajankohtana, että vaelluskalojen kulku tai luontainen elinkierto olennaisesti häiriintyy.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa teknisluonteisia säännöksiä pyydysten rakenteesta ja käyttötavasta sekä yksityiskohtaisia säännöksiä pyydysten käytöstä ja pyydys- sekä saalismääristä, jos se vaelluskalan kulun tai luontaisen elinkierron häiriintymisen estämiseksi alueella on tarpeen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja asetuksia annettaessa voidaan niiden mukaiset velvoitteet asettaa erilaisina eri kaupallisten kalastajien ryhmiin kuuluville kalastajille.

65 §

Jokisuukalastuksen kieltö

Vaelluskalavesistöön kuuluvassa joessa sekä meressä viittä kilometriä lähempänä tällaisen joen suuta on kalastus troolilla ja nuotalla kielletty.

Meressä kilometriä lähempänä 1 momentissa tarkoitettujen joen suuta on kalastaminen

verkolla kielletty 15 päivästä elokuuta 15 päivään lokakuuta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulle merialueelle ei myöskään ilman aiemmin saavutettua oikeutta saa asettaa isorysää pyyntiin kolmea kilometriä lähemmäksi joen suuta.

66 §

Kalaväylä

Vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittamassa joessa ja vesilain 1 luvun 6 §:n 1 momentin tarkoittamassa salmessa tai kapeikossa on pidettävä kalaväylä auki kalan kulkua varten.

Kalaväylä on kolmannes keskivedenkorkeuden mukaisesta joen, salmen tai kapeikon leveydestä sen syvimmällä kohdalla.

Missä joki yhtyy mereen tai järveen kalaväylä on kolmannes keskivedenkorkeuden mukaisesta kysymyksessä olevan vesialueen leveydestä sen syvimmällä kohdalla ja ulottuu niin kauaksi selkäveteen, että kalan kulku on turvattu.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kuitenkin hakemuksesta tai omasta aloitteestaan määrätä kalaväylän leveyden tai sijainnin enintään kymmenen vuoden määräajaksi toisin, jos se kalan kulun turvaamiseksi on välttämätöntä.

67 §

Kalaväylän pitäminen vapaana pyydyksistä

Kiinteiden ja seisovien kalanpyydysten pitäminen kalaväylässä lukuun ottamatta rapumertaa on kielletty.

Kalastettaessa troolilla ja nuotalla kalaväylässä tulee yli puolet väylän leveydestä pitää vapaana.

68 §

Kalaväylän rajojen selvittäminen

Kalaväylän rajat voidaan selvittää ja merkitä kartalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, tai kalastusoikeuden haltijan hakemuksesta suoritettavassa maanmittaustoimituksessa. Toimituksen suorittaa toimi-

tusinsinööri ilman uskottuja miehiä, ja siihen on muuten sovellettava mitä kiinteistönmuodostamislaisissa rajankäynnistä säädetään. Toimituskustannuksista vastaa hakija.

69 §

Kalastaminen purossa

Kiinteiden ja seisovien pyydysten käyttäminen vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa purossa on kielletty lukuun ottamatta rapumertaa ja katiskaa.

70 §

Kalatiessä kalastaminen

Kalan kulun turvaamiseksi rakennetussa kalatiessä sekä kahdensadan metrin matkalla sen tai muun vastaavan laitteen ylä- ja alapuolella on kaikenlainen kalastus kielletty.

Kalastusta ei saa harjoittaa voima- ja muuhun laitokseen vettä johtavassa kanavassa eikä sadan metrin matkalla vesistön poikki rakennetun patoturvallisuuslain (494/2009) 4 §:n 1 kohdassa tarkoitetun padon alapuolella. Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus voi, milloin vaelluskalakannan turvaaminen sitä edellyttää, enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää kalastuksen padon alapuolella enintään viidensadan metrin matkalla samoin kuin patoaltaassa padon yläpuolella sekä tekojärvessä ja muussa tekoaltaassa.

71 §

Poikkeus kiellosta kalastaa jokisualueella, kalaväylässä sekä kalatiessä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää tilapäisen luvan 65, 66 tai 70 §:n mukaan kiellettyyn kalastukseen, jos tällainen toimenpide on välttämätön yleisen kalatalousedun turvaamiseksi tai muusta erityisestä syystä, eikä vaaranna tämän lain 1 §:n tavoitteita, kalan kulkua vesistössä tai kalavarojen alueellisen käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamista.

8 luku

Kalojen istuttaminen ja muu kalavesien hoito

72 §

Kielletyt istutukset

Kalojen ja rapujen istutukset, jotka ilmeisesti heikentävät luonnon monimuotoisuutta vaarantamalla luonnossa esiintyvän kala- tai rapulajin tai muun lajin tai näiden kannan säilymistä, ovat kiellettyjä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitettujen istutusten perusteista.

73 §

Kalojen ja rapujen istuttaminen

Kalojen istuttaminen on sallittu ainoastaan, jos kyseessä olevan lajin tai kannan istuttaminen kohdevesistöön sisältyy kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaan.

Uuden lajin tai kannan kotiutusistutukseen sekä kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa määrittelemättömään istutukseen on saatava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lupa. Lupa voidaan myöntää, jos istutus ei vaikeuta kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteuttamista eikä vaaranna kohdevesistön kala- tai rapukannan elinvoimaisena säilymistä tai luonnon monimuotoisuutta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kieltää istutusten tekemisen sellaisesta vesistöstä tai vesiviljelylaitoksesta, johon liittyy riski kala- tai raputautien leviämiseen luonnonvesiin.

Istuttajan on ilmoitettava istutuksesta kolmen kuukauden kuluessa istutustapahtumasta 93 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun istutuksista pidettävään rekisteriin. Istutuksesta kirjattavista tiedoista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Edellä 1 momentissa säädetty ei kuitenkaan koske vesilain 3 luvun 14 §:n nojalla tehtäviä istutuksia.

74 §

Istutettavien kalojen merkintä

Jos kalakantojen kestävän hyödyntämisen turvaaminen sitä edellyttää, voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää tiettyjen kalalajien, -kantojen tai niiden tiettyjen ikä- tai kokoryhmien istuttamisen edellytykseksi se, että ne on merkitty ennen istuttamista sellaisella merkinnällä, joka voidaan ulkoisesti tai muutoin tunnistaa kalasta.

75 §

Poikkeukset istutuskielloista

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus voi tutkimus-, koulutus- sekä kalanviljelytarkoituksiin, kaupallisen kalastuksen edellytysten olennaisen heikentymisen estämiseksi tai muusta erityisestä syystä myöntää poikkeuksen 72 ja 73 §:ssä tai niiden nojalla annetussa asetuksessa säädetyistä kielloista.

76 §

Kalojen ja rapujen maahantuonti

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii tulokaslajien ja paikallisesti esiintymättömien lajien käytöstä vesiviljelyssä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 708/2007 tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena.

Muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kala- tai rapulajin tai niiden kantojen tai sukuosien maahantuonti luonnonvesiin päästämistä tai vesiviljelytoimintaa varten on kielletty ilman Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lupaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus käsittelee maahantuontilupaa koskevat hakemukset 1 momentissa mainitussa neuvoston asetuksessa määrättyä menettelyä noudattaen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen lupien myöntämisen edellytyksistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

77 §

Kala- ja raputautien ehkäiseminen

Tarttuvien kala- ja raputautien leviämisen estämiseksi taikka kala- ja rapukannan säilyttämiseksi voidaan valtioneuvoston asetuksella antaa kieltoja tai määräyksiä, jotka koskevat kalojen, rapujen tai mädin vientiä ja tuontia sekä kuljetusta, varastointia ja kauppaa taikka niiden pyynnissä, varastoinnissa ja kuljetuksessa käytettyjen välineiden käsitteilyä tai siirtämistä toiselle paikkakunnalle.

9 luku

Kalatalouden edistäminen ja rahoitus

78 §

Kalastonhoitomaksu ja sen tarkistaminen

Muunlaista kalastusta kuin 7 §:ssä tarkoitettua onkimista tai pilkkimistä harjoittavan 18 vuotta täyttäneen henkilön on suoritettava valtiolle kalastonhoitomaksu. Kalastonhoitomaksu on 35 euroa kalenterivuodelta, 10 euroa seitsemältä vuorokaudelta tai 5 euroa vuorokaudelta.

Todistus kalastonhoitomaksun suorittamisesta on pidettävä mukana kalastettaessa sekä vaadittaessa näytettävä 98 §:ssä mainitulle viranomaiselle tai kalastuksenvalvojalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun maksun suuruus tarkistetaan viisivuotiskausittain valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Maksun suuruus pyöristetään lähimpään täyteen euroon.

79 §

Maksujen kerääminen

Kalastonhoitomaksu suoritetaan Metsähallituksen tilille tai sen valtuuttaman yksityisen palveluntuottajan tilille. Metsähallitus voi sopia kalastonhoitomaksusuoritusten vastaanottamistehtävän suorittamisesta yksityisen palveluntuottajan tai toisen viranomaisen kanssa. Metsähallituksen on sovittava palveluntuottajan kanssa tehtävän sisällöstä ja muista tehtävän asianmukaisen hoitamisen

kannalta tarpeellisista seikoista sekä tehtävän suorittamisesta perittävästä kohtuullisesta maksusta, jonka suorittamisesta vastaa kalastonhoitomaksun maksaja.

Palveluntuottajan on oltava luotettava ja asiantunteva. Palveluntuottajalla on oltava tehtävän asianmukaisen hoitamisen edellyttämät tekniset, taloudelliset ja toiminnalliset valmiudet. Palveluntuottajalla on oltava toimipaikkoja riittävästi ja alueellisesti kattavasti. Palveluntuottaja vastaa alihankintana teettämästään palvelusta.

Metsähallitus valvoo palveluntuottajan toimintaa. Palveluntuottajan on viipymättä ilmoitettava Metsähallitukselle sellaisista toimintaansa tai alihankkijan toimintaa koskevista muutoksista, joilla voi olla olennaisia vaikutuksia tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

80 §

Todistus kalastonhoitomaksun suorittamisesta

Kuitti kalastonhoitomaksun suorittamisesta toimii 78 §:n 2 momentissa tarkoitettuna todistuksena.

Metsähallituksella ei ilman erityistä syytä ole velvollisuutta toimittaa uutta todistusta kalastonhoitomaksun suorittamisesta kadonneen todistuksen tilalle. Virheellisesti suoritettua kalastonhoitomaksua ei palauteta maksajalle, ellei palauttamiselle ole erityisiä perusteita.

Tarkempia säännöksiä maksujen keräämisestä, 1 momentissa tarkoitettua kuitista ja sen sisällöstä sekä muista kalastonhoitomaksusuorituksen osoittamiseksi hyväksytyistä todistuksista annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään niistä maksupaikoista, jotka ottavat kalastonhoitomaksusuorituksia vastaan perimättä maksua suorittamisesta aiheutuvista kuluista.

81 §

Maksuvarojen käyttö

Kalastonhoitomaksuina kertyneet varat käytetään:

1) kalavesien kestävä käyttön ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kalastuksen valvonnasta aiheutuviin kustannuksiin;

2) kalatalousalueiden toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin;

3) kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämiseksi toteutettavista hankkeista aiheutuviin kustannuksiin;

4) kalavesien yleiskalastusoikeuksien hyödyntämiseen sekä kalastusopastointiaan perustuvasta käytöstä maksettaviin korvauksiin vesialueen omistajille; sekä

5) viranomaiselle kalastonhoitomaksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi 1 momentissa tarkoitettuja varoja voidaan tarvittaessa käyttää 93 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tarkoitetuista rekistereistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

82 §

Maksuvarojen jakaminen

Maa- ja metsätalousministeriö sekä sen määräämissä rajoissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntävät varat 81 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan tarkoituksiin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntää varat 81 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohdan tarkoituksiin.

Edellä 81 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen korvausten jako perustuu, vesialueeseen kohdistuvaan 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua viehekalastuksesta aiheutuvaan rasitukseen, joka vahvistetaan käyttö- ja hoitosuunnitelmassa. Jos kalatalousalueella ei ole voimassa olevaa käyttö- ja hoitosuunnitelmaa, voi kalatalousalue tehdä erillisen esityksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle jaon perustana olevasta viehekalastusrasituksesta. Kalatalousalueet vastaavat jaon teknisestä toteuttamisesta. Jos vesialueen omistajalle jaossa tuleva määrä olisi enintään 100 euroa, varoja ei jaeta omistajalle, vaan ne jäävät asianomaiselle kalatalousalueelle käytettäväksi kalakantojen hoitoon. Korvauksia ei pidetä valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitettuna valtionavustuksena.

Maa- ja metsätalousministeriö sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voivat asettaa 81 §:n 1 momentin 1–3 ja 5 kohdassa

tarkoitettujen varojen käyttöä koskevia tulostavoitteita tai ehtoja varojen saajille.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin 81 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettujen varojen myöntämisen perusteista sekä 5 kohdan varojen käytöstä.

83 §

Vesialueen omistajan tietojenanto-velvollisuus

Vesialueen omistajan on 81 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen korvausten maksamista varten vuosittain viimeistään 31 päivänä tammikuuta ilmoitettava kalatalousalueelle seuraavat tiedot sekä niissä tapahtuneet muutokset:

- 1) osakaskunnan virallinen tai jaetun vesialueen omistajan nimi;
- 2) osoite;
- 3) kiinteistötunnus; sekä
- 4) tilinumero.

84 §

Kalastonhoitomaksuista suoritettavan korvauksen vanhentuminen

Edellä 81 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu korvaus ja sille maksettava korko vanhentuvat kolmen vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta lukien, jona korvausta koskeva päätös on tehty. Vanhentunut korvaussaatava siirtyy kalatalousalueen haltuun käytettäväksi 81 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin.

85 §

Määrärahan varaaminen talousarviossa

Valtion talousarvioon otetaan 81 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin vuosittain määräraha, joka vastaa ainakin sitä määrää, mikä kolmen edellisen vuoden aikana kalastonhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräisen lukumäärän perusteella kalastonhoitomaksuina kertyisi. Tarkoitukseen on kuitenkin myönnettävä vähintään se määrä, mikä kalastonhoitomaksuina on kertynyt sitä

vuotta edeltävänä vuonna, jota varten talousarvio on laadittu.

10 luku

Kaupallinen kalastus

86 §

Rekisteröityminen

Kaupalliseksi kalastajaksi voi rekisteröityä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jonka asuinpaikka tai kotipaikka sijaitsee Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion alueella ja joka kalastaa Suomen alueella tai talousvyöhykkeellä taikka niillä vesillä, joissa Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan lainsäädännön perusteella saa kalastaa ja joka on tehnyt kunnan valvontaviranomaiselle elintarvikelain (23/2006) 22 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Kalataloushallinnon rekistereistä säädetään tarkemmin 11 luvussa. Rekisteröitymisessä noudatettavasta menettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

87 §

Kaupallisten kalastajien ryhmät

Rekisteriin merkityt kaupalliset kalastajat jaetaan ryhmiin seuraavasti:

Ryhmä I:

a) luonnolliset henkilöt tai yhteisöt, joiden itse pyytämän kalan tai siitä jalostettujen kalastustuotteiden myynnistä kolmen viimeksi kuluneen tilikauden aikana kertyneen liikevaihdon keskiarvo ylittää arvonlisäverolain (1501/1993) 3 §:n 1 momentissa säädetyn määrän; sekä

b) luonnolliset henkilöt tai yhteisöt, jotka ovat ryhtyneet tai ryhtyvät rekisteröitymisvuonna tai tätä edeltävänä vuotena harjoittamaan kaupallista kalastusta ja esittävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman siitä, miten kalan tai siitä jalostettujen kalastustuotteiden myynnistä kertyvä liikevaihto ylittää arvonlisäverolain 3 §:n 1 momentissa säädetyn määrän viimeistään kolmantena tilikautena rekisteröitymisestä. Jos suunnitelma liikevaihdon

kehittymisestä ei toteudu, kalastaja sijoitetaan ryhmään II.

Ryhmä II:

Muut kuin ryhmään I kuuluvat kaupalliset kalastajat.

Kaupallisten kalastajien jako ryhmiin tehdään rekisteröitymisen yhteydessä ja tämän jälkeen kolmen vuoden välein, tai kalastajan omasta pyynnöstä.

Edellä 1 momentin b kohdassa tarkoitetun suunnitelman sisällöstä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

88 §

Kaupallisia kalastajia koskevan rekisteröinnin voimassaolo ja päättymisen

Kaupallisen kalastajan rekisteröinti on voimassa enintään kolme vuotta kerrallaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa kaupalliselle kalastajalle todistuksen rekisteriin kuulumisesta. Jos kaupallinen kalastaja aikoo jatkaa kaupallisen kalastuksen harjoittamista rekisteröinnin voimassaolon päättymisen jälkeen, kaupallisen kalastajan tulee kirjallisesti hakea rekisteröinnin jatkamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

Kaupallinen kalastaja voidaan poistaa rekisteristä, jos hän ei ole tehnyt 1 momentissa tarkoitettua hakemusta tai ei enää täytä rekisteriin merkitsemisen edellytyksiä taikka jos hän toistuvasti tai jatkuvasti olennaisesti toimii vastoin tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus poistaa kaupallisen kalastajan rekisteristä tämän lopetettua kaupallisen kalastustoiminnan. Kaupallinen kalastaja on velvollinen välittömästi ilmoittamaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle rekisteröintiedellytyksissä tapahtuneista muutoksista sekä toiminnan lopettamisesta.

89 §

Saaliiden ilmoittamisvelvollisuus

Kaupallinen kalastaja on velvollinen pitämään muualla kuin merialueella tapahtuvasta kalastuksesta päiväkirjaa ja vaadittaessa

ilmoittamaan Luonnonvarakeskukselle pyytämänsä ja lukuunsa pyydetty saaliit.

Merialueen kaupallisen kalastuksen saalisilmoituksiin sovelletaan Euroopan unionin lainsäädännössä ja sen toimeenpanemiseksi annetussa kansallisessa lainsäädännössä olevia säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitettusta päiväkirjasta, saalisilmoituksista, niiden sisällöstä ja jättämisen ajankohdista.

90 §

Saaliin ensimyynti

Saaliin ensimyyntinä pidetään kauppaa, jossa kala myydään ensimmäisen kerran sen saaliiksi saamisen jälkeen.

Muut kuin kaupalliset kalastajat eivät saa harjoittaa sisävesiltä kalastamansa tai lukuunsa kalastetun saaliin ensimyyntiä lukuun ottamatta yhtä enintään viiden kilon erää vuorokaudessa, joka myydään suoraan lopulliselle kuluttajalle.

Merialueelta saadun saaliin ensimyyntistä ja sen rajoituksista säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä ja sen toimeenpanemiseksi annetussa kansallisessa lainsäädännössä.

11 luku

Kalataloushallinnon rekisterit

91 §

Kalataloushallinnon tietojärjestelmä

Kalataloushallinnon tietojärjestelmällä tarkoitetaan kalataloushallinnon viranomaisten tehtäviin liittyviä rekistereitä, jos asiakirjoissa tai rekistereissä olevat tiedot koskevat kalataloushallintoa.

Kalataloushallinnon tietojärjestelmän rekistereitä pitävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Luonnonvarakeskus sekä 93 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen rekisterin osalta kalatalousalueet. Kukin rekisterinpitäjä vastaa tietojärjestelmän rekistereihin tallettamistaan tiedoista ja niiden oikeellisuudesta.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tietojärjestelmän tietojen ja niihin liittyvien asiakirjojen julkisuuteen, luovuttamiseen sekä luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

92 §

Kalataloushallinnon tietojärjestelmän käyttö-tarkoitus

Kalataloushallinnon tietojärjestelmää käytetään:

- 1) kalastuksen ja kalastusvalvojen valvontaan;
- 2) kalavarojen käytön ja hoidon suunnitteluun ja tehostamiseen;
- 3) kalastonhoitomaksujen seurantaan;
- 4) kalastonhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden kokonaismäärän selvittämiseen;
- 5) kalastajille lähetettävän kalastonhoitomaksun tilillepanokortin osoitteiston selvittämiseen;
- 6) kalastonhoitomaksuina kertyneiden varojen jakamiseen;
- 7) viranomaisen tiedottamiseen;
- 8) kalatalousneuvontaan;
- 9) kalastuksen sekä kalakantojen hoitoon liittyvien muiden tehtävien hoitamiseen; sekä
- 10) viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtäviin, tutkimukseen ja tilastojen laatimiseen.

Tietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa opinnäytetyön tekemiseen, jos tietojen luovuttamista voidaan pitää tutkimussuunnitelman perusteella tarpeellisena ja jos tutkimustyöllä on vastuullinen ohjaaja tai siitä vastaava ryhmä. Tietojen luovutuksen edellytyksenä on, etteivät yksittäistä henkilöä koskevat tiedot paljastu ulkopuolisille ja että tiedot hävitetään, kun henkilötiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi. Samoin edellytyksin tietoja voidaan luovuttaa muuhunkin tutkimukseen, jota ei voida pitää tieteellisenä tutkimuksena.

93 §

Tietojärjestelmän rakenne ja sisältö

Kalataloushallinnon tietojärjestelmä muodostuu:

1) kaupallisista kalastajista pidettävästä rekisteristä, johon voidaan tallettaa kaupallisen kalastajan nimi ja henkilö-, yritys- tai yhteisötunnus sekä äidinkieli, kaupallisen kalastajan koti- tai asuinpaikkatiedot ja yhteystiedot, tieto siitä, mihin 87 §:ssä tarkoitettuun kaupallisten kalastajien ryhmään kalastaja kuuluu, tieto siitä harjoittaako kaupallinen kalastaja kalastusta sisävesillä vai merialueella, tiedot saalisilmoituksista sekä tieto rekisteröinnin alku- ja päättymisajankohdasta sekä muut 92 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa välttämättömät tiedot;

2) kalastonhoitomaksurekisteristä, johon merkitään niiden Suomessa vakinaisesti asuvien henkilöiden nimet, joiden puolesta kalastonhoitomaksu on maksettu, suoritettuna kalastonhoitomaksun määrä, maksuaika ja -paikka sekä aika, jolta kalastonhoitomaksu on maksettu sekä muut 92 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa välttämättömät tiedot;

3) omistajakorvausrekisteristä, johon merkitään 83 §:ssä tarkoitettut tiedot;

4) istutusrekisteristä, johon voidaan tallettaa jokaisesta istutuksesta istuttajan nimi, istutettu kalalaji ja -kanta, istukkaiden koko, ikä ja kappalemäärä, istutuspaikka ja -aika sekä muut 92 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa välttämättömät tiedot;

5) kalatalousvelvoite- ja maksurekisteristä, johon merkitään vesilain 3 luvun 15 §:ssä tarkoitettuja suunnitelmia koskevat tiedot sekä muut tämän lain 92 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa välttämättömät tiedot;

6) kalatalousalueräkisteristä, johon merkitään kalatalousalueen nimi, alueellinen ulottuvuus, vastuuhenkilöt ja yhteystiedot sekä muut 92 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa välttämättömät tiedot;

7) kalastuksenvalvojarekisteristä; johon merkitään kalastuksenvalvojan nimi ja kuva sekä syntymäaika, henkilötunnus, hyväksynnän voimassaoloaika, valtuuttaja, toimialue sekä valtuutuksen voimassaoloaika sekä muut 92 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa välttämättömät tiedot; sekä

8) kalastuksensääteilyrekisteristä, johon merkitään tähän lakiin perustuvista sekä sen nojalla asetettavista viranomaisen kalastuksenrajoituksista rajoituksen tyyppi, rajoituksen sisältö, rajoitusalue sekä rajoituksen kesto.

Edellä 1 momentin 1–6 kohdassa tarkoitettuihin rekistereihin saadaan lisäksi tallettaa sellaisia tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja.

94 §

Kalataloushallinnon rekisterien pitäjien oikeus saada tietoja viranomaisilta

Rekisterinpitäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada kalastus- ja alusrekistereitä pitäviltä viranomaisilta kalastus- ja alusrekisteriin rekisteröityjä kalastusaluksia ja niiden omistajia ja haltijoita koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen 92 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamisessa.

Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käytöthyönteiden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

95 §

Tietojen luovuttaminen ulkomaiden viranomaisille ja kansainvälisille toimielimille

Kalataloushallinnon tietojärjestelmässä olevia tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen liittyneen valtion viranomaisille, Euroopan unionin komissiolle, yhteisön kalastuksenvalvontavirastolle ja kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuille viranomaisille Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten.

Rekisterinpitäjät päättävät kukin tietojen luovuttamisesta sivullisille oman toimialansa osalta.

96 §

Henkilötietojen säilyttäminen kalataloushallinnon tietojärjestelmässä

Kalataloushallinnon tietojärjestelmän tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun rekisteröityä koskevia tietoja on viimeksi käsitelty.

Tietoa, jonka säilyttäminen on välttämätöntä lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian takia, ei kuitenkaan poisteta. Tieto on poistettava tietojärjestelmästä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei enää ole laissa säädettyä perustetta.

97 §

Asetuksenantovaltuus

Kalataloushallinnon tietojärjestelmässä käytettävästä kirjaamistavasta ja sen teknisestä hallinnoinnista voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

12 luku

Valvonta ja seuraamukset

98 §

Valvontaviranomaiset ja kalastuksenvalvojat

Kalastusta koskevien säännösten ja määräysten noudattamista valvovat:

- 1) poliisi;
- 2) rajavartiolaitos;
- 3) kalatalousviranomainen;
- 4) ne Metsähallituksen virkamiehet, joiden tehtävänä on kalastusasioiden hoitaminen;
- 5) 102 §:n mukaisesti hyväksytyt ja 106 §:ssä tarkoitetun valtuutuksen omaava kalastuksenvalvoja; sekä
- 6) valtakunnan rajalla olevissa vesissä, Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä tulli.

Kalastuksen valvonnasta Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion vesialueilla säädetään lisäksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005).

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla kalastuksenvalvojalla ei ole kuitenkaan toimivaltaa valvoa Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan unionin lainsäädännön eikä sen toimeenpanemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön noudattamista.

99 §

Valvonnassa noudatettavat periaatteet

Kalastuksenvalvontaan kuuluvasta tehtävästä tai toimenpiteestä ei saa aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin kalastuksenvalvonnan toteuttamiseksi on välttämätöntä. Tehtävän tai toimenpiteen on oltava perusteltu suhteessa valvonnalla tavoiteltavaan päämäärään ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaviin seikkoihin.

100 §

Kalastuksenvalvojen toiminnan valvonta

Kalastuksenvalvojen yleisestä valvonnasta ja ohjauksesta vastaa maa- ja metsätalousministeriö. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat kalastuksenvalvojen toiminnan valvonnasta toimialueellaan.

Maa- ja metsätalousministeriöllä sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla on oikeus saada kalastuksenvalvojalta ja kalastuksenvalvojakoulutuksen järjestäjältä näiden toiminnan valvonnassa tarvittavia tietoja kalastuksenvalvontatehtävien suorittamisesta ja kalastuksenvalvojakoulutuksen järjestämisestä.

101 §

Kalastuksenvalvojan virkavastuu

Kalastuksenvalvojaan sovelletaan hänen toimiessaan tässä laissa säädettyssä kalastuksenvalvontatehtävässä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Kalastuksenvalvontatehtävässä noudatetaan hallintolakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, kielilakia ja saamen kielilakia. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

102 §

Kalastuksenvalvojan kelpoisuusvaatimukset ja hyväksyminen

Kalastuksenvalvojaksi hyväksytään se, joka:

- 1) on oikeustoimikelpoinen;
- 2) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva; ja
- 3) on hyväksytysti suorittanut 103 §:ssä säädetyn kalastuksenvalvojan kokeen.

Kalastuksenvalvojaksi hyväksyy hakemuksesta se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueeseen hakijan kotikunta kuuluu. Hyväksyminen on voimassa kymmenen vuotta.

Kalastuksenvalvojaksi hyväksytty voi hakea hyväksymisen uusimista aikaisintaan vuotta ennen sen voimassaolon päättymistä tai vuoden kuluessa sen päättymisestä. Hyväksyminen voidaan uusida, jos hakija on suorittanut 103 §:ssä tarkoitetun kalastuksenvalvojan kokeen edellä mainittuna ajanjaksona ja täyttää 1 momentin 1 ja 2 kohdissa säädetty edellytykset.

103 §

Kalastuksenvalvojan koe ja koulutus

Kalastuksenvalvojan kokeen järjestämisestä ja valvonnasta vastaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Koetta koskevaan ratkaisuun on oikeus hakea oikaisua elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Kalastuksenvalvojan koetta edeltävässä koulutuksessa koulutettavalle tulee antaa kalastuksenvalvontatehtävän kannalta riittävä kalastuslainsäädännön ja hyvän hallinnon perusteiden tuntemus sekä kalastuksenvalvontatehtävän edellyttämät muut tiedolliset ja taidolliset valmiudet. Koulutuksen vaihtoehtona on muu riittävä perehtyneisyys kalastuksenvalvontaan, joka osoitetaan suorittamalla 1 momentissa tarkoitettu koe.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kalastuksenvalvojan koulutuksesta ja kokeesta.

104 §

Kalastuksenvalvojakortti ja -tunnus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa kalastuksenvalvojaksi hyväksytyille kalastuksenvalvojakortin ja -tunnuksen. Kalastuksenvalvojan on pidettävä kortti sekä 106 §:ssä tarkoitettua valtuutusta koskeva asiakirja kalastuksenvalvontatehtävissä mukana ja esitettävä ne pyydetäessä. Kalastuksenvalvojan on lisäksi käytettävä kalastuksenvalvontatehtävissä kalastuksenvalvojatunnusta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään kalastuksenvalvojakortin sisällöstä sekä kalastuksenvalvojatunnuksen ulkoasusta.

105 §

Kalastuksenvalvojan hyväksymisen peruuttaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on peruutettava kalastuksenvalvojaksi hyväksyminen, jos kalastuksenvalvoja sitä pyytää.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi, jollei suullista huomautusta katsota riittäväksi seuraamukseksi, antaa kirjallisen varoituksen kalastuksenvalvojalle, joka toimii vastoin tämän lain mukaisia velvollisuuksiin.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi peruuttaa kalastuksenvalvojaksi hyväksymisen, jos kalastuksenvalvoja ei enää täytä 102 §:n 1 momentissa säädettyjä kelpoisuusehtoja tai jos hän olennaisesti tai toistuvasti rikkoo kalastuksenvalvontaa tai kalastusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena.

Kalastuksenvalvojan, jonka hyväksyminen on peruutettu, on palautettava 104 §:ssä tarkoitettu kalastuksenvalvojakortti ja -tunnus peruuttamispäätöksen tehneelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sen määräämän kohtuullisen ajan kuluessa.

106 §

Kalastuksenvalvojan valtuutus ja toimialue

Edellä 102 §:n mukaan hyväksytyllä kalastuksenvalvojalla on oikeus valvoa kalastusta koskevien säännösten ja määräysten noudattamista ainoastaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kalatalousalueen, osakaskunnan tai osakaskuntaan kuulumattoman vesialueen omistajan valtuuttamana valtuutuksessa määritellyllä alueella. Kalatalousalueen valtuuttamalla kalastuksenvalvojalla on oikeus valvoa kalastusta koskevien säännösten ja määräysten noudattamista koko kalatalousalueen alueella riippumatta siitä, onko 119 §:ssä tarkoitettua päätöstä tehtävien siirrosta kalatalousalueelle tehty.

Kalatalousalue, osakaskunta ja osakaskuntaan kuulumattoman vesialueen omistaja ovat velvollisia ilmoittamaan valtuutuksen sisällöstä ja voimassaoloajasta kahden kuukauden kuluessa valtuutuksen voimaantulosta sille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, jonka toimialueeseen valtuuttajan alue pääasiallisesti kuuluu. Valtuutuksen päättymisestä alkuperäistä voimassaoloajankohtaa aikaisemmin tulee ilmoittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle viivytyksettä.

107 §

Valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan tarkastusoikeus

Edellä 98 §:ssä mainitulla viranomaisella on oikeus tarkastaa, että vedessä, kalastukseen käytettävässä kulkuvälineessä tai rannalla oleva kalastusväline, pyydys ja saalis ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Edellä 98 §:ssä mainituilla viranomaisella on myös oikeus tarkastaa kuljetus- ja varastotiloja, joissa säilytetään kaloja tai rapuja. Tarkastusta ei saa kuitenkaan ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin, ellei se ole välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltua syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikoslain (39/1889) 48 a luvun 2 §:ssä tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen.

Kalastuksenvalvojalla on oikeus tarkastaa, että vedessä, kalastukseen käytettävässä kul-

kuvälineessä tai rannalla oleva kalastusväline, pyydys ja saalis ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Tarkastusta ei saa kuitenkaan ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin.

Edellä 98 §:ssä mainitulla viranomaisella sekä kalastuksenvalvojalla on oikeus tarkastaa kalastusta harjoittavan oikeus kyseiseen kalastukseen.

Tarkastettuun pyydykseen on jätettävä tarkastuksen tekijän nimi ja yhteystiedot.

108 §

Valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan talteenotto-oikeus

Edellä 98 §:ssä tarkoitettulla viranomaisella ja kalastuksenvalvojalla on oikeus ottaa talteen kalastuksessa käytetty pyydys, kalastusväline ja saalis, jos:

1) kalastusaikoja, pyydyksiä, pyydysten määrää, pyyntitapoja, alamittoja tai rauhoitusta koskevia säännöksiä tai määräyksiä rikotaan;

2) kalastusta harjoitetaan ilman kalastusoikeutta tai kalastusoikeuden ilmeisesti ylittäen; tai

3) pyydystä ei ole merkitty 48 §:ssä edellytetyllä tavalla.

109 §

Vesialueen omistajan, osakkaan ja kalastusoikeuden haltijan tarkastus- ja talteenotto-oikeus

Osakaskunnan osakkaalla ja osakaskuntaan kuulumattoman vesialueen omistajalla on oikeus tarkastaa, että pyydys on 48 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla merkitty kalastusoikeuden osoittavalla merkillä.

Osakaskunnan osakkaalla ja osakaskuntaan kuulumattoman vesialueen omistajalla on oikeus ottaa talteen pyyntiin asetettu pyydys, jota ei ole merkitty 48 §:n 3 momentissa säädetyllä kalastusoikeuden osoittavalla merkillä, sekä siinä oleva saalis edellyttäen, että pyydyksen omistajaa ei tavoiteta tai tämä ei kehotuksesta huolimatta poista sitä ja saatavilla ei ole riittävää ja oikea-aikaista apua 98 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta.

110 §

Talteenottomenettely

Edellä 108 §:n tai 109 §:n 2 momentin nojalla talteenotetun pyydyksen, kalastusvälineen ja saaliin talteenotto paikalle on jätettävä mahdollisuuksien mukaan tiedot talteen otajasta sekä pyydyksen tai kalastusvälineen säilytyspaikasta, jos niiden haltija ei ole läsnä talteenottotilanteessa.

Talteenotetusta pyydyksestä tai kalastusvälineestä on ilmoitettava välittömästi poliisille, ja se on luovutettava niin pian kuin mahdollista poliisin säilytettäväksi. Jollei luovuttaminen käy hankaluudetta päinsä, pyydyksestä ja sen säilytyspaikasta on ilmoitettava poliisille, joka määrää, miten se on säilytettävä.

Talteenotettu pyydys tai kalastusväline on palautettava viivytyksettä pyydyksen tai kalastusvälineen haltijalle, jos esitutkintaa ei aloiteta. Edellä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua viehekalastuksessa käytetty kalastusväline on kuitenkin luovutettava välittömästi takaisin, jos kalastonhoitomaksun suorittamisesta esitetään todistus seitsemän päivän kuluessa talteenotosta.

Talteenotetusta saaliista on ilmoitettava välittömästi poliisille, joka määrää saaliin joko vapautettavaksi, säilytettäväksi tarkoituksenmukaisella tavalla tai jos säilyttäminen ei ole ilman kohtuutonta vaivaa mahdollista, hävitettäväksi.

Edellä 2 ja 4 momentissa säädetty ilmoitus- ja luovutusvelvollisuus ei koske rajavartiolaitosta, tullia ja Metsähallituksen erätarkastajaa.

111 §

Talteenotetun pyydyksen myynti

Jos talteenotetun pyydyksen tai kalastusvälineen omistajaa ei kuuden kuukauden kuluessa talteenotosta tavoiteta, poliisin on myytävä pyydys tai kalastusväline ja tilitettävä myynnistä kertyneet varat valtiolle.

112 §

Pysähtymisvelvollisuus ja henkilöllisyyden selvittäminen

Kalastukseen käytettävä kulkuväline on 98 §:ssä mainitun viranomaisen tai kalastusvalvojan antamasta, selvästi havaittavasta pysähtymismerkistä pysäytettävä heti, kun se voidaan turvallisesti tehdä.

Pyyntiä harjoittavan on annettava kalastusviranomaiselle tai kalastusvalvojalle yksittäisen valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeellinen tieto nimestä, henkilötunnukselta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä yhteystiedot.

113 §

Näyttömääräys

Edellä 98 §:ssä mainittu viranomainen tai kalastusvalvoja voi antaa näyttömääräyksen kalan tai ravun pyyntiä harjoittavalle henkilölle, joka ei 78 §:n 2 momentin mukaisesti esitä todistusta suorittamastaan maksusta.

Näyttömääräyksellä veloitetaan 1 momentissa tarkoitettu henkilö esittämään todistus poliisille seitsemän päivän kuluessa näyttömääräyksen antamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään näyttömääräyksen sisällöstä.

114 §

Huomautus

Jos kalastusta koskevien säännösten rikominen on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, kalastusviranomainen tai kalastusvalvoja voi muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa tekoon syyllistyneelle huomautuksen.

115 §

Toimenpiteestä luopuminen

Kalastusviranomainen ja kalastusvalvoja voivat luopua tässä luvussa säädetystä toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen

voi johtaa kohtuuttomaan seuraukseen asian merkitys, rikkomuksen laatu ja toimenpiteellä tavoiteltava tulos huomioon ottaen.

116 §

Tapahtumailmoitus

Kalastuksentralvojan tulee laatia tapahtumailmoitus 108 §:ssä tarkoitetusta talteenotosta, 114 §:ssä tarkoitetusta huomautuksen antamisesta ja 115 §:ssä tarkoitetusta toimenpiteestä luopumisesta. Tapahtumailmoituksen tietoja saa käyttää vain asianosaisen oikeusturvan varmistamiseksi ja kalastuksentralvojen toiminnan valvontaa varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun tapahtumailmoitukseen merkitään seuraavat tiedot:

1) toimenpiteiden kohteena olleiden henkilönnus ja muut tunnistetiedot sekä yhteystiedot;

2) epäilty rikkomus, jonka selvittämiseksi toimenpiteeseen on ryhdytty;

3) toimenpiteen laatu;

4) luettelo talteen otetuista tavaroista;

5) toimenpiteen suorittaja ja ajankohta.

Tapahtumailmoitukset on toimitettava kalastuksentralvojan hyväksyneelle toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle vuosittain kutakin kalastuksentralvojan toimintavuotta seuraavan vuoden tammi-kuun loppuun mennessä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on säilytettävä tapahtumailmoitukset kahden vuoden ajan niiden toimituspäivästä, jonka jälkeen ne on hävitettävä.

117 §

Kalastusrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) käyttää tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa kiellettyä kalastustapaa, pyyntimenetelmää tai kalastusvälinettä, pitää kiellettyä kalastusvälinettä aluksella tai muutoin siten, että se on pyyntiä varten helposti käsillä,

2) kalastaa ilman kiellosta tai rajoituksesta poikkeamiseen oikeuttavaa viranomaisen lupaa alueella, jossa kalastaminen on kielletty tai sitä on rajoitettu.

3) pyydystää rauhoitusaikana tai muutoin kiellettyinä aikana kalaa taikka sanottuna aikana pitää vedessä sen pyyntiin sopivaa pyydystä tai kalastaa 60 §:ssä tarkoitetun sopimuksen täytäntöönpanemiseksi asetetun rajoituksen vastaisesti,

4) pyydystää 56 §:n vastaisesti ali- tai ylimittaista kalaa, tai ottaa kalan saaliiksi 52 tai 53 §:n nojalla säädetyn tai määrätyn kiellon vastaisesti,

5) kalastaa, vaikka hän ei ole suorittanut valtiolle 78 §:ssä säädettyä kalastonhoitomaksua taikka hänellä ei ole mukana todistusta suorittamastaan kalastonhoitomaksusta eikä hän voi sitä esittää seitsemän vuorokauden kuluessa,

6) tuo maahan muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kala- tai rapulajin tai niiden kannan tai sukusoluja ilman 76 §:n 2 momentissa säädettyä lupaa tai lupaehdon vastaisesti,

7) istuttaa vesialueelle kalalajin tai sen kannan 72 §:ssä tai 73 §:ssä säädetyn vastaisesti,

8) laiminlyö 48 §:ssä säädetyn pyydyksen merkitsemisvelvollisuuden tai pitää pyydyksimerkkiä vedessä 48 §:ssä säädetyn vastaisesti,

9) laiminlyö 58 §:ssä säädetyn vapauttamisvelvollisuuden,

10) rikkoo 90 §:ssä säädettyä kalan ensi- myyntikieltoa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kalastusrikkomuksesta* sakkoon.

Lisäksi kalastusrikkomuksesta on, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomittava sakkoon se, joka tahallisesti 50 §:n vastaisesti aiheuttaa kalastaesaan tarpeetonta häiriötä tai haittaa taikka tahallisesti häiritsee luvallista kalastusta.

Rikesakosta ainoana rangaistuksena 78 §:ssä tarkoitetun kalastonhoitomaksun suorittamisen laiminlyönnistä taikka kyseisen maksun suorittamista osoittavan tositteen määrääjässä esittämisen laiminlyönnistä säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (756/2010).

Rangaistus luvattomasta pyynnistä säädetään rikoslain 28 luvun 10 §:ssä. Rangaistus kalastusrikoksesta säädetään rikoslain 48 a luvun 2 §:ssä. Rangaistus ympäristön turme-

lemisestä säädetään rikoslain 48 luvun 1 §:ssä.

118 §

Syyteoikeus

Jos kalastusrikomuksella on loukattu ai-nostaan yksityisen oikeutta, syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoita ri-kosta syytteeseen pantavaksi.

13 luku

Erinäiset säännökset

119 §

Kalavarojen hoitoa ja kalastuksen järjestä-mistä koskevien tehtävien siirtäminen kalata-lousalueelle

Osakaskunta tai osakaskuntaan kuulumat-toman vesialueen omistaja voi määrääjäksi tai toistaiseksi siirtää sille kuuluvat kalavaro-jen hoitoa ja kalastuksen järjestämistä kosket tehtävät kalatalousalueelle.

Tehtävien siirtämiseksi suoritetaan selvitte-ly, jossa päätetään siirrettävien tehtävien ra-jaamisesta ja suorittamistavasta sekä tulojen ja kustannusten jakamisesta. Kalatalousalu-teen on otettava tehtävät hoidettavakseen, jos se kalatalousalueen tehtävien hoidon kannalta on tarkoituksenmukaista.

Siirtämistä tarkoittava osakaskunnan koko-uksen päätös katsotaan valtuutukseksi, jonka perusteella kalatalousalue voi siirrettävissä asioissa toimia osakaskunnan puolesta.

120 §

Erityisperusteisen kalastusetuuden haltijan osallistuminen osakaskunnan kokoukseen

Osakaskunnan kokouksessa erityisperusteisen kalastusetuuden haltijalla on kalastuk-seen liittyvistä asioista päätettäessä osakas-kunnan osakkaiden ohella äänioikeus siten, että kullakin äänestykseen osaa ottavalla on omistamansa kiinteistön pyydysyksikkömää-rää vastaava äänioikeus. Muutoin äänioikeu-

desta kalastukseen liittyvistä asioista päätet-täessä on voimassa, mitä yhteisaluelaissa säädetään.

121 §

Erityisperusteisen kalastusetuuden haltijan osallistuminen kalastusasioiden hoitoon osa-kaskuntaan kuulumattomalla vesialueella

Jos osakaskuntaan kuulumattomalla vesi-alueella on erityisperusteisia kalastusetuuk-sia, katsotaan vesialueen omistajan ja erityis-perusteisten kalastusetuuksien osakaskiinteis-töjen omistajien muodostavan osakaskunnan, jonka tehtävänä on huolehtia 41 §:ssä tarkoi-tetuista tehtävistä. Tällaisen osakaskunnan osakkailla on osakaskunnan kokouksessa ää-nioikeus pyydysyksikköjen mukaisesti.

14 luku

Muutoksenhaku

122 §

Muutoksenhaku elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuk-sen tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus voi määrätä, että päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatetta-va. Muutoksenhakuviranomainen voi kuiten-kin kieltää päätöksen täytäntöönpanon.

123 §

Muutoksenhaku kalatalousalueen päätökseen

Se, jonka oikeutta kalatalousalueen yleis-kokouksen tai kalatalousalueen hallituksen päätös koskee, voi vaatia kalatalousalueen yleiskokoukselta päätöksen oikaisemista sillä perusteella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä taikka on lain, asetuksen tai kalatalousalueen ohjesäännön vastainen

taikka poikkeaa siitä, mitä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on määrätty.

Oikaisuvaatimus on esitettävä kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tarvittaessa on kutsuttava koolle ylimääräinen yleiskokous käsittelemään oikaisuvaatimusta.

Kalatalousalueen yleiskokouksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirissä pääosa kysymyksessä olevasta kalatalousalueesta sijaitsee. Hallinto-oikeus voi päättää, että ennen asian lopullista ratkaisemista päätös saadaan panna täytäntöön heti, jos siihen on erityistä syytä eikä täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttömäksi.

124 §

Erityisperusteista kalastusetuutta koskevan epäselvyyden ja riidan ratkaiseminen

Epäselvyys tai riita, joka koskee erityisen kalastusalueen tai erityisen kalastuspaikan sijaintia tai ulottuvuutta taikka kalastusalueen sisältöä, vesialueen omistajalle kuuluvan kalastusoikeuden ja erityisen etuuden haltijakiinteistön omistajan kalastusoikeuden keskinäistä suhdetta tai osakaskiinteistöjen osuuksien suuruutta yhteiseen erityiseen etuuteen, ratkaistaan kiinteistönmuodostamislain 101 §:ssä tarkoitettussa kiinteistötoimituksessa.

125 §

Erimielisyyksien ratkaiseminen

Erimielisyys, joka koskee vesialueen käyttämistä kalastukseen ja siitä toiselle aiheutuvaa vahinkoa tai haittaa sekä muun tähän lakiin perustuvan oikeuden hyväksikäyttöä tai velvollisuuden laiminlyöntiä, voidaan, jollei tässä laissa jonkin asian osalta ole muuta säädetty, saattaa käräjäoikeuden ratkaistavaksi riita-asiana.

15 luku

Voimaantulo

126 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kalastuslaki (286/1982), jäljempänä *kumottava laki* ja laki yleisestä kalastusoikeudesta (285/1982).

127 §

Ensimmäisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien sekä ohjesääntöjen laatiminen

Kalatalousalueen on esitettävä ensimmäinen 35 §:ssä tarkoitettu käyttö- ja hoitosuunnitelma elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen hyväksyttäväksi kahden vuoden kuluessa tämän lain mukaisten kalatalousalueiden rajojen vahvistamista koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta.

Kalatalousalueiden on vuoden kuluessa niiden rajojen vahvistamista koskevan päätöksen tekemisestä esitettävä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vahvistettavaksi tämän lain mukaiset ohjesäännöt.

128 §

Ensimmäinen kalatalousaluejako

Ensimmäistä kalatalousaluejakoa koskevan ehdotuksen tekemistä varten alueelliseen kalatalouden yhteistyöryhmään osallistuvat edustajat kumottavan lain 68 §:ssä tarkoitettuista tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan kalastusaluejaon mukaisista kalastusalueista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kutsuu koolle kalatalousalueen ensimmäisen yleiskokouksen sen jälkeen kun kalatalousalueen rajat on ensimmäisen kerran vahvistettu.

129 §

Kalastusalueen tehtäviä, oikeuksia ja velvoitteita koskevat siirtymäsäännökset

Kumottavan lain 68 §:ssä tarkoitettua kalastusaluetta koskevat oikeudet, sopimukset, sitoumukset ja velvoitteet siirtyvät sille kalatalousalueelle, jonka alueeseen enin osa lakkaavasta kalastusalueesta kuuluu. Jos kalatalousalueet eivät keskenään pääse asiasta sopimukseen, päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus siitä, mille kalatalousalueelle kalastusalueiden velvoitteet kulloinkin siirtyvät.

130 §

Aiemman lainsäädännön mukaiset korvaukset vesialueen omistajille

Vesialueen omistajalle kumottavan lain 11 luvun 89 a §:n ja 91 §:n nojalla maksettava korvaus, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, vanhenee kolmen vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta. Sellainen korvaus, jonka oikeusperuste on syntynyt viimeistään viisi vuotta ennen tämän lain voimaantuloa, vanhenee kuitenkin vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Kumottavan lain mukaisten kalastusalueiden on siirrettävä 1 momentissa tarkoitettuihin korvauksiin tarkoitetut varat tämän lain voimaantultua alueelliselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Jos alueelliselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle 2 momentin mukaisesti siirrettyjä varoja koskevat saatavat vanhentuvat 1 momentin mukaisesti, alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus jakaa varat 22 §:ssä tarkoitetuille kalatalousalueille käytettäväksi 81 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin.

131 §

Muut siirtymäsäännökset

Kumottavan lain 11 §:n 3 momentin, 26 §:n, 32 §:n 2 ja 3 momentin, 35 §:n, 37 §:n 2 momentin, 43 ja 46 §:n nojalla asetetut

kalastusalueen kalastuksen rajoittamista koskevat päätökset ja määräykset jäävät voimaan kunnes toisin säädetään, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi tämän lain voimaantulosta.

Ennen tämän lain voimaantuloa kertyneisiin viehekalastus- ja kalastuksenhoitomaksuihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, ellei tämän lain säännöksistä muuta johdu.

Kumottavan lain nojalla myönnetty viranomaisen luvat jäävät voimaan lupaehtojen mukaisesti.

Tämän lain estämättä ne kalastusoikeuden vuokraamista tai muuta luovuttamista koskevat sopimukset ja muut sopimukset, jotka on tehty kumottavan lain nojalla ennen tämän lain voimaantuloa, pysyvät voimassa.

Kumottavan lain 11 §:n nojalla määrätty onginta- ja pilkintä- sekä viehekalastuskiellot jäävät voimaan ja koskevat tämän lain 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta.

Kumottavan lain 37 a §:n 1 momentin nojalla eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla annettu valtioneuvoston asetus (295/2011) sekä verkkokalastuksen rajoittamisesta saimaannorpan poikasten suojelemiseksi annettu valtioneuvoston asetus (294/2011) jäävät edelleen voimaan.

Kumottavan lain nojalla lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa annettu valtioneuvoston asetus (190/2008) jää edelleen voimaan.

Aiemman kalastuslain (503/1951) 49 §:n nojalla Tenojoen kalastuspiirin sivuvesistöjen kalastussäännöstä annettu asetus (405/1990) jää edelleen voimaan.

132 §

Aiemmin sallitut pyydykset

Aikaisemmin hankittua laillista pyydystä, joka on tämän lain vastainen, on kuitenkin lupa käyttää vuoden ajan lain voimaantulosta.

133 §

*Aiemmin saatu oikeus pyydyksen
pitämiseen kalaväylässä*

Ennen tämän lain voimaantuloa laillisesti saatu oikeus kiinteän tai seisovan pyydyksen pitämiseen valta- tai kalaväylässä taikka lähempänä lohi- ja siikapitoisen joen suuta kuin siitä on säädetty jää edelleen voimaan. Tällaisen oikeuden haltija voidaan kuitenkin korvausta vastaan velvoittaa luopumaan sanotusta oikeudesta, jos se on tarpeen 1 §:ssä mainittujen tavoitteiden tai käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Jolleivät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja oikeuden haltija pääse luovuttamisesta sopimukseen, toimitusta korvauksen määräämiseksi voidaan hakea Maanmittauslaitokselta vuoden kuluessa oikeudesta luopumista koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Korvauksen määräämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään. Korvaukselle on maksettava mainitun lain 95 §:n 1 momentin mukaista korkoa siitä päivästä, jolloin korvaukseen oikeutettu on hakenut Maanmittauslaitokselta määräystä korvaustoimituksesta.

134 §

*Aiemmin saatu kalastusoikeuden hyödyntä-
misen edellyttämä kulkuoikeus*

Aiemman kalastuslain (503/1951) 19 §:n tai kumottavan lain 22 §:n nojalla saadut kulkuoikeudet jäävät edelleen voimaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen oikeuksien haltijoiden on haettava oikeuksien kirjaamista lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin noudattaen, mitä kiinteistönmuodostamislain 156 §:n 4 momentissa säädetään kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta vireille tulevalla hakemuksella uhalla, että oikeus menetetään.

135 §

*Aiemmin laaditun suunnitelman hyväksymi-
nen valtakunnalliseksi kalavarojen hoito-
suunnitelmaksi*

Maa- ja metsätalousministeriö voi päätöksellään vahvistaa, että ennen tämän lain voimaan tuloa laadittua kalavarojen hoitotoimenpiteitä sisältävää valtakunnallista suunnitelmaa tai strategiaa on pidettävä 34 §:n 1 momentissa tarkoitettuna suunnitelmana.